

QUADERNS DE PASTORAL
206-207

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals
Rivadeneyra, 6, 3r - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Teresa Biayna, Joaquim Brustenga, Manuel Claret, Quim Cervera, Justino Martínez, Norbert Miracle, Joan Nadal, Toni Roman i Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual : 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Els articles publicats a Quaderns de Pastoral expressen solament l'opinió de llurs autors.

sumari

Pòrtic	pàg. 5
I.- Congrés Internacional sobre «Parròquia, comunitat missionera»	pàg. 11
<i>Per Ramon Prat, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya.</i>	
Programa i cartell. La parròquia, comunitat missionera	pàg. 12
II.- Mostra de la realitat parroquial als bisbats de Catalunya	
Resultats d'una enquesta	pàg. 16
<i>Per Mn. Quim Cervera, prevere del Bisbat de Barcelona i sociòleg; Mercè Basté, religiosa teresiana i pedagoga; M. Carmen González, sociòloga. Tots tres membres del Centre d'Estudis Pastorals.</i>	
III.- Reflexions a l'entorn de la parròquia.	
El directori de la parròquia	pàg. 53
<i>Per Mn. Joan Torra, prevere de la Diòcesi de Vic, rector de les parròquies de Torelló. Director de l'Institut Superior de Ciències Religioses de Vic</i>	
L'eucaristia, element institucional constitutiu d'una comunitat parroquial	pàg. 58
<i>Per Mn. Casimir Martí, prevere del bisbat de Barcelona. escriptor i historiador. Primer rector de la parròquia de Santa Maria del Gornal (Hospitalet de Llobregat).</i>	
Experiències viscudes per l'equip pastoral de la parròquia de Sant Josep Oriol de Barcelona al seu primer any de funcionament (2006-2007)	pàg. 64
<i>Per l'equip pastoral de la Parròquia de St. Josep Oriol de Barcelona.</i>	
Com iniciar una parròquia?	pàg. 68
<i>Pel Mossèn Joan Llidó Herrero. Rector de la parròquia 'El Salvador' de Castelló i professor a la Universitat Jaume I de Castelló.</i>	
IV.- XXIV Col·loqui Europeu de Parròquies. Porto, juliol 2007	
El cristianisme, una manera d'habitar el món	pàg. 73
<i>Mn. Salvador Pié-Ninot, professor i doctor de la Facultat de Teologia de Catalunya (Barcelona) i de la Pontifícia Universitat Gregoriana (Roma).</i>	

Habitar cristianament el nostre temps ..... pàg. 88

Mn. Gaspar Mora prevere del bisbat de Barcelona. Professor de Teologia Moral i vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya.

Conclusions del col·loqui ..... pàg. 92

Mn. Alphonse Borras, Vicari General de Liège (Bèlgica), canonista i pastoralista; Mn Luca Bressan, teòleg pastoralista i professor a Milà; Mn. Gaspar Mora, prevere del Bisbat de Barcelona, professor de Teologia Moral i vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya.

V.- Testimonis

Experiències d'un rector novell ..... pàg. 99

Per Mn. Xavier Roig i Rovira rector de les parròquies de Sant Pere de Perafort i de Sant Sebastià de Puigdelví

Vivències pastorals a dues parròquies de gràcia. ..... pàg. 102

Per Mn. Manel Tort, rector emèrit i poeta.

VI.- A les vigílies del 40 aniversari del Centre d'Estudis Pastoral, lliçó inaugural del curs acadèmic 2007-2008 ..... pàg. 113

Per Mons. Joan Carrera Planas, bisbe auxiliar de Barcelona

VII.- En record de...

En memòria de la Ma. del Carme González Gómez ..... pàg. 125

Per Ignasi Vila, s.j. 3-octubre-2007.

VIII.- Obrador

Recull d'experiències I ..... pàg. 129

IX.- Miscel·lània

Fe i cultura, una relació sempre necessària ..... pàg. 143

Per Ricard Hernández Taulé, sacerdot del Bisbat de Sant Feliu i rector de quatre parròquies; Sant Pere de Masquefa, Immaculada Concepció de la Beguda, Sant Bartomeu de Vallbona d'Anoia i Sant Salvador de Cabrera d'Anoia.

100 anys d'escoltisme ..... pàg. 151

Per Mn. David Abadias, prevere del Bisbat de Barcelona, cursant estudis d'història a Roma.

X.- llistat dels temes publicats a Quaderns de Pastoral en aquests 40 anys de vida ..... pàg. 159

PÒRTIC

LA PARRÒQUIA AVUI, COMUNITAT MISSIONERA

Benvolguts subscriptors i lectors de Quaderns de Pastoral:

Amb el títol de l'encapçalament us presentem aquest número de la revista i també la convocatòria del Congrés de Teologia Pastoral que celebrarem el proper mes de gener. És un títol que vol ser alhora un lema, una experiència i un programa.

Sota aquestes paraules claus – comunitat i missió – s'han desenvolupat més de seixanta anys de treball i renovació de la pastoral parroquial precisament en aquesta doble direcció d'enfortir i personalitzar la vivència comunitària de la fe, i també de projectar enfora la vivència interior, de donar testimoni de l'evangeli i de convidar a unir-se a aquesta experiència fins arribar a la vinculació comunitària.

En aquest número de Quaderns trobareu un ampli recull de com les nostres parròquies s'esforcen per donar resposta a aquestes intuïcions. A primers d'any, en el número 204 de la revista, fèiem una primera presentació dels canvis que experimentava avui la parròquia i dels reptes que se li presentaven, així com d'algunes experiències renovadores.

Ara presentem un segon número, doble, dedicat a aprofundir molt més en la situació actual de la pastoral parroquial i de les respostes que van sorgint. La part central és la publicació dels resultats d'una àmplia enquesta feta a una mostra representativa de parròquies de Catalunya. Ha estat un treball valuós i laboriós i des d'aquí volem agrair a l'equip del *CEP* que n'ha tingut cura, com també a totes les parròquies que han anat contestant el qüestionari (al final de l'article hi ha la relació de totes elles). Són unes dades molt valuoses, així com la proposta d'experiències que es presenten, i més endavant haurérem de buscar una ocasió per intercanviar i aprofundir més en les temàtiques que apareixen.

A l'entorn d'aquesta aportació central de l'enquesta i de la seva valoració, hi afegim un seguit de reflexions i d'experiències pràctiques sobre diverses dimensions de la pastoral parroquial, ja sigui per destacar els seus elements centrals o per proposar vies de resposta i de progrés respecte de la situació present.

Juntament amb les aportacions personals i d'equip, en presentem també alguna de les que es van fer en el Col·loqui europeu de parròquies, celebrat a Porto, aquest juliol del 2007. El tema del col·loqui, sempre referit als processos pastorals de les parròquies, era "el cristianisme, una manera d'habitar el món". Us podem oferir aquí la ponència inicial que dona el marc eclesiològic i també les conclusions del col·loqui, al qual com ja és tradició des del començament, fa més de quaranta anys, hi havia un bon nombre de participants catalans.

També en un apartat més testimonial hem demanat a dos preveres en situació vital molt diversa – l'un començant el ministeri i l'altre ja jubilat, no pas inactiu – de donar-nos un tast de la seva experiència en aquests moments. També podríem considerar que pertany plenament al capítol testimonial la magnífica lliçó inaugural d'aquest curs que ens va oferir el bisbe Joan Carrera, en la seva qualitat de participant antic de la vida pastoral catalana, membre actiu en els primers passos del Centre d'Estudis Pastorals i sempre amic i col·laborador en les activitats del centre. L'evocació valorativa dels anys fundacionals i els criteris permanents d'actuació pastoral són una reflexió suggestiva que oferim als lectors de la revista i que, aquesta vegada, amb motiu dels quaranta anys de la fundació del Centre, hem volgut obsequiar i fer arribar també als preveres de les diòcesis catalanes.

El número es tanca amb un petit recull d'experiències pastorals – que sempre poden suscitar en nosaltres uns suggeriments creatius – i una reflexió més acadèmica sobre el lligam fe i cultura, una de les dimensions de la presència cristiana en el món i – en l'escala local petita o gran que li correspon – una de les mediacions que també poden proposar-se des de l'àmbit parroquial.

Com veieu doncs, al llarg d'aquest any, des de *Quaderns de Pastoral* hem volgut dedicar molta atenció a reflexionar sobre la parròquia perquè pensem que, amb les seves transformacions, és un nus indefugible de la vida i missió eclesial. Aquests

dos números de la revista centrats en “la parròquia avui” pensen que són una bona preparació per al Congrés internacional de Teologia Pastoral que sobre el mateix tema estem preparant juntament amb la Facultat de Teologia. Mn. Ramon Prat, membre també del CEP, en fa una presentació en un altre lloc d’aquesta revista. La preocupació per la dimensió missionera de la parròquia i la seva renovació és una constant entre els lectors de *Quaderns* i els participants en la vida i activitats del Centre d’Estudis Pastorals. És per això que us convidem especialment a inscriure-us i assistir a les sessions d’aquest Congrés que se celebrarà del 17 al 19 de gener, a Barcelona, a la seu de la Facultat de Teologia. En aquests dies rebreu la tramesa que us hem fet del cartell complet i els fulls d’inscripció. Veureu que, juntament amb les valuoses aportacions acadèmiques de teòlegs i pastoralistes de molta anomenada, hi ha també un espai de tallers, de treball i diàleg en petit grup, per poder concretar i aprofitar al màxim de cara al treball concret en la pastoral parroquial. Per això us animem a vosaltres i a col·laboradors vostres a participar de ple en aquest Congrés.

D’aquesta manera volem celebrar especialment els 40 anys de la vida del CEP, oferint allò que és propi, una reflexió de teologia pastoral de cara a la missió permanent d’anunciar l’evangeli. Més endavant, el 3 d’abril, també celebrarem aquest aniversari en un acte adreçat a tots els qui han estat responsables i participants de la vida del Centre. Ja ho anunciem i us ho farem saber i convidar.

Aquest número doble de *Quaderns* us arribarà en els dies de Nadal i inici d’un nou any. Us desitgem a tots els lectors i amics que us siguin unes festes plenes d’esperança i del consol i la gràcia de Nostre Senyor. Ben cordialment,

Mn. Josep M. Domingo Ferrerons
Director del CEP

***I. Congrés Internacional sobre
“Parròquia, comunitat missionera”***

Congrés Internacional sobre “Parròquia, comunitat missionera”

RAMON PRAT I PONS, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya.

La Facultat de Teologia de Catalunya i el Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes, en la celebració del 40è Aniversari de la seva creació, han organitzat conjuntament un Congrés Internacional sobre una de les institucions més importants de l'Església en la seva tasca d'acompanyament de les persones en la fe. Aquesta institució pedagògica és la Parròquia. El Congrés es realitza del 17 al 19 del proper mes de gener, a la seu de la Facultat de Teologia de Catalunya situada al carrer Diputació n. 231 de Barcelona (Tlf. 93 453 49 25; <http://www.teologia-catalunya.cat>).

(CEP. C. Rivadeneyra, 6, 3r. 08002. Barcelona. Tel 93 3174858. <http://www.cepastorals.cat>)

La Parroquia és una institució que té molts segles d'existència i que fins ara ha estat capaç d'adaptar-se als nous reptes que es van produint al llarg de la història. El nostre temps, també, planteja uns nous desafiaments candents a la institució parroquial. Aquesta és la raó que ha motivat la celebració d'aquest Congrés de Teologia Pastoral.

Com anuncia el títol del Congrés, els reptes del nostre temps giren a l'entorn de dos elements. El primer és la capacitat de pensar la Parròquia com a comunitat de persones que són capaces d'establir unes relacions de maduresa hu-

mana, d'amor i de fe. El segon element és la capacitat de servir les dones i els homes del nostre temps en la recerca del sentit de la vida, és a dir, d'acompanyar-les en les seves alegries i tristeses, en les seves esperances i angoixes.

D'aquesta manera, la comunitat reunida en la taula de l'eucaristia és significativa enmig de la societat mitjançant el servei de «rentar els peus» davant el dolor del món. D'una Església que estima no se'n riu ningú, perquè té credibilitat, és significativa i anuncia la «nova humanitat» que tot-hom esta esperant.

El Congrés sobre la *Parròquia, comunitat missionera* intentarà fer front a aquestes necessitats urgents, mitjançant cinc ponències de teòlegs de diversos països europeus, de dues taules rodones i de tres tallers sobre la «*Parròquia - territori*», sobre les «*Unitats pastorals o agrupacions de parròquies*» i sobre la «*Formació dels agents de la pastoral*».

Els dies 17, 18 i 19 de gener de 2008, doncs, la gent que vivim i sentim la importància de la Parròquia per la transmissió de la fe, tenim una bona avinentesa per a respondre a aquests reptes del nostre temps i convertir les dificultats en signes d'esperança i en oportunitats per a créixer.

Lleida, 25 d'octubre de 2007

Programa i cartell.

“La Parròquia, comunitat missionera”

Introducció

En aquest programa s'aborda el tema de la Parròquia com a comunitat missionera i s'analitza el paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat. S'ofereixen eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia.

El programa està dividit en tres parts: 1. La Parròquia com a comunitat missionera. 2. El paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat. 3. Eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia.

El programa està dirigit per **Enric Miralles**, sacerdot i teòleg, i està destinat a tots els cristians i a tots els que treballen en la Parròquia.

Programa

1. La Parròquia com a comunitat missionera

- 1.1. La Parròquia com a comunitat missionera
- 1.2. El paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat
- 1.3. Eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia

2. El paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat

- 2.1. El paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat
- 2.2. El paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat
- 2.3. El paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat

3. Eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia

- 3.1. Eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia
- 3.2. Eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia
- 3.3. Eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia

Cartell

1. La Parròquia com a comunitat missionera

2. El paper de la Parròquia en la vida dels cristians i en la vida de la societat

3. Eines i recursos per a la formació i la predicació dels cristians i per a la missió de la Parròquia

Diòcesi de Barcelona

Diòcesi de Girona

Diòcesi de Lleida

Diòcesi de Tarragona

Diòcesi d'Urgell

Diòcesi de Vic

Diòcesi de Tortosa

Diòcesi d'Huesca

Diòcesi de Teruel

Diòcesi de Saragossa

Conferința
Internațională
Teologia P

Centrul de
cercetare

La paròquia,
comunitat
missionera

Patru
de teologie
și teologie

Centrul
de teologie
și teologie de
cercetare
Științifică

Centrul de
teologie
de cercetare
Științifică

Teologia
și teologie

Teologia
și teologie
de cercetare
Științifică

Teologia
și teologie
de cercetare
Științifică

Teologia
și teologie
de cercetare
Științifică

Teologia
și teologie
de cercetare
Științifică

“No ens ho hem d’amagar: la nostra Església tot just comença el seu èxode... Ja no sentim sota els nostres passos l’humus cristià, que ha nodrit tantes generacions. El poble que lentament avança té menys practicants, menys militants, i són menys nombrosos els seus fills per catequitzar. Els preveres que acompanyen el poble, ara menys nombrosos, són vells i afeblits per la sobrecàrrega o la dispersió de llurs tasques... Ara ens adonem que el decalatge entre l’Evangeli i el món és força més gran del que la nostra memòria col·lectiva s’imaginava (...) És dur, però també entusiasmador, saber-se contemporanis del Crist i dels Apòstols.” (**Card. Etchegaray**, President de la Conferència dels Bisbes de França. Discurs inaugural a l’Assemblea Plenària dels Bisbes de França, Lourdes, 1981. Text publicat a *La Missa de cada dia*, setembre 2005, pàg. 101)

*II. Mostra de la realitat parroquial als
bisbats de Catalunya.
Resultats d'una enquesta*

Mostra de la realitat parroquial als bisbats de Catalunya.

Resultats d'una enquesta

Per MERCÈ BASTÉ, JOAQUIM Mª CERVERA i Mª CARMEN DE LA FUENTE, membres del Departament de Sociologia del CEP.

Introducció

El Centre d'Estudis Pastoral (CEP) celebra 40 anys de la seva fundació juntament amb la Facultat de Teologia de Catalunya. Amb motiu d'aquest esdeveniment les dues institucions han convocat un Congrés de Pastoral sobre la Parròquia Missionera pel 17, 18 i 19 de Gener. Al Consell de direcció del CEP, a proposta del Consell Executiu, li va semblar bé fer un estudi sobre la realitat de les parròquies de Catalunya. Per això el Departament de sociologia aplicada a la pastoral i equip responsable dels Cursos de Pastoral, encarregats d'aquest estudi, i d'acord amb el Consell executiu, ha elaborat un qüestionari i l'ha enviat per a ser contestat a un conjunt de parròquies de tot Catalunya.

Els resultats d'aquest estudi, del qual n'exposem en aquest article un resum del més destacable, seran una base constatable de la realitat parroquial avui i aquí, per als ponents i debats del Congrés sobre la Parròquia missionera.

Les respostes expressen la "fotografia" de les parròquies en la segona meitat de l'any 2007.

Els criteris que vàrem seguir per enviar les enquestes foren:

1. Que els 10 bisbats de Catalunya hi fossin suficientment representats.

2. Dissenyar una distribució dels possibles enquestats, dins de cada Bisbat, per categories, segons el nombre d'habitants dels municipis on estaven inserides les parròquies:

- a. Parròquies rurals de menys de 1.000 habitants en les quals la vida parroquial forma part de la vida social.

- b. Parròquies de pobles rurals entre 1.000 i 2.000 habitants que fan la funció de nucli pastoral.

- c. Parròquies de petites ciutats capitals de comarca amb un cert grau de mobilització econòmica, social i on es poden establir grups diferenciats de treball pastoral.

- d. Parròquies de ciutats mitjanes, que fossin capitals grans de comarca, i on es poden distingir, en alguns casos, parròquies del centre de la ciutat, i parròquies de barris.

- e. Parròquies de grans ciutats, distingint les del centre, de barris, i més perifèriques (que en força casos hi viuen poblacions nouvingudes, són àrees metropolitanes, habitatges nous...).

f. Parròquies on domini el turisme de muntanya, de platja, de residents de caps de setmana...

3. Aplicar i adaptar aquesta distribució en concret a cada bisbat, combinant el criteri quantitatiu del nombre d'habitants, amb alguns criteris qualitatius del tipus de parròquia, segons la seva irradiació social, pastoral, i segons el tipus de capes socials i el medi sociocultural i geogràfic (muntanya, centre, litoral, comarques, centre ciutat, barris vells o nous, zones de la perifèria de les grans ciutats o àrees metropolitanes) on estan arrelades.

Així vàrem preveure enviar per Bisbats el següent nombre de qüestionaris: a la Seu d'Urgell a 10 parròquies, a Solsona 13, a Vic 14, a Girona 15, a Tarragona 14, a Tortosa 9, a Lleida 11, a St. Feliu 16, a Terrassa 14, a Barcelona 25.

4. Com s'observa, vàrem intentar un equilibri procurant un nombre semblant d'enquestats previsibles per bisbat, i tenir en compte el fet que hi ha bisbats que el nombre d'habitants és molt més alt que en altres. No volíem perdre l'opinió de les parròquies més petites que per això estaven sobrerrepresentades. Hi ha un equilibri entre nombre d'habitants i nombre de parròquies.

5. També ens va semblar convenient tenir en compte tant la realitat de cada bisbat (uns més rurals i altres molt urbans i metropolitanos) com la complementarietat entre ells.

La metodologia que hem seguit fou, primer, elaborar el qüestionari distribuït en quatre parts:

1ª Els canvis importants que els enquestats creuen que s'han donat darrerament a la parròquia tenint en compte la gent que s'hi mou, els serveis i activitats que s'hi realitzen, la relació de la parròquia amb l'entorn social (poble, barri, ciutat), l'organització interna... Els demanàvem que exposessin 5 canvis.

2ª Els reptes pastorals que creguessin més importants en les dimensions bàsiques de la pastoral:

1. El paper de la parròquia en el poble, barri o ciutat, és a dir el seu testimoni evangelitzador comunitari.

2. La celebració de la fe: eucaristia, sacraments (la litúrgia).

3. La catequesi, la formació cristiana, els grups i moviments de fe i vida (l'ensenyament, el creixement de la fe).

4. L'acció social, Càritas (la comunicació de bens i relació amb els més necessitats).

5. La corresponsabilitat i la implicació dels laics (la comunió fraterna i l'organització).

6. Les relacions entre les parròquies, l'organització territorial (interparroquialitat, arxiprestats...).

3ª Dues pistes per cadascun dels reptes, per tal que els enquestats concretessin actuacions corresponents als reptes.

4ª Algunes experiències pastorals reeixides, innovadores i significatives que volguessin exposar de la seva

parròquia, acompanyant material emprat.

En un segon moment, després de recordar a les persones de contacte de cada bisbat que anessin enviant les enquestes, recollirem les respostes.

En general ha respost el rector de la parròquia, per tant l'enquesta reflecteix aquesta perspectiva més o menys objectiva-subjectiva. En alguns casos han respost laics, seminaristes, i en altres l'han respost en grup (equip o consell de la parròquia o de l'arxiprestat).

Hem rebut en total 80 enquestes, de les 141 demanades, és a dir, el 56,7%, més de la meitat.

Observant les respostes per Bisbats, podem afirmar que Terrassa i Tarragona estan poc representades, i Vic i Lleida molt representades, i força també Girona i Barcelona, sobre el total d'enquestes. Els altres bisbats tenen una representació suficient (o més de la meitat o un terç de les demanades).

Després d'agrupar les respostes per Bisbats, ens va semblar que seria interessant la comparació de les síntesis de les respostes segons la tipologia de parròquies que havíem dissenyat prèviament, seguint els criteris del nombre d'habitants i de relació parròquia-entorn social. D'aquesta manera i simplificant, vàrem constituir quatre grups de parròquies segons el nombre d'habitants del municipi on estan inserides, de menor a major nombre. I sintetitzarem les respostes també per aquests quatre grups-tipus. Els quatre blocs són els següents:

1. Món rural: parròquies inserides en municipis de menys de 3.000 habitants. D'aquest grup han respost 19 enquestes.

2. Petites Ciutats: parròquies inserides en municipis entre 3.000 i 20.000 habitants. N'han respost 16.

3. Mitjanes ciutats: parròquies inserides en municipis entre 20.000 i 50.000 habitants. N'han respost 14.

4. Grans ciutats: parròquies inserides en municipis de més de 50.000 habitants, on s'inclouen 10 parròquies de Barcelona ciutat, 9 de l'àrea metropolitana, i 12 d'altres grans ciutats de Catalunya. En total n'han respost 31.

Tenint en compte les que havíem demanat de cadascun d'aquests grups-tipus, les parròquies de petites ciutats estan subrepresentades i les de grans ciutats sobrerepresentades en el total d'enquestes rebudes.

Un cop vàrem tenir aquestes síntesis, hem elaborat una síntesi total, que exposem aquí en resum, comentant cada quadre i comparant el total amb els resultats per grups-tipus de parròquies. Les pistes que els mateixos enquestadors indicaven ens han servit per a comprendre millor el què exposaven en els reptes i per complementar, agrupar i matisar les formulacions dels reptes.

Ens sembla necessària una presentació d'aquesta síntesi comentada en especial als enquestats, que hi tenen dret, i oberta a totes aquelles persones de les parròquies, enquestades o no, que hi vulguin assistir. Per això convocarem un acte al CEP.

En aquest article comentem les respostes, exposant el quadre dels resultats de cada pregunta de l'enquesta, ordenat de major a menor percentatge dins de cada subapartat (que les mateixes respostes ens anaven indicant). En el comentari adjunt destaquem

especialment les respostes més nombroses i comparem la síntesi total de totes les parròquies amb les respostes acumulades de cada bloc, segons el nombre d'habitants del municipi on s'insereix la Parròquia (món rural, petites ciutats, mitjanes ciutats i grans ciutats).

CANVIS IMPORTANTS

	Nombre de parròquies	% total parròquies
Socials:		
· Pobles dormitori	1	1,3%
· Davallada demogràfica	1	1,3%
· Molta mobilitat, gent canviant	1	1,3%
· La gent es tanca a casa, a veure la TV...	1	1,3%
· Els joves marxen als nous barris	1	1,3%
Econòmics:		
· Fet migratori	7	8,8%
· Els Serveis socials han tret protagonisme a la Parròquia	3	3,8%
· Tancament empresa important amb efectes laborals	1	1,3%
· Societat de consum	1	1,3%
· Empobriment veïnal i comercial	1	1,3%
Polítics:		
· Joves que s'impliquen en política	1	1,3%
· Les autoritats polítiques ignoren l'Església	1	1,3%
Culturals:		
· Es creen institucions autònomes de les parròquies	3	3,8%
· Convivència intercultural, societat pluralista	3	3,8%
· Impacte de la cultura ambiental	1	1,3%
· Valoració del que es toca i veu	1	1,3%
· Hedonisme i relativisme en els infants i joves	1	1,3%
· Costa la gratuïtat i guanya l'individualisme	1	1,3%

Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
Religiosos:		
· La fe es viu de forma diferent, en la intimitat més aviat	4	5,0%
· Poca demanda de sagraments	3	3,8%
· Convivència interreligiosa. Pluralisme religiós	2	2,5%
· Menys sensibilitat religiosa. Indiferència (sobretot en els joves)	2	2,5%
· Arrelament a les tradicions de forma mecànica	2	2,5%
· Nous grups religiosos	1	1,3%
· No hi ha necessitat de Déu	1	1,3%
· La jerarquia desqualifica els laics	1	1,3%

Comentari

Les diverses realitats socials en les que es troben les parròquies que han contestat l'enquesta, dona com a resultat una gran varietat de canvis que fan referència a l'ordre social, econòmic, polític i religiós. És aquesta diversitat, la que fa que cap dels fets assenyalats tingui un pes específic destacat en el conjunt de les respostes.

El canvi més comentat, per estar present al 8,8% de les respostes recollides, és el fet migratori. Un percen-

tatge que a les mitjanes ciutats, arriba al 35,7% de les respostes.

La resta de les respostes no suposen en cap cas percentatges superiors al 4%, per la qual cosa podem dir que els canvis detectats estan estretament vinculats a la realitat social concreta de les parròquies que han contestat l'enquesta.

El canvi més comentat, per estar present al 8,8% de les respostes, és el fet migratori.

EN LES PERSONES DE LA PARRÒQUIA		
Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Envelliment de la comunitat fidel, tradicional	35	43,8%
· Immigrants nousvinguts	25	31,3%
· Pocs infants i pocs joves	18	22,5%
· Cada cop menys gent	9	11,3%
· Desànim, poca il·lusió, cansament, rutina...	8	10,0%
· Nous residents de cap de setmana, turistes, neo-rurals...	7	8,8%
· Gent més participativa, activa	6	7,5%
· Poques persones de 40 a 50 anys	5	6,3%
· Grups reduïts amb ganes de viure la fe	5	6,3%
· Gent de diversos edats (esplai, catequesi...)	3	3,8%
· Gent més convençuda de la fe	2	2,5%
· Dificultat per trobar gent que s'implica en activitats i serveis	2	2,5%
· Situacions irregulars de parella dels que demanen sagraments	2	2,5%
· Per part de la gent es cerca i així s'ofereix un servei tradicional i s'avança poc en l'evangelització	2	2,5%
· Baixa qualitat de fe dels que demanen sagraments	1	1,3%
· La fe és més una opció personal	1	1,3%

Comentari

En quant als canvis relacionats amb les persones de la parròquia hi ha una referència constant a l'envelliment de la comunitat fidel, que es comenta en el 43,8% de les enquestes realitzades. També cal destacar, per l'alt percentatge de respostes, la referència als immigrants nousvinguts, 33,1%, i la disminució del nombre d'infants i joves, 22,5%.

Així doncs, podem dir que de les respostes obtingudes es deriva el fet d'un canvi important en el perfil de les persones que conformen la comunitat cristiana:

- 1 són persones més grans,
- 2 hi ha una presència important d'immigrants,
- 3 s'ha reduït el nombre d'infants i joves.

En aquest apartat és important analitzar les dades segons el tipus de po-

blació, ja que trobem diferències importants entre unes i altres:

L'envelliment de la comunitat fidel és un canvi destacat.

1. L'envelliment de la comunitat fidel és un canvi destacat de forma contínua: 52,6% en les poblacions rurals, 37,5% a les petites ciutats, 35,7% a les mitjanes ciutats i 45,2% a les grans ciutats. Així doncs, podem dir que l'augment de la mitjana d'edat de les persones que conformen la comunitat cristiana és un fet compartit per un alt nombre d'enquestats i especialment destacat al món rural.

2. En quant a l'arribada de població nouvinguda és un canvi que arri-

ba als percentatges més alts en les respostes referents a les mitjanes i grans ciutats, 35,7% i 54,8% respectivament, mentre que el percentatge de les poblacions rurals i petites ciutats és més baix (10,5% i 6,3%). En aquest sentit, cal dir que probablement és a les ciutats mitjanes i grans on la presència de la immigració té un major pes en el total de la població.

3. La poca presència d'infants i joves la trobem en el 52,6% de les poblacions rurals i en el 18,8% de les petites ciutats, situant-se com el segon canvi més important després de l'envelliment de la població. En el cas de les mitjanes i grans ciutats, si bé el percentatge pot ser destacat 14,3% i 9,7%, està molt per sota dels canvis anteriorment esmentats.

EN LA LITÚRGIA

Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Disminució de la pràctica dominical	10	12,5%
· Davallada en la recepció dels sagraments	6	7,5%
· Noves demandes sacramentals procedents dels immigrants	3	3,8%
· Interès per les celebracions populars, esperit festiu	3	3,8%
· Celebracions de la paraula presidides per laics	2	2,5%
· Participació ocasional a festes i sagraments	2	2,5%
· S'ha millorat en el llenguatge litúrgic	2	2,5%
· Celebracions comunitàries de la penitència reeixides	2	2,5%
· Hi ha grups de pregària, d'estudi d'evangeli...	2	2,5%
· Coral	1	1,3%

Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Més lectors	1	1,3%
· La principal dedicació és assegurar l'atenció sacramental	1	1,3%
· En els encontres sacramentals es nota que hi ha persones que fan un esforç per creure	1	1,3%
· Indiferència respectuosa envers els que demanen els sacraments	1	1,3%
· Exigència i preparació pels que reben el sacrament	1	1,3%
· Actituds obertes en sectors més amplis de practicants	1	1,3%
· S'ha fet un esforç perquè les celebracions siguin més participatives i personalitzades.	1	1,3%

Comentari

En l'àmbit de la litúrgia no trobem percentatges que ens indiquin canvis comuns al conjunt d'enquestes, destaquem amb un 12,5% les respostes que fan referència a la disminució de la pràctica dominical i amb un 7,5% la davallada de la recepció de sacraments.

En aquest cas, les respostes per tipus de població sí que ens aporten dades més significatives:

1. Al món rural la disminució de la recepció de sacraments suposa el 21,05%. Aquest percentatge té relació i pot ser conseqüència de dos canvis que tenien un pes important en aquest tipus de població: l'envelliment de la

comunitat fidel i la poca presència d'infants i joves.

2. A les petites ciutats la disminució de la pràctica dominical arriba al 31,3% i a les mitjanes, al 21,4%.

3. A les mitjanes ciutats el 21,4% esmenta la demanda de sacraments per part de la població immigrant (mentre que al global de l'enquesta aquest canvi tan sols representa el 3,8% del total). Hem de recordar que en el grup de mitjanes ciutats era on s'assenyalava el fet migratori com un canvi destacable.

4. Finalment a les grans ciutats no hi ha cap canvi que arribi als percentatges anteriors, sent el més alt el que fa referència a la millora del llenguatge litúrgic que representa el 6,5%.

EN LA CATEQUESI		
Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Hi ha infants de primera comunió	2	2,5%
· No hi ha joves o n'hi ha pocs en grups de creixement de la fe	2	2,5%
· Dificultat per a mantenir grups de post-comunió	2	2,5%
· Manteniment del nombre de joves que demanen la confirmació	1	1,3%
· Treball comú dels catequistes de la comarca	1	1,3%
· Costa trobar catequistes	1	1,3%
· Alguns joves s'impliquen a la catequesi	1	1,3%
· S'han inaugurat nous locals per a la catequesi	1	1,3%
· La catequesi prèvia a la primera comunió és familiar	1	1,3%
· S'han incrementat els grups de formació d'adults	1	1,3%
· Han augmentat les ofertes de formació en general	1	1,3%
· S'han creat dos grups d'ACO	1	1,3%
· Major implicació dels pares a la catequesi	1	1,3%
· La catequesi no arriba a infants i joves	1	1,3%
· Disminueix la catequesi d'infants i adolescents	1	1,3%
· Curs de formació per a catequistes	1	1,3%
· Ofertes de formació en general	1	1,3%
· S'ha retardat un any la primera comunió	1	1,3%
· S'ha millorat la tasca educativa	1	1,3%
· Eucaristia familiar participada i adaptada	1	1,3%
· Relació amb els pares i mares	1	1,3%

Comentari

Els canvis referents a la catequesi fan referència a aspectes molt específics del funcionament de la catequesi

a les parròquies i, per tant, hi ha una major dispersió dels percentatges, no se'n troba cap que pugui ser destacat, ni als resultats globals, ni per tipologies de població.

EN L'ACCIÓ SOCIAL		
Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Atenció als immigrants	3	3,8%
· Més organització de Càritas	2	2,5%
· Col·laboració amb el municipi	2	2,5%
· Millora de l'acció social i atenció més humana	2	2,5%
· Joves que s'impliquen en l'acció social	1	1,3%
· Hi ha un grup de Tercer Món	1	1,3%
· Disminució de l'acció social, ja que hi ha altres entitats que fan el que abans feia la parròquia	1	1,3%
· Millor coordinació de Càritas	1	1,3%
· S'atén a més persones	1	1,3%
· No es facilita la relació amb els malalts	1	1,3%

Comentari

En quan a l'acció social, les respostes presenten també una àmplia diversitat, no existint cap canvi que sigui significatiu en el conjunt dels resultats; malgrat això es poden fer alguns comentaris específics:

1 La major part de les respos-

tes fan referència a un canvi positiu en l'organització de l'acció social: implicació de joves, col·laboració amb el municipi, més atenció, millor coordinació, etc.

2 Apareix novament, malgrat que només en un 3,8% dels casos, el fet migratori i la seva atenció social.

EN L'ECONOMIA I EL MANTENIMENT		
Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Voluntariat per la neteja, tancar i obrir el temple	1	1,3%
· Col·laboradors laics en la gestió econòmica	1	1,3%
· Dificultats econòmiques per mantenir els locals i l'habitatge	1	1,3%

Comentari

Els canvis en referència a l'economia i manteniment són escassos i poc co-

muns al conjunt de les parròquies, per la qual cosa no hi ha cap aspecte destacat.

EN LA RESPONSABILITAT COMPARTIDA		
Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Més participació, responsabilitat i decisió de laics/ques i en alguns casos, joves	25	31,25%
· Manca relleu generacional	12	15,00%
· Consells Parroquials que coordinen	11	13,75%
· Funcionament general: Millor organització del funcionament de les parròquies	10	12,50%
· Costa trobar gent per fer serveis	8	10,00%
· Hi ha consciència de la necessitat d'una església més corresponsable i s'observa la manca de corresponsabilitat	5	6,25%
· Disminució dels capellans	4	5,00%
· Els capellans no residents presten serveis a varies parròquies	3	3,75%
· Consell econòmic	3	3,75%
· Demanda de formació	2	2,50%
· Superocupació de les persones actives, que són poques	2	2,50%
· Ministeris laïcals	1	1,25%
· Canvi de Rector	1	1,25%
· Costa treballar en equip, a vegades hi ha més protagonisme que servei	1	1,25%
· Hi ha hagut pocs canvis en el clergat i ara costa fer el canvi	1	1,25%
· Més relació entre els col·laboradors	1	1,25%
· Manquen ganes de formar-se per part dels laics	1	1,25%
· Implicació dels immigrants en les tasques pastorals	1	1,25%
· Persones formades en grups o moviments que s'impliquen en la parròquia	1	1,25%

Comentari

El canvi més present en aquest apartat és el referent a l'augment de la

participació, responsabilitat i decisió de laics/ques, comentat per un 31,25% de les enquestes. Un fet que recull els més alts percentatges en tots

els tipus de població: 36,84% al món rural, 43,75% a les petites ciutats, 35,71% a les mitjanes i 32,26% a les grans.

També és poden destacar altres canvis, malgrat que els percentatges són més baixos que els anteriors:

1.- la manca de relleu generacional amb un 15% al global, que a les petites ciutats arriba al 37,5%.

2.- els Consell Parroquials com a coordinadors de l'acció pastoral amb un 13,75% al conjunt de les enquestes, que s'accentua fins al 21,05% a les poblacions rurals i al 28,57% a les mitjanes ciutats.

3.- la millora del funcionament de les parròquies que suposa el 12,5% del total d'enquestes i el 32,26% en el cas de les grans ciutats.

EN LA RELACIÓ INTERPARROQUIAL I ARXIPRESTAL		
Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Vinculació i complementarietat amb les parròquies veïnes	5	6,3%
· Hi ha Consell Arxiprestal i funciona bé	3	3,8%
· Hi ha un Consell interparroquial (agrupació de parròquies)	2	2,5%

Comentari

En quant a la relació interparroquial i arxiprestal hi ha pocs canvis i amb percentatges que són

baixos. Sí que podem destacar que la vinculació i complementarietat amb les parròquies veïnes la trobem en el 35,71% de les mitjanes ciutats.

EN LA COMUNICACIÓ PARRÒQUIA-POBLE-CIUTAT-BARRI		
Canvis	Nombre de parròquies	% total parròquies
· La parròquia a vegades és un motor de dinamisme i punt de referència	16	20,0%
· Hi ha respecte, col·laboració amb independència de cada entitat, entre el Municipi, les Entitats i la Parròquia	14	17,5%
· La parròquia perd pes social i no sap quin és el seu paper en el poble. Desconsideració de la institució	14	17,5%
· Participació a les festes, actes culturals, sopar solidari	13	16,3%
· Es valora el voluntariat parroquial	4	5,0%
· Contacte amb les famílies a través de la catequesi, de l'esplai, pessebre vivent, campaments, etc.	2	2,5%
· Manca compromís per participar en el poble	2	2,5%
· Full parroquial que arriba a moltes famílies i permet més comunicació	2	2,5%
· Parròquia tancada, li manca aproximació al barri i als nouvinguts	2	2,5%
· Radio	1	1,3%
· Cal crear camins de diàleg amb altres confessions	1	1,3%
· Acolliment permanent a la parròquia	1	1,3%
· Parròquia com a estació de serveis: sacraments i Càritas	1	1,3%
· Full, tríptic, plana web	1	1,3%
· Ens costa estar a l'alçada d'un món en transformació	1	1,3%
· Enfortiment del compromís social (solidaritat) amb els immigrants	1	1,3%

Comentari

En relació a la comunicació amb l'entorn, es comenta per un 20% dels enquestats el fet que la parròquia és a

vegades un motor de dinamisme i punt de referència, però a la vegada en un 17,5% es fa esment de la pèrdua de pes social de la parròquia.

D'altra banda, es fa referència a la col·laboració de la parròquia amb altres entitats en un 17,5% dels casos i la participació en festes i actes culturals el 16,3%.

Per tipus de població veiem que:

1. Al món rural i a les mitjanes ciutats no hi ha cap canvi que sigui comen-

tat per un número ampli d'enquestats.

2. A les petites ciutats el 43,75% fa referència a la pèrdua de pes social de la parròquia i el 37,5% a la participació en actes socials.

3. A les grans ciutats el 32,26% fa referència a la parròquia com a motor del dinamisme social.

REPTES

SOBRE EL PAPER DE LA PARRÒQUIA EN EL POBLE, BARRI, CIUTAT		
Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
Referents al FET RELIGIÓS		
· Ecumenisme i diàleg interreligiós	5	6,3%
· Secularització: religió afer privat	2	2,5%
· Recuperar els sentit religiós de les festes	1	1,3%
Referents a L'ACCIÓ EVANGELITZADORA, ALLIBERADORA I TRANSFORMADORA DELS CRISTIAN/ES		
· Evangelitzar infants, joves, pares i famílies (indiferents, sense fe...)	15	18,8%
· Més compromís de vida cristiana a la societat (fidelitat a l'evangeli)	7	8,8%
· Fer-se present a les capes més necessitades. Compromís social envers ells, tot recuperant així credibilitat	4	5,0%
· Dificultat dels cristians per entrar en grups culturals tancats	1	1,3%
· Hi ha desgana en les activitats pastorals	1	1,3%

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
Referents a l'OBERTURA DE LA PARRÒQUIA envers el POBLE, BARRI O CIUTAT		
· Treballar perquè la parròquia tingui més pes social: implicació en la dinàmica comunitària, ser factor de pau i convivència, evitar el perill de tancament	26	32,5%
· Parròquia acollidora i oberta al servei del poble	18	22,5%
· Presència, i col·laboració i participació de la parròquies en actes populars i festes	17	21,3%
· La Parròquia com centre espiritual de referència, lloc de trobada, d'acolliment, de testimoni, d'identitat cristiana	11	13,8%
· Potenciar l'acolliment dels nouvinguts	10	12,5%
· Informar a la gent de les activitats i iniciatives de la parròquia	8	10,0%
· Tenir bona relació amb el Municipi i les entitats locals	1	1,3%
Referents a la imatge de la parròquia de cara enfora		
· Donar imatge de coordinació, d'unitat, de comunitat i no de botiga de serveis	3	3,8%
· Encara s'identifica la parròquia amb el mossèn	1	1,3%
· Que sigui de qualitat el que es fa	1	1,3%

Comentari

1. *L'acció evangelitzadora, alliberadora i transformadora dels cristians/es.*

Un 18,7% apunta la importància de l'evangelització dels infants, joves i de les famílies, molts d'ells indiferents o sense fe...

Per grups, el percentatge s'incrementa a les petites ciutats (25%) i a les mitjanes ciutats(21,4%). En el món rural aquest percentatge disminueix.

Un grup reduït (9%), sobretot a les parròquies de les grans ciutats, demana més compromís de vida cristiana en la societat per part dels cristians i uns pocs menys el demanen

sobretot envers les capes més necessitades.

2. L'obertura de la parròquia envers el poble, barri o ciutat.

Un 32,5% presenta com a repte el treballar perquè la parròquia tingui més pes social i s'impliqui en l'entorn social, aportant pau, convivència, obertura... Amb un percentatge molt més alt trobem aquest repte en les grans ciutats (el 61,4%), i en canvi en el món rural és del 26,3%.

Un 22,5% desitgen una parròquia acollidora, oberta, al servei del poble.

Per grups incrementen aquest percentatge les parròquies en medi rural (26,3%), les de les petites ciutats (37,5%) i sobretot les de les mitjanes ciutats (50%). Els percentatges creixen proporcionalment a la població.

El 21,2% també apunta la necessitat d'una parròquia que col·labora i participa en els actes populars, en les festes del poble, del barri.

Per grups incrementen aquest percentatge les parròquies en medi rural (26,3%), les de les petites ciutats (25%). Els percentatges disminueixen a mesura que es refereixen a parròquies de municipis amb més població.

Un grup minoritari (13,7%) apunta que la parròquia hauria de ser un lloc de referència espiritual, de trobada, de testimoni, d'identitat cristiana. El percentatge s'incrementa en les petites ciutats (18,7%).

Podem concloure doncs que els enquestats presenten com a reptes en la relació parròquia-entorn:

1. Procurar que la parròquia tingui un pes social en el poble, barri o ciutat implicant-se en la dinàmica de la població on està inserida, sobretot essent factor de pau i de convivència. Que sigui acollidora, oberta, que col·labori i participi en els actes populars, festes, sense privilegis, ni inhibicions, i a la vegada sigui un lloc de referència espiritual, de trobada, de testimoni de l'evangeli, sense tancar-se i aportant la pròpia identitat cristiana.

Que la parròquia tingui un pes social en el poble, barri o ciutat, implicant-se en la dinàmica de la població on està inserida, sobretot essent factor de pau i de convivència.

2. Les parròquies de les grans ciutats sobretot s'inclinen per la implicació en la dinàmica de l'entorn social, essent factor de pau, de convivència, evitant el tancament de la parròquia.

3. Evangelitzar els infants, joves i a les famílies, tenint en compte la secularització, la ignorància i la indiferència sobre qüestions de religió i de fe.

Davant del fet de la transició social, econòmica, política, cultural i religio-

sa que vivim (un canvi social de molta profunditat) és lògic que les parròquies acostumades des de segles al règim de “cristiandat” en el que creaven i tutelaven l’ordre social i monopolitzaven el camp religiós i orientaven les normes morals, ara es trobin amb la necessitat de recol·locar-se. Reconeixen la pèrdua de pes social i cerquen el seu paper en el camp de la trobada, de l’acolliment, de la relació col·laboradora, complementària amb

les entitats civils, intentant introduir-se en aquells intersticis que la dinàmica social laica pot deixar al descobert: l’atenció als més necessitats, als nous, l’oferta d’espiritualitat, d’espais de comunicació personal... Per altra banda es denota una certa nostàlgia del pes perdut i els intents de no perdre’n més o de no tancar-se en el propi món. Sempre resta la pregunta: com evangelitzar aquest món que s’emancipa, és canviant i nou?

SOBRE LA CELEBRACIÓ DE LA FE, SAGRAMENTS, LITÚRGIA

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
EUCARISTIA		
· Manca el to festiu, celebracions més vives, participatives i amb un llenguatge més entenedor, apropiat i acceptable	45	56,3%
· Menys gent	7	8,8%
· Recuperar la celebració com a trobada	7	8,8%
· Els assistents són més aviat gent gran	3	3,8%
· Millorar la missa amb els infants: pregària conjunta de pares, mares i fills	2	2,5%
· Les parròquies petites no poden fer missa cada diumenge	1	1,3%
SAGRAMENTS		
· Fomentar recursos preparatoris (formació cristiana) per la recepció dels sagraments perquè esdevinguin una celebració de fe madura i responsable, no un pur acte social o de consum	20	25,0%
· Pèrdua del sentit religiós per parts dels que demanen sagraments i poca exigència envers ells	17	21,3%
· Unir la vida cristiana i els sagraments en unes celebracions més vives	3	3,8%

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
· La crisi del sagrament de la penitència	2	2,5%
· Cuidar el post-sagrament	2	2,5%
· L'oblit de la unció dels malalts	1	1,3%
· Evitar la rutina	1	1,3%
· Acompanyar la família arran de la mort d'un difunt	1	1,3%
· Bateig com a pas per a la maduresa dels pares i padrins	1	1,3%
· Pietisme, fe superficial i miraclera	1	1,3%
<u>PREGÀRIA</u>		
· Oració: adoració, pregàries, litúrgia de les hores, pregària arrelada a la paraula...	3	3,8%
· Esglésies obertes per pregar	1	1,3%
<u>CELEBRACIONS en GENERAL</u>		
· Omplir-les de contingut i que siguin un veritable anunci (menys sagramentalització i més evangelització)	10	12,5%
· Treball formatiu, litúrgic, catequístic per tal de treure l'obligació i arribar a celebrar la fe en comunitat	10	12,5%
· Adequació del llenguatge i símbols litúrgics. Implicar més activament a la gent en les celebracions, expressió d'una comunitat viva	4	5,0%
· Acollir els nouvinguts	3	3,8%
· Acollir a les famílies	1	1,3%
<u>COMISSIÓ DE LITÚRGIA</u>		
· Formar els col·laboradors en la litúrgia	4	5,0%
· Celebracions (dominicals o no) de la Paraula realitzades per laics	2	2,5%
· Constituir un grup de litúrgia	3	3,8%
· Preveure la manca de sacerdots	1	1,3%
· Lectors de diverses edats, sexe i cultura	1	1,3%

Comentari

El repte més significatiu que observem en aquest apartat és la necessitat d'unes celebracions de l'eucaristia més vives, participatives i amb un llenguatge entenedor i apropiat per a avui (56,2%). Si a aquest repte hi sumem els que volen recuperar l'eucaristia com a trobada, el percentatge arriba al 64,9%. És un dels números més elevats de l'enquesta.

La necessitat d'unes celebracions de l'eucaristia més vives, participatives i amb un llenguatge entenedor i apropiat per a avui.

Per grups, al món rural (57,9%) i a les ciutats mitjanes (64,3%) el percentatge augmenta una mica més.

Un 25% dels enquestats assenyalen la necessitat de preparació a l'hora de rebre els sagraments, unit al fet d'aconseguir celebracions més autèntiques, evitant així l'acte social de consum. En altres indrets de l'enquesta s'abunda en aquests tipus de proposicions (més anunci evangelitzador, menys "sagramentalització"), que denoten una seriosa dificultat per tal d'equilibrar l'exigència i la formació

(ho apunta un 21,2%) amb l'acolliment per part de la comunitat cristiana.

Per grups, aquest repte s'observa més en les parròquies de petites ciutats (56,2%), i molt poc en la resta. En el món rural hi trobem de forma més significativa la necessitat d'exigència davant la pèrdua del sentit religiós (31,6%).

Els anys seixanta i setanta fou intens el debat sobre la sagramentalització. Més endavant la prioritat s'ha donat en general a l'acolliment dels que demanen els sagraments. Actualment es dialoga poc sobre aquestes qüestions, més enllà de les lamentacions i queixes per trobar camins pastorals adequats tenint en compte el procés de secularització, la realitat d'indiferència i ignorància religiosa, i el fort pes del consum en la nostra societat.

En conclusió podem dir que els enquestats sobretot observen com a reptes:

1. *Unes celebracions vives, participades, festives, com a lloc de trobada comunitària –sobretot l'eucaristia– plenes de contingut, entenedores, actuals, que anunciïn l'evangeli del Crist.*

2. *La formació i preparació adequada per rebre el sagrament.*

3. *El sagrament com a una possible iniciació a una fe adulta.*

4. *Presenten el problema d'equilibrar exigència, acolliment i oferta seriosa dels sagraments.*

SOBRE LA CATEQUESI, GRUPS, FORMACIÓ

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
CATEQUESI DE PRIMERA COMUNIÓ		
· Acolliment i apropament a les famílies, catequesi familiar. Procurar que els pares s'impliquin i fins i tot facin de catequistes	26	32,5%
· Procés catequístic complet amb més participació i vivència	4	5,0%
· Ensenyar a pregar els infants	1	1,3%
· Passar de la catequesi familiar a la vinculació amb la comunitat	1	1,3%
· La catequesi hauria de ser més d'acolliment	1	1,3%
CATEQUESI CONTINUADA		
· Establir i potenciar la catequesi de post-comunió i adolescents	3	3,8%
· Poca participació	2	2,5%
CATEQUESI de CONFIRMACIÓ		
· Establir catequesi de confirmació en relació amb les escoles cristianes	1	1,3%
CATEQUESI de JOVES, GRUPS, MOVIMENTS		
· Acompanyar-los en els seus dubtes	2	2,5%
· Fomentar les vocacions sacerdotals	1	1,3%
CATEQUESI I FORMACIÓ D'ADULTS		
· Catequesi d'adults	19	23,8%
· Facilitar la creació de grups de revisió de vida, d'estudi d'evangeli, espais de reflexió de fe, moviments...	7	8,8%
· Tractar temes socials d'actualitat	2	2,5%
· Tractar problemàtiques personals pròpies	2	2,5%
· Oferta més personalitzada als qui s'apropen a la parròquia	2	2,5%
· Promoure l'esperit crític per purificar les creences i caminar vers una fe madura	1	1,3%
· Diàleg interreligiós	1	1,3%

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
CATEQUISTES		
· Formació i acompanyament dels catequistes perquè trobin sentit al que fan	18	22,5%
· Revitalitzar la catequesi	9	11,3%
· Ampliar el nombre de catequistes, especialment de joves	9	11,3%
· Ampliar el compromís, la qualitat i la responsabilitat	7	8,8%
· Absència de catequistes preparats	3	3,8%
· Formació de les famílies acollidores pels sagraments	1	1,3%
· Desànim dels catequistes	1	1,3%
SITUACIÓ DE LA VIDA I DE LA FE DE LES PERSONES		
· Cal una catequesi per descobrir la joia de creure, de la festa i que vagi més enllà del sagrament	7	8,8%
· No es volen grups	3	3,8%
· Poca assistència a les trobades formatives	2	2,5%
· Manca de compromís i constància. La fe és encara heretada	2	2,5%
· Els infants no reben recolzament dels pares en la fe	2	2,5%
· Desinterès i manca de temps	1	1,3%
· Grups integradors de gent autòctona i nouvinguts	1	1,3%
· Societat consumista, materialista i hedonista: costa veure que la felicitat està en el ser i no en el tenir	1	1,3%
ORGANITZACIÓ I RECURSOS		
· Cal un canvi de materials catequístics, per tal que siguin més adequats	8	10,0%
· Funció massa administrativa dels capellans	1	1,3%
· Coordinació i acció conjunta	1	1,3%
· Implicació de la comunitat cristiana a la catequesi	1	1,3%

Comentari

1. La catequesi de primera comunió.

El repte principal d'aquest apartat (32,5%) fa referència a l'acolliment i apropament a les famílies de la catequesi. En diferents moments de l'enquesta s'insisteix en aquesta implicació i participació dels pares i mares en la catequesi.

Per grups, notem que el percentatge és una mica més elevat en les mitjanes i grans ciutats.

2. La catequesi de post-comunió, confirmació i de joves.

És significativa l'absència de reptes en aquest apartat, deixant veure, potser, la precarietat o inexistència, i les dificultats que hi ha en la pastoral d'adolescents i joves. Per grups tampoc hi ha diferències en les aportacions. La relativa desaparició de l'etapa adolescent i juvenil a les parròquies sembla general. No en va s'ha assenyalat aquesta qüestió com un dels canvis importants en els últims anys.

3. La catequesi i formació d'adults.

La catequesi d'adults és indicada per un 23,7 % dels enquestats. Aquest percentatge és més alt en el grup de les petites ciutats (37,5%) i encara més en el de mitjanes ciutats (42,8%). En les grans ciutats (19%) i en el món rural (10,5%) el percentatge és més baix.

A petites ciutats s'hi afegeix una aportació (25%) que apunta a la facilitació de grups de fe i vida.

4. Els catequistes.

En aquest apartat el repte més significatiu és la necessitat de formació i acompanyament dels catequistes (22,5%). Si hi afegim els que ho constaten com a deficit, el percentatge arriba al 26,2%.

Per grups, a petites ciutats el percen-

tatge s'incrementa lleugerament (31,2%) i a les grans ciutats disminueix (16%).

En el grup del món rural s'hi afegeix la necessitat de responsabilitat, de qualitat, de revitalització i de relleu en la catequesi (36,8%).

A mitjanes ciutats també trobem la demanada d'uns millors i mes adequats materials catequètics (un 35,7%).

Com a conclusió podem afirmar que els enquestats:

1. *Han donat molta importància a tot el que fa referència a l'atenció, acompanyament, formació i participació dels adults.*

2. *Donen importància a l'apropament i participació dels pares i mares en la catequesi de primera comunió, per tal que esdevingui un primer acolliment (més aviat evangelitzador, que ajudi a despertar la joia de la fe lliurement) per veure les possibilitats d'una iniciació cristiana ben feta i completa, i de vinculació amb la comunitat cristiana, qüestió que per ara té moltes dificultats.*

3. *També insisteixen en la necessitat d'una catequesi, formació d'adults actualitzada, en relació amb la vida de les persones i, alguns, en la constitució de grups com a espais de trobada entre la vida i la fe.*

4. *Constaten l'absència de grups, formació, catequesi entre les poblacions adolescents i joves i el desig que es pogués donar, sense saber com fer-ho.*

5. *Valoren la formació i acompanyament dels catequistes, el que coincideix amb la constant observació en tota l'enquesta de la participació dels laics en les tasques pastorals amb la deguda i específica formació, per tal que es requalifiqui i es revitalitzi la mateixa catequesi i tota la comunitat cristiana.*

SOBRE L'ACCIÓ SOCIAL, CÀRITAS

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
Referents al LLOC I SENTIT de l'ACCIÓ SOCIAL en la COMUNITAT CRISTIANA		
· La <i>caritas</i> , la relació amb els necessitats és essencial en la fe cristiana i cal sensibilitzar a tota la comunitat per tal que la dimensió social estigui present en tota la vida de la comunitat cristiana: les celebracions litúrgiques, en la catequesi, en totes les activitats.	15	18,8%
· Ser testimonis a través de la caritat i la comunió de bens (cal que els cristians s'impliquin en l'acció social)	7	8,8%
· Ser una comunitat acollidora	4	5,0%
· Dedicar recursos a l'acció social	4	5,0%
· Distribuir adequadament els béns: ofertes de treball, seguiment de les famílies	1	1,3%
Referents a diversos tipus d'ACCIÓ SOCIAL		
· Arribar als nous pobres (matrimonis separats, adolescents conflictius, marginats, persones grans soles, transeünts, alcohòlics, toxicòmans, maltractaments, inestabilitat emocional, etc.) i promoure grups d'acció social	19	23,8%
· Realitzar Campanyes humanitàries	3	3,8%
· Atenció a la gent gran	1	1,3%
Referents a la IMMIGRACIÓ		
· Ajut material i acompanyament)	14	17,5%
Referents a la SOLIDARITAT amb el TERCER MÓN		
	3	3,8%
Referents als AGENTS DE L'ACCIÓ SOCIAL		
· Manca de voluntaris. Aconseguir més voluntaris de Càritas	10	12,5%
· Despertar persones per tal que facin serveis puntuals	3	3,8%

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Relleu dels voluntaris. Cal cercar joves	2	2,5%
· Cansament dels voluntaris: són gent gran, els espanta la problemàtica..	2	2,5%
· Presència de professionals de l'acció social i amb dimensió evangelitzadora	1	1,3%
Referents a la FORMACIÓ i RECURSOS		
· Formació de voluntaris: reunions mensuals, cursos, acompanyament dels voluntaris	9	11,3%
· Recursos limitats i moltes necessitats	1	1,3%
Referents a CÀRITAS		
· Confirmar la relació amb Càritas: presència a totes les parròquies, com expressió de l'amor fratern, dimensió bàsica de la fe	10	12,5%
· Passar d'una Càritas assistencial a una de promoció humana, més comunitària i alliberadora que detecta les realitats de la pobresa, descobreix les necessitats reals i en cerca les causes.	10	12,5%
· Constituir un grup de Càritas parroquial	5	6,3%
· Fer arribar a la comunitat i a tot el poble el que realitza Càritas. Informació de l'acció social	5	6,3%
· Dificultats dels pobles petits per forma grups de Càritas	1	1,3%
· Cal que Càritas arxiprestal atengui les necessitats socials ja que hi ha pobles on no hi ha una problemàtica social greu.	1	1,3%
Referents a la RELACIÓ amb les INSTITUCIONS CIVILS		
· Compartir el treball social amb altres institucions civils i Administració	21	26,3%

Comentari

En aquest apartat l'opinió més coincident ha estat la que fa referència a la necessitat de compartir el treball social amb altres institucions civils i l'Administració (26,2%). Tots els grups es mantenen al voltant del mateix percentatge.

Es percep també la preocupació d'arribar a les noves pobreses (matrimonis separats, adolescents conflictius, persones grans soles, marginats...), promovent grups d'acció envers aquests col·lectius (23,7%). Aquest punt s'incrementa sensiblement en el conjunt de les grans ciutats. Una part dels enquestats (17,5%) especifica l'acció social (ajut i acompanyament) envers els immigrants. El món rural i les petites ciutats estan per sobre del percentatge mitjà del total de l'enquesta, pel que fa al tema de la immigració.

També és significativa la consciència que la dimensió social, la caritat, és element essencial de la fe cristiana, i per tant continua essent un reptu la sensibilització constant de la comunitat cristiana i la presència d'aquesta dimensió en tota la vida de la pròpia comunitat: celebracions, catequesi (18,7%)... Aquesta apreciació sembla incrementar-se en el conjunt de les petites i mitjanes ciutats, afegint-hi la descoberta del sentit profètic de l'acció pastoral, i no és tan significativa en el món rural i les grans ciutats.

Si mirem les opinions específiques de cada grup, en el conjunt de les petites ciutats trobem la necessitat en la formació de voluntaris (18%), en la constitució de grups de Càritas parroquial (25%), i en la consciència d'una acció social de Càritas no tant assistencial i més de promoció humana i de descoberta de les veritables necessitats.

En el conjunt de les mitjanes ciutats també trobem la preocupació per la manca de voluntariat, la necessitat d'ampliar aquesta xarxa i la seva adequada formació, i la necessitat de passar d'una Càritas assistencial (donar roba i aliments) a una més comunitària i alliberadora, que detecta les realitats de pobresa i les necessitats reals (50%).

En conclusió podem afirmar al voltant d'aquest apartat que, si bé cal tenir consciència del què li pertoca a l'Administració per poder-li exigir el que és responsabilitat seva, la comunitat cristiana no pot abandonar mai aquest servei de la caritat, perquè és essencial en el seguiment de Jesús i en la construcció del Regne.

Cal, però, reflexionar en quina línia s'ha d'actuar i amb quins recursos. La sensibilització constant de la comunitat cristiana és una tasca important per tal d'aconseguir implicació i participació en l'acció social de la comunitat.

SOBRE LA CORRESPONSABILITAT I IMPLICACIÓ DELS LAICS

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
LA PARRÒQUIA COM A COMUNITAT CRISTIANA		
· La parròquia com a lloc d'acolliment, de trobada, de diàleg, d'integració, de relació entre laics i capellans...	5	6,3%
CONSELL PASTORAL		
· Potenciar un consell pastoral que sigui un òrgan de reflexió, de gestió, d'orientació, de consulta, de renovació i motor de la parròquia	18	22,5%
CONSELL D'ECONOMIA		
· Que sigui motor de l'acció pastoral	6	7,5%
PRESÈNCIA EVANGELITZADORA DELS LAICS/QUES EN LA SOCIETAT		
· Treball d'evangelització i de presència dels laics a la societat	4	5,0%
· Arribar als allunyats	2	2,5%
· Donar suport als moviments laicals: recursos, pastoral de joves, etc.	2	2,5%
MINISTERIS LAICALS		
· Repartir funcions i responsabilitats	3	3,8%
· Celebracions de la Paraula	1	1,3%
· Calen persones de referència i acollidores a cada parròquia petita on no hi ha capellà	1	1,3%
RESPONSABILITAT COMPARTIDA A LES PARRÒQUIES ARXIPRESTATS I BISBAT		
· Que els laics siguin agents actius: protagonisme i responsabilitat real per una veritable església participativa i comunitària	53	66,3%
· Formació i acompanyament dels laics per treballar junts	22	27,5%

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Poca implicació, no se senten corresponsables, hi ha poca disponibilitat, els manca temps... Com fer-ho?	5	6,3%
· Hi ha trencament generacional i manquen laics actius de mitjana edat i joves	2	2,5%
· Participació dels laics en les homilies perquè siguin més entenedores, adients i il·luminant la realitat social i humana	1	1,3%
· Vigilar els “protagonismes”	1	1,3%
· S’ha avançat molt en l’acceptació de responsabilitats	1	1,3%
· Incorporar persones novingudes en les tasques i responsabilitats	1	1,3%
RELACIÓ CAPELLANS I LAICS		
· La parròquia som tots: Cal canviar la imatge que no és només dels capellans	10	12,5%
· Que la manca de capellans i l’excés de feina no ens porti a organitzar un funcionariat eclesial	2	2,5%
· Dificultat de trobar laics i laiques, sobretot joves, per a una pastoral d’adolescents i joves	2	2,5%
· Aconseguir més confiança mútua entre capellans i laics	1	1,3%

Comentari

Un 66% de tots els enquestats (és el número més alt que trobem en l'enquesta) senyala la necessitat de la responsabilitat compartida amb els laics. Que aquests siguin agents actius, i adquireixin una responsabilitat real per una església més participativa i comunitària. Al costat d'aquesta constatació se n'hi afegeixen dues més, que podríem considerar complementàries: la formació i acompanyament dels laics, per tal de treballar junts (27,5%), i la potenciació de consells pastorals que siguin òrgans de reflexió, de gestió, d'orientació, de consulta, de renovació i motor de la parròquia (22,5%).

Aquesta necessitat de la responsabilitat compartida s'incrementa en les mitjanes (71,4%) i grans ciutats. En aquest últim grup el percentatge s'eleva al 84%. És el número més gran de l'enquesta.

Respecte la necessitat de formació de laics el percentatge s'incrementa en les petites ciutats (50%) i les grans ciutats (35,5%).

La potenciació de consells pastorals més actius, motors de la parròquia, es veu amb més necessitat en el conjunt del món rural i les petites ciutats (superen el 30%).

Mirant les opinions específiques per grups, al món rural i a les petites ciutats s'hi apunta la necessitat de fomentar el diàleg, la relació i l'enriquiment mutu entre laics i capellans, i potenciar, juntament amb el Consell pastoral, el Consell d'economia, com a motor també de l'acció pastoral.

En el conjunt de les mitjanes ciutats trobem una aportació sobre els ministeris laicals, remarcant la necessitat de repartir funcions i responsabilitats, i el repte de canviar la imatge de la parròquia: la parròquia no és només el capellà, sinó la comunitat cristiana: necessitat de formació en aquesta línia.

En conclusió, sobre aquest apartat la primera qüestió a destacar és la gran unanimitat. Tots els grups destaquen, amb diferència d'altres punts, la necessitat de caminar envers una responsabilitat compartida, cercant maneres i recursos per tal que el procés sigui real.

Una segona qüestió és la concentració en aquest repte. A penes hi ha altres reptes i propostes que es puguin destacar pel nombre de persones que l'apunten.

SOBRE LES RELACIONS ENTRE PARRÒQUIES, ORGANITZACIÓ TERRITORIAL, etc...

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
SENTIT DE LA PASTORAL DE CONJUNT		
· Fomentar activitats pastorals de conjunt amb un sentit de solidaritat i corresponsabilitat, per l'enriquiment espiritual que ofereix el treball en comú i la relació mútua: unificar criteris, unitat d'acció, activitats de qualitat. Tots ens necessitem i tots formem la comunitat del Crist	8	10,0%
· Adaptació de l'organització parroquial a la mobilitat de la gent	2	2,5%
RELACIONS INTERPARROQUIALS		
· Necessitat d'una nova reorganització parroquial: cal caminar cap a agrupacions parroquials, compartir recursos i serveis	42	52,5%
· Creació d'un Consell Comarcal Pastoral o Consell Interparroquial	6	7,5%
· Dificultat de relació entre parròquies per la distància que les separa: tothom vol la seva parròquia, competitivitats, rivalitats...	4	5,0%
· Promoure la participació dels laics en actes comuns	4	5,0%
· Accions conjuntes corresponsables: catequesi, confirmació, celebracions, peregrinacions, assemblees...	4	5,0%
· Agrupar celebracions litúrgiques de les parròquies més pròximes	2	2,5%
· Reunió dels Consells parroquials de la ciutat per a afrontar problemes comuns	2	2,5%
· Aglutinar joves de diverses parròquies	1	1,3%
RELACIONS ARXIPRESTALS		
· Dinamitzar els arxiprestats amb representants de cada parròquia, formant Consell Arxiprestal	18	22,5%
· Conjuntar la formació	2	2,5%
· Més recursos	2	2,5%

Reptes	Nombre de parròquies	% total parròquies
· Més autonomia arxiprestal o comarcal	1	1,3%
· Publicació arxiprestal representativa de les parròquies	1	1,3%
· Aprofitar recursos oferts des de les diferents delegacions i secretariats diocesans	1	1,3%
· Que els representants de les parròquies facin de pont amb les instàncies arxiprestals	1	1,3%
<u>RELACIONS ENTRE ELS CAPELLANS</u>		
· Millorar la relació entre els capellans: tancament, cansament...	3	3,8%
· Distribuir els capellans per tenir serveis mínims a totes les parròquies	1	1,3%
· Els capellans es fan grans i van fent	1	1,3%
<u>RELACIONS AMB LES INSTITUCIONS I ENTITATS CIVILS</u>		
· Relació amb altres institucions civils i públiques del territori	1	1,3%

Comentari

En aquest apartat les opinions es concentren en dos grups: la necessitat d'una nova reorganització parroquial: agrupacions de parròquies, compartir recursos i serveis... (52,5%), i la necessitat de dinamitzar els arxiprestats amb representants de cada parròquia, formant el Consell arxiprestal, i organitzant serveis i programes d'acció i formació pastoral (22,5%). A aquestes dues necessitats s'hi afegixen, en nombre inferior i segons grups, la necessitat de fomentar activitats pastorals de conjunt amb un sentit de solidaritat i cor-

responsabilitat, i la creació de Consells Comarcals Pastorals o Consells interparroquials.

Si mirem per grups, el món rural afegix la dificultat de relació que a vegades hi ha entre parròquies per motius diversos: distància, rivalitats... (21%).

En el grup de petites ciutats és on trobem destacada la necessitat d'una nova reorganització parroquial (81,25%), i per tant també apunten a fomentar activitats pastorals de conjunt, donant responsabilitats als laics, i a dinamitzar veritablement el nivell arxiprestal.

En el grup de les mitjanes ciutats, a més de la necessitat de reorganització pastoral, s'apunta la creació de Consells interparroquials o la reunió dels Consells parroquials de la ciutat per tal d'afrontar problemes comuns.

En conclusió en aquest apartat també s'aprecia una gran unanimitat en aquelles qüestions que preocupen més i que constitueixen els grans reptes que les comunitats parroquials i tota Església diocesana sembla que ha d'afrontar actualment: l'agrupació i reorganització de parròquies i les activitats pastorals de conjunt.

CONCLUSIONS GENERALS

Si partim dels percentatges més alts en les respostes de l'enquesta i, dins d'aquests, per ordre de major a menor, podem constatar grans conclusions:

1. La necessitat de caminar envers una responsabilitat compartida, observant que s'ha avançat en aquesta orientació en aquests darrers anys, però que resta encara molt camí a recórrer i trobar maneres i recursos per tal que el procés sigui real i els capellans i bisbes posin autèntica confiança en les comunitats cristianes en aquest sentit i envers el futur. Es remarca la importància dels serveis (ministèris) pastorals que realitzen laics i laiques, però també que cal arribar

a la corresponsabilitat en les decisions, tot evitant la clericalització del laicat.

2. El desig d'unes celebracions vives, participades, festives, com a lloc de trobada comunitària –sobretot l'Eucaristia– plenes de contingut, actuals, que anunciïn l'evangeli del Crist, amb un llenguatge i símbols comprensibles.

3. L'avançar en l'agrupació i reorganització de parròquies i les activitats pastorals de conjunt (serveis interparroquials, dinamitzar els arxiprestats...)

S'apunta la necessitat d'arribar als adults en alguns casos per obrir a la descoberta de la fe personal, autèntica, lliure i convençuda, i per oferir possibilitats de vinculació a la comunitat cristiana.

4. La formació d'adults, sigui catequesi d'adults, catequesi familiar pels pares i mares de la catequesi, preparació pels que venen a demanar els sagraments o les formacions necessàries espe-

cífiques per exercir cadascun dels serveis pastorals. S'apunta la necessitat d'arribar als adults en alguns casos per obrir a la descoberta de la fe personal, autèntica, lliure i convençuda, i per oferir possibilitats de vinculació a la comunitat cristiana. Es compren la formació també com a acompanyament personalitzat i grupal.

5. Es constata l'absència d'adolescents i joves i el desig d'arribar-hi, sense saber com fer-ho.

6. La voluntat d'arribar als nous pobres, i en especial, de forma transversal, es fa referència a l'atenció, acompanyament i relació (no sols material, social i educativa, sinó també específicament pastoral) amb els immigrants.

UNA NOTA D'AGRAÏMENT PER A TOTES AQUELLES PARRÒQUIES QUE BONAMENT HAN RESPONST L'ENQUESTA QUE ELS VAM PRESENTAR.

ALCANÓ-ALFÉS-SUDANELL

Parròquia de Sant Pere Apòstol

ALCOLETGE

Parròquia de Sant Miquel Arcàngel

AGUILAR DE SEGARRA

Parròquia de Sant Andreu

ALMENAR

Parròquia de l'Assumpció de la Mare de Déu

AMPOSTA

Parròquia de L'Assumpció de Maria

ANDORRRRA LA VELLA

Parròquia de Sant Esteve

BADALONA

Parròquia de Sant Josep

BANYOLES

Parròquies de: Santa Maria, Sant Pere

BARCELONA

Parròquies de: Santa Maria del Pi, Mare de Deu del Carme, Sant Josep Oriol, Sant Paulí de Nola, Sant Pere Armengol, Arxiprestat de Sant Andreu, Santa Engràcia, Sant Miquel dels Sants, Sant Joan Maria Vianney, Mare de Déu dels Dolors

BEGUES

Parròquia de Sant Cristòfol

BELLVER DE CERDANYA

Parròquia de Sant Jaume

BESORA

Parròquia de Sant Serni

BLANES

Parròquia de Santa Maria

BONASTRE

Parròquia de Santa Maria Magdalena

BUSA
Parròquia de Sant Cristòfol

CABANES
Parròquia de Sant Vicenç

CALDETES
Parròquia de Santa Maria

CAMPRODON
Parròquia de Santa Maria

CASERRES
Parròquia de Nostra Senyora dels
Àngels

CASTELLDEFELS
Parròquia de Santa Maria

CELLERA DE TER
Parròquia de la Mare de Déu de Sales

CERVERA
Parròquia de Santa Maria

CORÇÀ
Parròquies de: Sant Julià, Santa
Basilisa

CORNELLÀ
Parròquia Verge del Pilar

ESPLUGUES DE LLOBREGAT
Parròquia de Sant Antoni de Pàdua

FIGUERES
Parròquia de Sant Pere

FORCALL
Parròquia de l'Assumpció de Maria

GIRONA
Parròquies de: Santa Eugènia, Sant
Narcís

HOSPITALET DE LLOBREGAT
Parròquies de: Sant Enric D'Ossó,
Santa Gemma, Mare de Déu de la
Llum

IGUALADA
Parròquia de la Soledat

ISONA
Parròquia de l'Assumpció

IVARS
Parròquia de l'Assumpció de la Mare
de Déu

LA BISBAL DE L'EMPORDÀ
Parròquia de Sant Joan

LASELVA
Parròquia de Sant Climent

LES BORGES BLANQUES
Parròquia de l'Assumpció de la Mare
de Déu

LINYÀ
Parròquia de Sant Andreu

LLARDECANS
Parròquia de l'Assumpció de la Mare
de Déu

LLEIDA
Parròquies de: Sagrada Família, Santa
Teresa Jornet, Mare de Déu del Car-
me, Sant Antoni Maria Claret

LLIVIA
Parròquia de la Mare de Déu dels An-
gels

MANLLEU
Parròquia de Sant Pau, Santa Maria,
Nostra Senyora de Gràcia

MANRESA

Parròquia de Crist Rei

MATARÓ

Parròquies de: Maria Auxiliadora, Sant Josep i els Escolapis de Mataró

MONTOLIU-SUNYER

Parròquia de la Nativitat de la Mare de Déu

MORELLA

Parròquia de L'Assumpció de Maria

NAVARCLES

Parròquia de Santa Maria

NAVÀS

Parròquia de la Sagrada Família

NAVÉS

Parròquia de Santa Margarida

PEDRET-MARZÀ

Parròquia de Sant Esteve

PERALADA

Parròquia de Sant Martí

PINEDA

Parròquies de: Santa Maria de Pineda, Sant Joan Baptista i Convent dels caputxins

PRATS DE LLUÇANÈS

Parròquia de Sant Vicenç

PUIGCERDÀ

Parròquia de Santa Maria

PUIGVERD DE LLEIDA

Parròquia de Sant Pere de Lleida

RIPOLL

Parròquia de Santa Maria

SABADELL

Parròquia de la Puríssima Concepció

SADERRA

Parròquia de Sant Marcel

SALT

Parròquia de Sant Jaume

SANT ANDREU DE LA BARCA

Parròquia de Sant Andreu

SANT FELIU LLUELLES

Parròquia de Sant Pere i Sant Feliu

SANT SADURNI D'ANOIA

Parròquia de Sant Sadurní

SANT VICENÇ DE TORELLÓ

Parròquies de Santa Maria, Sagrada Família.

SANTA COLOMA DE GRAMENET

Parròquia de Santa Coloma

SANTA MARGARIDA DE MONTBUI

Parròquia de Sant Maure

SÚRIA

Parròquia de Sant Cristòfol

TARADELL

Parròquia de Sant Genís

TARRAGONA

Parròquies de: Sant Joan Baptista, Santa Maria de Bonavista

TERRASSA

TIVISSA

Parròquia de Sant Jaume

TORDERA

Parròquia de Sant Esteve

TORELLÓ

Parròquies de:
Sant Feliu, Mare de Déu de Montserrat

TORRES DE SEGRE

Parròquia de l'Assumpció de la Mare de Déu

TORTOSA

Parròquia de Sant Blai

VALLDORA

Parròquia de Santa Eulàlia

VALLS

Parròquia de Sant Joan Baptista

VIC

Parròquies de: Nostra Senyora del Carme, Sant Doménech, la Pietat, Mare de Déu del Remei

VILABERTRAN

Parròquia de Santa Maria

VILADECANS

Parròquies de: Sant Joan, Santa Maria Magdalena, Santa Maria de Salas

VILANOVA DE LA BARCA

Parròquia de l'Assumpció de la Mare de Déu

VILARNADAL

Parròquia de Sant Pere

*III. Reflexions a l'entorn
de la parròquia*

“L'Església mateixa està immersida en un munt de problemes interns que no seria fàcil descriure en poques paraules. N'esmento només un, que és propi d'Occident. Cito l'exemple de l'Església evangèlica d'Alemanya que, després de recerques molt precises, ha publicat el mes d'octubre passat les xifres dels seus fidels comparats als de fa deu anys. Uns dos milions quatre-cents mil cristians han abandonat l'Església en aquest període. En els tres darrers decennis, són més de cinc milions. I l'estudi nota que és sobretot entre els joves que la cultura cristiana s'esborra i esdevé gairebé inexistent. I si ens fixem en el nombre dels qui s'anomenen fidels, el nombre dels qui afirmen que segueixen encara més o menys regularment una pràctica religiosa és d'un sobre deu. Però unes recerques estadístiques més precises fan aparèixer que el 4% dels qui es diuen cristians practiquen regularment”. (**Card. Martini:** “El futur de l'Església en el món”, Text publicat a la *Missa de cada dia*, octubre 2005, pàg. 121)

El directori de la Parròquia

MN. JOAN TORRA, prevere de la Diòcesi de Vic, rector de les parròquies de Torelló.
Director de l'Institut Superior de Ciències Religioses de Vic.

Dos directoris: el de la parròquia i el de l'arxiprestat

Els dos Directoris han estat editats de conjunt, amb un únic Decret de promulgació dels Bisbes de casa nostra. En aquest Decret es diu l'objectiu que tenen:

El Concili ha desitjat potenciar la important funció de la parròquia, i per això demana que el Directori «definiï i orienti la missió de la parròquia avui». El mateix es pot dir del de l'arxiprestat. En aquests directoris, doncs, s'ha cercat això: definir i orientar. També es fa referència a qui són els destinataris i al perquè han de servir: Els posem a les mans, també, de tantes persones que, des de la fe, se senten cridades a treballar pastoralment i que tenen ganes i il·lusió de donar futur i esperança a aquestes estructures pastorals que rebem de la nostra tradició mil·lenària.

La parròquia

El Directori de la Parròquia fa una afirmació ben clara: per més coses que hagin canviat, la parròquia és una estructura pastoral basada en el territori que cal mantenir i enfortir, això sí!, en circumstàncies noves, perquè avui la residència de les

persones ha deixat de ser el factor englobant de la seva vida (n. 10). *Les noves formes de viure les relacions personals, l'anonimat tan característic de la nostra societat, afecten també la parròquia* (n. 7).

La parròquia –sigui de ciutat o rural, sigui gran o petita– és la manera que té l'Església de fer-se pròxima a tots els homes i dones, per a fer-los arribar la missió que ha de dur a terme, és a dir, evangelitzar, catequitzar, celebrar els sagraments, viure la caritat. En el Directori (n. 4) es recull una afirmació del Papa quan diu que *en definitiva, la parròquia està fundada sobre una realitat teològica, per tal com és ella una comunitat eucarística*» (ChL 26). El Directori, conscient de les noves realitats d'avui, exhorta a entendre i viure la parròquia *en referència a l'Església diocesana, que és la unitat eclesial completa, que vetlla les funcions evangelitzadora, celebrativa i caritativa* (n. 1).

Les circumstàncies d'avui aconsellen una nova organització de les parròquies tenint present el nombre de preveres que podran ser enviats com a «pastors propis» per a fer que les parròquies siguin realment «comunitats eucarístiques». Per això es farà necessari agrupar parròquies o cercar altres

formes d'organització (n. 15). La parròquia és tota ella pastoral, però no és tota la pastoral. Cal tenir present les altres instàncies diocesanes. Avui, més que mai, cap parròquia no és ni ha de sentir-se autosuficient (n. 18).

La parròquia és tota ella pastoral, però no és tota la pastoral.

Cal que les parròquies es coordinin amb l'arxiprestat al qual pertanyen, que mantinguin viva la relació amb tots els serveis diocesans, delegacions, moviments, associacions... Avui la parròquia canvia de fesomia.

L'atenció pastoral en la parròquia

El perill que hi ha davant dels canvis, és que la parròquia es tanqui sobre si mateixa. No ha de ser així! Més aviat cal que es torni més oberta, més acollidora, i que sàpiga acompanyar bé tots els fidels. El Directori demana que aquells fidels més actius s'integrin en el que anomena «grups d'acció pastoral en la parròquia», i diu que són *aquells grups que tenen encomanada una funció al servei de qualsevol àmbit pastoral en la parròquia, com per exemple la catequesi, la litúrgia, Càritas, la preparació al matrimoni, la pastoral de la salut, la pastoral de joventut...* (n. 26). Això és particularment important en el món rural on es nota més la mancança de preveres que sovint no hi resideixen.

La manera de ser rector i de fer-ne, avui

El canvi en la manera de ser de les parròquies comporta un canvi en la manera de ser rector i de fer-ne. El mateix cal dir de tots els preveres que tenen alguna missió a la parròquia (n. 31).

Ser rector de la parròquia, avui, és un treball de coresponsabilitat, un xic diferent de com s'havia fet en altres moments. El rector ha de col·laborar amb els altres preveres i diaques, amb les altres parròquies de l'arxiprestat, amb els grups pastorals, amb les instàncies diocesanes. Ha de saber donar responsabilitats.

Ser rector de la parròquia, avui, és un treball de coresponsabilitat.

El Consell Pastoral Parroquial

És en el Consell on totes aquestes persones i grups troben unitat (n. 30). És *vivament recomanat*, a diferència del *Consell Parroquial per als Assumptes Econòmics* que està manat pel dret. El Directori dona les notes distintives del Consell Pastoral Parroquial: *ha de ser estable, representatiu, consultiu, amb un pes molt important en les seves conclusions, i servidor de la comunitat i de la comunió eclesial* (n. 44). Recorda, també, que *el Consell Pastoral Parroquial no substi-*

tueix la comunitat però n'és un exponent qualificat (n. 47). I amb molt realisme afirma: *Si en una parròquia, perquè és massa petita, no hi pot haver Consell, sí que cal preveure altres formes de participació i de responsabilitat* (n. 49).

Per tant...

El Directori de la Parròquia és molt breu. Val la pena llegir-se'l sencer. I fer-ne eina de diàleg en els grups, en els Consells, en les trobades... És així com anirà transformant les nostres parròquies i donarà fruit.

L'arxiprestat, unitat base de pastoral de conjunt

Aquesta és la definició del que és l'arxiprestat: la unitat base de la pastoral de conjunt. L'objectiu, que ja estava definit en el Concili Vaticà II, també és molt clar, perquè *la cura pastoral en la diòcesi no estigui mancada d'unitat i resulti més eficaç* (n. 1).

El Directori de l'arxiprestat va íntimament unit al de la parròquia, perquè l'arxiprestat hi és per a fer que les parròquies puguin assolir millor el seu objectiu pastoral. Al cap i a la fi, l'arxiprestat està constituït per un conjunt de parròquies, i cada Bisbat defineix els criteris amb què es fa aquesta unió. No és estrany que el Directori demani que cada Bisbat faci el seu «estatut de l'arxiprestat» on els defineixi, expliqui el territori que tenen, les característiques que els configu-

ren... Als bisbats de Catalunya, actualment n'hi ha un total de cent vint-i-nou. Tot apunta en el sentit que l'arxiprestat és una estructura territorial que cada vegada tindrà més relleu en la pastoral diocesana. En ella s'hi han d'integrar amb normalitat tots els preveres, els diaques, els religiosos i religioses, i els seglars, sobretot els qui estan més actius en la pastoral.

Perquè l'arxiprestat hi és per fer que les parròquies puguin assolir millor el seu objectiu pastoral.

A la llum de les orientacions doctrinals citades, l'arxiprestat esdevé l'instrument idoni per a fonamentar bé una pastoral de conjunt en la diòcesi, sota la direcció del bisbe. És en l'arxiprestat on s'integren i es complementen totes les forces apostòliques, sense que cap d'elles perdi per això la seva pròpia naturalesa (n. 5).

Qui ha de ser l'arxiprest

El Directori ha d'explicar bé qui ha de ser l'arxiprest, perquè *en l'actualitat l'ofici d'arxiprest «no està lligat a l'ofici de rector d'una parròquia determinada»* (n. 21) com passava abans. Ara és una figura de caire pastoral i a l'arxiprestat li correspon ser qui vetlla pels preveres del seu arxiprestat i els convoca a trobades, qui coordina la pastoral del seu terri-

tori amb les instàncies diocesanes, qui vetlla pel bon funcionament de les paròquies, qui procura que es facin aquelles accions que de conjunt poden anar molt millor, qui vetlla per la formació de tots els agents de pastoral... Per fer tot això se li donen les facultats necessàries.

El nomenament de l'arxiprest el fa lliurement el bisbe diocesà tenint present que ha de ser un prevere capaç de dur a terme els plans de pastoral diocesans. Ho farà després d'haver escoltat –de la forma que cregui més convenient– els preveres, diaques, religiosos i laics de l'arxiprestat (n. 22).

Al mateix temps, va prenent cos el que en el Directori s'anomena *reunió dels arxiprestos del bisbat*, entenent-ho com *el conjunt de tots els arxiprestos amb el bisbe*, de cara a que puguin compartir, entre ells i amb el seu bisbe, la vida pastoral, les dificultats amb què es troben en el desenvolupament de la seva missió, i puguin rebre del bisbe el suport i les orientacions pertinents (n. 45).

Els organismes de corresponsabilitat

L'arxiprest ha de vetllar perquè en el seu arxiprestat estigui constituït el Consell Pastoral Arxiprestal. És –com en el cas de la parròquia– *vivament recomanat. Correspon al Consell Pastoral Arxiprestal d'ajudar amb els seus consells l'arxiprest en la missió que té encomanada d'animar, coordinar i empènyer les accions pastorals conjuntes en el propi arxiprestat i fer-ne l'avaluació. Les seves deliberacions*

han d'ajudar a aplicar els plans de pastoral diocesans en l'arxiprestat, i per això tothom s'hi ha de sentir vinculat (n. 49). Es concreta que en el Consell Pastoral Arxiprestal han de ser-hi representades totes les paròquies de l'arxiprestat, tant si tenen Consell Pastoral Parroquial com si encara no en tenen (n. 51), a més d'haver-hi representació dels preveres, religiosos i religioses, i els moviments, grups i serveis diocesans que siguin presents en el territori.

També es recomana que hi hagi *equips pastorals que assumeixen responsabilitats en l'àmbit arxiprestal i ho concreta:*

Aquesta és la !lista no exhaustiva d'àmbits pastorals que solen treballar coordinats en els arxiprestats: catequesi, pastoral de la salut, litúrgia, joventut, pastoral social-Càritas, preparació al matrimoni, pastoral familiar. En tots ells s'ajuda al bon funcionament de les paròquies, que soles potser no podrien disposar d'aquests serveis, o potser no tindrien tant la dimensió de comunió pastoral amb les altres (n. 57).

No cal dir que el Directori es fixa molt en la problemàtica dels arxiprestats rurals on es veu ben clara la necessitat de la col·laboració per a poder fer front a les situacions problemàtiques que es presenten (n. 61). De cara als més urbans, en línia amb el Concili Provincial Tarraconense, demana que es procuri de coordinar ben bé els horaris de les celebracions (n. 62). Són situacions que fan veure més

clara la necessitat d'una efectiva coordinació arxiprestal.

Finalment, la formació

És una de les característiques dels arxiprestats: vetllar per la for-

mació continuada. Són situacions a les que les parròquies, soles, no podrien donar-hi resposta. Enfrontar-se als nous reptes que es plantegen a la pastoral no es pot fer sense una formació sòlida. A l'arxiprestat li correspon de proporcionar-la.

L'eucaristia, element institucional constitutiu d'una comunitat parroquial

---

MN. CASIMIR MARTÍ, rector de la Parròquia de Sta. M^a del Gornal, a l'Hospitalet del Llobregat.

Aquest títol pot resultar pompós i pot predisposar el lector a interpretar-lo com a anunciador de consideracions jurídiques i teològiques de gran voltatge. En realitat, l'encàrrec que em van fer es movia més arran de terra: presentar les línies religioses que, fa poc més de trenta anys, van guiar els iniciadors de la comunitat parroquial de Santa Maria del Gornal, a l'Hospitalet de Llobregat, i que encara hi perduren. Tinc el propòsit de ser fidel a l'encàrrec.

Les línies religioses que ens guaven les formulàvem d'una manera molt senzilla: teníem la voluntat d'arribar a aconseguir que, en la missa, els veïns que hi participéssim, no solament hi trobéssim els senyals sacramentals de l'entrega de Crist, que és el do de Déu en la celebració i en la vida real, sinó també una reunió on, d'una manera o altra, es pogués recollir, compartir i anar remodelant l'experiència de la fe en la vida real dels que hi acudíem. Ho dic expressament en primera persona del plural, per tal de descartar en la figura del prevere que intervenia en la preparació, i després presidiria la celebració de l'Eucaristia, un paper solemne, encarcarat i distant, com si ell no tingués una vida real en les circumstàncies que

condicionen la vida de tothom i no experimentés la necessitat de madurar en l'experiència de la fe.

Déu és fidel i no falla.

Aquestes dues aspiracions religioses no tenen res d'original. Qualsevol cristià responsable en la vida de les comunitats parroquials, i d'altres comunitats, les pot compartir. L'acompliment de la primera aspiració –el do de Déu, a través de Crist– el tenim sempre assegurat: Déu és fidel i no falla. La segona –compartir l'experiència real per tal d'anar remodelant la vida de la fe– és la que, als responsables d'una comunitat, clergues o laics, els reclama iniciatives sempre replantejables. M'ocuparé, doncs, preferentment de les iniciatives referides a aquesta segona aspiració, que, cal recordar-ho, condicionen en tot cas l'acolliment del do de Déu.

Plantejament

Els inicis van resultar fàcils. La parròquia es va instal·lar en el barri al mateix temps que la immensa majoria dels veïns, a finals de l'any 1976. La

primera missa la vam celebrar el dia de Nadal, en unes dependències provisionals d'una escola pública. Juntament amb uns quants veïns, 10 o 12, hi van participar un nombre elevat d'amics dels dos capellans, Mn. Josep M. Rovira i jo mateix. Als forasters els vam haver de demanar que, ordinàriament, no tornessin, perquè la comunitat s'havia d'anar formant de poc a poc entre els veïns.

A partir del 13 de febrer de 1977, vam iniciar la missa dominical a l'edificació provisional que havíem anat construint amb peces prefabricades. En dèiem "el barracó", un diminutiu afectuós que designava un espai d'uns 200 metres quadrats. Al principi, l'assistència era molt escassa. En una d'aquelles primeres misses, hi van concórrer únicament els responsables de la parròquia i tres membres d'una família del barri. En aquell panorama, la celebració eucarística no podia deixar de desplegar-se en un to molt proper i familiar. Hi va contribuir també el fet que el barracó era una sala rectangular, amb el terra totalment pla, sense relleus ni esglaons que col·loquessin l'altar —una senzilla taula de fusta— en una posició més elevada. D'aquella manera, els celebrants quedaven físicament situats al mateix nivell que els assistents, sense distància vertical que els en separés.

En aquelles condicions, la reunió per a la missa començava, com no podia ser d'altra manera, després d'haver saludat els qui arribaven. En els primers casos, aquell acte de cortesia era de presentació mútua, que solia incloure referències al lloc de

procedència, al pis que habitaven, a l'ocupació laboral i, fins tot, si s'esqueïa, a la trajectòria religiosa de la família. Al moment de l'homilia, era molt fàcil que el comentari inclogués referències a situacions personals o familiars que havien estat esmentades en la salutació o que sorgien espontàniament en aquella fase de la celebració. D'aquella manera, els esdeveniments de cada dia, viscuts ordinàriament com a fets anònims i tal vegada intrascendents, resultaven socialment reconeguts i valorats en el grup que, tot i que fos reduït en nombre, no deixava de ser també l'assemblea cristiana. Per altra part, el record d'experiències senzilles, pertanyents a l'àmbit personal o familiar, o a altres espais de la vida dels assistents, es barrejava sense massa dificultats amb el record de Jesús, suscitat per les lectures bíbliques i per la repetició dels seus gestos a l'última cena amb els seus deixebles. Així, la missa prenia les característiques d'un veritable memorial de la vida, mort i resurrecció de Jesús, un record del passat que requeïa sobre el present de l'experiència dels assistents i que es projectava cap al futur d'un món nou, en el qual Déu compliria plenament les seves promeses: un món sense dolor, ni dol, ni llàgrimes, personalitzat en Crist resuscitat. A més a més, els assistents, amb la seva participació activa, adquirien en la celebració un protagonisme que tendia a situar el celebrant en el paper que li era propi i a evitar actituds presidencials absorbents, tan habituals en moltes celebracions de la fe.

Tot i la senzillesa i les facilitats que vam trobar en els primers contactes

religiosos d'aquelles misses minoritàries, érem molt conscients que, en el futur, quan el nombre dels qui participéssim en l'Eucaristia dels dies festius anés creixent, caldria posar en joc uns altres recursos per tal de continuar mantenint l'experiència real dels concurrents com a ingredient d'aquelles celebracions. En una reunió nombrosa, l'intent de mantenir el clima d'espontaneïtat amb tots els detalls propis d'una trobada familiar entre pocs hauria anat contra les lleis de la comunicació: forçar les intervencions espontànies no sols resultaria un intent contradictori en ell mateix, sinó que estaria molt probablement destinat a trencar el ritme de l'assemblea i a crear tensió entre els assistents, que es podrien sentir cohibits si es veien pressionats perquè prenguessin inesperadament la paraula en públic.

El que portàvem pensat en previsió d'aquell canvi de circumstàncies ho vam anar practicant ja des dels inicis: una preparació de la missa, realitzada entre setmana en una reunió oberta a tots els qui hi volguessin participar, que es desplegueria en tres parts durant poc menys d'una hora. Menció de fets viscuts que haguessin repercutit d'alguna manera sobre algun dels assistents, sense detalls que poguessin degenerar en tafania compartida. Lectura i comentari breu dels textos bíblics propis del diumenge corresponent. I, finalment, pregàries que ordinàriament es referien als fets comentats o a altres preocupacions o sentiments dels assistents. En la salutació del començament de la missa dominical i en l'homilia, el celebrant podria oferir sòbriament els resultats

d'aquella reunió, com un intent, fet per un grup dels fidels pertanyents a la mateixa comunitat parroquial, d'accedir al contingut religiós de les lectures bíbliques i, en general, del record de Jesús, i com una mostra de les pregàries fetes a partir de les lectures i de les experiències comentades en aquella reunió. Tot això, amb la discreció deguda perquè en la reunió es podien haver comentat qüestions personals dels qui hi havien participat o fets que podien tenir repercussió sobre el barri.

No es tractava, doncs, d'escollir els cants, ni d'assajar-los, ni de designar lectors o participants que intervinarien en l'acte de la comunió dels fidels. Aquests detalls, i altres, calia considerar-los com a aspectes pràctics de cap manera menyspreables, dels quals n'havíem de tenir cura en un altre moment perquè la celebració de l'Eucaristia es desplegués amb ordre i fluïdesa.

Dinamismes que la preparació de la missa pot desencadenar

Els reuniré en dues seccions. La primera recull de dinamismes bàsicament psico-socials, fàcilment incorporables en els dinamismes de la segona secció, en la qual s'enumeren i es descriuen breument processos específicament religiosos.

a) Els qui participem en la preparació de la missa, hem fet un aprenentatge i una pràctica cada vegada més espontània, o cada vegada menys forçada, d'escoltar-se els uns als al-

tres. Cal deixar advertit, no obstant, que el grup necessita, i agraeix a la llarga, la guia discreta d'algú que es preocupi pel ritme de la reunió i per una mínima coherència de la conversa: que les aportacions girin sobre fets reals (alegries o penes de cadascú o de gent amiga, en la vida familiar, en el treball, en el contacte amb els veïns, en les hores d'oci), que no s'encalli en comentaris superficials (sobre coses vistes de la tele, en to de conversa de perruqueria), que no es desviï en anècdotes que trenquen la lògica de la conversa, que es mantingui l'equilibri del temps dedicat a cadascuna de les tres parts de la reunió.

Davant els fet narrats en la reunió, s'ha anat renunciant a donar consells i a recórrer a consideracions exhortatives. Si, davant l'exposició d'un fet, apareixen criteris diferents, seria preferible que la diversitat de criteris s'exposés a través d'experiències similars viscudes i interpretades des d'altres punts de vista, per tal d'evitar que la conversa degeneri en una confrontació que, en el fons, és o esdevé ideològica. Quan es manifesten diferències de criteris morals, sol ser convenient limitar-se a comprovar-les i deixar-les subratllades, tot esperant que les posicions aniran madurant. En el tipus de reunió que ens ocupa, les consideracions morals i exhortatives poden quedar desactivades de càrregues ideològiques i impositives quan s'aconsegueix que prenguin forma de pregària.

Han anat creixent el coneixement i el respecte mutu, els llaços de confiança i amistat entre els participants.

Hi ha continuament ocasió de compartir el coneixement tant dels fets del barri, perquè la comunitat parroquial en forma part, com també de la relació de la parròquia i de molts dels qui hi estan incorporats amb els veïns del barri i amb les entitats en què molts d'ells s'agrupen. El comentari d'aquests fets és una font constant de conversa i de reflexió en comú i pot oferir oportunitats per a un testimoni evangelitzador. Compartim també sovint informacions sobre les activitats parroquials i, amb menor freqüència, de fets de l'Església en els àmbits diocesà, interdiocesà o universal.

b) La preparació de la missa s'ha anat manifestant com un element decisiu en la formació i en el manteniment de la comunitat que viu i celebra la fe. Els qui hi participem són majoritàriament gent activa en la missa dominical, en la catequesi, en la visita als malalts, en l'atenció a la gent gran, en reunions d'estudi de l'Evangelí o de pregària entre setmana, i en altres activitats parroquials.

La preparació de la missa s'ha anat manifestant com un element decisiu en la formació i en el manteniment de la comunitat que viu i celebra la fe.

Dels textos bíblics de cada diumenge, hem anat aprenent a fer-ne una lectura històrico-crítica i religiosa. En el nostre cas, el capellà és el que més informació té sobre la lectura històrico-crítica de la Bíblia. El caire dominant de pregària que té la reunió fa que les referències erudites històrico-crítiques hagin de ser sòbries i que l'atenció se centri en Crist com a manifestació de Déu entre nosaltres i com a imatge de Déu invisible. La lectura de les Escripures, feta en comú, ens ha anat facilitant la lectura individual de la Bíblia, sobretot del Nou Testament, i, tant en un cas com en l'altre, se'ns ha anat presentant com el recurs preferent per al trobament personal amb Crist: a través de la humanitat de Jesús, de la seva forma de viure i de les seves paraules, anem reconeixent Déu com a font d'amor i de vida.

Tractem d'evitar, encara que sovint no ens en sortim del tot, una lectura de les Escripures que presti una atenció preferent i quasi exclusiva a les normes de conducta moral. Reconeixem que el seguiment de Jesús reclama fidelitat de la pràctica de l'amor, però, alhora, no perdem de vista que Jesús és el camí cap al Pare. El seguiment pràctic de Jesús és el camí que ens condueix a l'admiració contemplativa de l'amor que Déu ens té. El repàs que fem dels fets que ens han impactat i la lectura dels textos bíblics desemboquen en pregàries d'acció de gràcies, de penediment, de petició. No ens fa por la pregària de petició. Sabem que Déu coneix les nostres necessitats i preocupacions i que no necessita que les hi exposem. L'oració de petició no vol ser una gestió davant

d'algú de qui ens proposem obtenir allò que ens fa falta. És més aviat un reconeixement confiat de la nostra pobresa, dels nostres límits i de l'amor de Déu, que d'una manera o altra queda plenament expressat si acabem dient de cor "faci's la vostra voluntat".

Les pregàries que fan referència al barri, a la gent que hi coneixem, a la gent que acut a la parròquia per demanar serveis religiosos o d'altra mena, expressen el desig que arribi el regne de Déu. Tenen un sentit missioner.

És freqüent i desitjable que, al principi de la missa dominical o en l'homilia, el capellà es refereix als punts principals que s'han tractat en la preparació, a la lectura que hi hem fet dels textos bíblics, a les pregàries amb què els participants ens hem expressat religiosament, al nostre desig que el Regne de Déu arribi a les nostres vides i a les persones amb les quals tractem. Una comunicació d'aquesta mena no es limita a ser una mera informació, perquè s'hi fa patent que dins de la comunitat creient hi ha establerts canals religiosos de comunicació; que la comunitat creient està articulada; que el fonament d'aquesta articulació és bàsicament religiós; que el capellà participa en aquesta articulació, però no és l'únic que la crea i la manté. Aquí em plau de recordar que, als inicis, un membre de la comunitat parroquial, referint-se a la nostra Eucaristia, formada pels parroquians que preparen la missa i per altres que hi acuden ordinàriament, comentava, amb un cert to de nova descoberta, de sorpresa i potser amb una goteta d'ironia crítica: "això és una reunió". I és que, quan predomina l'aspecte ritual i el to comunitari que-

da massa subordinat al ritu, s'afebleix el caràcter d'assemblea de creients, propi de l'Eucaristia.

Recapitulació

A la preparació de la missa intervenen quatre elements constitutius de l'Eucaristia: la comunitat que comparteix la fe a partir de l'experiència diària dels assistents, la presa de consciència de la possibilitat de ser testimonis de la fe en la vida ordinària, la lectura històrico-crítica i religiosa de les Escriptures i, finalment, la pregària. La preparació es proposa capacitar els qui hi participen per apreciar la comunitat de la qual formen part (els assistents i altres que acudirán a l'Eucaristia, que són tots junts l'Església, testimoni de la fe enmig del barri), per anar assimilant personalment el sentit religiós de les Escriptures que seran proclamades a la missa i per celebrar l'Eucaristia amb una més personalitzada disposició per a la pregària.

Com és lògic, a la preparació de la missa no intervenen directament els símbols eucarístics, el pa i el vi de l'última cena del Senyor. Ens hem limitat a "preparar-nos" per a l'Eucaristia. A l'última cena, el pa i el vi, juntament amb els gestos de Jesús d'entregar-los, van fer present als deixebles que tota la vida de Jesús, inclosa la mort i la resurrecció, havia estat entrega, i ho continuaria essent després de mort i resuscitat fins al seu "retorn" a la fi dels temps. Per tot això, del pa i del vi, i dels gestos de Jesús a la cena, en diem elements i gestos "simbòlics", en el sentit que no solament ens fan pensar en la vida entregada de Jesús, sinó que Jesús, el Crist vivent, se'ns comunica i

se'ns lliura en els gestos humans de la cena del Senyor quan nosaltres en fem memòria i la repetim.

Els elements constitutius de la vida de la fe i de la comunitat eclesial entren, doncs, de ple en en la celebració de l'Eucaristia. Arribats aquí, em sembla que s'escau fer esment d'una intervenció del cardenal Ratzinger al Sínode dels bisbes d'Àsia, celebrat entre el 19 d'abril i el 18 de maig de 1998, perquè assenyala de manera gràfica i perfectament intel·ligible la funció de l'Eucaristia (de la comunitat missionera que la celebra, de la lectura de l'Escriptura, de la pregària i dels símbols eucarístics) en l'Església. Ratzinger s'hi va referir a dos temes, fe i vida, per una part, i per l'altra, Església i institució. Sobre aquest segon punt, va dir: "Hi ha motius per témer que l'Església pugui assumir massa institucions de dret humà, les quals, amb el pas del temps, es converteixen en obstacles, com la cuirassa de Saül, que impedia de caminar al jove David. Cal examinar sempre si institucions que en un temps van ser útils, encara serveixen. L'únic element institucional necessari per a l'Església és el que va establir el Senyor: l'estructura sacramental del poble de Déu, centrada en l'Eucaristia".

Els elements constitutius de la vida de la fe i de la comunitat eclesial entren, doncs, de ple en la celebració de l'Eucaristia.

Experiències viscudes per l'equip pastoral de la parròquia de Sant Josep Oriol de Barcelona al seu primer any de funcionament (2006-2007)

EQUIP PASTORAL de la Parròquia de Sant Josep Oriol de Barcelona.

L'Equip Pastoral de la parròquia està format, amb nomenament episcopal i per un període de dos anys, per tres laics (un home i dues dones) i el rector.

Els laics vàrem acollir amb molta il·lusió aquesta iniciativa per ser una bona oportunitat d'obrir un possible nou camí en la dinàmica parroquial i el seu desenvolupament dia a dia, així com el que representa de reconeixement jeràrquic de laics com a col·laboradors directes en les accions de la parròquia, i "legalitzar" d'alguna forma aquest servei.

Nosaltres som persones que ja pertanyíem a diferents grups dins la nostra comunitat i que en aquest moment de la nostra vida hem sentit, a través de la invitació del mossèn, la crida de l'Esperit per fer aquest servei que se'ns demanava. Un cop ben conscients del que tot això representava, és a dir, ser animadors-coordinadors-directors-responsables de la parròquia, i una mica "espantats" d'aquesta responsabilitat, però tot recordant contínuament les paraules de Jesús "**No tingueu por**" que ens encoratjaven, comença el camí d'aquest equip amb

una gran actitud de servei. La maduració en el procés d'assumir la responsabilitat de la confiança dipositada en nosaltres per dinamitzar, en el possible, les diferents tasques parroquials ha estat posteriorment valorada molt positivament per tots nosaltres.

A l'hora de començar veiem que no tenim models que ens indiquin i ensenyin el camí. No tenim a mà cap experiència anterior o actual. Ho hem d'anar fent a la nostra manera, el camí l'hauréem d'anar esbrossant nosaltres.

El primer pas en el nostre camí ha estat dedicat a conèixer en tots i cadascun dels seus aspectes, la realitat de la nostra comunitat per viure, valorar i comprendre amb més exactitud els seus problemes amb tota la seva complexitat. Cadascú de nosaltres coneixia la petita parcel·la en la que ens movíem, però hi havia, en tot el conjunt de vida de la parròquia, molts aspectes que desconeixíem i havíem de tenir en compte. A més d'aquesta corresponsabilitat global, cada un de nosaltres té una especial dedicació a un aspecte de la pastoral en concret: l'educació de la fe, l'atenció a les necessitats socials i beneficència de la

parròquia i responsabilitat en els instruments materials indispensables per a l'activitat pastoral.

Una de les nostres tasques és ser responsables de totes i cadascuna de les decisions que es prenen en la parròquia. El pes de la responsabilitat ja no recau només en el mossèn: és de tot l'equip. Som corresponsables. Ara hem vist que no sempre és fàcil el prendre una decisió, sobretot quan sabem que una part de la comunitat no la veurà amb bons ulls, però el nostre compromís ha de ser el de valorar i jutjar allò que creiem que serà el millor per a la comunitat.

El pes de la responsabilitat ja no recau només en el mossèn: és de tot l'equip. Som corresponsables.

Volem i intentem crear un "clima" més proper a les necessitats de la parròquia per preparar el terreny als possibles i necessaris canvis dins de l'Església. Hem de començar per la comunitat. Veiem que el camí de l'Església portarà, en un futur no molt llunyà, a un canvi. Els cristians, i la nostra comunitat en particular, haurem d'estar preparats. En aquest sentit seguim les directrius del Concili Vaticà II, i especialment de la Lumen Gentium amb la visió d'Església que ens dona. Ens esforcem perquè la nostra comunitat parroquial reflecteixi, a la seva manera, l'esperit d'aquest document i

ens dol observar que l'Església no sempre segueix les orientacions que es desprenen de la citada Lumen Gentium.

La nostra formació l'hem centrada en el coneixement (en el sentit bíblic de la paraula) profund de Jesucrist.

Arribats aquí preguntareu per la nostra formació. Aquesta és sempre necessària. No hem anat a cap curset especial, la manca de temps és una realitat. La nostra formació l'hem centrada en el coneixement (en el sentit bíblic de la paraula) profund de Jesucrist. Intentem formar-nos a partir de la realitat i del present que vivim, a través de lectures comentades i del missatge bíblic. El mossèn ja prou que se'n preocupa! Això, i juntament amb l'estona de pregària de la nostres trobades setmanals, són uns moments de reflexió i aprofundiment força valuosos. Aquestes reunions són llargues, dues o tres hores, però no feixugues. Comencem amb una estona de pregària, anàlisi i avaluació dels acords de la reunió anterior, presentació dels problemes que sorgeixen en l'activitat pastoral i seguiment d'aquelles que ens preocupen continuament. És en aquestes estones quan es va realitzant la nostra formació a partir de la realitat. És com una revisió de vida. Ens sentim com un autèntic equip de treball. Els laics aportem la nostra visió

de persones que vivim enmig de les activitats professionals i familiars. És en aquest àmbit de reflexió on podem exercir la nostra corresponsabilitat. El treball conjunt continuat amb el capellà és molt positiu i enriqueix mútuament.

Ho acabem de dir: la manca de temps és una realitat. Nosaltres voldríem, però... el dia només té vint-i-quatre hores. Conjuguar la vida familiar, laboral i de la comunitat és molt complicat, i si volem reeixir en l'equip hi hem de dedicar força temps. A nosaltres, per una sèrie d'esdeveniments i la bona voluntat i acceptació dels cònjuges, ens ha estat possible superar aquesta dificultat. Creiem, però, que si es vol continuar aquesta experiència en altres llocs i amb la intensitat que es requereix, convindria buscar la forma d'un alliberament total o parcial, permanent o ocasional, dels laics.

Un aspecte negatiu amb el que ens vam trobar de bon principi ha estat la dificultat d'acceptació d'aquest Equip Pastoral per part d'algunes persones de dintre la parròquia. I és que per aquestes persones el rector continua essent l'únic referent. El "pes" d'aquesta "figura" és molt gran. El temps el va "alleugerint", però lentament. Aquesta situació és més evident en les parròquies antigues i amb una història en la que els capellans han estat els primers (i potser únics) responsables de l'activitat pastoral i on els laics són bons executors de les decisions dels preveres.

I també és un punt negatiu la visió idealista o triomfalista que ens havíem forjat. A nosaltres ens hauria agradat

unes "grans idees" que ajudessin a dinamitzar la pastoral, ens hauria agradat poder aportar un torrent de noves idees que repercutís en una gran embranzida en tots els àmbits de la nostra pastoral. Però hem d'acceptar que el Regne es va estenent poc a poc, que la llavor necessita el seu temps per créixer. Jesús ens diu: "He vingut a calar foc a la terra, i com voldria que ja estigués encesa!" (Lc 12, 49). També ell ha d'acceptar que les coses no van tan ràpides com un ho voldria. Vivim en la nostra pròpia pell les paraules sobre el creixement del Regne.

A pesar d'això, podem dir que l'experiència, fins el moment, és molt positiva, encara que cal millorar algun aspecte per arribar a assolir els objectius que aquest equip s'ha proposat:

1. Principalment anunciar i transmetre l'evangeli en el món actual.
2. Revitalitzar els grups que calgui; crear-ne de nous o renovar-ne altres.
3. Consolidar les moltes activitats que ja es fan, vetllant per la bona coordinació entre aquestes.
4. Animar, realitzar i mantenir activitats de vivència cristiana que ajudin a la reflexió i aprofundiment de la fe.
5. I anar treballant d'acord amb el Pla Pastoral de la diòcesi.

Aquestes experiències-reflexions han estat elaborades al final del curs 2006/2007, i presentades al Sr. Arquebisbe que ens ha contestat amb una carta en la que es fa ressò dels aspectes positius i negatius de la nostra experiència, i conclou escrivint: "El treball que anireu realitzant com Equip Pastoral és molt important perquè esteu fressant un camí previst per la normativa canònica de l'Església i pel

Directori de la Parròquia dels Bisbes de Catalunya. Convé que sigui eclesialment i pastoralment ben reeixit.”

Esperem que aquest curs que tot just comença l'Equip pugui donar un pas endavant en aquest camí.

Com iniciar una parròquia?

MN. JOAN LLIDÓ HERRERO, Rector de la parròquia "El Salvador" de Castelló i professor a la Universitat Jaume I de Castelló.

L'any 2002 el bisbe Reig m'encomanà iniciar una nova parròquia en un nou barri, que s'anava construint davant la Universitat a Castelló. No hi havia res: ni casa abadia, ni locals parroquials, ni temple; tan sols disposava d'una capelleta, la del Roser, on se deia missa els diumenges per a la gent –quasi tots d'avançada edat– que vivia en eixe menut barri. Tot estava per fer. El passar d'ésser rector de la Catedral de Castelló, la parròquia més gran de la ciutat, a aquesta nova parròquia, –que encara s'havia de crear–, era per a mi un canvi molt gran i novell.

Per on començar?

En primer lloc, com a prevere, calia tenir clares les motivacions que em portaren a acceptar de cor aquest nou e inesperat nomenament. Era Crist qui, servint-se del bisbe Reig, volia que jo el servís amb els pobres d'aquestes barriades i que, a més a més, li preparés el camí en el barri nou que s'estava construint davant la Universitat. Crist ja estava allí, i em convidava a estar-hi amb Ell, servint els pobres i els allunyats. Del Crist sempre me n'he fiat, és un bon amic, company i Senyor. És el meu Déu i jo el seu servidor, que fins ara sempre havia estat disposat a

anar allà on Ell volia ser servit. Mai he escollit el lloc de treball pastoral.

La meva experiència al si del presbiteri diocesà m'ha ensenyat que quan un prevere se resisteix a sortir com Abraham de la "*seua terra*", siga encertada o no la decisió del seu bisbe, minva la caritat pastoral, i conseqüentment el goig de ser deixeble del Crist pobre, cast i obedient. Tot és gràcia. Allà on Ell vol ser servit sempre he trobat un sagrari per conviure amb Ell i adorar-lo, i uns pobres que necessiten la nostra amistat i serveis. En aquestes barriades soc feliç!

Aquesta nova parròquia és una parròquia de missió. En aquests menuts barris (del Roser, S.Roc i S.Enric) nascuts pels anys 50, viu una població de gent emigrant, pobra, majoritàriament d'esquerres i ja envellida. Els seus fills se casaren i marxaren a la ciutat. Molts d'ells són majors i viuen sols. Un xicotet nombre de dones grans venen els diumenges a Missa; en cada dia ningú, però quan dic tot sol la Missa pense que, com per a Jesús no hi ha barreres i traspasa les parets, tota la bona gent del barri està a la seua presència. Poc a poc en diumenge ha anat pujant el nombre de nens, dones i algun matrimoni que assisteixen a la celebració eucarística, i dona gust!

Aquesta nova parròquia és una parròquia de missió.

Quins foren els primers passos que doní en aquestes antigues barriades ja existents?

Fer-me amic, pregar per tots ells i estudiar les seves necessitats reals.

Per fer-se amic cal aproximar-se. Cada vesprada anava al barri al sortir de les classes de la Universitat, i me seia amb els xicotets grupets de vells que, a la porta de casa, prenien el sol en hivern i la fresca en estiu. Visitava també els malalts. Anava dos dies al bar per xerrar amb els homes. Aprofitava les festes del barri (foguerades de S. Antoni, festes del barri...) per dinar paella i sopar amb ells de pa i porta. Comencí la catequesi dels xiquets a partir de sis anys, donat que en casa quasi ningú els parlava de Déu. Açò em donà ocasió per entrar a les seues cases a saludar els seus pares, i per fer alguna reunió a l'any, on parlàrem de l'educació dels seus fills i dels perills que els envolten (droga, alcohol, sexe sense compromís...). Els pares en general sempre solen estar predisposats a cercar el bé dels seus fills. Cal saber presentar a les famílies la novetat del valuós projecte d'home, de família i societat que té el cristianisme. Un moment privilegiat per evangelitzar el barri és també el moment de les honres fúnebres; cal preparar molt bé el que anem a dir en eixes homilies, donat que allí trobem els allunyats.

Per fer-se amic cal aproximar-se.

En quan a les necessitats dels barris, un matrimoni jove i una noia universitària s'oferrin per obrir els serveis de Càritas parroquial. Férem un estudi de les persones pobres del barri, dels majors malalts, dels qui vivien a soles, dels aturats i dels immigrants (nigerians, àrabs i romanesos) i del que necessitaven. Les necessitats més freqüents: arreglar papers, fer certificats de bona conducta per trobar treball, buscar vivendes per alquilar, donar alguns vales per comprar menjar i organitzar el servei del telèfon que ofereix la Creu Roja per a majors de 70 anys, malalts i que viuen sols; dinou persones han aconseguit el telèfon que els garanteix una certa vigilància nocturna. Aquests laics de Càritas són un tresor. I aquest llenguatge de l'amor tothom l'entén.

En la nova barriada que va pujant davant la Universitat viuen ja unes sis mil persones i en dos anys pujarem a dotze mil. Són parelles joves, universitaris i immigrants que ocupen les vivendes socials. En general gent allunyada de l'Església. Calia també començar-ho tot.

El primer que vaig fer fou comprar en un edifici de protecció social uns baixos, on ens poguérem reunir, i un entresol per viure. Tot seguit vaig impulsar una nova Associació de veïns, a qui vaig oferir els locals parroquials perquè es poguessin reunir i estudiar les necessitats d'aquesta nova barriada.

da (correus, ambulatori de metges, balles al riu sec etc.). Quan es tracta d'allunyats és vital trobar llocs de trobada, fora del culte on ells no acudeixen. Si ells no venen a l'església, l'Església te que anar on estan ells.

En aquests nous locals començarem també la catequesi de nens de primera comunió, una Missa dominical, reunions de nuvis CPM, un grup d'universitaris que viuen en el barri, un equip de joves matrimonis de Ntra. Sra., i un horari per rebre a la gent que necessita qualsevol servei. Ens demanen prou batejos, donat que la població ací majoritàriament és de recent casats. El bateig d'un fill ens dona una bona ocasió per visitar les joves parelles en la seua casa. Abans del bateig, en hores vespertines quan tornen del treball, solc fer tres visites als pares del xiquet. L'experiència és molt positiva. A casa d'ells "*juguen dins de casa*" i es pot raonar amb més desimboltura de la fe, de les seues crisis religioses i de la parròquia. Després, quan se veiem pel carrer, solen parar-se i ens saludem amablement. Alguns poquets matrimonis, molt pocs, comencen a vindre a l'eucaristia dominical: "*el roce hace el cariño*". Encara són una mi-

noria, però tanmateix cada dia unes quatre o cinc persones venen a Missa, i els diumenges a les 12 h. el nou salonet s'ompli de joves feligresos (60 ó 70 persones). Encara no fem enteraments ni bodes perquè no tenim temple, i la gent busca esglésies més grans i boniques, però tot arribarà. Entre la capelleta del Roser i el nou salonet unes 120 persones habitualment venen a Missa els diumenges.

De moment s'està creant la comunitat humana, i la comunitat parroquial. Som com un granet de mostassa que va germinant en arbust o, com ens deia Jesús, com un xicotet llevat que comença a fermentar la massa. Dintre de poc començarem si Déu vol a construir el nou temple parroquial.

Si Déu t'allibera de les temptacions de poder i vanaglòria, –per cert sempre molt esteses entre el clergat–, treballar com a missioner de l'evangeli en mig de la gent pobra o allunyada dóna moltes satisfaccions humanes i espirituals. La nostra vida està plena de goig i de sentit. S'acompleixen les promeses del Crist: "*Vos donaré el cent per ú ja en esta vida... no exenta de persecucions*". Així és.

*IV. XXIV Col·loqui Europeu
de Parròquies.
Porto, juliol 2007*

Seewald: (...) *Fa molts anys, vostè parlava en termes profètics sobre l'Església del futur: l'Església –deia llavors– “es reduirà en les seves dimensions, caldrà recomençar de nou. Però d'aquesta prova en sortirà una Església que haurà trobat una gran força en el procés de simplificació que haurà travessat, i en la capacitat renovada per mirar dins d'ella mateixa”. Quina és la perspectiva que ens espera en Europa?*

Ratzinger: Per començar, l'Església “es reduirà numèricament”. Quan vaig fer aquesta afirmació, em van ploure de tot arreu retrets de pessimisme. I avui que totes les prohibicions semblen prohibides –entre elles les que es refereixen al que es ve anomenant pessimisme i que, sovint, no és una altra cosa que un sa realisme– cada vegada són més els qui admeten la disminució del percentatge dels cristians batejats en l'Europa actual: en una ciutat com Magdeburg el percentatge dels cristians és tan sols del 8% de la població total, incloent totes les confessions cristianes. Les dades estadístiques mostren tendències irrefutables. En aquest sentit es redueix la possibilitat d'identificació entre poble i Església en determinades àrees culturals. Hem de prendre'n nota amb senzillesa i realisme. (Del llibre de P. Seewald entrevistant a **Ratzinger:** “Déu i el món”. Text publicat a *La Missa de cada dia*, febrer 2002, pàg, 117)

El cristianisme, una manera d'habitar el món

MN. SALVADOR PIÉ-NINOT, Professor i doctor de la Facultat de Teologia de Catalunya (Barcelona), i de la Pontificia Universitat Gregoriana (Roma).

Apunt bíblic introductorí

L'expressió «habitar» està emparentada amb dues paraules usades en el Nou Testament en un context ecle-siològic: *katoikeô*, «viure, habitar», i *oikodomeô*, «edificar, construir». La primera, en sentit figurat, s'empra per a designar una presència espiritual que viu i habita en una realitat humana, i la segona posa en relleu el subjecte d'aquesta edificació o construcció: sigui Déu, Jesús o algú en el seu nom, o també qualsevol creient.

Noteu sobre el «viure/habitar», que en la Bíblia, si per una banda s'afirma que Déu habita al temple (Mt 23,21), per l'altra, basant-se en l'Antic Testament (1Re 8,27-29), es recorda que «l'Altíssim no habita en cap edifici fet per mans d'home» (Ac 7; 17,24). De fet, la benedicció d'Ef 3,17 precisa aquesta mena de presència més «espiritual» lligada a la renovació incessant de la fe en exclamar que «per la fe faci habitar el Crist en els vostres cors»!

Pel que fa a «edificar/construir», en el Nou Testament hi posa com a objecte l'Església i els seus diversos

membres. Aquesta imatge, al seu torn, remarca que la comunitat és en si temple de Déu (1Co 3,16s.), però, alhora, que és una construcció en la qual es treballa constantment, perquè cal incorporar-hi d'una manera incessant nous elements (Ef 2,22; 1Pe 2,5). En aquest sentit no és estrany que en un dels escrits del final de l'etapa apostòlica, la primera carta de Pere, es presenti el cristianisme com «una casa per a aquells que no en tenen» (J. H. Elliot), gràcies a la perspectiva universalista pròpia de la inicial «secta» dels nazarens, que, contràriament al tancament de la seva matriu jueva, es presenta oberta a tots assumint el nom bíblic clàssic d'«Església», atès que per a la fe en Jesucrist «ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona» (Ga 3,28).

Al seu torn, en la paràbola final del sermó de la muntanya s'uneixen la imatge de l'edificació d'una casa amb el tema d'arribar a ser deixeble de Jesús (Mt 7,24.26; Lc 6,48s.), perspectiva que ens situa en el nucli mateix del que és per a l'Evangeli el cristianisme en si, com «una manera d'habitar el món» centrat precisament en les Benaurances!

Perspectives des del Concili Vaticà II fins al tercer mil·lenni

L'enfocament diaconal de l'Església en el seu «habitar» en el món es troba clarament en el Vaticà II amb aquesta afirmació significativa: «tot allò de bo que el Poble de Déu pot oferir a la família humana, prové del fet que l'Església és “el sagrament universal de la salvació”» (GS 45, citació de LG 48). Heus aquí, doncs, l'eix eclesiològic de la missió i diaconia de l'Església en el seu «habitar» en el món en clau nova per la seva referència a l'Església com a «sagrament», que el Vaticà II va remarcar particularment amb la Constitució Pastoral *Gaudium et spes* sobre l'Església en el món d'avui. Es tracta de la comprensió de l'Església com «la forma històrica, social, visible i pública, que adquireix la voluntat divina de salvació total. Aquest caràcter prové, per a l'Església, de Crist, en tant que és el principi, el centre i el fi de l'univers i de la història humana».

De fet, el text inicial d'aquesta Constitució Pastoral conté ja en ell mateix tot un programa, en afirmar el caràcter amistós d'aquest «habitar en el món» gràcies al diàleg de l'Església amb el món actual, amb una de les formulacions conciliars més belles: «Joies i esperances, tristeses i angoixes dels homes d'avui, dels pobres, sobretot, i de tots els qui sofreixen, són també les joies i les esperances, les tristeses i les angoixes dels deixebles del Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no hagi de trobar eco en els seus cors» (GS 1). A més, la seva vinculació amb la *Lumen gentium*

queda molt clara quan poc després afirma que el Concili ha arribat a formular aquesta Constitució Pastoral «després d'haver penetrat més a fons en el misteri de l'Església» (GS 2). Així, doncs, la missió i diaconia de l'Església en el seu «habitar» el món radica en la seva realitat misteri de «sagrament universal de la salvació» (LG 7, citat per GS 45), que ha desplegat al llarg de la seva història i que el Concili Vaticà II ha volgut actualitzar (l'*aggiornamento* de Joan XXIII).

1. La triple dimensió teològica de la missió de l'Església en el seu «habitar» en el món

La *Lumen gentium* presenta el tema de la missió de l'Església d'una manera més aviat austera en el context de la universalitat del Poble de Déu (cf. LG 13-17), en la conclusió de la qual es presenta el text més significatiu d'aquesta Constitució Dogmàtica sobre les tres dimensions teològiques de la missió de l'Església, que recorden la relació clàssica entre el do de Déu de la gràcia (*sanans, elevans, consumans*) i la natura humana. En efecte, aquest text parteix del manament missioner de Mt 28,18-20, el qual s'ha de dur «fins a l'extrem de la terra» (Ac 1,8), i de la urgència d'aquest manament («ai de mi si no anunciés l'evangeli!: 1Co 9,16), per a concloure amb termes que proposen l'objectiu propi d'aquesta missió, com és: «enviar predicadors fins que les novelles Esglésies quedin plenament constituïdes i continuïn, elles també, l'obra evangelitzadora» (LG 17).

A més, l'evangelització unida al verb 'evangelitzar', utilitzats escassament a *Lumen gentium* (8.17.27.35), és descrita preciosament amb l'ajut de la triple dimensió en què opera el do de Déu de la gràcia perquè «tot allò de bo que es troba dipositat al cor i a la ment dels homes o bé als propis ritus i a les cultures dels pobles no [...] desaparegui» (LG 17). És aquí on es presenta aquesta triple dimensió teològica de l'evangelització radicada en el do de Déu expressada com a:

1) dimensió de «purificació» i «alliberament» (*sanetur: gratia sanans*);

2) dimensió d'«elevació» i «maduresa» (*elevetur: gratia elevans*);

3) dimensió de «perfecció» i «plenitud» (*consummetur: gratia consumans*).

Es recull així (LG 17, i en els tres verbs paral·lels de LG 13: *purificat, roborat et elevat*) la tradició teològica sobre les relacions entre naturalesa i gràcia, entre creació i redempció, en la qual el do de Déu assumeix la triple dimensió de «purificar» (la *gratia sanans* d'Agustí), «elevant» i «dur a la consumació» (la *gratia elevans et consumans* de la teologia escolàstica del segle XIII). La clau cristològica d'aquesta orientació es manifesta en el text citat de *Gaudium et spes* 45, en què s'afirma amb una formulació historicoantropològica feliç que «el Senyor és el fi de la història humana, el punt de convergència de les aspiracions de la història i de la civilització, el centre de la humanitat, l'alegria de tots els

cors, la satisfacció total dels seus anhels». En definitiva, la manera d'«habitar» el món del cristianisme té sempre una dimensió d'alliberament-purificació, una dimensió de maduració-elevació i una dimensió de perfeccionament i de plenitud a imatge de Jesucrist (cf. DV 2.4).

La manera d'«habitar» el món del cristianisme té sempre una dimensió d'alliberament-purificació.

2. «Habitar» en el món segons la *Gaudium et spes*: l'«amable» diàleg amb el món

D'una manera totalment nova s'utilitza la qualificació de Constitució Pastoral per a la *Gaudium et spes* amb l'explicació següent: «La Constitució és anomenada "Pastoral" perquè, fonamentant-se en els principis doctrinals, vol exposar la relació entre l'Església i el món i els homes d'avui. Per tant, ni manca la intenció pastoral a la primera part, ni la doctrinal a la segona» (nota inicial, núm. 1).

La novetat teològica més rellevant, i alhora única en tot el Vaticà II, és la «síntesi cristològica de l'antropologia» present a *Gaudium et spes* 22, que és el punt de partida teològic de la missió de l'Església en el món, ja que «en realitat, el misteri de l'home no s'aclareix veritablement sinó en el

misteri del Verb encarnat» (*in mysterio Verbi incarnati mysterium hominis vere clarescit*), ja que «Ell, el Fill de Déu, per la seva encarnació, en certa manera (*quodammodo*) s'ha unit amb tots els homes» (GS 22). Heus aquí, doncs, la clau cristològica de l'«habitar en el món» centrada a reconèixer que en cada persona humana «habita» en certa manera Jesucrist, atès que «en realitat, el misteri de l'home no s'aclareix veritablement sinó en el misteri del Verb encarnat», com és sabut, la frase més citada de tot el Vaticà II durant el postconcili.

El misteri de l'home no s'aclareix veritablement sinó en el misteri del Verb encarnat.

Amb referència al punt de partida eclesiologicohistòric, la *Gaudium et spes* aporta una fórmula pròpia: la «justa» autonomia del món. En efecte, es tracta d'una de les afirmacions centrals del concili sobre la seva comprensió del món en clau de «justa autonomia», que supera així les afirmacions presents en la història de l'Església sobre la potestat del poder espiritual sobre el temporal, d'una manera «directa» (segles XII-XIV...), o «indirecta» (fins als inicis del segle XX).

L'autonomia de què parlem no és absoluta sinó relativa, ja que està relacionada amb el seu Creador, tal com

es precisa així: «Si per autonomia de les coses terrenals entenem que les coses i les societats tenen les seves lleis pròpies i els seus propis valors que l'home ha d'anar coneixent, emprant i ordenant gradualment, aquesta exigència d'autonomia és absolutament legítima, i no sols la reclamen els homes del nostre temps, sinó que respon també a la voluntat del Creador [...], ja que tant les coses profanes com les coses de la fe tenen origen en el mateix Déu. [...] Però, si amb les paraules “autonomia de les coses temporals” entenem que les realitats creades no depenen de Déu, i que l'home pot disposar-ne sense referir-les al Creador, ningú que admeti Déu no deixa de veure com són de falses aquestes opinions» (GS 36).

Un expressió nova de la *Gaudium et spes* és la dels «signes dels temps» vistos com a referent i com a mètode per a aquest diàleg atent i amistós amb el món. Es tracta d'una expressió arrelada en els Evangelis (cf. Mt 16,4; Lc 12,54-56), que sorgeix com una nova categoria teològica sobretot a partir del Vaticà II (cf. GS 4.11.44; PO 9; UR 4; AA 14) i que és pauta per a discernir de quina manera l'evangeli «habita» o no en les realitats concretes. En efecte, va ser Joan XXIII qui la féu servir per primer cop en la butlleta de convocatòria del Concili Vaticà II (25-XII-1961) i en l'encíclica *Pacem in terris* (1963), que Pau VI repetí en la seva encíclica programàtica *Ecclesiam suam* (1964), i que el Vaticà II utilitza amb aquestes paraules: «Per atènyer aquest fi, l'Església té en totes les èpoques el deure d'escrutar els signes dels temps i d'interpretar-los a

la llum de l'Evangelí, talment que pugui respondre, d'una manera ajustada a cada generació, a les qüestions eternes dels homes sobre el sentit de la vida [...]. Cal, doncs, conèixer i comprendre el món en el qual vivim, les seves esperances, les seves aspiracions i el seu caràcter a vegades dramàtic» (GS 4; cf. GS 44).

El discerniment d'aquests signes dels temps és una tasca eclesial, ja que: «El poble de Déu» s'esforça «per discernir [...] quins són els veritables senyals de la presència i del disseny de Déu» (GS 11). No sense raó, el gran promotor conciliar d'aquesta expressió, M.-D. Chenu comentava: «l'expressió “signes dels temps” adquireix sentit i abast no sols pels contextos literaris de la redacció conciliar, sinó en el teixit mateix de la doctrina –i del mètode–, allà on precisament l'Església es defineix en la seva relació substancial amb el món i la història. Es tracta, en veritat, d'una categoria “constitucional” que decideix les lleis i condicions de l'evangelització des del moment que el cristianisme se sent compromès en els “esdeveniments”, enfrontat com està amb les demandes, les esperances, les angoixes dels homes, els seus germans, creients o increients». En aquesta línia, G. Alberigo conclou i amb raó que «la GS se situa en l'economia global del Vaticà II com un autèntic signe dels temps».

Per la seva banda, i amb una formulació original, K. Rahner apunta a la teologia pròpia que sorgeix de la categoria «signes dels temps», que qualifica com una «cosmologia eclesiològica pràctica», que podríem tra-

duir en forma d'«habitar» el món i la història. Per un altre cantó, la majoria d'estudis teològics postconciliaris apunten a una forma d'«hermenèutica de la història» (cf. Cl. Boff, J. M. Hurtado, L. González-Carvajal, H. J. Pottmeyer, R. Fisichella, H. Schmidinger, G. Ruggieri, J. da Cruz Policarpo, H.-J. Sander...). De fet, en l'àmbit teològic, la categoria dels «signes dels temps» assumeix elements decisius de la teologia de la història entesa a partir de l'Encarnació (cf. GS 22), ja que per al creient tot esdeveniment humà té una dimensió significativa i reveladora profunda des que Jesucrist «va entrar com a home perfecte en la història del món» (GS 38), que és una formulació feliç del que la *Gaudium et spes* entén com a «habitar» en el món.

El Sínode de 1985 sobre el Vaticà II féu una valoració matisada de la *Gaudium et spes* en subratllar els canvis experimentats en el món en els primers vint anys postconciliaris, que plantegen uns signes dels temps en altres coordenades. En aquest context afirma «la gran importància i la gran actualitat de la Constitució Pastoral *Gaudium et spes*. Però, alhora, advertim que els signes del nostre temps són parcialment diferents dels que hi havia en temps del Concili, i que han crescut les angoixes i ansietats. Perquè avui creixen pertot arreu la fam, l'opressió, la injustícia i la guerra, els turments i el terrorisme, i altres formes de violència de qualsevol mena. Això obliga a una reflexió teològica nova i més profunda, que interpreti aquests signes a la llum de l'Evangelí» (D. 1).

Noteu, finalment, que al llarg d'aquests anys postconciliars la seva antropologia cristocèntrica ha esdevingut patrimoni comú, de tal manera que el text clau de *Gaudium et spes* 22 és, sense cap mena de dubte, el text conciliar més citat pel Magisteri i la teologia en aquests quaranta anys i escaig postconciliars. W. Kasper comenta amb precisió que «es pot dir que el Concili Vaticà II va assumir progressivament el modern viratge antropològic. Però en donar a l'antropologia un fonament i una finalització cristològics –que troba la seva màxima expressió en el número 22– la GS adopta una postura crítica respecte als models teòrics i pràctics de l'antropologia. Per això l'antropologia és superada per la cristologia. Aquesta darrera indica com a objectiu digne de l'home una humanització a través de la divinització que no pot ser realitzada per l'home».

*El Concili Vaticà II
va assumir progressivament el modern
viratge antropològic.*

3. El Decret sobre les missions Ad gentes: tota l'Església és missionera

Tot i tractar-se només d'un Decret conciliar, comença amb una definició emblemàtica: «L'Església pelegrina és missionera per la seva mateixa naturalesa» (AG 2). Així, doncs, l'activitat

missionera inclou tot el que l'Església ha de realitzar per manament del Senyor com a continuadora de la seva missió i del seu Esperit, i per això «la missió de l'Església es realitza, doncs, mitjançant l'operació per la qual, tot obeint les ordres de Crist i moguda per la gràcia de l'Esperit Sant i la caritat, esdevé un acte plenament present a tots els homes i a tots els pobles per portar-los, per l'exemple de la seva vida, la predicació, els sagraments i els altres mitjans de gràcia, a [...] participar plenament del misteri de Crist» (AG 5). Crist es mostra com la clau d'explicació de la missió, i entre els mitjans d'aquesta no es pensa només en l'«evangelització» com a primer anunci, sinó en el testimoni, en la predicació, en els sagraments i en els altres mitjans salvífics, i així es dibuixa una missió totalment teologicocristològica per a «habitar» un món concret. En aquest context referit específicament a les anomenades «missions (estrangeres)» s'afirma que «la finalitat pròpia d'aquesta activitat missionera és l'evangelització i la implantació de l'Església en els pobles o conjunts humans en els quals encara no ha arrelat» (AG 6).

D'aquesta manera, en tot aquest Decret conciliar, el fi de la missió de l'Església se sintetitza en un dels seus textos més profunds on es mostra la seva triple dimensió més constitutiva ja apuntada abans (cf. LG 13.16) sobre la manera com l'Evangeli ha d'«habitar en el món», ja que «l'activitat missionera és ben bé la manifestació del disseny de Déu, la seva Epifania i realització en el món i en la història, en la qual Déu condueix

obertament al seu terme, per mitjà de la missió, la història de la salvació» (AG 9).

D'aquí deriva clarament la necessitat de l'Església per a la salvació, com també la seva funció explícita en la història de la salvació. Per això s'afirma que, a més de la fe «anònima» –concepte no utilitzat, però sí present– dels qui sense culpa desconeixen l'Evangelí, és «necessari» anunciar l'Evangelí explícitament per a fer possible la maduresa de la humanitat que només s'aconsegueix amb Crist. Això es manifesta en un text paral·lel a les dues citacions conciliars clàssiques sobre aquesta qüestió: LG 16 i GS 22, que diu així: «És veritat que Déu pot, per camins coneguts d'Ell (*viis sibi notis*), portar a la fe, sense la qual és impossible d'agradar a Déu, uns homes que ignoren l'Evangelí sense que en tinguin cap culpa; tot i així, l'Església sent la necessitat, i per tant el dret sagrat, d'evangelitzar; d'aquí que la seva activitat missionera mantingui ben íntegra, tant avui com sempre, la seva força i necessitat» (AG 7).

4. L'Exhortació Apostòlica Evangelii nuntiandi de Pau VI (1975): l'evangelització com a nom nou de la missió de l'Església

Aquest document magisterial és el que ha tingut més repercussió eclesiològica en l'Església postconciliar. En efecte, les seves aportacions més significatives són clares, com ara: el nou concepte d'evangelització, la relació entre l'evangelització i la promoció i

alliberament humà, la centralitat de l'Església local, la unió entre l'Esperit i l'evangelització... D'aquesta manera es presenta una visió integral del concepte d'evangelització entès com un procés global de tota la missió de l'Església, i per això la missió eclesial i l'evangelització es mostren com dos conceptes equivalents i sinònims.

En aquesta clau se situa la seva afirmació central: «d'aquí que s'hagi pogut definir l'evangelització en termes d'anunci de Crist als qui l'ignoren, de predicació, de catequesi, de baptisme i d'administració dels altres sagraments. Cap definició parcial i fragmentària no reflecteix la realitat rica, complexa i dinàmica que l'evangelització comporta, si no és amb el risc d'encobrir-la i àdhuc de mutilar-la. És impossible de comprendre-la, si no són tinguts en compte tots els seus elements essencials plegats» (EN 17).

Una mica més endavant es descriu el doble moment de l'evangelització, que s'inicia amb el testimoniatge, un aspecte «essencial, generalment el primer, en l'evangelització» (EN 21), descrit d'una manera experimental i viva en una de les millors pàgines de Pau VI, que val la pena recordar detalladament per aproximar-nos a aquesta manera d'«habitar en el món» que suposa l'evangelització:

«La bona nova ha de ser proclamada en primer lloc per mitjà del testimoniatge.

Suposem un cristià o un grup de cristians que, en el si de la comunitat humana en la qual viuen, manifesten la

seva capacitat de comprensió i d'acceptació, la seva comunió de vida i de destí amb els altres, la seva solidaritat en els esforços de tots en allò que existeix de noble i bo. Suposem, a més, que irradien d'una manera senzilla i espontània la seva fe en els valors que van més enllà dels valors corrents i la seva esperança en quelcom que no es veu ni gosarien somiar. Mitjançant aquest testimoniatge sense paraules, aquests cristians fan que els qui contemplen la seva vida hagin de plantejar-se interrogants irresistibles: per què són així?, per què viuen d'aquesta manera?, què o qui els inspira?, per què estan enmig nostre? Doncs bé, un testimoniatge com aquest és ja proclamació silenciosa, però molt forta i eficaç, de la bona nova. Hi ha aquí un gest inicial d'evangelització. Són potser les primeres preguntes que es plantejaran molts no cristians, tant si es tracta de persones a les quals no ha estat mai anunciat el Crist, de batejats no practicants, de gent que viuen en una societat cristiana però segons principis no cristians, com si es tracta de gent que cerquen, no sense sofriment, quelcom o Algú que endevinen, però sense poder anomenar-lo. Sorgiran altres interrogants, més profunds i més comprometedors, provocats per aquest testimoniatge que comporta presència, participació, solidaritat i que és un element essencial, generalment el primer, en l'evangelització.

Tots els cristians són cridats a aquest testimoniatge i poden ser, en aquest sentit, veritables evangelitzadors».

*La bona nova
proclamada pel
testimoniatge de vida
haurà de ser
proclamada per la
paraula de vida.*

Però en segon lloc es destaca que el seu ple desplegament només es dona en «l'anunci clar i inequívoc del Senyor Jesús» (EN 21): «I, amb tot, això continua essent insuficient, perquè el més esplèndid testimoniatge es revelarà a la llarga impotent, si no queda aclarit, justificat –cosa que Pere anomenava donar “raó de l'esperança que hi ha en vosaltres” (1Pe 3,15)–, explicitat per un anunci clar i inequívoc del Senyor Jesús. La bona nova proclamada pel testimoniatge de vida haurà de ser, doncs, tard o d'hora, proclamada per la paraula de vida. No hi ha veritable evangelització mentre no s'anunciï el nom, la doctrina, la vida, les promeses, el regne, el misteri de Jesús de Natzaret, Fill de Déu».

Perspectiva explicitada una mica més endavant amb una formulació esdevinguda paradigmàtica que diu així: «per a l'Església el primer mitjà d'evangelització és el testimoniatge d'una vida autènticament cristiana, lliurada a Déu en una comunió que res no ha d'interrompre i, alhora, consagrada igualment al proïsme amb un zel sense límits. “L'home contemporani escolta més de grat els testimonis que els mestres, o, si escolta els mestres, és perquè són testimonis”» (EN 41).

Al seu torn, el *Sínode extraordinari* de 1985, vint anys després de la celebració del Concili Vaticà II, reprendrà aquesta perspectiva en recordar emblemàticament que: «l'Església és més creïble si dóna testimoni amb la pròpia vida. L'Evangelització es realitza per mitjà de testimonis. El testimoni dóna testimoniatge no tan sols amb paraules sinó amb la pròpia vida. No hem d'oblidar que testimoni en grec es diu *martyrium*».

El testimoni dóna testimoniatge no tan sols amb paraules sinó amb la pròpia vida.

Sobre la missió evangelitzadora en la cruïlla de la història, en el capítol III s'examina detingudament aquesta qüestió amb una claredat potser encara no superada per cap altre document posterior. En efecte, en primer lloc es reconeix que el missatge que porta l'evangelització afecta tota la vida (cf. EN 29), perquè és un missatge d'alliberament (cf. EN 30), ja que «entre evangelització i promoció humana –desenvolupament, alliberament– existeixen, en efecte, lligams profunds. Lligams d'ordre antropològic, [...] lligams d'ordre teològic, [...] i lligams d'aquest ordre eminentment evangèlic que és el de la caritat» (EN 31). Per això l'Església, encara que «refusa la substitució de l'anunci del regne per la proclamació dels alliberaments humans» (EN 34), «asso-

cia, però no identifica mai, alliberament humà i salvació en Jesucrist» (EN 35) i «s'esforça per inserir sempre la lluita cristiana per l'alliberament en el disseny global de salvació que ella mateixa anuncia» (EN 38).

Finalment, i per primer cop en un text magisterial, es cita i es precisa el concepte de «secularització» com a expressió que tradueix «la legítima autonomia de les coses temporals» de la *Gaudium et spes* amb aquesta formulació: «la secularització en el sentit d'un esforç, en si mateix just i legítim, no incompatible amb la fe i la religió, per descobrir en la creació, en cada cosa o en cada esdeveniment de l'univers, les lleis que els regeixen amb una certa autonomia, amb la convicció interior que el creador hi ha posat aquestes lleis. El recent Concili va afirmar, en aquest sentit, l'autonomia legítima de la cultura i particularment de les ciències (cf. GS 59)» (EN 55).

5. L'Encíclica *Redemptoris Missio* de Joan Pau II (1990): el relançament de la Missió ad Gentes

L'ocasió concreta de la publicació d'aquesta Encíclica és el vint-i-cinquè aniversari del decret conciliar *Ad gentes*. El centre d'aquest document papal és precisament el relançament de la Missió ad Gentes (RMi 3). En efecte, es constata que dificultats externes i internes han afeblit l'impuls missioner de l'Església vers els no cristians, i per això entre les finalitats

de l'Encíclica es presenta la de «dissipar dubtes i ambigüitats sobre la missió *ad gentes*» (RMi 2), i per això el capítol té aquest títol emblemàtic: «la missió *ad gentes* conserva el seu valor». En efecte, afirmar que tota l'Església és missionera, com deia AG 2, no exclou l'especificitat de la missió *ad gentes*; tal com dir que tots els catòlics han de ser missioners no exclou que hi hagi «missioners *ad gentes* i per a tota la vida, per vocació específica» (RMi 32).

Un dels punts més suggerents d'aquesta Encíclica és la descripció de tres tipologies de cristianisme actual, amb la seva conseqüent resposta per part de la missió de l'Església, d'aquesta manera:

1) *l'activitat pastoral*: països que tenen «comunitats cristianes formades sòlidament» i que viuen amb fervor, en les quals es desplega l'activitat pastoral que és la forma concreta de realitzar la missió de l'Església;

2) *la nova evangelització*: països de l'«antiga cristiandat o esglésies joves» on s'ha perdut el sentit de la fe i les exigències de l'Evangeli; per això en aquesta situació cal una nova evangelització;

3) *la missió ad gentes*: països i grups on Crist i el seu Evangeli no són coneguts o bé on falten comunitats madures per a poder encarnar i anunciar la fe a d'altres; «aquesta és pròpiament *la missió ad gentes*» (RMi 33).

L'Encíclica, a més, subratlla la identificació de Jesús amb el Regne de Déu que «no pot ser separat de Jesús, ni de l'Església», ja que no és un concepte subjecte a lliure elaboració sinó que primer de tot és una persona que té el rostre i el nom de Jesús de Natzaret (cf. RMi 18). Alhora es recorda la profunda unitat entre Jesucrist i l'Esperit Sant, ja que «tot el que l'Esperit obra en els homes i en la història dels pobles, així com en les cultures i religions, té un paper de preparació evangèlica i no pot deixar de referir-se a Crist, Verb encarnat per obra de l'Esperit» (RMi 29).

I és aquí on s'introdueix una formulació nova, en afirmar-se que «encara que no s'exclouin mediacions (salvífiques) parcials de qualsevol tipus i ordre, aquestes adquireixen significat i valor únicament per la mediació de Crist i no poden ser enteses com a paral·leles i complementàries» (RMi 5). Aquesta fina referència a les «mediacions parcials» de què es participa sorgeix del mateix concili Vaticà II, que en tractar de Maria matisa que «l'única mitjanceria del Redemptor no exclou, sinó que suscita en les criatures una variada cooperació que participa d'una mateixa font» (LG 62). Ara bé, a RMi 5 aquesta referència es realitza més àmpliament, ja que es parla de «qualsevol tipus i ordre», per això la Congregació per a la Doctrina de la Fe, en la Declaració *Dominus Iesus* de l'any 2000, subratlla que «la teologia és convidada avui a explorar si és possible, i en quina mesura, quines figures i elements positius d'altres religions podrien entrar en el pla diví de la salvació. S'ha d'aprofundir el contingut d'aquesta mediació de què participa» (núm. 14).

6. Les Exhortacions postsinodals amb motiu del Jubileu (2000) – L'Església a Europa (2003), Àsia (1999), Àfrica (1995), Amèrica (1999) i Oceania (2001)–: l'única Missió de l'Església «encarnada» a cada un dels cinc continents

En la Carta Apostòlica d'inici del nou mil·lenni (NMI, 6-I-2001) es convida l'Església a fer penetrar l'Evangeli en les diverses cultures, i a treballar perquè el mateix Evangeli es faci promotor d'una civilització nova de l'amor, que dugui «la faç de tantes cultures i de tants pobles en què ha estat acollit i arrelat» (núm. 40). Per aquesta raó els cinc sínodes continentals amb les seves respectives Exhortacions Apostòliques del Papa han donat com a fruit una nova imatge de l'Església Catòlica present i pelegrina «a» cada continent.

Aquestes cinc Exhortacions postsinodals constitueixen una àmplia i articulada explicitació de la missió de l'Església i la seva presència en el món en l'horitzó del Vaticà II. Precisament en un moment en què la imatge de l'Església universal i de la seva catolicitat és màximament rellevant, acompanyada per la globalització particularment mediàtica, aquests cinc documents magisterials subratllen la necessitat d'aculturació concreta de la Missió de l'Església, a partir de les situacions concretes dels habitants de cada un dels respectius continents. A partir d'aquí, s'engrandeix i actualitza la significativitat que el Nou Testament dóna a l'expressió «Església de Déu»; quan s'adreça a un lloc concret hi afegeix la preposició *a* (cf. *a* Tessalòni-

ca, *a* Corint...), expressant així la missió i la diaconia encarnada de l'Evangeli anunciat per l'Església en un lloc i espai concrets en el qual «habita» particularment. Això comporta l'atenció particularitzada a cada realitat continental, i anàlogament repercuteix a escala subcontinental, regional, nacional, local, metropolitana, diocesana, arxiprestal, parroquial... A la vegada, és aquí on el ministeri petri, «junt amb» (*una cum*: LG 22) els bisbes presents en cada Sínode continental, exerceix la seva missió de «confirmar els seus germans» (Lc 22,32) en la unitat «catòlica» de totes aquestes realitats eclesials com a Església santa de Déu *a* cada continent i en les seves diverses latituds on s'ubiquen els seus homes i dones.

Com a conclusió: tres qüestions eclesiològicopastorals concretes per a «habitar cristianament el món»:

- a) el «*plus*» de l'Evangeli per als homes i dones d'avui;
- b) les «*diverses formes*» de pertinença a l'Església;
- c) el desplaçament del context religiós i la «*llarga transició*» de l'Església Catòlica en la seva manera d'«*habitar el món*».

Si es produeix ja una revelació secreta i implícita que, com a do de Déu, dóna una orientació crística fàctica a tota la història humana que no falta mai en l'ordre real concret segons la doctrina del Vaticà II (GS 22; LG 13.16; AG 7), quina és, doncs, la missió de

l'anunci, celebració i vivència eclesial de l'Evangelí? De fet, l'Evangelí de la salvació testimoniada per Jesucrist és la manifestació ardent del «zel de Déu» (Sl 69,10; 119,139), és a dir, la seva cura, el seu interès, la seva preocupació, el seu «amor» radical (Jn 13,1), «la seva amistat» (Jn 14,13; DV 6) per la humanitat, que s'expressa progressivament i «apassionadament» en el curs de la història, amb el fi de posar explícitament de manifest el seu sentit definitiu i conduir-la així a la seva plenitud en Jesucrist. No en va el text emblemàtic de la *Gaudium et spes* 22 recordar que «en realitat, el misteri de l'home no s'aclareix veritablement sinó en el misteri del Verb encarnat».

D'aquesta manera es compleixen les condicions que Tomàs d'Aquino posa en relleu per mostrar la «conveniència» de l'anunci de l'Evangelí: per la major rapidesa de coneixement que proporciona, perquè facilita l'accés més universal i popular, i perquè n'assegura amb propietat la certesa [II-II, q.2 a.4c; cf. també el Vaticà I: DH 3005], ja que sense l'anunci explícit de l'Evangelí poques persones i amb poca seguretat arribarien al coneixement ple de Déu [I q.1 a.1c].

a) *Perspectiva eclesiologicopastoral: com afrontar les «diverses formes» (LG 13.16) de pertinença a l'Església també entre els catòlics?*

La qüestió de la pertinença a l'Església té una notable incidència eclesiologicopastoral concreta a l'interior de la mateixa Església Catòlica

—i també en la resta de confessions cristianes—, d'aquí que se li pugui aplicar d'alguna manera la mateixa fórmula conciliar de «diverses formes» (LG 13.16) de pertinença a l'Església, per a respondre així a aquesta realitat pastoral creixent sobretot en l'etapa postconciliar. No és estrany, doncs, que poc després del Vaticà II, Pau VI parli amb una formulació atenta i nova de «la pertinença inicial o parcial a l'Església, basada en el baptisme i en una certa fe, encara que orientada a la plenitud de l'única Església». I anys després, el 1975, presenta una expressió d'aquesta realitat molt significativa esdevinguda comuna, com és la de «cristians no practicants» (EN 21). Ja més recentment i amb una preocupació teologicopastoral viva, el cardenal G. Danneels, en una aguda exposició amb motiu de l'aniversari de la Universitat Catòlica de Lovaina (2001) ha preguntat als teòlegs el sentit precís d'aquesta qüestió: «com s'ha d'entendre i avaluar des d'un punt de vista teològic el que ha pres el nom de “pertinença parcial” a l'Església?».

Aportacions teològiques rellevants

D'una forma pionera, el teòleg H. Schlette proposà la «identificació parcial» amb l'Església com a crítica a una identificació total o a una identificació purament mínima. Per a explicitar més bé el sentit de l'adjectiu «parcial», que es pot prestar a ambigüitats, aquest autor recorda que «la doctrina sobre la consciència constitueix indubtablement el nucli central de tota crítica al model d'una identificació total». En efecte, la doctrina

clàssica de la consciència—sobretot en clau tomista— implica una exigència permanent d'actitud crítica, atès que la responsabilitat de cada persona davant de Déu no pot quedar reduïda a la pura responsabilitat davant de l'Església. D'aquí la proposta d'una «identificació parcial crítica i creadora».

La responsabilitat de cada persona davant de Déu no pot quedar reduïda a la pura responsabilitat davant l'Església.

Per la seva banda i d'una manera més elaborada, K. Rahner parla d'«església oberta» imaginant el futur, i, referint-se a la «fe implícita», observa que «l'Església hauria de considerar d'una manera positiva la indeterminació i flexibilitat de les seves fronteres. Cal lluitar contra aquesta sensació que un ha de ser membre decidit de l'Església, amb totes les obligacions resultants, o adoptar necessàriament una posició hostil o indiferent... És teològicament permès, doncs, considerar com a germans aquestes persones frontereres, sense fer-los notar a cada pas que en realitat no són cristians autèntics en l'Església. Pot ser que «segons el cor», per parlar amb Agustí, ells pertanyin més a l'Església d'una manera salvífica que els qui «segons el cos» estan en l'Església».

Y. Congar, per la seva banda, apunta que convé afavorir espais que representin una forma d'«església del llindar» (*église du seuil*) o d'«església catecumenal», on poden mantenir una certa vida religiosa persones que no comparteixen una fe ferma i, sobretot, que no practiquen una vida sacramental plena. No es tracta d'una Església alternativa, sinó d'una realitat eclesial que no té ple sentit si no és amb referència a l'Església en la seva plenitud, ja que l'Església de catecúmens és anterior a l'assemblea de fidels que celebren els sagraments i especialment l'Eucaristia.

Pel seu cantó, S. Dianich, basant-se en l'afirmació conciliar de la «jerarquia de veritats» (UR 11), i analitzant el concepte de «fe implícita» de Tomàs d'Aquino, proposa tenir present la categoria de «pertinença feble» com a característica del moment present «polièdric i mòrbid». En efecte, seguint Tomàs, subratlla la potencialitat del que és implícit en l'acte de creure, atès que, per una banda, l'objecte propi de la fe és aconseguir «la felicitat», i per l'altra i secundàriament, pertanyen a l'objecte de la fe altres coses, que poden ser cregudes «només implícitament o amb la disposició de l'ànim disposat a creure» (ST II-II, q.2 a.5c; q.1 a.6 ad1).

Vers unes pautes eclesiològicopastorals

En primer lloc, sobre els continguts de la fe convé situar-se en una visió processual que tingui en compte la fe cristiana en clau de «jerarquia de

veritats» afirmades pel Vaticà II (UR 11; repetida a *CEC* 90), no per seleccionar-ne unes respecte de les altres, sinó per centrar-se en aquelles més essencials, com és «creure en Jesús com a Déu i Salvador» (UR 12), com a germen de tota la fe cristiana vista des d'una perspectiva «catecumenal». En aquest sentit són útils aquí les reflexions relançades per K. Rahner i S. Dianich sobre la «fe implícita» present en tot home de bona voluntat, així com el concepte de cristianisme anònim proposat pel mateix K. Rahner, en constatar una certa «cristologia en recerca» en cada home honest a partir de les tres experiències centrals humanes com són l'amor, la mort i el futur, en les quals el significat del cristianisme explícit i l'experiència d'aquest «cristianisme en recerca o anònim» coincideixen en la persona de Crist.

En segon lloc, cal tenir present la importància de l'experiència «subjectiva» basada en la recerca honesta i responsable de la veritat a partir de la mateixa consciència humana. Així, en el context de la mateixa experiència històrica es percep com la veritat i el bé aporten elements decisius per a valorar i certificar honestament les opcions de la pròpia consciència, ja que «cadascú té el deure i el dret de buscar la veritat en matèria religiosa per a formar-se judicis veritables i rectes de consciència» (DH 3; cf. GS 16). D'aquí l'afirmació nova del Vaticà II referida a la consciència sobre la possibilitat de salvació dels «qui desconeixen sense culpa l'Evangelí del Crist i la seva Església, però busquen Déu amb sinceritat de cor i s'esforcen sota l'influx de la gràcia a complir amb

obres la seva voluntat, coneguda pel dictamen de la consciència» (LG 16). En aquest sentit es reforça la importància de l'antic adagi dèlfic «coneix-te a tu mateix», reprès com a brillant introducció de l'Encíclica *Fides et ratio* (1998), que posa en relleu la importància de partir de la pròpia autoconsciència per obrir-se a l'horitzó de la veritat i del sentit ple.

En tercer lloc és urgent forjar «espais» i «xarxes» de pertinença eclesial que donin llibertat: grups animats per cristians àmpliament oberts a persones que no comparteixen la fe cristiana o la comparteixen poc, grups de reflexió de tota mena, d'estudi (sobretot de Bíblia...) i de pregària, moviments de joves i adults, institucions d'ensenyament, organitzacions caritatives i socials, obres i associacions de caire cultural... D'aquesta manera poden associar-se a la vida eclesial amb respecte i obertura persones que pertanyen a l'Església feblement o parcialment o que n'estan allunyades.

En quart lloc convé tenir present la creixent asimetria entre els que comparteixen una pertinença significativa en l'Església i els inactius, així com el creixement de la increença, que comporta una experiència sovint desconcertant i difícil, com és el fet de ser un «petit ramat» (Lc 12,32) i una «resta fidel» (Rm 9,27). Convé aquí assumir espiritualment i eclesialment aquesta realitat com una crida a ser més Església «en missió», que, tot i ser petita, té la voluntat evangèlica de ser «llevat en la massa» (Lc 13,21), ja que Crist es fa present en els germans, per més petits que siguin (Mt 25,40), atès

que, segons el Vaticà II, en «aquestes comunitats, encara que sovint siguin petites i pobres o bé visquin en la dispersió, el Crist hi és present, i amb el seu poder dóna unitat a l'Església, una, santa, catòlica i apostòlica» (LG 26).

Conclusió eclesiològicopastoral sobre la pertinença eclesial

A partir de la comunió eclesial catòlica plena, basada en la professió de fe i la celebració sacramental, al servei de la qual està el ministeri pastoral (cf. LG 14), i tenint present la realitat actual de l'Església i dels creients i dels catòlics avui, s'obre un important camí vers una visió de la pertinença eclesial processual, germinal, parcial, oberta, pelegrina, itinerant, implícita, creativa, dialoal, de frontera... amb «espais», «llocs», «grups», «serveis», «institucions» i «xarxes» eclesials de referència, d'acollida, de presència, de participació, de servei, de comunicació...

En aquest sentit pot ser útil com a conclusió mirar l'Evangelí, en el qual es troben diversos graus de relació i de vincles externs amb Jesucrist que poden ajudar a aproximar-se millor a les «diverses formes» (LG 13.16) de pertinença a l'Església. Així, començant pels més llunyans, es troben els oients i els observadors ocasionals de Jesús; després, els que busquen una ajuda especial, com els malalts, els pecadors, els marginats...; una mica més pro-

pers són els deixebles i seguidors de Jesús, entre els quals n'hi ha uns de més interessats, com Zaqueu, Nicodem i Josep d'Arimatea; finalment i d'una manera rellevant, trobem els dotze més propers, amb el grup més íntim de Pere, Joan i Jaume... Es tracta, doncs, d'una visió radial i dinàmica de la relació amb Jesús que dóna un bon fonament a les «diverses formes» de la comunió eclesial de què parla el Vaticà II.

a) El desplaçament del context religiós i la «llarga transició» de l'Església Catòlica en la seva manera d'«habitar» el món

La novetat de la situació majoritària a Europa és el desplaçament del context religiós, atesa la crisi i una certa enfonsada del cristianisme occidental. A més, en aquests anys recents es pot parlar de la «llarga transició» de l'Església Catòlica en la seva manera d'«habitar» el món... Heus aquí unes possibles pautes per a «habitar» cristianament la situació: 1) la pèrdua de la força institucional de la religió catòlica; 2) la transició vers un cristianisme minoritari significatiu, de frontera i dialoal; 3) la centralitat de la fe en Crist com a mística creient i testimoni en el món; 4) la necessitat de crear espais i «xarxes» d'acollida àmplia i plural (sobretot la parròquia!...); 5) el desafiament de retrobar una certa credibilitat de l'Església com a «misteri embolcallat en la seva paradoxa històrica» (De Lubac).

Habitar cristianament el nostre temps

MN. GASPAR MORA, prevere del bisbat de Barcelona. Professor de teologia moral i vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya.

El Col·loqui Europeu de Parròquies es celebra cada dos anys. Enguany va tenir lloc a Porto, Portugal, el juliol del 2007. Al voltant de 200 assistents de 18 països europeus vàrem reflexionar durant quatre dies sobre el tema “Habitar cristianament el nostre temps”. La reflexió es va fer sobre dues bases: l’aportació de tres conferencians i l’intercanvi de les reunions de grups, tot sota l’orientació dels experts. El tema, de fet, formula el que és la missió i el desafiament de la nostra Església europea i, en concret, de les nostres parròquies: viure avui cristianament.

Una mirada que vol entendre

L’accent “avui” té importància; és “el nostre temps”. Inevitablement hi estem pensant sempre, atesa la rapidesa, fins i tot la precipitació, dels canvis. El nostre temps ens interessa perquè vol dir la manera de ser de la gent que ens envolta; però no només això; vol dir la manera de ser de nosaltres mateixos, de les nostres famílies, de la gent que és i vol ser cristiana. En va parlar el conferenciant *Joël Morlet*, professor de sociologia a l’Institut Catholique de Paris. Tots estem d’acord en qualificar l’ambient que vivim com a “secularitzat”, tot i que no és fàcil en-

tendre el que això significa. Hi ha accents de la secularització actual que semblen clars: la importància de l’experiència individual com a criteri de la pròpia veritat, la pèrdua de significació de les expressions religioses i de les creences, al costat de la forta importància de certes exigències ètiques en un clima de valoració indiscutida de la llibertat, el desprestigi de les institucions religioses especialment entre la joventut, la permanència d’algunes formes religioses tradicionals, per exemple els anomenats sagraments “socials” que suporten una certa indefinida religiositat, les revitalitzacions minoritàries d’una determinada religiositat amb formes molt emotives i accents secularis. Ja fa anys que els nostres ambients europeus estan vivint aquest procés, i actualment no té les mateixes característiques de fa quinze o vint anys. Un dels aspectes nous és la presència, sovint amb força contrast, d’altres formes i tradicions religioses que van arrelant entre nosaltres a causa de la immigració; sensibilitats cristianes distintes en la gent que prové de sudamèrica, que a vegades ens recorden les nostres formes de fa uns quants anys, o de l’Europa de l’est; les noves formes i els nous costums del món musulmà, o dels pobles subsaharians, o dels diversos països asiàtics.

Una referència constant a Jesús i a l'Evangelí

Com cal afrontar aquest món que és el nostre i viure-hi cristianament?. És la pregunta i la preocupació que marca tota la vida de la nostra Església europea. Ens hi va el mateix sentit de la vida cristiana entre nosaltres. Davant d'una qüestió tan central i tan decisiva ens és sempre essencial la referència a l'evangelí i al mateix misteri de Jesús. Se'n va fer càrrec el professor *Franclim Pacheco*. Va posar de relleu un dels aspectes centrals del missatge bíblic cristià després d'evocar el procés de l'Antic Testament: Déu estima tant aquest món que "ha plantat la seva tenda entre nosaltres". Sigui quina sigui la realitat del nostre món, que sempre tendim a considerar massa negativa, ressona la paraula sorprenent de l'Evangelí: Emmanuel, Déu és amb nosaltres. Ell és el pastor que contra tota lògica ve a buscar l'ovella perduda, que és tota la humanitat. La persona i el misteri de Jesús apareixen com la resposta positiva i salvadora de Déu també per al nostre món tan complex. Ell s'erigeix en criteri del que és veritablement humà. Ja en el mateix misteri de Jesús apareix la tensió que això comporta; és un dels nostres en tot, amb el fort accent cristià sobre l'encarnació; però no és com nosaltres. Ell viu una pleni-

Com cal afrontar aquest món que és el nostre i viure-hi cristianament?

tud que al mateix temps ens condemna i ens salva, en el misteri sempre inabastable de la seva mort i la seva resurrecció. Aquest misteri de Jesús ha estat sempre una llum per a la seva Església en la manera d'entendre's a ella mateixa i d'entendre la seva relació amb el món. Els Evangelis ho formulen amb imatges conegudes, senzilles, lluminoses: vosaltres sou la llum del món, la sal de la terra, el llevat que fa fermentar la pasta. Això evoca una manera de ser enmig del món que l'Església està cridada a entendre i a viure en les diverses circumstàncies de la seva trajectòria històrica.

La persona i el misteri de Jesús apareixen com la resposta positiva i salvadora de Déu també per al nostre món tan complex.

De fet, les parròquies són les comunitats cristianes concretes, encarnades en cada àmbit humà singular. Són l'Església en cada lloc i en cada ambient. Són elles les que fan real i palpable la missió salvadora de l'Església i són les que plantegen dia rere dia els nous interrogants i desafiament d'aquesta missió.

Comunitat cristianes que saben estar

El professor *Salvador Pié*, de la Facultat de Teologia de Catalunya, va

tractar la qüestió eclesial a partir de les posicions del Vaticà II i seguint els diversos accents de l'eclesiologia posterior. El gran Concili de l'Església actual va tenir com un dels seus eixos la qüestió del lloc i la missió de l'Església en el nostre món, i aquest ha estat el tema de moltes de les últimes reflexions eclesials. La ponència de Salvador Pié va obrir el col·loqui i va ser punt de referència de tot el treball i les reunions dels grups. Va posar de relleu alguns punts centrals del pensament conciliar i postconciliar. Del Concili va subratllar-ne dos accents; per una banda, el "diàleg amable" amb un món ja molt evolucionat, del qual se n'accepta la "justa autonomia" i en el qual cal saber llegir els "signes dels temps". I per l'altra, la missió de l'Església pelegrina de promoció de l'Evangeli, perquè "el misteri de l'home no s'aclareix veritablement sinó en el misteri del Verb encarnat". Dins d'aquest marc de pensament, va notar els accents posteriors, especialment de Pau VI i de Joan Pau II: el recentrament constant en el "plus de l'Evangeli" que defineix el cristianisme i que necessiten els homes i les dones d'avui; l'experiència de l'Església com a sacrament de salvació i els distints nivells de pertinença a aquesta Església, no de manera excloent sinó com a actitud oberta a tot el que hi ha arreu de bé i de veritat; la valoració més delicada possible de l'actitud de la gent d'avui, i concretament a casa nostra i entre els mateixos cristians més vius, davant la Paraula i l'Esperit de l'Evangeli, i davant l'Església i la comunitat cristiana, amb la tensió inevitable que comporten ambdós pols.

Definir constantment les actituds

A la fi del Col·loqui els experts en van resumir els treballs en tres actituds, que volen expressar no només unes idees sinó especialment un clima, un esperit, el de la nostra actitud cristiana i eclesial davant del nostre temps. Viure avui cristianament vol dir, en primer lloc, escoltar. Significa estar obert al que arriba de fora, superar la por i el tancament, no tancar els ulls a les necessitats i els problemes d'avui, ni les oïdes als crits del sofriment o a les paraules que arriben de tot arreu. Al fons, l'actitud d'escolta és filla de la fe en el Déu vivent que segueix parlant als homes a través dels infants i dels senzills. Al costat d'escoltar cal aprendre a discernir, que és la manifestació d'un amor que acull de manera alhora incondicional i crítica. Saber discernir en el nostre temps, en el nostre clima cultural, en el moment que ens toca viure, és obra de l'Esperit del Senyor Jesús que ens fa entendre què hi ha de fidel a l'Evangeli que cal acollir i potenciar, i què fa obra de lluita i de destrucció, també, a la seva manera, signe del temps nostre que ens crida a la correcció i a la superació. Saber acollir discernint és la manera veritablement madura d'habitar el món humà, és saber estimar la gent real i el món nostre, en el qual nosaltres estem immersos del tot. I al costat d'un acolliment que discerneix, viure avui cris-

*Viure avui
cristianament vol dir,
en primer lloc, escoltar.*

tianament suposa, en les comunitats i en les persones, caminar conjuntament. Cal caminar amb tots els nostres germans de les comunitats cristianes en la recerca de la veritable vida cristiana avui; i caminar amb totes les persones de bona voluntat en el treball per fer un món més humà, més amable, més alegre, més lliure, més amorós. El Col·loqui va subratllar aquest

Saber acollir discernint és la manera veritablement madura d'habitar el món humà, és saber estimar la gent real i el món nostre, en el qual nosaltres estem immersos del tot.

aspecte, posant de relleu la necessitat que les nostres parròquies es posin al costat dels que més ho necessiten, treballant amb els qui busquen el bé, la justícia, la pau.

En pocs anys l'ambient social ha canviat molt; les preguntes són distintes, les necessitats tenen noms i rostres nous. La vida cristiana de les nostres parròquies demana dos accents forts. En primer lloc, potenciar la reflexió, la recerca de l'Esperit evangèlic, la pregària, la formació catequètica i teològica, l'aproximació comunitària al missatge de l'Evangelí, a la Persona i al Misteri de Jesús. I al seu costat, cal promoure l'Esperit evangèlic, alimentar l'obertura servicial al bé dels més desfavorits, col·laborar amb els qui busquen una vida més humana i més digna per als nous pobres que tenen sempre el perill de caure abandonats al marge del camí.

Conclusions del col·loqui

MN. ALPHONSE BORRAS, Vicari General de Liège (Bèlgica), canonista i pastoralista;
MN. LUCA BRESSAN, teòleg pastoralista i professor a Milà;
MN. GASPAR MORA, prevere del Bisbat de Barcelona, professor de teologia moral i
vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya.

A títol de conclusió per al camí...

El Col·loqui ens ha ofert la possibilitat, al llarg d'aquests dies –a través de les intervencions dels conferencians i dels intercanvis en els treballs dels grups– d'entrar *junts* en una comprensió del tema que ara ens cal explicitar a títol de conclusions generals dels nostres treballs. Abans d'exposar aquestes conclusions sota la forma de tres verbs, són necessàries dues notes preliminars.

Notes gramaticals

Hem après en primer lloc a parlar en “nosaltres”. En efecte, ens hem acostumat a discursos que comencen amb el “nosaltres”. Quan és qüestió tant de l'Església com del món de parlar amb el “jo” o amb el “vosaltres”, això suggereix que es parli en termes de separació o de distància. En canvi, en el nostre cas, no hi ha d'haver lloc a l'elaboració de discursos que construeixin separacions, com si estiguéssim “fora del” món o de l'Església! Per tant, tant si parlem de l'Església de la qual en formem part per raó de la gràcia baptismal, com si tractem de les coses del món del qual en som solidaris per la nostra humanitat, ens cal

mantenir un discurs fundat en la responsabilitat.

Aquest món ens ha estat confiat pel Creador i la història ens és oferta per ser conduïda a la seva plenitud després de la Pasqua del Crist i la donació del seu Esperit. Som cridats, per tant, a construir discursos que ens *impliquin* de manera urgent. Aquí trobem una redescoberta major que expressa la nostra implicació fontal en el si de la comunitat eclesial que peregrina en el cor de la història de la humanitat. Aprenguem doncs a tenir discursos que ens impliquin sempre. És a partir d'aquesta consideració “comunitària” del “nosaltres” que podem tot seguit concentrar-nos en el “jo” o en d'altres subjectes particulars.

En segon lloc, el Col·loqui ens ha ensenyat que convé explicitar molt millor la identitat cristiana mitjançant verbs que no pas emprant substantius. La imatge de la sal, clara i forta, ens recorda que el cristianisme és tant una gràcia com una tasca –*Gabe und Aufgabe*– per fer aquest món més “habitabile”. El cristianisme és, en aquest sentit, un element actiu del nostre ésser i del nostre actuar que ens porta a transformar la realitat, duent-la a la seva plenitud.

Tres verbs

“Habitar cristianament el nostre temps”, això requereix tres actituds en les nostres realitats eclesials principalment la parròquia però també a nivell de les persones i dels grups:

Escoltar

Aquests dies hem parlat molt d'escoltar. Amb el verb “escoltar”, s’ha indicat o si més no s’ha suggerit una disposició d’obertura *activa* del subjecte en referència a l’altre, una voluntat d’aprendre del proïsme, un reconeixement, almenys implícit, de la necessitat i de la mancança. Aquesta escolta, convé posar-la en pràctica a la llum de la Paraula de Déu, aquest Déu que ens parla en el cor d’aquest món. És important escoltar aquest “món” o aquest “temps”, ja que és en el si de la història dels éssers humans que s’inscriu la història del poble de Déu.

L’escolta ens convida a posar en marxa les tres actituds que els treballs de grup han destacat:

És important escoltar aquest «món» o aquest «temps», ja que és en el si de la història dels éssers humans que s’inscriu la història del poble de Déu.

- superar tota temptació de por; ja que aquesta ens paralitza i ens tanca en nosaltres mateixos impedit-nos d’escoltar.

- aprendre de la paciència d’aquells que confien serenament en què la història és portada per Déu, per la gràcia del seu Esperit, per ser duta a la seva plenitud;

- procurar una obertura a la transcendència, una relació directa amb Déu en la pregària, una actitud de lloança i d’acció de gràcies –àdhuc en la comunió dels sants.

Discernir

L’escolta exigeix per part nostra una segona actitud, la de “discernir”. Ens convé treure profit de la nostra escolta. Ens cal “reconèixer” en ella allò que ens cal retenir. Quins són els fruits de la nostra escolta de l’altre, de Déu, etc.? Aquest és el discerniment que hem de fer per viure aquest temps. Així, el discerniment s’entén com una capacitat activa que ens és donada per la presència de l’Esperit. Aquest ens permet de reconèixer els signes de la presència del Senyor de la història. Ens fa el do de descobrir les marques que Déu inscriu en la història de la humanitat. Aquest exercici ens porta a la meravellosa descoberta de ser aplegats com a poble, el poble *de Déu*.

El discerniment ens ajuda a desenvolupar quatre actituds:

- fer nostra de manera constant la invitació dels Pares conciliars del

Vaticà II a cercar els signes dels temps;

- fer nostra igualment la imatge d'una Església que fa del diàleg amable el seu estil habitual per anunciar l'Evangelí, per transmetre la memòria cristiana, per fer néixer a la fe;

- fer nostra la imatge d'una Església que s'obre en xarxa implicant persones i comunitats que ja han fet un tast de la Bona Nova;

- fer nostra la imatge d'una Església que ja no somnia en ser un món a part, sinó que té prou entitat per inserir-se dins de la pluralitat i la diversitat dels homes i dones del nostre temps.

El discerniment s'entén com una capacitat activa que ens és donada per la presència de l'Esperit.

Caminar-Peregrinar-Fer camí

Les Esglésies, les parròquies, els cristians que exerceixen el discerniment i reconeixen els signes dels temps, són en definitiva empesos a imaginar llurs institucions en camí cap als homes. Almenys és la convicció que es desprèn àmpliament dels nostres intercanvis. Es tracta d'obrir rutes, d'establir camins, a través

dels quals Déu es faci conèixer com company de la nostra humanitat. És així com fem experiència d'una Església itinerant, "pelegrina". Els instruments per obrir aquests camins són múltiples i variats. Hem citat sobretot la diaconia, la cultura, l'educació, la formació, la transmissió dels valors, etc.

La itinerància eclesial i la condició peregrina dels creients ens encoratja a desenvolupar les quatre actituds que han estat destacades en els treballs de grup:

- romadre amb els pobres, estar-se a prop d'ells, ser solidaris amb els "nous" pobres que la societat ni tan sols veu, com són els immigrants;

- mobilitar-se per una Església que es mostra dins d'una pluralitat de ministeris per a l'anunci de l'Evangelí, i que dóna la primacia als llenguatges del servei i de la missió;

- ocupar-se, segons les nostres competències i les nostres respectives responsabilitats, amb les grans qüestions col·lectives com són l'economia i l'ecologia, principalment en el marc de la globalització;

- tenir la preocupació del "nosaltres" de l'Església, tant en la nostra manera de parlar com en la d'actuar, sobretot en l'àmbit de la formació, tot fent-nos solidaris per al testimoni i la missió.

Conclusió

El Col·loqui no ha estat un laboratori? Aquesta és la nostra convicció en tant que “experts”, en el paper que ens ha estat assignat d’acompanyar la reflexió dels participants en l’anada-tornada entre l’aportació dels conferenciantes i els intercanvis en els grups de treball. Efectivament, pensem que el nostre col·loqui ha estat un bonic exemple d’una Església que “habita el nostre temps” en la preocupació d’aquest “món que Déu estima”. El col·loqui ens ha mostrat les dificultats i els límits però també les energies i els recur-

sos que són els nostres propis en el nostre pelegrinatge amb els nostres germans i les nostres germanes en humanitat.

Aquesta dinàmica d’“habitació”, l’hem descoberta millor durant aquest col·loqui en aquests dies de convivència i de reflexió que ha suposat el trobar-nos junts. Ara, el que importa és que “nosaltres” ens preparem per viure l’altre temps –el temps “següent”– d’aquesta dinàmica, és a dir, el temps de l’enviament, de la missió. Ja que és en els camins del món, en el cor d’aquest temps, que ens precedeix el Ressuscitat.

V. Testimonis

“...Tan sols per aclarir el sentit del que anem dient, i fins i tot a consciència del descrèdit de la paraula ‘mística’ –que, ben entesa, no implica cap contraposició amb la fe a l’Esperit Sant sinó que s’identifica amb ella– es podria dir que *el cristià del futur o serà un ‘místic’, és a dir, una persona que haurà ‘experimentat’ alguna cosa, o no serà cristià.* Perquè l’espiritualitat del futur ja no recolza en una convicció unànime, evident i pública, ni en un ambient religiós generalitzat, previ a l’experiència i a la decisió personals”. (**Karl Rahner**, “Espiritualitat antiga i actual”. Text publicat a *La Missa de cada dia*, desembre 2004, pàg. 57)

Experiències d'un rector novell

MN. XAVIER ROIG i ROVIRA, Rector de les parròquies de Sant Pere de Perafort i de Sant Sebastià de Puigdelfí.

Diuen que tothom vol allò que no té... potser per aquest motiu el somni de la majoria de vicaris és ser rector. Però quan un arriba a ser rector es dona compte que ser vicari té uns certs avantatges: en cas de conflicte, de problema... sempre tens algú per sobre (el rector) que et pot ajudar, que et pot treure les castanyes del foc, o bé, al qual li pots passar la patata calenta. Però quan ets rector ja tot depèn de tu (és clar que et poden ajudar, aconsellar... però la decisió última l'has de prendre tu)... Ser rector és una molt gran responsabilitat, molt més del que sembla, a vegades em fa vertigen només de pensar-hi ja que, amb l'any i mig que sóc rector, són moltes les situacions delicades amb les quals m'he trobat. I jo he tingut de fer l'opció que m'ha semblat més correcta amb el risc sempre de l'error i amb la certesa que optis pel que optis, mai no serà del gust de tothom.

Però ser rector és també apassionant: el rector, al meu entendre, dona la vida encarnant-se en aquell lloc que el seu bisbe li ha confiat, pregant per aquelles persones que hi habiten, procurant acompanyar-les en tots els moments de la seva vida, il·luminant-les amb l'Evangeli i alimentant-les d'aquesta Paraula de Déu i dels Sagraments. I tot això enmig d'alegries i de penes, de moments d'eufòria i de

moments baixos, de situacions en les quals et sents comprès per la majoria i de situacions en les quals et trobes sol i incomprès. La vida de tota persona és així i també així és la del rector, que descobreix, en la mesura que intenta viure en profunditat la seva vocació, que es va configurant a la vida del Senyor plena de moments i de situacions també molt diverses.

El rector veig que ha de ser una persona neutral i conciliadora, doncs, a tot arreu, però potser d'una manera més destacada en els pobles, sempre hi ha diversos grups de persones que pensen de maneres diferents i no pots fer distincions en el tracte. El rector no és el rector d'un grup o de l'altre... el rector és el rector de tots, i ha d'estar al costat de tots, escoltar d'una manera igual a tots, sense fer diferències entre uns i altres a imatge i semblança de les mares que estimen d'una manera igual els seus fills, per diferents que siguin entre ells. Crec que aquest punt és molt important, sobretot els primers temps en el quals estàs en una parròquia, doncs encara no coneixes ningú i s'ha d'anar alerta.

El rector veig que ha de ser una persona neutral i conciliadora.

El rector, doncs, ha de ser una persona que té molt en compte les diverses opinions de la gran diversitat de persones que hi ha en una parròquia. Perquè no som senyors que fem el que ens plagui, no som governants, no som petits dictadors... som servidors que ens guanyem l'autoritat o ens desautoritzem a nosaltres mateixos en la manera com actuem en punts tant delicats com aquest.

La pregària, com ja abans de comentat, és fonamental. La pregària t'ajuda a viure unit al Senyor tots els esdeveniments de la vida parroquial, a no sentir-te mai sol, a posar en les seves mans divines, les quals poden més que les teves, les il·lusions i les preocupacions de cada dia... i, d'una manera especial, la Litúrgia de les Hores t'ajuda a estar unit a tota l'Església per la qual tu estàs donant la vida: els diferents colors que tenen els salms són els diversos colors de la pastoral. Amb aquests salms prego unit a tots els bisbes, preveres, diaques, religiosos i religioses (i cada cop més laics i laiques) i és en la pregària on puc viure com a pròpies les alegries i les tristesses de tots.

La pregària t'ajuda a viure unit al Senyor tots els esdeveniments de la vida parroquial.

Els companys i amics preveres tenen un paper clau: contrastar amb ells les diverses situacions que apareixen

en la parròquia, deixar-te aconsellar, ajudar, consolar, animar, alegrar... per ells és sempre molt enriquidor. I aquells moments més distesos per anar a passejar, sopar... o senzillament parlar i descobrir que sempre tens al costat aquells que mai et fallaran i que et donaran un cop de mà en allò que et faci falta, t'ajuda a no sentir-te sol ni estrany enmig d'una multitud que ha optat per un estil de vida diferent al teu.

La formació intel·lectual és també un tema que procuro no aparcar.

És cert que quan acabes el Seminari pot haver-hi unes ganes de descansar d'aquell ritme intens d'estudi, però alerta a no passar de tot a res.

Reconec que el rector sempre s'ha de formar intel·lectualment: llegir llibres, l'estudi, encara que sigui amb un ritme més pausat, les ganes d'aprendre més i més... han de ser una realitat. Hem d'estar preparats per a saber respondre a tothom, hem d'estar al dia, i no podem dir el mateix, per exemple, en l'homilia del diumenge XV del cicle C del 2007 i en l'homilia del diumenge XV del cicle C del 2010. Sempre hem d'estar en actitud de reciclatge i de lectura profunda dels signes del temps, els quals mai estan estancats sinó sempre canviant.

Finalment veig que el rector s'ha de convèncer que no ha estat cridat a l'èxit: quants cristians (entre ells molts rectors) que poden pensar que han de salvar el món i quan veuen que no se'n surten cauen en el pessimisme perdent la il·lusió. Quina poca fe! Qui els ha dit mai que hagin

de salvar el món amb les seves mans? Només sembrar se'ls demana, sembrar i pregar. Fer-ho tot com si tot depengués d'ells però tenint ben clar que tot depèn de Déu.

Els qui donem la nostra vida en el ministeri ordenat i en la vida religiosa, amb el nostre estil de viure, podem fer veure que no tot és fer i fer (activisme) sinó que també s'ha de pregar, s'ha de regar amb la pregària tot allò que anem sembrant.

Quants cristians (i potser també rectors) que no pregunten, que pensen que poden arreglar per si sols el seu entorn i, al no poder, al no veure èxits... cares llargues, que són el pitjor testimoni que poden donar de cara als qui no creuen. Cares alegres agrada veure, cares optimistes, amb ganes de sembrar, amb ganes de pregar, amb ganes de treballar per la construcció del Regne tot deixant ens mans de Déu el molt o poc que puguem fer... i amb molta esperança!

Vivències pastorals a dues parròquies de Gràcia

MN. MANEL TORT, Rector emèrit i poeta.

He estat rector de dues parròquies, totes dues de Gràcia: la de Corpus Christi (1981-1900) i de la de Sant Miquel dels Sants (1990-2002). Abans, alternant amb la docència a la Conreria, regent de Vallromanes (1964-1967) i, més tard (1974-1980), responsable de pastoral a la parròquia de Sant Joan de Gràcia d'on n'era rector Mn. Pere Batlle. *El nomenament era de "Membre de l'equip sacerdotal de la parròquia de Sant Joan de Gràcia, de Barcelona, –a manera de vicecònom– amb les facultats prescrites en el c. 476 del C.D.C."*

Ignoro què deia el c. 476 de l'antic Codi de Dret Canònic. El c. 476 de l'actual C. parla dels Vicaris episcopals, als quals admiro, però no envejo gens. La tasca que els pertoca de dur a terme m'hauria estat impossible de realitzar-la amb prou eficàcia. En canvi, haig de confessar que l'aprenentatge de rector, com a responsable de fet de la parròquia de Sant Joan de Gràcia, pels encerts (pocs) i errors (molts) que vag cometre, em va alligonar força bé.

Jo havia treballat amb molta il·lusió amb grups de joves a la parròquia de la Mare de Déu de Montserrat (a més de la joventut d'A. C., hi havia dos grup escoltes: el dels nois l'havia aju-

dat a formar ja des del seminari mateix, i el de les noies, quan en vaig ser vicari); a més, havia succeït Mn. Joan Pellisa com a consiliari dels Lluïsos de Gràcia; i a la parròquia de Sant Joan havíem creat unes comunitats (amb una certa vinculació amb el moviment de Taizé) on m'havia mogut com un peix a l'aigua. Imagineu-vos la meua sorpresa quan, en ser nomenat rector de Corpus. La primera visita que vaig rebre va ser la d'un bon grup de joves d'aquella parròquia que em venien a demanar, precisament a mi, jo no era ni el bisbe ni el vicari general, que no els canviessin el rector que tenien. L'estimaven molt i ell, alhora, els concedia tot el que li demanaven. A més, una entrevista que m'havien fet a "El Carrer Gran" (una revista de Gràcia molt reeixida) em presentava, aquells dies, com un catalanista militant, imatge que més aviat els molestava.

De les relacions entre rector i vicecònom, n'havia après molt de l'experiència que sofrí un dels sacerdots que més he estimat. Experiència que, a Sant Joan, em serví per no fer (amb la decepció d'alguns feligresos) tot el que m'hauria agradat de realitzar. La visita dels joves de Corpus em decidí a convidar a totes les festes importants de la parròquia al meu antecessor, Mn. Miquel Rubio. Per altra

banda, un fet luctuós ocorregut abans que passés un mes de la presa de possessió com a nou rector de Corpus, em decidí a acudir a Mn. Miquel perquè no deixés de fer-se present als actes més transcendents.

Succeí que els grups de l'esplai –grans i petits– sortiren a passar tres dies de camp a La Llobeta. Jo hi vaig acudir el dissabte, el segon dia d'aquella excursió que havia d'iniciar un curs il·lusonat. Només salto del cotxe, quan els monitors, desfets en un mar de llàgrimes, m'assabenten que un dels joves s'havia penjat d'un arbre. A més d'aguantar la protesta del jutge, enfadat perquè els companys ja l'havien deixat a terra, comunicar-ho als pares va ser un drama que no desitjo que l'hagi de viure ningú. Vaig demanar a Mn. Miquel que presidís les exèquies i sempre més n'hi vaig restar agraït.

Aquest fet accentuà la decisió que ja havia pres d'antuvi. Del que hi havia a la parròquia, no n'havia de canviar res. El meu deure era mirar d'enriquir tot el que s'hi realitzava i omplir els buits que necessitaven ser coberts.

I de buits, n'hi havien. De seguida vaig cercar un responsable de la catequesi i un responsable dels cants. Va ser una mateixa persona. La coneixia de temps pels anys de treball a la catequesi diocesana, però, pel seu aire massa autoritari, no var ser acceptada per la comunitat. Això m'obligà a canviar-la abans de l'inici del curs següent. Com que en l'acció catequètica ho havia fet força bé, la substituï

una de les catequistes de la parròquia que havia atès amb molt d'interès el seu allionament; a més, acudí a acabar-se de formar als cursos que la delegació diocesana organitzava cada estiu.

La conducció dels cants, en les misses de vigília i en les de dotze i una del diumenge, les més freqüentades, la vaig confiar a en Joan Aragonès, excel·lent director i organista. De les altres celebracions dominicals, amb els qui normalment hi assistíem, en ens sortíem força bé.

Un altre buit que de seguida vaig omplir amb una gran alegria va ser la de la missa d'infants. A Sant Joan, estava acostumat a que em segrestessin els nois fins que començava l'ofertori. Potser jo mateix n'havia estat el culpable, però no n'estava gens satisfet. A Corpus, com que a la missa de les onze, l'assistència era més aviat escassa, vaig dir-me: "Ara és la meva". Vaig convidar a venir-hi els nois i noies de la catequesi, explicant la missa directament a ells. La memòria sempre m'ha estat molt fidel. Aviat em vaig aprendre els noms de la majoria d'ells. L'homilia era un diàleg amb els més espavilats i amb altres que no ho eren tant, i aviat altres infants i adolescents i un bon nombre de pares omplí aquella celebració. He de confessar que m'era la més estimada i la que vaig enyorar més en canviar de parròquia.

Però hi havia un buit territorial que em capficà des dels primers dies d'haver pres possessió de la parròquia. El temple de Corpus és immens.

A sota hi havia dues sales de la mateixa extensió, que ocupaven el nois de l'esplai i el jovent. De fet, era una sola sala, amb una divisió provisional. No feia gaire que m'havia instal·lat a Corpus quan dues notícies que els diaris esbombaren copiosament amb un o dos mesos de diferència, m'inquietà moltíssim. Dues discoteques havien cremat i, en tenir només una porta, un bon nombre de nois i noies hi havien trobat la mort. Les sales d'esbargiment de la parròquia només tenien una sortida. Vaig requerir una solució al Consell Pastoral i, oli en un llum: es va demanar a dos feligresos, un economista i un arquitecte, que elaboressin un pla adient. Calculat el preu de les despeses, es va convidar la feligresia a donar una quantitat força important o bé de cop, o en una subscripció durant un temps delimitat. D'això en sortí un teatre que és l'orgull de la parròquia, un sala de jocs prou gran per al ping-pong i, quan convé, suficient per als pica-piques comunitaris, i una vintena de saletes de reunions que ben aviat aplegà, a més dels grups de la catequesi, una florent escola de pares segons el mètode que amb força encert havia ideat el pare Josep M. Balcells, de l'Escola Pia.

M'ajudaven un sacerdot castellà que feia anys celebrava quotidianament a la parròquia. Les notícies que li havien arribat de mi, feren que al principi em mirés amb una certa prevenció. Potser m'ho hauria de callar, però no gaire temps abans de morir, em manifestà –crec que era sincer– que mai no s'havia sentit tan ben tractat com per un servidor. Hi havia també un religiós, ja molt vell, que em

deixà parat quan, a l'homilia d'Any Nou, vaig sentir que deia: “Maria, madre del Padre, madre del Hijo y madre del Espíritu Santo...” No li vaig fer cap observació, però amb la cara deuria pagar, perquè no trigà a manifestar-me que ja no tornaria a la parròquia.

Hi havia un altre religiós que no tenia pas ganes de deixar-me. Cada matí, després de l'evangeli, amenaçava tothom amb la terribilitat de l'infern. No vaig tenir més remei que prohibir-li de predicar. I, al cap d'uns mesos, pel seu afany per ajudar a completar tres llistes electorals de petits partits amb els noms d'una colla de velletes de la feligresia, demanant-los el carnet d'identitat sense dir-los per quin motiu els precisava, d'acord amb el vicari general de la diòcesi, el vaig invitar a un definitiu adéu-siau.

Durant uns mesos, celebrava cinc misses cada diumenge. Compadits de mi, Mn. Alimbau i un sacerdot de la Companyia de Jesús vingueren a celebrar cada festa la missa de les dotze, el primer, i la de la una, el segon. Jo em limitava a la celebració de la de les onze, la de les vuit del vespre i la de dos quarts de 10 de la nit. Imagineu-vos la meva sorpresa i la meva felicitat quan, en ser traslladat a St. Miquel dels Sants, vaig descobrir que allí la missa vespertina dels diumenges la celebraven a les sis de la tarda.

De les activitats parroquials que ja vaig trobar a la parròquia, anaven molt bé la Càritas, les Conferències de Sant Vicenç de Paül i, d'una manera sorprenent, els portants del Sant Crist, que

tenien com a secretari el Sr. Antoni Bassas que, a més, escrivia el dia a dia de la parròquia amb tot els ets i uts, de manera que es pogué recollir en un volum multicopiat força extens la història de la parròquia, amb motiu de les noces d'or, presidides pel Dr. Jubany, l'any 1983. Al cap de no gaire de ser a St. Miquel dels Sants, el Sr. Bassas, amb la col·laboració del meu successor, que havia iniciat una línia pastoral ben diferent de la meua, em va fer a mans un volum amb un nombre semblant de pàgines dels anys darrers de la meua estada a Corpus i de l'inici del canvi.

L'única activitat que vaig declarar aviat obsoleta va ser el grup d'Adoració Nocturna perquè, dels pocs que hi acudien, gairebé no n'hi havia cap que fos feligrès de Corpus. En canvi començà un esplèndid grup de Vida Creixent; una revista molt ben feta que dirigia un bon escriptor, el Sr. Albert de Pedro, propietari de l'encapçalament "Dial". També, aviat es formà un grup de teatre que no parava d'estrenar noves obres, amb el detall d'acabar-les sempre lliurant un ram de flors a la meua mare –fora dels onze primer mesos, com a vicari d'Esparreguera, sempre vaig viure amb els meus progenitors.

Hi havia a la parròquia un feligrès molt disposat a ajudar-me, –l'havia tractat molt, com a jove, quan vaig ser vicari de la parròquia de la Mare de Déu de Montserrat, del Guinardó, i li havia beneït el matrimoni a la de Sant Joan de Gràcia– i el vaig invitar a accedir al diaconat. Durant uns anys el

preparà particularment Mn. Andreu Pascual com a tutor i, en ser ordenat, va esdevenir un col·laborador molt eficaç. També vaig comptar aviat –dissabtes i dimenges– amb la presència d'un o altre seminarista dels darrers cursos, algun d'ells amb un tracte molt reeixit en la dedicació al jovent, i, els darrers anys, amb l'ajuda força eficient d'en Ferran Colàs, de l'Oratori de Gràcia, mentre es preparava per el sacerdoci i també, mentre no vaig canviar de parròquia, com a coadjutor.

Des de l'inici de la meua presència a Corpus, el consell pastoral no deixà de reunir-se puntualment cada mes, revisant la marxa de la parròquia. Era un consell més aviat procliu a aprovar la meua gestió. Ni tants caps, tants barrets, com els que havia conegut a Sant Joan de Gràcia; ni tan reflexiu i independent com els que vaig trobar després a Sant Miquel dels Sants. Fixeu-vos que, en parlar de Corpus empro el singular, mentre en fer-ho de les altres dues parròquies gracienses utilitzo el plural. I és que a Corpus, eren gairebé sempre les mateixes persones les escollides com a consellers, mentre que a les altres dues parròquies gracienses es renovaven a cada lloc segons el reglament que hi havia aprovat l'assemblea parroquial.

En arribar a Corpus em vaig trobar, com després a Sant Miquel dels Sants, que la qüestió dinerària comptava amb un bon nombre de subscriptors. Crec que les subscripcions periòdiques són imprescindibles per a l'economia d'una parròquia. Malauradament encara no s'ha arribat al que crec que hauria de ser indispensable a

cada parròquia: subscripcions i fora col·lectes. I a cada donatiu, un rebut. Economia suficient i clara. No hi estem entrenats, però no entendre mai que no sigui així. En saber el resultat de les entrades i sortides de l'any anterior, vaig publicar-les al full parroquial. Recordo com si fos ara, la sorpresa que vaig rebre el meu primer 7 d'abril a Corpus. Era Dimecres Sant i, a més, el dia del meu aniversari, ço que fa que no ho pugui oblidar. A mig matí vaig rebre una visita inesperada. En presentar-se em digué el nom: José Sánchez-Lafuente Buixó. M'explicà que era feligrès de la parròquia i, a més, el president del laboratori que elaborava el Gelocatil em portava un xec amb l'import del dèficit que indicava el full de la parròquia. Ben aviat hi afegí una generosa subscripció trimestral a nom seu, i una altra, del mateix import, a nom de la seva esposa. (He d'avançar que, en traslladar-me a Sant Miquel dels Sants, no trigà a subscriure les dues mateixes quantitats per a la meva nova parròquia, degut a l'afecte que em manifestava). A més, a Corpus anualment s'hi rebia un donatiu esplèndid del senyor Lluís Puigjaner, fill o nét del fundador de la Damm que, quan Mn. Rubio decidí edificar un temple que substituís l'edifici provisional, molt deficient, que aplegava la feligresia, havia dit a l'agosarat rector que on no pogués arribar la parròquia, hi arribaria ell. No cal dir, doncs, que de dificultats econòmiques, ni una.

El mateix podria dir de Sant Miquel dels Sants, d'on vaig ser nomenat rector, poc temps després de la mort de Mn. Ramon Boldú, a les darreries

d'agost de 1990. Però d'aquesta parròquia, en parlaré tot seguit. Abans, deixeu-me agrair a la comunitat de Corpus la col·laboració i les atencions que em manifestaren en tot moment i, d'una manera especialíssima, l'estimació que prodigaren a la meva mare que, en enviudar el 1885, es traslladà definitivament a viure a la parròquia. En tenir el domicili propi molt a la vora de Corpus, jo em repartia entre la rectoria i la casa dels pares. La vivenda de la parròquia de Corpus és molt espaiosa, però presenta una gran dificultat sobretot per a les persones grans: a més d'haver d'enfilars les escales per entrar a la rectoria, aquesta és un dúplex, ço que obliga a pujar i baixar els esglaons interiors més sovint del que hom voldria. La mare tenia ja 88 anys i, si bé estava dotada d'una salut de ferro—en l'atemptat de l'Hipercor, volgué anar a la manifestació de protesta fins a la plaça de Catalunya—, la rectoria de Sant Miquel dels Sants, que Mn. Pere Campanyà havia situat en un àtic, amb una terrassa esplèndida i amb l'ascensor corresponent, era un bon premi per a una dona que havia acompanyat sempre el seu fill sacerdot des de la seva destinació a Barcelona, l'any 1955. D'una parròquia de Gràcia, passava a una altra parròquia de Gràcia, què més podia desitjar un servidor!

L'entrada a Sant Miquel dels Sants va ser solemníssima. Me'n donà possessió l'aleshores bisbe auxiliar, Mons. Lluís Martínez Sistach i, per l'assistència més notable de la prevista, no pogué combregar tothom. Mentre pel jardí fèiem la procesó d'entrada, em vaig adonar que la teulada del temple parroquial era d'uralita. Si a Cor-

pus havia omplert un buit amb uns locals magnífics, vaig intuir que se'm preparava una llarga etapa constructora.

Com havia fet a Corpus, vaig estudiar a Sant Miquel dels Sants el pla pastoral que s'hi realitzava, quines activitats eren més reixides i quins eren els responsables d'aquestes activitats. Em va impressionar l'estil del consell pastoral, la catequesi de confirmació i l'Esplai, el treball del grup de teatre de gent gran i del grup de teatre juvenil. Em va cridar sobretot l'atenció el Moviment de Joves i la Càritas, el primer atès per Mn. Josep Pons, que era també el consiliari de l'esplai, i la Càritas, a les mans de Mercè Fontanilles, tot cor, que no tenia un no per a ningú, i que aviat hagué de deixar-ho per una malaltia irreversible que no trigà a conduir-la a una mort que originà una autèntica manifestació de dol. Dels joves, amb el consiliari esmentat, s'hi movia un seminarista que tenia un carisma especial per entusiasmar tothom. Cal afegir uns grups d'Escola de Pares, la catequesi d'infants i la d'uns grups de catequesi d'adults. També he d'aclarir que, si a Corpus havia dissolt el grup d'Adoració Nocturna, a Sant Miquel dels Sants, pel nombre d'assistents i la seva qualitat, els vaig ajudar en tot el que em demanaren. Al president, pare d'un seminarista que aviat cantà missa—durant la meva estada a la parròquia s'hi celebraren quatre primeres misses—, en jubilar-se, força jove encara, del banc on treballava, li vaig proposar l'accés al diaconat. Avui dia és l'administrador parroquial de Sant Pau del Camp.

Mai no hauria pensat que un home fonamentalment de lletres com un servidor es veïés abocat a una tasca constructora com va representar la meva estada a Sant Miquel dels Sants. El senyor Francesc Saigí, responsable de l'equip parroquial d'obres, m'ha presentat la llista de les que es van realitzar durant el meu rectorat: 1. Impermeabilitzar terrats i cobertes de tota l'església, amb restauració de totes les zones altes de l'edifici. Instal·lar portes, tancaments, escales d'accés i treure perills. 2. Nova il·luminació de tota l'església. 3. Nova megafonia. 4. Nova teulada de la nau central i creuer de l'església—era de fibrociment. 5. Pintar parets i sostres de tota l'església—estava arrebossat sense pintar. 6. Canvi de la fusteria de tots els finestrals de la nau de l'església. 7. Il·luminació del pati-jardí de la parròquia. Rehabilitació del teatre parroquial: Escenari, serveis, rampa d'accés amb supressió de barres arquitectòniques. Butaques noves. 9. Canvi de tots els bancs de fusta de l'església. 10. Instal·lació de calefacció a l'església i a totes les dependències parroquials. 11. Noves instal·lacions elèctriques amb capacitat pel seu funcionament.

Com en les obres, el meu propòsit va ser el de crear equips per a totes les activitats parroquials. Els meus predecessors, zelosos i excel·lents treballadors, s'havien mogut més com a directes responsables de totes les activitats—actitud que he observat en molts dels meus col·legues. Jo, seguint el que havia fet a Corpus, de seguida vaig intentar que hi hagués un responsable de cada un dels equips que s'anaven creant: Litúrgia, Directors de

Cants, Rober litúrgic, Assistència social, Biblioteca parroquial, Coral de Sant Miquel dels Sants, Coral Jove, Estudis bíblics, Pastoral de la salut, Vida creixent, Equip d'excursions, Equip d'economia...

Amb l'equip esmentat darrerament, vaig viure una experiència remarkable. Les obres de la parròquia no s'haurien pogut fer sense els diners que, com a la parròquia que acabava de deixar, van acudir de molts cantons, alguns d'ells imprevisibles, com un llegat d'una senyora de l'altra banda de l'Atlàntic, agraïda al Dr. Masdexart, el fundador de la parròquia. L'edifici de Corpus té un terrat magnífic que permet observar l'evacuació de les aigües pluvials. Enfilem-se a veure com eren a Sant Miquel dels Sants, era un exercici propi d'escaladors. Ni m'havia passat pel cap de vigilar-ho, quan s'esdevingué que una tempesta, el setembre el 1991, en tenir embossats els conductes per evacuar l'aigua, inundà part de temple i causà una quantitat de desperfectes que exigien una rehabilitació immediata. En comentar-ho al responsable de l'economia diocesana, em prometé una quantitat tan generosa que vaig decidir fer-me acompanyar per dos membres de l'equip d'economia, perquè ho repetís davant d'ells, no fos cas que el Consell Pastoral pensés que m'havia inventat un conte de fades. El responsable diocesà repetí la promesa milionària davant d'aquells representants. Demanarem el crèdit corresponent a La Caixa, i, a l'hora de la veritat, pels donatius que rebérem de la feligre-

sia, vàrem poder renunciar a la meitat del que ens havia promès l'Economia diocesana.

També, com a Corpus, amb una notable diferència d'anys, ací fou el 1996, celebràrem les noces d'or de la parròquia. La que després s'ha constituït com a Coral Bach, una de les joies més valuoses de l'actualitat de Sant Miquel dels Sants, estrenà la Passió de Sant Mateu de J. S. Bach i, posteriorment, l'any 2000, l'Oratori de Nadal.

Una de les celebracions que acompanyà també l'efemèrides de les noces d'or de la parròquia, va ser una inoblidable peregrinació a Terra Santa –era la tercera vegada que hi anava– que fou l'inici d'una sortida anual a llocs memorables de l'estranger. Si hi afegim que l'equip d'excursions que s'havia erigit per a conèixer força llocs de Catalunya aplegava cada maig i cada octubre, tres autocars, podem dir que això era una bona manera d'acréixer la convivència entre els feligresos, convivència que es manifestava sovint amb les trobades que per diferents motius es feien al jardí o, segons les hores i el temps, a les sales parroquials.

La matinada del 23 de gener de 2002, en anar a despertar la mare, vaig advertir que s'havia adormit definitivament. El seu rostre reflectia alegria. L'enterrament va ser una acció de gràcies a Déu per haver-la deixat al meu costat tant de temps. Li faltava un mes i mig per complir cent anys. Aquest fet i l'haver estat un servidor greument malalt del setembre del 2000 fins al març següent, em decidí a demanar la jubilació.

Un cop acceptada, vaig interessar-me perquè no es repetís el que s'havia viscut a Corpus, en deixar la parròquia. En una reunió de capellans escriptors al santuari del Món, vagi advertir la presència de Mn. Joaquim Vives, a qui coneixia per l'atenció que cada any em mostrava en convidar-me el dia de Sta. Eulàlia, a la festa major d'Esparreguera, d'on havia estat vicari els primers onze mesos de sacerdoci. En tornar a casa, vaig revisar la Guia de l'Església i, en comprovar que ja feia dotze anys que era present en aquella parròquia del Llobregat, de bon matí vaig córrer al bisbat a sol·licitar que fos ell qui em rellevés. Em van escoltar. El primer que vaig fer, va ser reunir tots els responsables dels diferents moviments parroquials per una primera trobada amb Mn. Joaquim, i la segona cosa, demanar que el dia de la seva entrada, no es mencionés per res el meu nom. La parròquia m'havia fet un homenatge que no agrairé mai prou el diumenge *in albis*, que aquell any havia coincidit amb el meu aniversari. Complia 75 anys precisament en la data litúrgica del meu baptisme. He de d'afegir que els feligresos de Vilassar i d'Esparreguera que l'acompanyaren quedaren meravellats de la rebuda que li oferiren els feligresos de Sant Miquel.

Jo, el primer d'agost d'aquell mateix any, vaig ingressar a la Residència Sacerdotal de Sant Josep Oriol, on continuo seguint ben d'aprop la vida de la diòcesi, bo i ajudant una parròquia veïna.

Podria acabar aquí i no dir res més, però em sembla que em cal

afegir dues coses: l'una d'advertiment i l'altra memorant l'atenció especial que els joves de Sant Miquel em prodigaren el darrer any d'estança entre ells.

Després de la celebració de la darrera missa del primer diumenge que em trobava a la nova parròquia, sabedor de com comptaven els diners de les col·lectes, em vaig limitar a fer-ho primerament jo mateix sense dir-ne res a ningú. Vaig deixar les bosses al lloc on les havia trobat i, en llegir la quantitat que s'havia portat a la Caixa de Catalunya, vaig trobar que faltaven quinze mil pessetes. No me'n vaig sorprendre gaire. Havia vist ja moltes desaparicions dineràries en altres llocs... Em vaig limitar a assegurar que cada nova col·lecta entrés a la rectoria sense que ningú la pogués aprimar. Qui havia estat el lladre? No era fàcil de dir-ho. A més, segons quina hagués estat la meva actuació, després d'esbrinar-ho, potser pastoralment hi hauria perdut. No oblidava que uns anys abans, el rector d'una parròquia que jo coneixia prou bé, m'explicà que no entenia l'escassetat del diners que aplegava. M'hi vaig presentar la tarda d'un diumenge de col·lecta extraordinària, el vaig ajudar a comptar els diners, i ell, després, els deixà al lloc de costum. El dilluns al vespre em comunicà que s'havien evaporat trenta mil pessetes. Fins al cap d'uns quants anys no descobriren que la persona que els feia desaparèixer era una senyora adinerada de les que formaven part de l'equip que, a aquella comunitat, comptava cada setmana el resultat de les col·lectes.

L'atenció que em tingueren els joves de Sant Miquel va consistir en aplegar els nois de la catequesi i de l'esplai a la missa vespertina del dissabte, missa que sempre celebrava un servidor. Em vaig aprendre el nom de cada un d'ells, i vaig poder reviure, amb els nois i noies que hi

assistien, aquella alegria de la meua missa d'onze de Corpus. Per què no l'havia instaurada a Sant Miquel dels Sants? El consiliari de l'esplai era un altre sacerdot. Rellevar-lo hauria representat no ser fidel als meus criteris de com cal menar una parròquia.

*VI. A les vigílies del 40 aniversari
del Centre d'Estudis Pastorals.
Lliçó inaugural del curs acadèmic
2007-2008*

A les vigílies del 40 aniversari del Centre d'Estudis Pastorals.

Lliçó inaugural del curs acadèmic 2007-2008

MONS. JOAN CARRERA PLANAS, Bisbe auxiliar de Barcelona.

Introducció

És un goig haver arribat a la ratlla dels quaranta anys de vida del nostre Centre d'Estudis Pastorals.

Un goig, fins a un cert punt, excepcional. La nostra accidentada història ha fet que institucions molt valuoses i determinants de l'Església catalana no poguessin assolir tan llarga vida. Pensem, per exemple, en el *Foment de Pietat Catalana* (1909-1939)... en les revistes *Vida Cristiana* (1914-1933), *La Paraula Cristiana* (1925-1936), *Critèrion* (1925-1936), *El Bon Pastor* (1927-1936)... en el diari catòlic independent *El Matí* (1929-1934)... en la *Federació de Joves Cristians de Catalunya* (1931-1939)... en les editorials *Nova Terra* (1958-1978) i *Estela* (1958-1971))...

Sense ser vell, el nostre Centre ja té una història més llarga que la de tots aquests referents entranyables... i continua. La comunió d'esperit, de bona feina, d'il·lusió i d'amor a la nostra Església al llarg de tot aquest temps, han donat fruit. Avui ens en gaudim, en donem gràcies al Pare de qui tot bé deriva, reconeixem l'esforç i l'encert dels qui, des de responsabi-

litats diverses, han possibilitat, han dirigit i han omplert de contingut aquest Centre i, alhora, sentint-nos responsables de l'herència amb la qual ens enriqueix, mirem amb confiança i amb creativitat cap al seu futur.

La meva exposició no versarà directament sobre la valuosa vida interna d'aquesta institució, amb els seus programes, els seus cursos, la seva tasca de capacitació pastoral de preveres diocesans, de religioses i religiosos, de laïques i de laïcs... Altres més coneixedors del tema i més versats en l'especificitat de la vida acadèmica ho faran, segurament, al llarg d'aquest aniversari. Permeteu-me a mi de fixar-me preferentment en el context eclesial i social que envoltà el naixement del Centre d'Estudis Pastorals i que, en la seva progressiva evolució, l'ha anat influïnt i ha estat per ell influït. Si la pastoral és sempre diàleg, res més apassionant, a l'hora de fer balanç d'un centre de pastoral, que apropar-se a la dialèctica Església – Societat – Pastoral per ell viscuda al llarg de tants anys. Sobretot si es tracta, com és el cas, d'un període de temps en el qual el país ha viscut un canvi radical de règim polític i una transformació cultural profunda, i l'Església ha passat de

l'immediat post-Concili Vaticà II a l'entrada en un nou mil·lenni, marcat per un procés rampant de secularització del món occidental.

1. En el “kairós” dels anys seixanta

Cometen una injustícia històrica molts que ara parlen d'aquella dècada negativament, amb superficialitat i amb mirada simplista, sovint, fins i tot, amb un punt d'estrany ressentiment, com si d'ella procedissin tots els mals d'avui.

Cal haver viscut l'hivern que l'havia precedit per a valorar-los com una anhelada primavera.

El dia 8 de desembre de 1965, el de la clausura del Vaticà II per Pau VI, va ser un dels dies eclesialment més feliços de la nostra vida. Joan XXIII ja no hi era. Però la seva imatge continuava viva i creant esperança. “Qui sap – vaig escriure jo mateix, uns anys més tard – si totes les expectatives d'aleshores i el seu acompliment, que vèiem a tocar, encaixaven ben bé o eren excessives... Però aquell sabor de matinata fresca era de debò i no l'oblidarem mai més”.

Acabo de referir-me a un hivern anterior... Un hivern desconcertant travessat per la guerra civil (1936-1939). Ara bé, en alguns aspectes, especialment pel que fa al primer terç del segle XX, seria més escaient parlar d'advent que d'hivern. Hi havia, en efecte, una expectativa activa de canvi, de progrés... Què havien estat, per exemple, sinó expectativa activa de la

Dei Verbum, les Bíblies catalanes de Montserrat i de la Fundació Cambó? I el Congrés Litúrgic de Montserrat (1914), no havia estat expectativa activa de *Sacrosanctum Concilium*? I, més en concret, l'*Eucologi*, amb els petits missals i les misses dialogades, de l'entrada de les llengües vives en la litúrgia? I la Federació de Joves Cristians de Catalunya no avançava cap a la *Apostolicam actuositatem*?

Però aquest era un món que se'n havia esvanit. Durament colpida per la cruel i cruenta persecució religiosa (1936-1938) i privada de reprendre el fil de la seva específica trajectòria pastoral (1939), l'Església, a Catalunya, entrava en un període contradictori, entre la recuperació i el desarrelament, el qual, amb els anys, coneixeria situacions molt diverses.

La sensació d'hivern la teníem, particularment, en el treball més de base de la pastoral, els anys cinquanta i primers seixanta, marcats per la situació de postguerra, quan aquesta, a diferència dels anys quaranta, ja no apareixia com una situació hipotèticament provisional, ni quedava relativitzada –i àdhuc, sovint, justificada– pel tràgic record de la persecució religiosa.

La grisor cultural i la repressió política, en un context de penúria econòmica, s'imposaven aclaparadorament i repercutien en la vida religiosa. Als qui avui, amb displicència ignorant, fan escarafalls davant l'oposició radical de les meves generacions al nacionalcatolicisme, els manca experiència del que representava pastoralment, per

posar només algun exemple, que el matrimoni canònic fos l'únic camí legal que tenia una parella per a formar una família, la imposició d'actes religiosos, especialment als joves en el període del servei militar i en el sistema penitenciari; la permissivitat envers els grups catòlics ultrancers que agredien amb violència locals protestants... Aquestes i moltes altres eren coses que no solament ens resultaven penoses, sinó que comprometien la nostra honorabilitat de pastors de l'Església.

És a causa de tot això i no per cap vel·leïtat progressista —aquesta denominació encara trigaria a generalitzar-se— que la bona nova conciliar tindria per a nosaltres un valor afegit. Avui no resulta massa difícil entendre la nostàlgia de sectors minoritaris que enyoren el llatí... o el venerable cant gregorià. Però, de què parlen, exactament? Cal haver celebrat la litúrgia, inclosa la de la Paraula, anys i més anys, en llengua llatina, davant grups de fidels ocasionals muts i perplexos, per saber què vam deixar realment amb l'entrada de les llengües vives... i cal haver passat l'angúnia de cantar molts funerals amb tres, amb cinc, amb set, amb onze oficiants... àdhuc pels carrers, per a adonar-se que el gregorià perdut no és, precisament, el que ara ens permeten d'assaborir els *longs plays* d'alguns acreditats monestirs...

La gràcia de Déu va tocar l'Església en profunditat, amb el Concili Vaticà II, i va fer dels nostres difícils anys 60 un veritable "kairós" que, val a dir-ho, trobà en les diòcesis catala-

nes un advent freturós d'evangeli *sine glossa*. No van ser, només, els textos conciliaris en la seva literalitat: va ser la gran alenada d'aire fresc que entrà per la finestra que el Papa Joan va obrir.

M'agrada de posar en relleu, especialment, quatre aportacions fonamentals de la renovació conciliar que responien plenament a les nostres aspiracions.

a) Un gran procés de clarificació de les idees i d'endreça eclesial.

Avesats al dogmatisme i a una concepció monolítica de la veritat, l'espectacle d'un Concili en acció, discutint els temes de la fe en el nostre temps, havia estat una novetat. A partir d'aquí, la imatge d'una *Ecclesia semper reformanda*, no pas des de l'arbitrarietat ni del subjectivisme, sinó des de la fidelitat, ens portà al discerniment entre l'essencial i l'accidental —les parets mestres i els envans— i, per tant, a la valoració de la Paraula de Déu per damunt de les paraules dels homes, de la gran Tradició per damunt de les simples adherències del temps, del veritable Magisteri per damunt de fórmules i receptes menors. Aquella clarificació ens va fer més adults.

b) Un oreig de llibertat. El clima de manca de llibertat i de coacció no es circumscriu al camp polític. Contaminava també la vida religiosa. Ens parlaven dels drets de la veritat, una veritat que l'autoritat dictava, i no dels drets de la persona. Resultava alliberador que el

Concili digués que no és possible a l'home complir el deure de cercar la veritat “si no pot disposar alhora de llibertat psicològica i d'immunitat de coacció externa”.

c) *Un gran anhel de reconciliació.* “Reconciliació de l'Església amb el seu temps”, com escriuria el periodista Jean Ferran al “Paris-Match”, l'endemà de la mort de Joan XXIII... Superació de l'antisemitisme, com havia demanat el cardenal Bea... Comunió amb els goigs i les esperances de l'home contemporani, sobretot amb els pobres i els afligits, com proclamaria la *Gaudium et Spes*... sí. Però tot allò tenia per a nosaltres una lectura particular, atesa la realitat confusa de nacionalcatolicisme, d'estat confessional fruit d'una croada, amb què contínuament ens martellejaven les oïdes i la sensibilitat de pastors. Aquesta paraula, reconciliació, referida a la superació de la guerra civil, havia entrat a formar part també del vocabulari civil, sobretot a partir de la “campanya de reconciliació nacional”, iniciada pels comunistes els anys 50, i que representava la superació, per part d'un ampli sector de l'oposició clandestina al Règim, de la mentalitat de lluita armada que havia donat lloc al maquis.

d) *Un retorn a les fonts.* La posada al dia o *aggiornamento* de Joan XXIII, expressava, juntament amb una gran voluntat de futur, el retrobament de les pròpies arrels. El Vaticà II va significar també volun-

tat de retrobament d'aquells valors evangèlics que la pols de la història havia velat, dilucidació d'allò que és cristianisme genuí i d'allò que és bastard. En el centre d'aquest retorn a les fonts hi havia, indubtablement, el retrobament de la Bíblia com a nodriment essencial del poble de Déu. Havíem consumit molta palla pietosa o, com deia un opuscle del segle XIX, “alfalfa espiritual para los borregos de Cristo”... Però retorn a les fonts significava més coses: l'Església postconciliar volia també desistir-se de formes mundanes, d'imatges que, si més no als ulls del poble, la situaven lluny de la sobrietat evangèlica, de la independència del poder polític, de la presència dels pobres, de la denúncia profètica. Molts anys més tard el cardenal Hume escriuria una pastoral famosa: “He tingut un somni...”. Nosaltres també: el nostre somni va ser el Vaticà II.

2. El Centre d'Estudis Pastoral neix d'aquest clima

Calia, evidentment, un seny pastoral ordenador que encarrilés tot aquest clima emocional. El nostre Centre –i d'això en devem el mèrit als seus creadors i primers conductors– assumí aquesta tasca. Mereix un esment especial el seu primer director mossèn Joan Batlles i Alerm que, sempre amb el suport decisiu del primer secretari del Centre, mossèn Josep Mª Totosaus, hi treballà constantment fins al 1992.

Per primera vegada a Catalunya, la pastoral, com a tal, esdevenia objecte d'estudi sistemàtic. També per primera vegada, els preveres de totes les nostres diòcesis trobaven un fòrum d'intercanvi mutu, no sortit de la pura espontaneïtat, sinó guiat pel mestratge del Concili Vaticà II. Aquest Centre va formar pastors de tot el país i els va agermanar. Encara avui, anant per les diòcesis, no és difícil reconèixer l'empremta que va deixar en molts preveres, ara ja grans: esperit conciliar, consciència de la vocació de l'Església a Catalunya de constituir una unitat pastoral, fidelitat en el servei als homes i a les dones d'aquest país i d'aquest temps, esperit de renovació continuada... Amb el pas del temps el Centre d'Estudis Pastorals ha anat estenent la formació al laïcat, a les religioses, s'ha fet present als arxiprestats, ha creat diversos seminaris amb voluntat de futur... És just, però, que avui recordem, sobretot, els seus inicis, del qual deriva el desenvolupament posterior.

En aquest sentit, considero escaient en aquesta commemoració, dedicar un record agraït a la persona de l'arquebisbe Marcelo González Martín, el pastor diocesà de Barcelona aleshores. Eclesiàstic amb sentit social i que havia participat activament en el Concili, va quedar, tanmateix, engolit per la gran decepció que produí, en plena eufòria postconciliar, el nomenament per a la seu de Barcelona d'un bisbe no català. D'aquí arrencaria, en gran part, la seva evolució posterior. Ara bé, importants institucions eclesials barcelonines, entre elles aquest

Centre, li deuen el seu suport decisiu. Amb la serenor que dona el temps transcorregut i amb una punta de bon humor, em permeto dir que, com passa en alguns accidents ferroviaris, el xoc entre el primer D. Marcelo i aquesta diòcesi, més que per defecte dels trens, es va produir per un error dels guardaagulles.

Més endavant, però en la mateixa ona, vindria la revista "Quaderns de Pastoral". Superats els entrebancs administratius amb els quals va topar, que van ser llargs i difícils de vèncer, s'integraria en el Centre, el seu espai natural, i n'esdevindria l'òrgan d'expressió.

3. Una herència que ens cal saber valorar i assumir

He parlat del *kairós* del Vaticà II... He fet al·lusió a un hivern pastoral i a un advent... M'he referit als problemes i al somni d'unes generacions de preveres... He situat en aquest context el Centre d'Estudis Pastorals.

Ara voldria concretar una mica més. El progrés, també el pastoral, s'edifica pedra a pedra. Hem de ser humils i deixar-nos enriquir amb l'herència rebuda. Això cal recordar-ho, sobretot, en un temps com el nostre de canvis profunds, orientats a un procés de secularització i de crisi de fe. És fàcil que els més joves se sobrevalorin, atribueixin els mals d'avui a defectes dels qui els han precedit i, fins i tot, culpabilitzin de la descristianització allò que justament ha evitat que esdevingués més radical.

Apuntaré, en concret, i molt breument, quatre valors que podem anomenar substancialment conciliaris.

a) *capacitat de comprensió i d'acolliment.* Els anys 60 i 70 van ser els d'una arribada massiva, sobretot a Barcelona i a la seva àrea d'influència, d'immigrants d'arreu d'Espanya. Això va comportar el desbordament dels quadres parroquials. Aparegueren barris nous, amb un elevat component de barraquisme. Els nouvinguts trobaven tot seguit ocupació, però res més: ni habitatge, ni escoles, ni assistència mèdica adequada... La creació, en successives etapes, de parròquies noves va ser l'única presència de la societat catalana en aquella nova realitat: assistència de tot tipus, presència de les primeres assistents socials, cooperatives d'habitatges... Amb la nova situació social, apareixia un canvi de mentalitat: noves formes d'expressió religiosa i cultural, nous comportaments morals com a conseqüència d'haver trencat els controls socials i passat a l'anonimat. El clergat jove de l'època, trencant la rigidesa en la qual havia estat format, va saber encarnar-se en la nova situació.

b) *Opció per la pobresa evangèlica i pels pobres.* Totes dues juntes, és a dir, pobresa testimonial. Pobresa com a signe de fidelitat a Jesús. Pobresa com a resposta a un estat d'opinió popular que ens troba falsos en aquest deci-

siu, i encara més ens hi trobava en aquella societat de rendes tan baixes. La presència entre els pobres ens salvava d'un concepte tan elaborat de pobresa d'esperit que la fa impossible de reconèixer als ulls de la gent. Va haver-hi un moment de gràcia en el nostre clergat en que es va invertir la tradició de preferència per les parròquies situades en les zones benestants: tots els joves aspiraven a anar a les barriades. Cal situar en aquest context positiu un conjunt de formes de viure que, amb el pas del temps, ha calgut avaluar més matisadament i alliberar d'exageracions en alguns punts: la simplificació dels ornaments i objectes litúrgics, el treball civil dels preveres, la forma de vestir... Però, en qualsevol cas, seria regressiu el retorn a estils de vida acomodada i la pèrdua de la dimensió profètica del nostre ministeri.

c) *El compromís amb la causa de la justícia i de la llibertat.* La democràcia no ens va arribar, a l'Estat espanyol, fins més de deu anys després del Vaticà II. Això vol dir que temes com la llibertat religiosa, o l'obertura a la modernitat que ens portava la *Gaudium et Spes*, fàcilment fregaven la il·legalitat. I això coincidia, encara, amb una nova sensibilitat popular que, sobretot entre el 65 i el 75, apuntava cap al canvi polític. Molts sacerdots van entendre, aleshores, que no podien anunciar la doctrina social de l'Església sense acompanyar-la

amb una acció conseqüent. Així la defensa dels drets humans, la solidaritat amb els represaliats, l'obertura dels edificis eclesials per a l'exercici del dret de reunió... van portar un gran nombre de pastors a un seguit d'accions difícils, arriscades i generoses. Per a copsar-ne tot el sentit, cal recordar el passat del qual veníem.

Mai no oblidaré una trobada de reflexió entre un nombre reduït de preveres i de militants comunistes, en la qual vam arribar, després de parlar llargament amb el cor a la mà, a aquesta senzilla conclusió: els nostres pares van fer la guerra i es mataven entre ells... nosaltres dialogarem sempre i conviurem. Tot allò no ha estat prou reconegut socialment, menys encara eclesialment... El que més dol és veure-ho comentat amb displicència, algunes vegades, per gent jove mancada de memòria històrica.

d) L'encarnació en la realitat catalana. En evocar els més albiradors valors de l'herència que el nostre presbiteri ha rebut de la tradició anterior, no podia deixar d'esmentar aquest. En primer lloc, per la seva importància. En segon lloc, perquè molts avui l'ataquen matusserament des de la passió i la ignorància. En efecte, no és difícil de trobar, en aquests últims anys, enmig dels debats polítics, el que certs sectors d'opinió titllen de nacionalisme de l'Església, dels catòlics o,

molt especialment, del clergat... de Catalunya. És tracta d'una nova versió de velles rancúnies. Un pretès nacionalisme que vinculen, a més, a problemes pastorals com la secularització, la des-cristianització o la manca de vocacions religioses i al ministeri ordenat... fenòmens, per cert, que, dissortadament, cada dia que passa es fan més presents arreu d'Espanya. Per a aquests obstinats denunciadors de la brossa del nostre ull, que troben ressò fàcil en diaris i programes radiofònics de gran difusió, tots els mals serien fruit de la bèstia negra del nacionalisme. I això, naturalment, sense qüestionar-se mai sobre si aquest fantasma que tan els intranquil·litza podria ser simple mecanisme de defensa contra un nacionalisme agressiu, de signe contrari, molt més real i operatiu... Doncs bé, tot això són distorsions de la veritat, sovint calumnioses. La sòlida tradició de fidelitat del clergat català al seu poble neix d'una actitud netament pastoral, arrelada en la més autèntica tradició de l'Església. Venim, per a no anar més lluny, del mestratge del bisbe Torras i Bages —on, per cert, no apareix mai el mot nacionalisme— el qual es proposava, bàsicament, dos objectius. El primer, inserir l'Evangeli en la Catalunya real, evitant un procés de substitució que operaria en fals, sobre una superestructura oficial, la fabricada pels dissenyadors d'unitats polítiques uniformes, fills de la revolució francesa. En el fons de

la doctrina torrasiana, batejava una demanda de catolicitat: que tothom pogués sentir proclamar, des de la pròpia identitat, les grandeses de Déu (Cf. Ac 2, 11). El segon objectiu era paral·lel al del seu contemporani el papa Lleó XIII: si aquest, amb la *Rerum novarum* (1891), pretenia que els catòlics entressin en el gran moviment de transformació social del seu temps i n'esdevinguessin llevat, Torras i Bages, amb *La Tradició Catalana* (1892) animava els catòlics catalans a fer-se presents, com sal i llavor, en el gran moviment de *la Renaixença*. A partir d'aquí es produí un gran procés d'inculturació de la fe en la realitat catalana renaixent. No cal dir que al llarg d'una història tan accidentada com la nostra, ha calgut respondre a reptes molt diversos i que això ha propiciat un ventall de capteniments fins a un cert punt heterogenis: no sempre tothom ha encertat el punt just. Però, fins avui, l'encarnació pastoral en la realitat catalana ha estat un valor del nostre clergat, sostingut enmig de moltes dificultats. Una etapa especialment dura va ser la de la immigració massiva dels anys 50, 60 i 70. Els nostres barris vells es densificaven i en sorgien de nous. Qui va assumir, aleshores, les parròquies de nova creació amb les famílies d'Andalusia, d'Extremadura o de Castella que hi arribaven? Els sacerdots que s'havien acomodat a les exigències del nou Règim, s'avenien a la prohibició de la Federació de Joves Cristians de Ca-

talunya i es passaven al castellà en la predicació a feligresies catalanes? No. A les parròquies noves hi van anar, primer, pastors a l'estil de mossèn Joan Cortines, o mossèn Amadeu Oller o mossèn Joan Bonet, per esmentar només tres noms entre molts, i, després, un seguit de preveres joves amb fama de catalanistes. Són coses que cal no oblidar. En aquells temps alguns suggerien: no caldria crear un servei diocesà per a immigrants? La resposta va ser una altra: una pastoral ordinària integradora, uns consells pastorals integrats, de vegades en la seva totalitat, per immigrants, uns moviments apostòlics obrers que comptaven amb immigrants en els seus quadres dirigents.

4. Una autocrítica necessària i, en part, pendent

L'herència que ens ve del *kairós* conciliar dels anys 60 ha estat rica i decisiva, com he mirat de recordar fins aquí. Però la seva simple situació històrica en el nostre context ja fa veure que l'últim mig segle, bé que extraordinàriament viu, no ha estat un període fàcil, ni eclesialment, ni socialment, ni políticament. L'esplèndida collita conciliar ha aixecat molta pols de la batuda i altres pols, encara s'hi ha barrejat. Era inevitable i era necessari. "Qui no vulgui pols que no vagi a l'era", diu l'adagi. Nosaltres ens sentim feliços d'haver anat a l'era conciliar i agraïts d'haver-ne gaudit. Ara bé, això no ens excusava de ser constructivament crítics. *Ecclesia sempre reformanda*, la d'abans del Concili i la

de després. Probablement ha mancat, als seguidors entusiastes del Vaticà II, capacitat autocrítica perquè no se'ns escapés de les mans. S'ha produït un cercle viciós: gent poc amiga del Concili han aprofitat algunes desviacions postconciliars per a justificar-se; i aleshores, molts dels seus entusiastes han temut que l'autocrítica del post-Concili fos aprofitada pels qui, en realitat, no acceptaven el Concili... En tot cas, ha mancat agilitat d'esperit per a avançar i assumir noves metes. En aquest sentit, penso que, a les esglésies de Catalunya, una insuficient recepció del pontificat de Joan Pau II ens ha perjudicat. Em limitaré, ara i aquí, a esmentar sumàriament tres – al meu entendre – errors postconciliars que ja apuntava fa quinze anys, quan eren més actuals, però que encara cuegen avui.

a) Ha mancat una *pedagogia* del missatge renovador de Vaticà II. Una cosa són els titulars de premsa. Una altra l'evolució real de les nostres comunitats. Aquestes han estat sovint tractades amb poca delicadesa i s'han vist abocades a la perplexitat i àdhuc a la desorientació. Arrosseguem un dèficit notable de treball divulgador i persuasiu.

b) Vam patir un refús poc lúcid de la religiositat popular. A primera vista, això afectava només als catòlics de la immigració del sud-est i del sud d'Espanya. En realitat no era així. I, a mesura que la pressió ambiental anava imposant devocions foranies, moltes tradicions catalanes autòctones es recuperaven, animades pel canvi lent de menta-

litat que els pastors anaven mostrant. Darrera de factors menors, s'amaguen en aquest tema qüestions bàsiques com la integració de les mentalitats més simples en la pastoral i el lloc dels sentiments en la fe. Avui molts es van adonant que la religiositat popular sovint barra el pas amb eficàcia a les sectes. No va ser així, dissortadament, en l'immediat postconcili.

c) Maritain, un dels laics visiblement presents en el Vaticà II i d'esperit conciliar *avant la lettre* va escriure a *Le paysan de la Garonne*: “Un dels fenòmens que la crisi actual presenta és aquest d'agenollar-se davant el món”. Es referia, evidentment, a la pèrdua dels sentit de Déu i al pas del compromís dels cristians amb el nostre temps a la pèrdua de la nostra identitat evangèlica. Molt d'això hi va haver en l'ambient postconciliar. Ho diré amb una cita de l'arquebisbe Biffi, en clau d'humor: “Si examinem alguns textos, per exemple, de les pregàries dels fidels, tenim la impressió que els dos mots, *món* i *Església* hagin intercanviat el sentit que tenien abans: sempre es demana que l'Església comprengui, reconegui, es converteixi, abandoni el seu egoisme i la seva voluntat de poder... en canvi, es prega perquè el món sigui reconegut i satisfet en les seves aspiracions i els seus valors... Sentint-ho, arribes a preguntar-te: per què a Jesucrist li va passar pel cap de fundar l'Església, empitjorant notòriament les coses?”. Humor a banda, tots entenem de què es

tracta: sovint hem restat esclaus d'un esquematisme racionalista que ens ha privat d'enriquir-nos amb noves alenades de l'Esperit.

Pensant en el futur

Sembla lògic que l'última part d'aquestes divagacions, lleus però ben intencionades, miri cap al futur. Què serà aquest Centre, d'aquí a quaranta anys més? I, què i com serà la pastoral? No resulta fàcil, en aquest inici de segle i de mil·lenni, discernir els signes del temps. L'evolució del món occidental, que és el nostre, ens desconcerta. De vegades ens fa pensar en allò de l'evangeli de Marc: "Generació descreguda! Fins quan hauré d'estar amb vosaltres?" (Mc 9, 19). Altres vegades, el veiem com la Galilea on el Senyor ens espera: "Ha ressuscitat d'entre els morts, i ara va davant vostre a Galilea. Allà el veureu" (Mt 28, 7)...

De fet, hi ha discurs pessimista, al qual sovint l'Església s'apunta, sobre la societat actual. És el discurs de la descristianització, de la pèrdua dels sentit de Déu, de la dissolució de la família, de la decadència moral... És un discurs amb clars fonaments. Però n'hi ha un altre: el dels nous valors, també espirituals... el de la sinceritat, el de la superació de les pors i de les discriminacions racials, de classe, de sexe... el de la llibertat... Probablement tots dos discursos valen i a nosaltres ens correspon d'anunciar l'Evangeli enmig de l'ambigüitat, amb una vocació ben definida: no estem per judicar, sinó per salvar. Assenyalaria, una mica més en concret, quatre objectius a

cobrir, a través de formes, situacions i estils de vida que seran molt diferents dels que hem conegut i viscut.

a) En primer lloc mantenir la nostra bona tradició: els valors que ens vénen del passat.

b) Sentit de missió. Això comporta, certament, fer unes coses. Però també, deixar-ne de fer unes altres. Sumem molt... però sense tenir prou en compte que hi ha coses incompatibles. Tenim una imatge que no convenç la societat d'avui: no a causa de l'Evangeli, sinó per poc evangèlica. Tenim el risc de no entrar ni deixar entrar, com va dir Jesús. La pastoral comença per aquí. D'això, de vegades, en diem un problema de llenguatge. Però és més que això.

c) Anunci explícit de l'Evangeli. Si la nostra situació és de missió, no podem comptar amb hipotètics referents cristians. Cal testimoniar i parlar: en totes les llengües (Ac 2, 11) o, com a llegim a l'evangeli, a tot els poblets (Lc 9,6). I cada dia hi ha més àmbits culturals més peculiars, sensibilitats més diverses.

d) Arribar al cor. I per a arribar al cor, cal partir del propi cor: com deia Joan Pau II, no hi haurà nova evangelització, sense un nou ardor.

* * *

Llargos anys de vida a aquest do de Déu que ha estat, és i serà, amb l'esforç mancomunat de les deu diòcesis catalanes, el nostre CEP!

VII. En record de...

En memòria de la M^a del Carme González Gómez

IGNASI VILA, sj.

Dues cites podrien emmarcar el que ha estat la Carme per a ella i per a nosaltres. Per a nosaltres, aquella que li era tan plaent: «el Fill de l'home no ha vingut a ser servit sinó a servir» (Mc 10,45). Per a ella, «en la teva feblesa actua el meu poder» (2Cor 12,9).

El servei de Jesús, la seva diàconia, el seu ministeri, va ser el tema de la tesina en Teologia de la Carme, i ella va assumir el servei silenciós i humil com a referent de la seva vida. Estava per a servir, i ho va fer a molts llocs: en les Comunitats de Vida Cristiana (CVXs) del casal Lloiola, en les parròquies dels Desemparats i del Sant Àngel, en la Cova de sant Ignasi a Manresa, al Centre d'Estudis Pastoral. El seu servei senzill i ocult es deixava veure quan ella no hi era, sobretot a les Eucaristies dels dissabtes al Casal, o a les trobades a Hostalets de Balenyà; malgrat tot, sovint era tan responsable, que si sabia amb temps que no hi podria assistir, ho deixava tot preparat. Ella comprava el pa, el vi, l'oli, espelmes, corona d' Advent, ciri Pasqual, etc.; parava l'altar i cercava lectors. Mentre va ser membre de les CVXs ho pagava tot de la seva butxaca.

A les parròquies, a més del seu ajut a la litúrgia dominical, cuidava de la catequesi de confirmació i de la

d'adults, i si calia preparava a gent adulta que es volia batejar. El curs 2006-2007, al Sant Àngel, la seva catequesi va consistir en ensenyar a pregar amb els Salms; explicava un Salm en cada sessió i els feia veure la seva estructura, el seu encís i «la claror de la mirada» de Déu Pare. (No podem oblidar que sabia llegir l'hebreu). Per a ella, la catequesi era escola de pregària.

Al Centre, acceptava qualsevol tema de l'AT i del NT que li proposessin; per aquest curs 2007-2008 ja s'havia compromès a parlar de l'obra dels laics.

Va heretar del seu pare una escola a Castelldefels, que es diu Frangoal (les inicials del nom del seu pare), i estava cofoia de les millores que havia fet qualitativament i quantitativa. És una escola que té fama al poble. Els mestres, el dia del funeral, van lloar la seva humanitat, respecte i dignitat.

Ella alimentava el seu esperit en els Exercicis de sant Ignasi. Cada any, des d'en feia molts, anava a Raimat (Lleida) de l'1 al 10 d'agost a fer-los. També era per a ella important la direcció espiritual i la lectura espiritual i bíblica. A casa, amb una icona, s'havia fet un petit oratori.

Malgrat això, continuava sent una persona feble, senzilla, limitada en la relació, de tant en tant queia en una depressió que la deixava tocada. Però era capaç de parlarnos-en i de recórrer a les persones que la podien ajudar (metges i acompanyants espirituals). La seva solitud de vegades li pesava. Quan es va traslladar a viure al barri d'Hostafrancs, anava a dinar a un restaurant de sota casa seva, amb la sort que el primer dia que ho va fer, un matrimoni que la va veure sola, la van invitar a asseure's a taula amb ells.

Aquest matrimoni acabà anant a la paròquia a participar de les seves catequesis. Quan el 23 d'agost es van acomiadar fins al dia següent, no s'imaginaven que un infart la duria a la mort en la matinada del divendres 24.

Jo la vaig acompanyar als últims Exercicis de Raimat, i he de dir que els va fer amb gran pau i consolació i, com sempre, quedava admirada que textos bíblics, tan coneguts per ella, sempre li portessin alguna novetat.

VIII. Obrador

“Potser ha arribat el moment de despedir-nos d’una Església clerical. Possiblement estem davant una nova època de la història de l’Església, molt diferent, en la qual tornem a veure una cristiandat semblant a aquell gra de mostassa, que ja està sorgint en grups petits, aparentment poc significatius, però que gasten la seva vida lluitant intensivament contra el Mal, i procurant retornar el Bé al món; estan donant entrada a Déu en el món”.
(**Card. J. Ratzinger**, “Sal de la tierra”, p. 18 (Editorial Palabra).

Recull d'experiències (I)

Presentem a continuació algunes de les experiències recopilades a partir de les enquestes. No hi són totes. En els propers números de Quaderns les anirem presentant. El recull és força interessant per la seva diversitat i ens pot ajudar a tots a tenir idees noves per la nostra pastoral.

SOBRE LA RELACIÓ PARRÒQUIA, POBLE, BARRI, CIUTAT

Un programa de ràdio

Parròquies Sant Cugat i Sant Jaume, de Salt (Bisbat de Girona)

Una experiència pastoral innovadora és l'elaboració i difusió setmanal d'un **programa de ràdio**, produït conjuntament per les dues parròquies de Salt (Sant Cugat i Sant Jaume). Aquest programa porta per títol "*Església Viva. Parròquies de Salt*" i s'emet en directe, cada dissabte de 9 a dos quarts de 10 del matí, a través de l'emissora municipal Ràdio Salt. El programa té aquesta estructura:

- Editorial: comentari de fets de l'actualitat de la setmana.
- Entrevista: a persones o grups de les parròquies o del poble.
- Informacions: l'agenda de les dues parròquies (actes programats per cadascuna i activitats conjuntes).

Entremig, una peça musical.

Un cop al mes –el primer dissabte– el programa dura una hora i consisteix en un debat, amb la intervenció de dos o tres convidats i la participació dels oients a través del telèfon. El títol d'aquest programa mensual és "*Línia oberta-Parròquies de Salt*".

Oferir des de la Parròquia activitats de tipus cultural-religiós

Parròquia Sta Maria Magdalena de Viladecans

(Bisbat de St. Feliu de Llobregat)

Per tal d'establir un pont entre la fe i la cultura i donar cabuda a que passi per la parròquia molta gent que no es considera creient, però amb una certa sensibilitat religiosa, una iniciativa pastoral és organitzar i oferir actes i exposicions culturals com:

- ***Sessió mensual de cinema forum.*** Amb pel·lícules de contingut educatiu, de valors humans, religiosos.
- ***Establir grups de tertúlia al voltant d'un cafè,*** un dissabte a la tarda al mes amb temes suggerits pels participants.
- ***Exposicions de pintura religiosa*** del Dalí, o sobre el Nadal...
- ***Mostra de fotos*** sobre la situació econòmica, política i cultural de Tercer món, exposant la tasca que hi fa l'Església.
- ***Tenir a Internet un blogspot*** per penjar-hi opinions pròpies i on la gent pugui respondre.

SOBRE LA VIDA INTERNA DE LA COMUNITAT CRISTIANA

Sopars compartits

Parròquia de la Sagrada Família de Navàs (Bisbat de Solsona)

Trobada oberta a tothom que s'inicia amb la lectura de la Paraula de Déu, per posteriorment sopar junts, compartint els aliments que cada persona porta.

Es tracta d'un sopar en un ambient molt positiu, familiar i comunitari, on tothom gaudeix.

Fins al moment s'han realitzat tres sopars: per Nadal, Pasqua i final de curs.

Trobada familiar el diumenge al matí

Parròquia de Sant Joan Baptista de Valls (Arquebisbat de Tarragona)

Una activitat de la qual n'estem molt contents és la **Trobada familiar de diumenge al matí**, amb freqüència més o menys mensual.

A les 11 hi ha trobada de tots: pares, fills i catequistes, on es dona el to del dia, segons el que s'escaigui. Tot seguit, els pares i altres adults tenen la seva reunió a part: s'ofereixen testimonis, es donen punts centrals del Credo cristià, es presenten serveis de la parròquia...(s'han fet diverses coses segons els cursos). Els infants, per la seva banda, també fan una dinàmica pròpia.

A les 12, celebració de l'Eucaristia preparada i adaptada. Al comiat, un pica-pica.

El calendari és el següent:

- Diumenge inicial de la catequesi
- Primer diumenge d'Advent
- Nadal (sense reunió prèvia)
- Diumenge abans del 2 de febrer (Mare de Déu de la Candela)
- Primer diumenge de Quaresma
- Rams (sense reunió prèvia)
- Segon diumenge de Pasqua
- Diumenges amb celebració de la Primera Comunió o amb celebració de Baptisme de nens grans (sense reunió prèvia)
- Diumenge de fi de curs de catequesi

L'equip Pastoral

Parròquia de Sant Josep Oriol de l'Eixample (Arquebisbat de Barcelona)

L'equip coordinador-animador és el director i responsable màxim de la parròquia i el formen tres laics i el rector. Cada membre té un camp d'acció més concret i les decisions es prenen conjuntament.

Aquesta iniciativa la veiem com una bona oportunitat d'obrir un nou camí en la dinàmica parroquial i i constatem el valor que té el reconeixement jeràrquic de laics com a col·laboradors directes en les accions de la parròquia, el que d'alguna manera "legalitza" aquest servei.

Després d'un any de funcionament en fem la següent valoració:

- Els punts positius els podem resumir així:

- Ha estat una crida de l'esperit i hem anat superant la por ("No tingueu por"). Les nostres reunions amb pregària són un moment de reflexió i aprofundiment per anar avançant en aquesta crida i servei. Ens anem formant en el coneixement profund de Jesucrist, rellegint la realitat pastoral a la llum de l'evangeli.
- Les decisions són de tot l'equip i la responsabilitat és compartida ja que no recau només en el mossèn. I així es poden dinamitzar millor els grups parroquials.
- Es viuen i valoren més realment els problemes de la comunitat i es crea un clima més proper a les necessitats de la parròquia per preparar futurs canvis.

- Els punts negatius serien:

- No tenim models i anem fent a la nostra manera. Manquen "grans idees" que ajudin a dinamitzar la pastoral, i a vegades tenim encara una visió idealista.
- A algunes persones els costa acceptar l'Equip pastoral, ja que la figura del rector té encara un pes.
- Manca de temps. Es fa difícil conjugar vida familiar, laboral i de la comunitat.

- En conclusió creiem que l'experiència és positiva per tirar endavant els objectius que ens hem proposat, com són:

- Anunciar i transmetre l'evangeli en el món actual.
- Revitalitzar els grups i, si convé, crear-ne de nous.
- Consolidar les activitats, vetllant per la coordinació entre elles.
- Animar, realitzar i mantenir activitats de vida cristiana que ajudin a l'aprofundiment de la fe.
- Treballar el Pla pastoral de la diòcesi.

SOBRE LA CELEBRACIÓ DE LA FE

Pregària en plena natura

Parròquia de Camprodón (Bisbat de Vic)

Durant els dimecres del mes d'agost s'organitzen unes pregàries a la natura en les que participen habitualment unes 50 persones, entre les que hi ha membres de la comunitat parroquial i estiuejants.

Per afavorir el seguiment de la pregària, que té una durada d'uns 45 minuts, s'edita un díptic amb tot el contingut.

Assemblees dominicals en absència de prevere (ADAP)

Parròquia de Sant Andreu d'Aguilar de Segarra (Bisbat de Vic)

Degut a la disminució del nombre de preveres no és possible assegurar la celebració de l'eucaristia dominical a totes les parròquies del territori, amb la conseqüència que les primeres que es ressenten són les parròquies més petites i rurals.

Davant aquesta realitat, i animats per la Delegació Episcopal de Pastoral Rural, hem pres l'opció de convidar els feligresos a trobar-se com a comunitat cristiana, celebrar la litúrgia de la paraula i combregar. D'aquesta forma la comunitat no perd el ritme de trobada setmanal i se sent unida a tota l'Església que celebra el dia del Senyor. Es fa constància sempre que la celebració no té la plenitud de l'eucaristia presidida pel prevere, però convidant a la comunitat a no menysvalorar-la.

El rector escull els responsables de dirigir la celebració dominical, els ajudar a preparar-la, els lliura el comentari que faran després de les lectures, etc. Un cop feta la celebració, procurarà comentar amb ells com ha anat, com s'hi ha sentit...

Per ajudar a fer dignament aquestes celebracions en absència de prevere, la Delegació prepara un llibret amb esquemes de celebracions per als diferents temps de l'any litúrgic.

Distribuidors de comunió

Parròquia de Navarcles (Bisbat de Vic)

Durant un període de temps, les germanes Paüles i Dominiques de l'Anunciata havien col·laborat en la distribució de la comunió a les celebracions dominicals de la residència d'avis. De forma que quan es van tancar els convents d'aquestes dues congregacions, es va fer necessari cercar nous "distribuidors de comunió" i es va iniciar un procés per tal d'aconseguir crear un grup de laics que assumís aquesta responsabilitat.

Les característiques que es va considerar havia de tenir aquest grup de distribuïdors de comunió són les següents:

- Que fos un grup nombrós, per tal que la gent no identifiqués a la persona que fa aquesta tasca amb un *secretari del mossèn*.
- Que hi hagués una persona del grup que es responsabilitzés de fer el calendari i organitzar les suplències.
- Que les persones que el conformen fessin un procés d'aprenentatge en la realització de celebracions de la paraula, començant per fer-les a la residència d'avis.
- Que els membres del grup rebessin una benedicció davant la comunitat parroquial (la Nit de Nadal) i fossin acceptats pel bisbat.

Missa dels pobles

Parròquia de St. Paulí de Nola del barri del Besós (Arquebisbat de Barcelona)

Dos elements singulars configuren aquesta Missa dels pobles que celebrem el darrer diumenge de cada mes a la una del migdia:

- La varietat dels cants, de diferents països, sobretot de Llatinoamèrica, són d'una gran bellesa i de molt contingut d'acord amb cada part de la Missa i segons el temps litúrgic. S'edita un full de cants i s'assajen un quart d'hora abans. Es canten amb guitarres i altres instruments.
- La incorporació d'algun signe: cartell, mural, ofrenes, escenificació de l'Evangelí...

De tant en tant anomenem cada un dels països d'origen dels que són presents a la Missa. Els interessats s'aixequen i saluden amb la mà enlaire. Al final beneïm els infants que són mostrats a la comunitat. El poble esclata amb un entranyable aplaudiment. Els infants que no han fet la primera comunió passen a un lloc determinat, al final, i reben pa no consagrat (així ho fan allà d'on provenen).

Aquesta Missa dels Pobles facilita l'acolliment i la integració dels novins, tot respectant expressions que han marcat les seves vides, i contribueix a crear un clima alternatiu al rebuig de l'estranger tan estès als nostres barris.

Esmorzar amb les parelles que preparen la celebració del sagrament del matrimoni

Parròquia Santa Maria Magdalena de Viladecans (Bisbat de St. Feliu de Llobregat)

Partint de la realitat que el 80% de les parelles que venen per casar-se, ja fa temps que viuen junts, vaig pensar el següent itinerari:

- Per fer l'expedient matrimonial ha de venir la parella a mi directament, i els pregunto sobre el seu lloc de treball, professió,... explico amb detalls les preguntes sobre el coneixement entre ells dos, la llibertat, l'estimació, personalitzo, pregunto com es van conèixer, com els hi va.
- Tot seguit els convido a esmorzar, un diumenge a les 10h del matí, juntament amb totes les parelles que es casaran en el termini d'un mes o mes i mig. L'esmorzar el preparen dos matrimonis de la parròquia. Les parelles (de 7 a 10 parelles) van arribant i es van servant i es presenten (nom, on viuen, quan es casen, on aniran de viatge...). El matrimoni que ha preparat l'esmorzar i el mossèn també es presenten i al final es dona un decàleg per a parelles que han decidit casar-se per l'Església.

S'ha creat així un bon clima entre les parelles i la possibilitat d'establir amistats. Es connecta bé amb el mossèn i els dos matrimonis acollidors, i sempre queda una porta oberta per implicar-se més.

Finalment, amb les parelles que es casen a la Parròquia, es fa una trobada per preparar a fons la celebració del casament, amb unes persones que ja no són uns desconeguts.

SOBRE LA CATEQUESI I LA FORMACIÓ

Escola catequètica per a adults

Parròquia de Bellver de Cerdanya (Bisbat de La Seu d'Urgell)

Posada en marxa d'una escola catequètica adreçada a adults, amb els objectius de:

- formar grups de persones que se sentin comunitat parroquial,
- oferir formació litúrgica i sobre el pensament cristià,
- crear espais per compartir experiències de vida evangèlica.

Les trobades són obertes i es realitzen de forma periòdica amb sessions d'una hora de durada.

El darrer curs va comptar amb l'assistència d'unes 10 persones que participaven de forma constant i amb les que es vol realitzar un treball a fons i de continuïtat.

SOBRE L'ACCIÓ SOCIAL

Fundació Xavier Paules

Parròquia de Cervera (Bisbat de Solsona)

Fundació creada per Càritas Interparroquial de Cervera al 1997 amb l'objectiu d'afavorir la integració social i laboral de persones en situació de dificultat social i econòmica, en especial immigrants no regularitzats, mitjançant la seva ocupació i formació.

La Fundació està dirigida per un Patronat, que es reuneix mensualment, i compta amb un equip de 7 monitors i una assistent social.

Ofereix serveis a particulars i empreses com la recollida de mobles, neteja a domicili, trasllats, etc. També disposa d'una botiga de comerç just i de roba i articles de segona mà.

Tots els serveis de la fundació són realitzats per persones que tenen dificultats per accedir al mercat de treball normalitzat, sent un mitjà per a la seva formació i adquisició d'hàbits, que els permetin en el futur trobar una altra feina.

SOBRE LES RELACIONS INTERPARROQUIALS

Agrupació de parròquies

Parròquies de La Bisbal i Corçà (Bisbat de Girona)

En la nostra *Agrupació de parròquies* de l'àrea de La Bisbal totes les activitats que fem en aquesta línia són noves per a molta gent que no havien trencat mai les barreres de la pròpia parròquia:

- Unificar celebracions en una sola església
- Equips de litúrgia per les celebracions en absència del prevere
- Un únic equip de catequistes
- Un mateix FULL INFORMATIU que cada setmana arriba a totes les parròquies

... però el que resulta més nou és l'experiència dels laics que hi van trobant un lloc de compromís, que hi accepten una responsabilitat, que es veuen valorats en el seu treball.

Diverses activitats interparroquials

Parròquies de Figueres (Bisbat de Girona)

- *Curs de Formació de Catequistes*

Feia vint anys que no n'hi havia; es va fer a Figueres i els pobles de l'Agrupació. Ja es prepara un nou curset per a aquest any.

- *Curs d'Iniciació a la Pastoral*

El curs 2006-07 es van fer quatre sessions, com un vermut, per fer el Curs Bàsic el 2007-08, a nivell de tot l'Arxiprestat de l'Alt Empordà.

- *Setmana Santa conjunta*

Aquests dos últims cursos hem celebrat a Figueres el Dijous i el Divendres Sant en una sola parròquia, itinerant, les tres parròquies del centre.

- *Unció dels Malalts*

Un diumenge de Pasqua hem convocat els malalts i gent gran per fer comunitàriament la Unció dels Malalts.

- *Vetlla de Pentecosta*

Per vuitè any s'ha celebrat la Vetlla de Pentecosta, unint totes les cinc parròquies de Figueres. Es suprimeixen totes les misses anticipades.

- Celebracions de la Paraula

Per segon any, a l'estiu, en ocasió de les vacances dels rectors, un grup de laics fan les ADAP's (Assemblees dominicals en absència del prevere) a les parròquies de Sant Pere, Sagrada Família i la Immaculada.

- Despatx interparroquial

Des de l'1 de gener de 2006 funciona el despatx interparroquial de les parròquies de Sant Pere, Immaculada i Sagrada Família.

SOBRE LA IMMIGRACIÓ

Missa per immigrants

Parròquia de l'Assumpció d'Amposta (Bisbat de Tortosa)

Fa quatre cursos amb el Consell de la parròquia vam pensar celebrar, un cop al mes, una missa per immigrants. Després de la missa es fa un concert a la plaça i oferim uns "bocaditos" per compartir.

Cada missa (que dura de les 6 de la tarda fins a les 10 o 11 de la nit) la dediquem a una advocació mariana d'un país sud-americà.

Començà amb una assistència massiva i, a l'any següent, vista la poca participació es va anar perdent. Ara alguns participen de la missa dominical de la comunitat, però no s'acaben d'integrar.

Malgrat tot hem de seguir oferint acolliment. Hem de reconèixer que els nostres esquemes disten dels seus. Potser cal pensar en una parròquia personal, no territorial, portada per capellans procedents i enviats per les seves esglésies.

SOBRE EL DIÀLEG INTERRELIGIÓS

Marxa de la pau ecumènica

Parròquia de Blanes (Bisbat de Girona)

L'endemà de Nadal, dia de Sant Esteve, de les 7 a les 10 del vespre, fem una Marxa de la Pau (enguany 10ª edició) conjuntament amb els membres de la Comunitat Evangèlica de Blanes. Caminada i celebració de fe i amistat.

El diàleg interreligiós

Parròquia de la Mare de Déu del Carme del Raval (Arquebisbat de Barcelona)

El grup d'immigrants tancats a l'Església, el 2001, va enriquir les nostres eucaristies ja que ens feien viure amb més profunditat la fe en convida amb aquelles persones que passaven un moment difícil. Vam palpar la solidaritat de molta gent. I amb aquells pakistanesos, indis, marroquins i romanesos iniciàvem una relació cordial i propera.

Acabades les tancades es va plantejar la possibilitat d'una pregària interreligiosa, a iniciativa dels musulmans. Amb l'intent de respectar-nos i no crear situacions límits, després d'haver dialogat amb els imams, vam acomodar l'església amb estores a una banda i bancs a l'altra en la primera pregària, ja que en la següent ens van dir que no calia canviar res. Va ser un exercici d'interioritzar la pròpia fe, valorar la pregària personal i comunitària, respectant l'altre. L'important era la trobada de creients, units en l'acció de gràcies.

Hem utilitzat textos de l'Alcorà, del Levític (sobre els immigrants), dels Evangelis (les Benaurances, la paràbola del sembrador...) traduïdes al català, àrab, anglès i urdu.

A partir d'aquí, quan ens trobem pel carrer, es reforcen les relacions d'amistat i de coneixement mutu, i a la vegada valorem els seus signes més significatius...ens han invitat a dinar després de la festa del xai dels musulmans.

Més endavant un grup de subsaharians de l'Església Pentecostal de Ghana ens va demanar poder venir cada diumenge a fer la seva pregària. I malgrat l'inconvenient dels seus cants i instruments que sonen molt fort, mantenim l'actitud d'acolliment.

Els temes que hem tractat a les diferents pregàries interreligioses han estat: “Agraïment”, “Pau”, “Units sota el mateix cel. Déu és llum”, “Abraham, amic de Déu”, “La paraula, pont de convivència”, “Veïns, amics, germans. Les religions i l’amor al proïsme”, “units en la diversitat”.

En cada pregària comencen els jueus, després els cristians, seguidament els musulmans, cercant com a conclusió un gest comunitari: encesa de la llum, donar-se les mans, cant... i els tres llibres (la Torà, La Bíblia, i l’Alcorà) presideixen.

Les pregàries es preparen prèviament en dues o tres reunions on es cerca el sentit, el contingut, els signes i la difusió.

Escollint la “paraula” i la bona convivència al barri és com anem avançant en el diàleg interreligiós, en la mútua comunicació, i s’han posat les bases per les taules rodones sobre diversos temes, per les festes de final de curs, que ens han permès conèixer-nos més a través dels costums, la música, la dansa, la gastronomia, el folklore de cada cultura i els rituals, la riquesa espiritual de cada religió, els perquès dels seus anhels, les seves reivindicacions, els seus valors, tot apreciand i oferint a la vegada el que és nostre.

Ens hem compromés junts en el camp social, defensand, per exemple, els drets de la comunitat “Camí de la Pau” per aconseguir un local en el barri, signand un manifest juntament amb 35 entitats del Raval.

Procurem que les diferències religioses no siguin motiu de divisió, sinó la garantia pel respecte i l’acceptació mútues, un estímul en el treball en comú per la construcció d’alternatives comunitàries, el treball per la pau, la concòrdia, la humanització, la fraternitat i la convivència, evitant els riscos de la violència, els prejudicis i la ignorància envers l’altre que provoca la por.

Així, en la comunitat cristiana, descobrim l’altre com a germà.

IX. Miscel·lània

Fe i cultura, una relació sempre necessària

MN. RICARD HERNÁNDEZ TAULÉ, Sacerdot del Bisbat de Sant Feliu i rector de quatre parròquies: Sant Pere de Masquefa, Immaculada Concepció de la Beguda, Sant Bartomeu de Vallbona d'Anoia i Sant Salvador de Cabrera, d'Anoia.

Qui sóc i què és el que presento

Abans que comenceu a llegir aquesta senzilla reflexió permeteu-me que en poques ratlles em presenti. Sóc Ricard Hernández Taulé, sacerdot del Bisbat de Sant Feliu i rector de quatre parròquies; Sant Pere de Masquefa, Immaculada Concepció de la Beguda, Sant Bartomeu de Vallbona d'Anoia i Sant Salvador de Cabrera d'Anoia. M'imagino que després de llegir tantes comunitats juntes potser algú de vosaltres es posarà les mans al cap. No és pas necessari sinó que és aquest un signe dels temps que uns quants preveres del Bisbat de Sant Feliu hem hagut d'assumir per necessitat i per estima a la nostra diòcesi. Aquesta, l'assumpció de més d'una parròquia, ja és una realitat comuna en les altres diòcesis catalanes i un factor que cada vegada és més present en les comunitats cristianes de la nostra vella Europa. I aquest fet, conseqüència de la crisi de Fe que patim en la nostra societat occidental tant marcada pel benestar, pot ser viscut de moltes maneres. Sentint-nos acomplexats per no poder arribar prou a totes les comunitats o anar fent-nos presents, en la mesura que puguem, en les diferents

activitats que s'ofereixen a les parròquies i, el més important, recolzant els laics i laiques tot oferint-els-hi camins de formació i espais d'espiritualitat. No cal dir que he optat i continuo apostant per la segona opció. Una decisió que em posa en constant moviment, doncs el temps i les prioritats urgents, que cal assumir, no ho posen fàcil. Evangelitzar mai ha estat fàcil i avui en dia n'és un exemple claríssim.

El que us presentaré en aquest article que teniu entre mans és una reflexió sobre el treball d'investigació que vaig presentar al final del mes de juny i que afrontava la relació entre Fe i cultura. Aquest estudi va concloure els cursos de llicenciatura en teologia fonamental, que vaig cursar al Centre Borja de Sant Cugat. Estic agraït a aquesta formació, doncs va possibilitar combinar els meus estudis amb la meva tasca pastoral. La raó principal d'escollir aquest lloc és que els cursos eren pel matí i m'hauria estat impossible, en el meu cas com en el d'altres preveres, si haguessin estat a la tarda. Com podeu imaginar, és a la tarda que les parròquies demanen més la nostra atenció.

La relació Fe i cultura, una preocupació i un neguit pastoral

No podia ser d'altra manera que jo triés el tema d'inculturació en la meua investigació, doncs el que pretenia era anar més enllà de qüestions especulatives i afrontar més directament la realitat en els seus problemes, a l'hora de l'evangelització. I un dels temes, del que cada vegada se'n parla més, és la relació entre Fe i cultura. I se'n parla perquè preocupa i perquè estem avessats a afrontar-lo en la realitat que ens ha tocat viure i en el bell mig de les nostres comunitats. Permeteu-me unes quantes qüestions per a justificar-ho. En el món globalitzat que vivim, on hi ha tantes cultures diverses, la inculturació de la Fe no és pas un repte? La crisi de Fe que patim no ve, entre altres factors, del fet que l'evangeli no estigui prou inculturat encara? No dona la impressió que encara ens és un pes feixuc el passat de la nostra Església on Fe i cultura eren dues nocions paral·leles que no podien ni tocar-se? Que no ens va convidar el Vaticà II a comprendre millor, de forma més positiva, la realitat en la que vivim a l'hora de presentar la Fe? Aquesta meua inquietud, fruit del meu procés i tant compartida per tants de vosaltres, va ser el que em va embranchar en aquesta anàlisi. Però com podeu suposar la qüestió requeria emmarcar-la, doncs s'havia escrit molt sobre el tema i podia ser tractat des de diverses perspectives ben diferents. I així la Providència, un dilluns al matí, en que vaig poder escapar-me de les meves obligacions pastorals, a Montserrat, després de la conventual, tot dialogant amb el Bisbe Tena va suggerir-me treballar aquest tema des del document de l'any 1987 elaborat per la Comissió Teològica Internacional i que té per títol "Fe i inculturació". Aquella mateixa tarda, després de ballar-me amb el meu ordinador, gairebé unes dues hores, vaig aconseguir baixar-me el document per a posar-me mans a la feina. Ja veieu si dona això d'anar a Montserrat, d'una necessitat espiritual per la qual hi vaig anar vaig sortir-ne amb una proposta d'investigació. No dubteu d'anar-hi a visitar Santa Maria a la santa muntanya. Potser teniu algun tema d'estudi o altres qüestions i trobareu algú que us doni un cop de mà. Qui ho sap? Més enllà d'aquestes casualitats, tot i que no soc monjo de Montserrat, ens ajuda als cristians i als preveres pregar prop de la nostra moreneta.

La crisi de Fe que patim no ve, entre altres factors, del fet que l'evangeli no estigui prou inculturat encara?

Fe i inculturació, un document que m'ha acompanyat en el meu treball.

Va ser una sort descobrir aquest magnífic document de la comissió teològica internacional de l'any 1987 "Fe i inculturació". Amb bon criteri, el professor Ferran Manresa S.J. que va dirigir el meu treball, va demanar-me

que aprofundís tot l'escrit amb la perspectiva que fos el text base que emmarqués la meua tesi. Aquest document no és gaire extens, impreses surten unes 24 pàgines, i en la seva elaboració hi han participat diversos teòlegs. Alguns tan coneguts com H. U. Balthasar, J. Corbon i H. Carrier. És un estudi que pretén abordar la qüestió de la inculturació des de les ensenyances conciliars. El mateix text en el número 2 de la Introducció així ho justifica:

“La Comisión teológica internacional pretende llevar a cabo esta reflexión, de manera más profunda y más sistemática, por la importancia que este tema de la inculturación de la fe ha adquirido por todas partes en el mundo cristiano y por la insistencia con que el Magisterio de la Iglesia ha abordado este tema desde el Concilio Vaticano II”.

I més encara, aquest document va ajudar-me molt a l'hora d'elaborar la meua tesi. Aquesta, tot i que formulada per mi, és després dels números 6 i 7 de l'apartat de la introducció.

“El fet que la Revelació és prioritzi respecte la cultura, no deixa sense valor ni sentit aquesta darre- ra sinó que la posa en relació amb el missatge evangèlic. Doncs, per un costat, la revelació necessita de la cultura per expressar-se i, per l'altre, la cultura necessita de la revelació per al seu progrés humà”.

Va agradar-me la forma com la qüestió de la inculturació era tractada

en aquest document. No reflectia una forma d'afrontar aquesta qüestió des del recel i la distància de la Fe envers la cultura sinó que admetia la mútua dependència d'ambdues. Tot i això, el document, com el meu estudi posterior, deixa clara la transcendència de la Fe envers la cultura. Entenent la Fe com a missatge i la cultura com a medi. I és des d'aquesta forma que s'estableix una necessària interrelació, doncs el medi impregnat pel missatge porta al progrés humà de la persona. Darrera del meu estudi com del document, com podeu preveure, hi ha el número 53 de la constitució conciliar *Gaudium et Spes*.

El medi impregnat pel missatge porta al progrés humà de la persona.

“Amb el terme genèric cultura hom vol indicar tots aquells mitjans amb què l'home afina i desplega els seus múltiples dots espirituals i corporals; procura sotmetre el cosmos mateix amb el coneixement i el treball; fa més humana la vida social, tant en la família com en tota la societat civil, gràcies al progrés dels costums i de les institucions; finalment, amb el pas del temps, expressa, comunica i conserva en les seves obres les grans experiències i aspiracions espirituals, a fi que puguin ser de profit per al progrés de molts, i àdhuc de tot el gènere humà” G.S. 53.

El Concili, a l'hora de dialogar amb la cultura, en aquesta constitució que ja fa més de quaranta anys que es va promulgar, va posar les cartes sobre la taula definint la cultura i mostrant també cap a on ha de tendir, a humanitzar la societat. Avui encara estem lluny en aquest aspecte tant bàsic i la convivència d'uns vers als altres, complexa en un món tant globalitzat com el nostre, queda malauradament afectada. Cadascú de nosaltres en podria mostrar força exemples.

Com he treballat aquesta qüestió de la Fe i la cultura en el meu estudi.

En aquest apartat no descriuré de forma específica i molt concreta quines són les parts que componen el meu treball. Això seria per al lector, que no té entre mans el meu estudi, força complex i estrany. Per això he optat per mostrar com ha evolucionat la inculturació fins als nostres temps. Així és podrà analitzar millor des d'on partim a l'hora de parlar d'inculturació. I des d'aquí afrontar millor el context global que m'engloba a mi i a la majoria de vosaltres, l'occidental. Sobre la inculturació s'ha escrit molt i des d'altres vessants i contextos. Va semblar-me oportú fer-ho des de la realitat en la que visc. Com podria referir-me a una realitat que no conec i de la que no n'he fet experiència? Seria del tot inadequat. A vegades certs discursos sobre el tercer món i altres contextos no europeus em semblen impropis en el sentit que estan fets per persones que han passat per aquests llocs però que no s'hi han quedat. I el

problema és que, en comptes de concretar, han parlat sobre els costums i la cultura en termes genèrics. És del tot inapropiat i per això em limito a valorar profundament la reflexió que fan sobre aquesta realitat els nascuts en aquests llocs o els que porten força temps allí.

És per això que en aquest punt poso al vostre abast diversos factors, presents en el meu treball, per examinar la inculturació al llarg del temps.

1. Som hereus d'un poble, Israel, que va utilitzar la cultura del seu entorn per a transmetre la Fe en Jahvè. Més que copiar els costums d'altres llocs, ells van transmetre els propis des del llenguatge i la cultura que era entenedora per a tothom. Aquest és el primer exemple d'inculturació i aquesta forma ha acompanyat tot el procés. Doncs, la inculturació de la Fe cristiana en els primers segles, que no és va transmetre des del llenguatge i la filosofia grega? Aquesta qüestió pot ser vista de forma negativa com si l'Església substituís el llenguatge i la cultura d'altres llocs per incorporar el missatge de la Fe. Però també pot ser vista de forma positiva, i a aquí m'hi apunto personalment. L'Església va encarnar-se tant en la cultura del seu entorn que des d'ella va transmetre la Fe. Parteixo clarament del principi d'encarnació. Des del naixement de Jesús cap cultura pot ser aliena a la transmissió de la Fe. I així tota cultura n'és una possibilitat. Si la Fe no és transmetés des de la cultura del propi entorn,

aniria quedant només circumscrita en persones i grups que conviuen al marge de la societat. Això portaria a viure la Fe de forma secundària.

2. La inculturació no és una adaptació sinó la forma de presentar l'Evangelí. Analitzant com s'havia inculturat la Fe en els primers temps, l'etapa de l'Església apostòlica, se'm va qüestionar el tema dels gnòstics i els evangelis apòcrifs. Intencionadament vaig abordar aquesta qüestió. I la raó és que, al mateix moment que estava elaborant el meu estudi, en els mitjans de comunicació és posaven sobre la taula debats sobre la humanitat de Jesús i l'aparició d'evangelis apòcrifs desconeguts. En aquesta societat nostra en què tot va tant de pressa, ja ningú parla d'això. Potser el que només comptava era mostrar la sospita, i amb escriure va sortir-se'n qui ho pretenia. Abordant ara la qüestió, el tema no és poc important. Estava en joc acomodar-se a la cultura i descriure de forma del tot ambivalent la figura de Jesús o mostrar allò transcendental i autèntic de la Fe cristiana, tot presentant a Jesús realment com a home que conviu amb la cultura del seu temps i, alhora, com a Déu que salva. El primer aspecte el propugnaven els gnòstics i el segon l'Església apostòlica. El resultat va ser que l'Església, per a presentar la tradició més autèntica i més antiga sobre Jesús, va haver de tancar el cànon, reduint a quatre els evangelis. I alhora va elaborar un mateix credo

que reflectís la Fe de l'Església que van rebre els deixebles i que ells van transmetre. El pensament gnòstic, que durant els primers segles va tenir tanta importància, amb el temps va quedar diluït i l'Església va formular la seva Fe d'una forma clara, concisa i oberta. El principi de l'encarnació va tornar a prevaldre respecte d'un Jesús que fos tant Déu que no assumís ni la cultura, ni la humanitat. Tot i que en certs entorns el pensament gnòstic, semblant en certs aspectes al que proposaven els grecs, s'imposava en la societat amb força, l'Església va preservar el dipòsit de la Fe, el que era rebut pels deixebles. El resultat va ser que la Revelació és va mostrar com a missatge i que no va quedar diluïda en relació a un context cultural que a la fi va passar de moda.

La inculturació no és una adaptació sinó la forma de presentar l'Evangelí.

3. La Fe, depenent de la forma com és presentada, pot anar-se allunyant de la cultura. Després de la crisi del gnosticisme, l'Església va afrontar la modernitat sense voler perdre la propietat cultural que fins aleshores tenia. El resultat va ser desastrós, doncs és va situar a la defensiva i això va afectar a la forma de presentar la Fe i a la manera com aquesta era acollida. No és

estrany que durant aquest temps hi hagués les grans ruptures; primer amb l'Orient i després la Reforma. Si a més hi afegim el que va representar per a Europa la revolució francesa com a desig de llibertat, igualtat i fraternitat davant els poders com l'Església, que participaven de l'antic Règim, afirmariem amb evidència que l'entorn de la modernitat no va ser prou assumit en el que aportava com a positiu. Un exemple d'aquesta separació entre Fe i cultura el tenim en el jurament contra la modernitat que era vigent fins a principis del segle XX. Va ser un moment fosc per a la inculturació en que és manifesta la ruptura de la Fe envers la cultura i la societat. Malgrat el pes del context, que sempre influïa d'alguna manera a la transmissió de l'Evangeli i els intents d'entesa entre cultura i Fe. I és curiós que, tot i els conflictes, el segle XIX és un temps de grans sants i de grans congregacions que responien als serveis socials que demanava la societat i que aleshores el poder públic no se n'ocupava prou. Tot i així es necessitaven per a l'evangelització unes reformes prou adequades i profundes, una Església que servís al món, a prop d'ell i no a distància.

4. *El concili Vaticà II, la gran oportunitat.* El Vaticà II va omplir de contingut i de reformes aquesta expectativa que relacionava millor la Fe i la cultura. Ho va fer, des de la millor manera, entenent la comunitat cristiana dins el context social, on era inscrita. Dues cons-

titucions conciliars sobre aquest tema van ser prou importants i són avui punt de referència en la nostra Església: *Lumen Gentium* i *Gaudium et spes*. La primera tracta de la realitat de l'Església com a poble de Déu que camina al llarg dels temps, i la segona sobre el paper que ha de tenir l'Església en la societat. Les dues ofereixen un rostre de la comunitat cristiana acollidor i sempre obert a la realitat de la societat. Tot i així és la segona, *Gaudium et spes*, en el capítol segon, més concretament des dels números 42 fins al 62, que afronta clarament el tema de la inculturació. Ho fa des d'una perspectiva que, en aquell temps, era nova: Reflexionant sobre com ha evolucionat la societat per a descobrir en ella les possibilitats de transmetre l'evangeli. Però no ho fa beneint-ho tot, com alguns ingenus encara pensen, sinó des de la realitat objectiva del propi temps. Assenyalant els problemes de la inculturació en una societat que cada vegada s'anava presentant més oberta a intercanvis culturals, procliu a oblidar les tradicions en què fins aleshores és fonamentava, i massa accelerada en els avantatges tecnològics que afavorien el benestar oblidant la riquesa humana de l'admiració i la contemplació. I el més important és que aquesta anàlisi no la fa des de la condemna sinó des del repte per a l'evangelització, és a dir com a possibilitat per a la transmissió de la Fe en la cultura. És curiós que tot el número 56 de *Gaudium et Spes* analitza profèticament com és i quines són

les característiques de la societat d'avui.

Aquests quatre punts mostren que la inculturació no és quelcom tancat sinó obert i que, com va dir el concili, ha de respondre a “la joia i l’esperança, la tristesa i l’angoixa dels homes contemporanis, sobretot dels pobres i de tots els qui sofreixen” *G.S. 1*. És a dir que sempre la inculturació és quelcom a revisar per a ser fidels a l’evangeli de Jesucrist i alhora per presentar-lo mitjançant la cultura del nostre temps. En tota cultura hi ha possibilitats per a ser presentada la Fe.

1. La relació entre Fe i cultura, un exemple de complementarietat per a la teologia i la pastoral.

Voldria acabar aquest article mostrant una inquietud que va aparèixer a l’hora d’elaborar el meu treball. La necessitat de la complementarietat. Aquesta és expressada clarament en el que fa referència a la relació entre Fe i Cultura que, com dic en el fragment de la tesis, citat a la p. 3, és una necessitat per ambdues. Una complementarietat no des d’una relació d’iguals sinó des de les característiques i funcions pròpies de cadascú, la Fe com a missatge i la cultura com a medi.

M’ha anat bé l’estudi històric sobre la relació i entre ambdues d’una manera especial, en els primers segles. Davant el parany que la cultura arrossegues la revelació va primar per damunt de tot conservar el dipòsit de la Fe. El mateix ensenyament de Jesús transmès pels apòstols. Potser avui ens

és necessari llegir la realitat que vivim des d’aquest prisma. El concili ens va demanar que dialoguéssim amb la cultura, i encara queda força camí per fer-ho, però aquesta realitat social tan canviant i globalitzada, ens està demanant, i aquest és el meu criteri, mantenir-nos fidels en l’ensenyament dels apòstols, que és el més important i nuclear de la Fe cristiana. I per això em resulten del tot inadequats i estèrils els debats que encara avui ressonen, ja amb molt poca força, sobre la relació entre la divinitat i humanitat de Jesús. La qüestió és una altra, fer present l’evangeli en la nostra societat. I per això crec que tant el diàleg amb el món com tenir clar el missatge, que no és fabricació pròpia sinó donat, són avui per a tots una exigència.

El concili ens va demanar que dialoguéssim amb la cultura.

Però la complementarietat em sembla que no és quelcom que és circumscrit a la Fe i cultura sinó que ha d’abordar tots els àmbits teològics i pastorals. Per a fer teologia ja no necessitem un contrari per argumentar. Amb la força del missatge i la seva raonabilitat n’hi ha prou. I més encara a l’hora de donar a conèixer el missatge a l’home i la dona d’avui i d’oferir-els-hi reptes pastorals, no podem ja fer-ho des de la queixa o la condemna de la societat a grans trets. Sinó que ho hem de fer a través del llenguatge i la cultura d’avui, que són pròpies a la perso-

na. Potser fins i tot a nivell eclesial dóna la impressió que hi ha encara massa conflictes entre cristians amb diferent tarannà i parer. La normalitat ens diu que aquests en l'essencial estan d'acord. Els prejudicis de les ideologies malmeten les relacions. La complementarietat i el diàleg són un repte per a tots, apuntem-nos-hi.

Per a fer teologia ja no necessitem un contrari per argumentar. Amb la força del missatge i la seva raonabilitat n'hi ha prou.

100 anys d'escoltisme

MN. DAVID ABADIAS, prevere del Bisbat de Barcelona, cursant estudis d'història a Roma.

Aquest és el meu quart any d'estudis a Roma i, durant aquest temps, he cercat de no perdre contacte amb la vida pastoral. Primer com a seminarista i després com a vicari, al bisbat de Barcelona, vaig tenir la sort de treballar en el món de l'esplai. Per això aquí, vaig cercar quelcom semblant que m'ajudés a "equilibrar" la meua vida d'estudis romana. Esplais aquí no n'hi han (hi ha l'*oratorio*, que s'hi assembla una mica, tot i que no és el mateix), però la bona sort i de segur, la Providència, van fer que contactés amb un grup escolta d'una de les parròquies de Roma: *el gruppo Roma 122*.

La persona que em va posar en contacte amb el món escolta va ser un dels companys del Col·legi on visc (som un centenar de capellans els que vivim al Pontificio Colegio Español), un jove capellà de Jerez, en Lorenzo. Era el seu últim any d'estudis aquí, i abans de marxar volia trobar gent que tingués cura d'acompanyar el grup. Ens va convidar a un altre capellà de Córdoba i a mi, a anar a una sortida amb el grup d'adolescents (aquí en diuen *il reparto*) i, d'ençà d'aleshores, ja em vaig incorporar a aquest grup d'adolescents, mentre que en José Maria de Córdoba s'incorporava al grup dels petits (els *lupeti*). I així comença una història.

Com ja he dit, a casa havia estat en el món dels esplais; primer, durant sis anys, a l'esplai de la parròquia de Sta. Maria de Caldes de Montbui, com a seminarista i diaca; i després, al Grup de Colònies St. Esteve, de la parròquia de St. Esteve de Granollers, durant cinc anys, com a vicari. El meu contacte amb el món escolta era molt limitat, tant que quasi ratllava la ignorància. Per tant aquí vaig haver de descobrir-ho tot des de zero... i en italià!

Reunions el dissabte (de 15,30 a 17,30... horari europeu); una sortida de cap de setmana un cop al mes (amb tendes, plogui o faci sol, fred o calor); i de tant en tant anar a les reunions de monitors. El meu camp de treball eren els dos *repartos*: el Martin Luter King i el San Giorgio... un total de seixanta adolescents... gens malament per començar. Ah si, i donat que els vols de Ryanair són prou econòmics, m'ho combinava per venir als Campaments d'estiu que duraven de finals de juliol fins inicis d'agost. Així vaig començar la lenta però apassionant aventura de conèixer l'escoltisme. Al cap d'un any, juntament amb en José Maria i un altre capellà que s'havia afegit per portar el grup dels Joves (*il Clan*), en Paco de Madrid, tots tres, vàrem fer la Promesa en una vetlla d'armes, feta una nit de febrer, durant una sortida

de monitors, en un convent perdut al bell mig d'Itàlia. Allà, rodejats de neu, en un monestir benedictí al cor de la Toscana, acompanyats pel grup de monitors, vàrem entrar a formar part de *la grande famiglia scout*.

Durant aquests anys ha plogut (i nevat) una mica, i ara continuo estant amb els adolescents, a més m'encarrego del grup del *noviziato* (que és com anomenen al grup de nois i noies, que, quan acaben el temps en el grup d'adolescents, passen un any especial de formació abans d'incorporar-se al grup de joves –és un any molt intensiu i interessant–), i per si fos poc, faig de Consiliari del Grup, cosa que em fa seguir totes les reunions de monitors. Aquest anar creixent en el compromís dins del grup sols s'explica per una raó: l'escoltisme m'ha robat el cor, i he descobert un camí pedagògic i evangelitzador esplèndid. Sincerament, no m'ho hagués mai imaginat.

I per això voldria compartir amb vosaltres la meva experiència, sempre senzilla i limitada, però que a mi m'ha ajudat tant, a nivell personal, i fins i tot, com a sacerdot. No m'ho puc callar...

El primer aspecte que voldria destacar és la gran acollida que sempre ens han ofert, siguin els monitors, siguin els nanos. Quan vius a l'estranger, sempre és una ocasió per créixer en la humilitat, ja que a vegades, ni ets capaç de comprendre el més elemental, ni aconsegueixes expressar tot el que voldries... Però en el grup, sempre amb paciència i acolliment, el

camí s'ha fet més fàcil. I és bonic com el grup sempre ha demanat presència de consiliaris (ens diuen *assistenti*), i no un per tot el grup, sinó un per cada grup! (són dos grups de petits, dos d'adolescents, el *noviziato* i el grup de joves, un total de cent cinquanta nois i noies). Mai ens han fet sentir fora de lloc, o que no érem benvinguts... sempre han estat acollidors, han demanat la nostra presència en totes les activitats, i han fet molt fàcil el fer equip, cadascú des de la seva particularitat.

L'escoltisme m'ha robat el cor, i he descobert un camí pedagògic i evangelitzador esplèndid.

Una altra cosa que m'ha agradat molt, és la naturalitat amb què es viu la pregària dins de la vida del grup. El grup d'adolescents està dividit en grups més petits; cada grupet està format per sis o set nois, que estan sota la responsabilitat d'un dels nois més grans (els de 15 –16 anys). Cada grup té el nom d'un animal (de terra, mar o aigua), i entre ells es crea un vincle de "família", doncs, treballen junts, en les sortides dormen a la mateixa tenda, cuinen junts... en definitiva, viuen i creixen tot l'any junts. I també pregunten junts!. Cada dissabte, correspon a un dels grupets (anomenats *squadriglia*) preparar i dirigir la pregària de la reunió del dissabte. Evidentment entre setmana em trobo amb ells i els

dono un cop de mà, però Déu n'hi do la qualitat i facilitat que tenen per espavilar-se. No tots els grupets tenen el mateix ritme ni espontaneïtat, però amb tots he pogut treballar i preparar unes pregàries tant senzilles com boniques.

Igualment a les sortides, la *squadriglia* que li tocava preparar la pregària s'encarrega de preparar les pregàries del cap de setmana, així com la missa. El dissabte, quan anem al camp, després de sopar, fem el *fucoco*, (aquí hi ha més llocs que a casa on permeten encendre focs de camp), on es canta, es fan representacions, i jocs... i en acabat es resen les Completes. Encara ara m'impresiona aquest moment. A la llum del foc, (sense papers, perquè ja la saben a memòria), resem el càntic de Simeó, tot agraint a Déu la jornada, i es canta un cant (*il canto del Tramonto*). A l'última estrofa, els nois s'agenollen i, quan acaben de cantar, els dono la benedicció. Tot senzill, tot natural. Sense fer-ne problemes. Quina sort...

En els campaments d'estiu fem igual, només que al matí fem les laudes (adaptades), preparades pel grup de Pregàries (a l'estiu un dels serveis del campament és el de pregàries). Amb aquest grupet, de quatre o cinc nois ens comencem a trobar ja a finals de maig, per preparar el llibret de pregàries, els salms, els evangelis, els comentaris (que sempre fan un dels nois), i els gestos que acompanyen les pregàries. El "*gesto*" és una acció concreta, proposada en el moment de la pregària que ajuda a entendre el què hem resat o explicat en l'evangeli, pot

ser un gest de reconciliació, d'acció de gràcies, de servei, de compromís... és el moment on la imaginació i la creativitat fan un bon servei a la pregària...

Però no és l'únic moment de pregària. Tenim també el "*Deserto*" (moments de recés), que fem al llarg de l'any, un cop per advent, un altre per quaresma, i un durant el campament d'estiu. Durant una tarda, tot seguint el fil conductor del programa de catequesi que s'ha preparat amb els monitors a l'inici del curs, tenim un espai de recés on fem catequesi, compartim experiències, preguem junts i, especialment en el de la quaresma, acabem amb un temps per celebrar (voluntàriament) el sacrament de la Reconciliació. L'experiència és que, plantejat dins del recés, més de 95 % dels joves celebren el sacrament. I així ha estat durant aquests quatre anys que he viscut amb ells. En el *noviziato*, (igual que en el grup de joves), el *Deserto* es fa durant un cap de setmana, que acostuma a ser a Asís, (privilegis d'estar a Itàlia). Durant aquests anys he pogut acompanyar-los tres cops, i realment l'experiència és sempre molt rica, i sempre nova. Els nois en treuen un molt gran profit. I nosaltres també. Naturalitat, senzillesa, coherència. Res especial, i en canvi, amb tant de fruit.

Cert que aquesta és l'experiència que tinc dins d'un grup escolta cristià; n'hi ha altres que no ho són a Itàlia. El nostre grup forma part de l'A.G.E.S.C.I., que és l'escoltisme catòlic. Som dos-cents mil en tot el país, i sovint, quan anem de sortida (donat

que els llocs d'acampada on permeten fer foc són els mateixos per tots), molts cops m'he trobat que grups que acampaven a prop nostre, al veure que anàvem a celebrar la missa, demanaven d'afegir-s'hi. De fet sovint ja des del tren (on coincideixes amb altres grups), al veure que portes el distintiu de capellà sobre la camisa (una creu de Sant Jordi amb la flor de lis a sobre – aquí, val a dir, anem amb l'uniforme–), ja et pregunten on acampem i a quina hora celebrem la missa el diumenge. És normal compartir aquests moments de pregària amb altres grups que no tenen capellà. Per exemple, a finals de setembre, en la sortida de Zona, érem sis-cents entre adolescents i monitors, i la missa la vàrem celebrar dos capellans, molt senzilla, molt participada, i amb un bon acompanyament musical (més de vint guitarres!).

Evidentment aquesta normalitat en la vida de pregària i vida sacramental dels nostres grups (amb les lògiques excepcions que sempre es troben), es pot fer perquè els monitors cuiden i segueixen molt la pastoral dins del grup. Aquí és on he sentit dels nostres monitors (universitaris normals i corrents), “no som escoltes que anem a missa, som cristians que vivim la nostra fe dins de l'escoltisme”. Sobren comentaris.

A inicis de curs, amb els monitors preparem (el projecte de catequesi el fa un grup de treball format pel consiliari de grup i dos o tres monitors) les línies de la catequesi que seguirà el grup durant aquest curs, i alhora, una altra línia de catequesi pels monitors,

que es treballa en les reunions setmanals de monitors. En aquestes reunions, per exemple, proposem lectures breus espirituals (enguany són llibres de Fr. Roger de Taizé, mentre que el curs passat eren del Cardenal Martini), que es llegeixen durant períodes de l'any, i es comenten en acabar; es fan sessions de catequesi i formació sobre temes de fe i moral que els interressi, i especialment es té cura de l'acompanyament espiritual dels monitors. Tenint cura del cap, el cos, no té problemes. També participem de les propostes d'exercicis o xerrades que es fan a la parròquia.

Bé, podria dir més coses, però l'espai s'acaba, i potser la vostra paciència també. Voldria destacar que els nostres nois i noies, així com els monitors, són gent ben normal i corrent. Tenim en Paolo que és un enamorat del futbol, especialment de la Roma; en Leonardo que és la simpatia personalitzada i que allà on va “triumfa”; l'Elisa que és una noia de somriure fàcil i que aporta molt sentit comú allà on està, en Marco i la Sara que s'estan preparant per confirmar-se (perquè en el seu moment no ho van fer, però ara han decidit donar el pas)... i tants altres, ben normals, ben nostres...

I la família de consiliaris creix!. Al començament hi havia el capellà de Jerez, en Lorenzo, després va entrar també en Paco de Madrid, i en Toni de la Seu d'Urgell (tot i que ell treballava en un grup d'una altra parròquia); actualment en José Maria de Córdoba, continua. L'any passat van incorporar-se en Sebes, de Girona, i en Toni de Mallorca, i enguany en Joan de Tar-

ragona i en Miguel de Santiago... En el grup som sis capellans, i tots enfeïnats i contents. Compartim caminades, pugem muntanyes, dormim entendes, mengem el mateix que els nois, patim el mateix fred, cantem les mateixes cançons, i creixem junts compartint uns mateixos idearis, uns mateixos valors i una mateixa fe.

Aquest és el meu testimoni. Durant quatre anys, he estat – i estic – amb els adolescents; l'any passat i aquest curs ajudo al *noviziato*, i he compartit força moments de catequesi, reunions i recessos amb els joves. I agraeixo cada moment.

Vull donar gràcies per haver conegut el món escolta. Estic entusiasmat amb aquest model evangelitzador i pedagògic. M'encanta –i m'emociona– que els nostres nois i noies no gastin energies en coses que no donen fruit, sinó que canalitzen el do de la vida per un camí que fa madurar en responsabilitat i servei; m'encanta que puguin créixer enmig de la natura, del joc, del compartir, de la pregària... a mi m'ajuda a realitzar-me com a persona humana i com a sacerdot... I n'estic convençut : això sí que té futur! Cent anys semblen molts, però són també un començament. Aprofitem i treballlem aquest regal de Déu.

*X. Llistat dels temes publicats
a Quaderns de Pastoral
en aquests 40 anys de vida*

Llistat dels temes publicats a Quaderns de Pastoral en aquests 40 anys de vida

NÚM.	ANY	TEMA/ES
0	1966	Pastoral de Quaresma.
1	jun.1969	Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà.
2	nov.1969	Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer.
3	des.1969	Parròquia i comunitat.
4	feb.1970	Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església.
5	abr.1970	Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Roviroa.
6	jun.1970	El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona.
7	ago.1970	La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collell.
8	oct.1970	De la cristiandat al pluralisme.
9	des.1970	Pastoral rural.
10	feb.1971	Església catalana l'any 1970.
11	abr.1971	Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
«12/13	jun.1971	La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església.
14/15	oct.1971	Consells presbiterals i pastorals.
16	feb.1972	Parròquies petites. Església catalana, 1971.
17	abr.1972	JAC, Escoltisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
18	jun.1972	Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
19	jul.1972	Pastoral en medi urbà. Antologia: J.M. Capdevila.
20	oct.1972	Entorn de la sacramentalització.
21	des.1972	Conversa amb un monjo. Índex 1969-1971.
22	feb.1973	Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
23	abr.1973	Fe i joventut catalana.
24	jun.1973	Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
25	ago.1973	Catequesi d'adults. Immigració nordafricana.

NÚM.	ANY	TEMA/ES
26	oct.1973	Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia.
27	des.1973	L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Alsina.
28	feb.1974	Comunitats de base. Església catalana, 1973.
29	abr.1974	Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
30	jun.1974	L'economia de l'Església.
31/32	ago.1974	L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Taizé: el concili dels joves.
33	des.1974	Nous camins de vida religiosa.
34	feb.1975	Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
35	abr.1975	La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
36/37	jun.1975	Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F.V. Garcia.
38	oct.1975	El laïcat, avui.
39	des.1975	Canvis en l'Església i en els ministeris.
40	feb.1976	Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975.
41	abr.1976	Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966.
42/43	jun.1976	Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres.
44	oct.1976	Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
45	des.1976	Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'església l'any 1976.
46/47	feb.1977	Equips de preveres. Transmetre la fe.
48	jun.1977	Confirmació i comunió. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» 1963.
49	ago.1977	Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliars (1965).
50	oct.1977	Després de les eleccions.
51	des.1977	Festes cristianes i religiositat popular.
52	feb.1978	L'Església en la represa de Catalunya.
53	mag.1978	El cardenal Vidal i Barraquer.
54	ago.1978	Fer cristians conscients i responsables.
55	oct.1978	Cristians en el món.

NÚM.	ANY	TEMA/ES
56	des.1978	Cristians entre els marginats.
57	feb.1979	Aparellament i matrimoni.
58	ago.1979	Moment present de l'Església catalana.
59	des.1979	Entre el desencant i l'esperança.
60	abr.1980	Taizé: una interpretació.
61	jun.1980	Damià Estela, testimoni d'excepció.
62	jul.1980	Assemblees a l'Església catalana.
63	nov.1980	Pastoral i llengua catalana.
64/65	des.1980	Vida de fe i presència en el món.
66	mar.1981	Pregar amb el poble.
67	set.1981	Mossèn Antoni Batlle.
68	des.1981	Informe sobre Pastoral de joventut.
69/70	des.1981	Els consells pastorals.
71	jun.1982	Cristians catalans al Tercer Món.
72	jul.1982	Pastoral del bateig.
73/74	oct.1982	Qüestions sobre la parròquia.
75/76	des.1982	El servei de la caritat.
77	abr.1983	Cardijn i l'evangelització del món obrer.
78	jul.1983	Pastoral dels malalts.
79	oct.1983	Descreença i agnosticisme.
80	des.1983	Religioses als barris.
81	des.1983	Pastoral de preparació al matrimoni.
82/83	jul.1984	L'economia de l'Església catalana.
84	oct.1984	Pastoral rural.
85	nov.1984	Pastoral dels deficients mentals.
86/87	des.1984	C. Cardó, Ll. Carreras i J.B.Manyà.
88	jun.1985	Els malalts marginats.
89/90	jul.1985	La pastoral a debat.
91/92	nov.1985	Església i normalització lingüística.
93	des.1985	La parròquia, lloc d'educació de la fe.
94	mar.1986	Debat sobre la guerra i la pau.
95	jun.1986	Aportacions pastorals del Concili Vaticà II.
96	jul.1986	La llengua de l'Església a Catalunya.
97	oct.1986	La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.
98/99	feb.1987	Ministeris per a la comunitat. La poesia religiosa de Verdaguer.
100	abr.1987	La Vetlla pasqual.
101	jul.1987	Sobre la pastoral a Catalunya (1969-1987).
102	nov.1987	Religiositat popular.

- 103/104 feb.1988 La classe de religió.
 105 mar.1988 Acollir el deficient.
- 106/107 jun.1988 El cant a les esglésies.
 108 jul.1988 Fe i cultura postmoderna.
 109 oct.1988 Els nous moviments.
 110 feb.1989 La parròquia. L'arxiprest. Parròquies sense prevere.
 Llengua i pastoral.
- 111 abr.1989 L'Església i el Mil·lenari de Catalunya.
- 112/113 jul.1989 Mitjans de comunicació i pastoral.
 114 nov.1989 Religiosos i religioses a Catalunya.
- 115/116 des.1989 Presència dels cristians en el món.
 117 abr.1990 Els cristians i el voluntariat.
 118 jun.1990 Els cristians i el nacionalisme.
- 119/120 set.1990 Obrador I: Inici del curs.
 121 nov.1990 Realisme i utopia.
 122 feb.1991 Obrador II: Pasqua.
 123 mai.1991 Padrinatge comunitari. Antologia: J.Ruyra.
 124 jun.1991 La Pastoral rural a Catalunya.
 125 oct.1991 Els jesuïtes a Catalunya.
 126 gen.1992 La sacramentalització, encara.
- 127/128 mar.1992 La pastoral als santuaris.
- 129/130 mai.1992 Església catalana: la necessària llibertat.
 131 nov.1992 Qüestions sobre la missa dominical.
 132 des.1992 Un concili pastoral per a Catalunya.
- 133/134 feb.1993 Les noves migracions.
 135 mai.1993 Cardijn i la Joc.
 136 jun.1993 Amb els més pobres.
 137 jul.1993 Materials per a les vacances.
 138 nov.1993 Els sagrament de la Reconciliació.
 139 oct.1993 El Cardenal Vidal i Barraquer. El Concili Català.
 140 mar.1994 Concili i evangelització.El concrets de religiosos.Viure en comunitat.
- 141 mai.1994 Església i pastoral en el món rural. L'espiritualitat del capellà de poble.
- 142/143 jul.1994 25 anys de Quaderns. Una església en temps d'al·lèrgies.
 144 oct.1994 Espiritualitat i pregària del laic. Incidències pastorals de la mobilitat social. L'educació en el lleure.
- 145 des.1994 Sociologia del fet religiós i acció pastoral.
 146 feb.1995 El concili és notícia. Actualitat del Dr. Tarrés en la nostra església. Els Bisbes i la pastoral obrera.
- 147 abr.1995 La quarta ponència del concili. El concili viscut des de dins. Pastoral amb joves. Pastoral de turisme.

148/149	jul.1995	La realitat dels bisbats catalans. La unitat pastoral de Catalunya després del concili.
150	oct.1995	L'estatut del cristià. Valors i contravalors d'una societat multicultural.
151	des.1995	Concili Provincial Tarraconense. El congrés de vida religiosa.
152	feb.1996	Què és evangelitzar. La figura del prevera en el Concili Provincial. Quaresma i sagraments.
153/154	abr.1996	La paraula de Déu. L'Alè evangèlic del concili de la Tarraconense. Evangelització i escola cristiana.
155	jul.1996	Els sagraments. Una església empobrida, sagrament d'evangelització.
156-1	oct.1996	La preocupació social de l'Església en el Concili Tarraconense de 1995.
156-2	oct.1996	La sol.licitud pels més pobres i marginats. Pla diocesà de Barcelona de prioritats per a l'apostolat seglar.
157	des.1996	El bisbe Torras i Bages, cent cinquanta anys.
158	feb.1997	La Comunitat Eclesia. Memòria del Cardenal Jubany.
159	abr.1997	Què passa amb el Concili?
160	jun.1997	El diumenge en la realitat del cap de setmana.
161-1	set.1997	El ministeri dels capellans amb el laicat.
161-2	nov.1997	Moviments especialitzats, avui. Una lectura de la secularització.
162-1	nov.1997	«Espiritualidad de los presbíteros». Reptes pastorals a Catalunya, avui.
162-2	gen.1998	Per una pastoral avui a Catalunya.
163	mar.1998	Tots som Església. Tots fem Església.
164-1	mag.1998	El compromís temporal avui.
164-2	mag.1998	Preveres i laics, cridats a continuar el dinamisme de l'Encarnació de Crist.
165	jul.1998	Els nous moviments socials i les formes parareligioses de creença.
166	nov.1998	Evangelització i comunicació. El fonamentalisme.
167	gen.1999	L'acompanyament pastoral en situacions límit. Euskal Herria: una Església en l'esperança de la pau.
168	mar.1999	L'acció pastoral en situacions de joia.
169	mag.1999	L'apostolat seglar i l'acció catòlica.
170/171	jul.1999	Trenta anys de postconcili a Catalunya i les Illes.
172	oct.1999	La vertebració de la teologia pastoral. El pas de Dom Helder Câmara per Barcelona.
173	gen.2000	Memòria Vivent del segle en la veu de 48 testimonis.
174	mar.2000	Jubilació, una nova etapa fecunda.

175	mag.2000	L'anunci de la presència de Déu a la realitat, missió del prevere.
176	jul.2000	Actituds pastorals a l'inici del nou mil.lenni.
177-178	oct.2000	Art i evangelització.
179	gen.2001	Viure la caritat en un entorn postmodern. La missió de l'Església avui.
180	abr.2001	La contemplació en l'acció. Reorganitzar la diòcesi davant la manca de clergat.
181	jul.2001	Les migracions, signe dels temps i repte pastoral.
182	oct.2001	Lectura dels fets de l'11 de setembre.
183	gen.2002	Reflexions sobre la reorganització territorial de l'Església.
184	abr.2002	L'apostolat associat dels laics: passat, present i futur. Vademecum del Rector.
185	jul.2002	El progrés de la ciència i la força de la paraula.
186	oct.2002	La contribució de Verdaguer a la pastoral catalana.
187-188	gen.2003	El mapa pastoral dels bisbats catalans.
189	abr.2003	Els reptes de la pastoral de la salut.
190	jul.2003	Jornades catalanes de pastoral vocacional «Anuncieu i convideu».
191	oct.2003	Els 40 anys de la constitució vaticana «Sacrosanctum Concilium».
192	gen.2004	Europa i el cristianisme.
193	abr.2004	Lourdes, un itinerari pastoral.
194	jul.2004	Memòria del Dr.Torrella. Evocació i invocació del beat Pere Tarrés.
195	oct.2004	Els criteris pastorals de Sant Agustí a Hipona la Reial. Els 50 anys de la Legió de Maria a Barcelona.
196	gen.2005	Memòria Pastoral. Testimonis del segle XX.
197	jun.2005	Celebració a Montserrat dels 10 anys del Concili Provincial Tarraconense.
198	jul.2005	Més enllà dels 40 anys del Concili Vaticà II i dels 10 del Concili Provincial Tarraconense.
199	oct.2005	Jornada mundial de la joventut, Colònia 2005.
200	gen.2006	Amb motiu del número 200 de Quaderns de Pastoral.
201	abr.2006	Jornades de Pastoral Familiar.
202	jul.2006	Jornades Catalanes de Pastoral de la Salut.
203	oct.2006	Pastoral amb joves avui. Marcats per l'Esperit.
204	gen.2007	Parròquia avui.
205	abr.2007	X Jornades d'Apostolat Seglar dels bisbats de Barcelona, St. Feliu i Terrassa 2007. Laicat.

De nou aprenents en el descobriment de la vida¹

DR. JOSEP M. ESQUIROL, filòsof.

---

1. L'oblit del greu i la necessitat de redescobrir la vida

Una de les paradoxes permanents en què ens movem és la relacionada amb la tensió entre cristianisme i cultura. La vanitat és el regne més estès d'aquest món i, tanmateix, el cristianisme fa niu en la humilitat.

La vanitat és el regne més estès.

No és gens fàcil evitar la vanitat i l'arrogància en el camp de la cultura, i tanmateix aquest és l'esforç més decisiu que ens cal fer. Carles Cardó, en un dels meus llibres de capçalera, escriu: "Déu, per a la seva obra, volgué gent senzilla. La vista espiritual d'aquesta gent, no desenfocada per les convencions de la cultura humana, pot rebre més sanitosament la llum divina i plegar-se més perfectament al misteri. L'infant que creu en el pas dels Reis és més savi que l'aciençat que perd la idea de Déu

darrera el curs dels estels. *Ni que sembli una paradoxa, la cultura purament humana encomana a l'esperit una mena de vulgaritat, una tossuderia, un seny limitador d'horitzons, una incapacitat de percepció del misteri, que s'encobreix amb les positures elegants de l'escepticisme.*"²

L'infant que creu en el pas dels Reis és més savi que l'aciençat que perd la idea de Déu darrera el curs dels estels.

Fem-nos ara una pregunta relacionada amb una de les especificitats de la nostra cultura científica: Per què de les ciències humanes no ha sortit una teràpia per l'ànima en paral·lel al que ha passat amb les ciències de la natura (que ha donat peu a la medicina actual)? I una pregunta subsidiària d'aquesta: Per què, en aquest camp de les ciències humanes, hi ha tanta

-
1. Els punts tractats en aquesta exposició els he desenvolupat a: *Uno mismo y los otros* (Barcelona: Herder, 2005) i a *El respeto o la mirada atenta* (Barcelona: Gedisa, 2006).
  2. Cardó, *La nit transparent*, Barcelona, La Paraula Cristiana, 1935, p. 136. (El subratllat és meu).

fragmentació i tanta proliferació de llenguatges especialitzats (psicologia, pedagogia, psicopedagogia, ociologia, sociobiologia, etc.)?

Em penso que, si més no en part, això és degut a **l'oblit del greu i del sòl de la vida** (amb les consegüents alineació i colonització del món de la vida). Un símptoma de l'oblit del sòl: molts especialistes, moltes etiquetes, moltes "patologies", molts negocis, molts rostres de l'aparença... Un símptoma de l'oblit del greu: crisi de l'educació, tall amb les arrels, menys-teniment dels fonaments culturals...

I és sobretot per aquest oblit –o per aquests oblits– que es fa oportú començar de nou, o veure en el començar de nou una de les més rellevants tasques culturals a què estem convidats. No es tracta però, d'una tasca nova. És de sempre que hi estem convidats, tot i que, per les característiques del nostre avui, la tasca agafa una peculiaritat específica així com una major urgència.

No pas començar de nou perquè tot el camí recorregut sigui erroni, sinó perquè en l'important sempre som principiants, novicis, aprenents. O és que, tal vegada, pel que fa a l'important, som més savis que Sòcrates o que Sant Agustí?

I, doncs, què pot voler dir començar de nou? Doncs, tornar a mirar el món com si fos el primer dia. Posar

atenció en les coses que se'ns mostren i com se'ns mostren. No pas negar-se a l'abstracció sinó reconstruir el camí de l'abstracció.

En aquest redescobriments de la vida, on sempre som novicis, hi ha una excel·lent **possibilitat de col·laboració** entre uns i altres, entre tots nosaltres. Perquè també en el camp religiós convé recomençar. O com deia Santiago del Cura en una conferència: "Un cop que ja s'ha passat el purgatori de la mentalitat científica i del pensament racional il·lustrat, potser ha arribat el moment d'acostar-se als textos, als símbols, a les descripcions i a les imatges escatològiques amb una segona ingenuïtat."³

Redescobrir la vida vol dir deixar de banda l'actitud del "*dejà vu*", del tecnicisme acadèmic i buit, del cansament...; vol dir reaccionar contra la cultura abstracta, esnob, allunyada de la vida, artificiosa... i això es pot fer, en part, donant importància al **llenguatge ordinari** (Wittgenstein), al **món de la vida** (Husserl); vol dir també cercar de nou orientació. De fet, el saber és sobretot recerca d'orientació. Val alguna cosa la cultura si, finalment, no aporta orientació a la vida? I orientar no és mostrar sentit, trobar sentit, entrellucar sentit?

Redescobrir la vida vol dir deixar de banda l'actitud del "dejà vu".

3. Santiago del Cura, "La vida eterna: l'esperança cristiana en el cel en el nostre horitzó cultural i religiós" a *Les darreries*, Barcelona, Cruïlla, 2006.

2. El respecte o la mirada atenta

La mirada té quelcom d'estrany, de paradoxal: la facilitat total de mirar contrasta amb la dificultat de mirar bé. Si hi ha llum, només obrint els ulls se'ns apareixen les coses que ens envolten, però en canvi s'ha de prestar atenció, prendre esment, per adonar-se de segons quins aspectes de la realitat i, sobretot, per tal de percebre les coses d'una altra manera. La sola visió, la pura percepció visual gairebé no costa cap esforç (d'on, per exemple, l'èxit de la televisió), mentre que el mirar bé, això sí que costa: dirigir la mirada i concentrar-se en alguna cosa suposa ja un esforç i comporta, per tant, un cansament. A més, s'escau que molts dels contextos en què ens trobem ens indueixen, en general, a no aplicar-nos massa a fons, i això, sumat a la nostra personal economia d'estalvi energètic, explica que la mirada atenta sigui més inusual del que en principi es podria pensar.

Cal subratllar aquesta migradesa: El moviment de l'atenció no és freqüent, sinó rar. Comunament, tendim a tractar automàticament les persones i les coses, seguint pautes assumides la majoria de vegades de forma acrítica. Però per aquest procediment les coses en realitat no se'ns mostren, o ho fan només superficialment. S'esdevé, de fet, que el moviment de l'atenció no és només per a rescatar altri o altra cosa, sinó també a un mateix. Davant de l'assumpció i la repetició de tòpics, davant de l'eficàcia d'alguns esquemes ideològics de què ens servim per a justificar les nostres opinions –així com les accions o les

inaccions que les segueixen–, l'atenció esdevé la tasca del que *ha de* començar de nou, del que se sap subjecte de responsabilitat i cridat a ser un mateix (tema tan vell, almenys, com la filosofia mateixa). Resulta tan còmode deixar-se portar i existeixen tants interessos perquè la gent es deixi portar, que aquesta apel·lació al si mateix, és decisiva. I que ningú no s'enganyi pensant que només són les “masses” les manipulades pels eslògans de la propaganda i pels prejudicis ideològics; també els intel·lectuals, i els polítics, i els científics... repeteixen els tòpics, només que, a vegades, adornats d'una retòrica quelcom més refinada.

L'atenció esdevé la tasca del que ha de començar de nou, del que se sap subjecte de responsabilitat i cridat a ser un mateix.

Què és el que l'atenció afegeix a la mirada, fins al punt de transformar-la tan significativament? Per què l'esforç de l'atenció suposa molt més que un simple augment de la lent? I vet-nos aquí, a la fi, amb la pregunta clau: *Per què l'atenció dota la mirada d'una significació moral?*

No cal ni dir que el concepte de mirada s'empra ací en un sentit ampli que, si bé comprèn l'acció dels ulls de la cara, inclou també, i no precisament en un segon pla, la “mirada de la ment”:

a vegades és amb els ulls clucs que hi veiem més clarament: “No tots els que veuen han obert els ulls, ni tots els que miren veuen.”

I també *abaixar o apartar la mirada* es pot, a vegades, fer per respecte. Tals casos tenen quelcom de paradoxal car *qui hi aparta la mirada és qui hi veu més bé*. Precisament aparta la mirada perquè veu o ha vist bé una determinada situació; en canvi, qui hi continua mirant és que no s’adona d’allò de què hauria de fer cabal, i llavors la seva mirada es converteix en indiscreció, si no en ofensa. I a més hi ha el que, en els casos que anem suposant, no aparta la mirada perquè, com que no ha sabut mirar bé, no ha advertit allò que, per respecte, meixeria aquest distanciament. Perquè, en efecte, apartar la mirada és un distanciament.

L’oportunitat de, en certes circumstàncies, abaixar la mirada, l’entendrem encara més bé si recordem que la vista és el sentit corporal més directe i més efectiu: arriba ràpidament i sense mediacions. Pot ser també el més indiscret dels sentits i d’aquí que en calgui desviar-la més d’una vegada. D’altra banda, això ens ensenya que la mirada atenta no és precisament la mirada insistent i indiscreta, sinó més aviat el contrari: *la mirada atenta és la que sap mirar amb discreció*. Mirar atentament no és clavar la mirada, és més aviat dirigir la mirada amb compte, sense presses, i amb la flexibilitat suficient per a poder-la desviar quan la situació ho exigeix.

En fi, l’acció d’apartar la mirada, a més de mostrar-nos que la més lúcida

de les mirades no és la dels ulls, ens comença a ensenyar encara quelcom de molt més important: *la dimensió ètico-moral de la mirada atenta*. Mirada atenta comença a ser sinònim de *mirada ètica*.

La pertinència de parlar de mirada ètica es palesa també si recordem que, en les relacions interpersonals, *la ignorància o la indiferència* que un mateix pot exhibir respecte d’altri té ja una significació moral. Ignorar l’altre contrasta, precisament, amb el fet de tenir-lo en compte, d’atendre’l o considerar-lo. En aquest sentit l’atenció és el primer *moviment* amb significació ètica. El respecte requereix una atenció, i l’atenció, un acostament, una aproximació.

L’atenció és el primer moviment amb significació ètica.

“Haver tingut una atenció per algú” equival a haver-lo tractat amb respecte. En la pràctica pot suposar coses bastant diferents, però amb el comú denominador d’haver mirat bé, de no haver estat indiferent, d’haver-se fixat en aquesta persona i, per uns moments, haver-la convertit en objectiu de la nostra mirada.

Quan, anant pel camí de la vida, deixem d’atendre el que ens queda a la vorera, això, que no pot ni tan solament ser percebut, pot ser encara menys objecte de respecte. Sense mirar, sense atendre, no només desco-

nec, sinó que fins i tot puc trepitjar. La ignorància és antagònica al respecte. D'aquí que en la mirada i l'atenció es mesclin el cognoscitiu i el moral.

L'atenció a la qual ens referim ací no prové de l'escola filosòfica, sinó de l'escola de la vida. Arribats a aquest punt, se m'acut un bon exemple, tret de la cinematografia: el de la pel·lícula d'Akira Kurosawa, *Derzu Uzala*, inspirada en les novel·les de viatges de Vladimir Klavdievic Arseniev. El protagonista, Derzu, és un vell caçador la vida del qual es troba molt lligada al medi que l'envolta; sembla com si ell i la natura formessin una mateixa realitat. Derzu és contractat com a guia per Arseniev, oficial d'una expedició que explorarà paratges desolats de Sibèria. Al llarg de tot el relat, el que se'ns fa evident és que la *mirada* de Derzu és molt diferent de la dels altres exploradors. I és diferent, sobretot, en això: es tracta d'una mirada atenta. Quan els expedicionaris miren al seu voltant, veuen coses molt diferents. La mirada de Derzu és més rica que la d'Arseniev: veu més i més profundament. Per això, Derzu s'orienta més bé, coneix més bé la importància de les coses àdhuc les més petites, i és més capaç de sobreviure en aquella terra tan feréstega. Però hi ha encara una cosa més important per al tema que ens ocupa: precisament perquè la mirada de Derzu és més atenta, és més respectuosa: Derzu *respecta perquè veu*; la seva lucidesa és alhora respecte envers les persones, els animals, la natura. Arseniev aprèn de la mirada de Derzu; gràcies a Derzu, descobreix unes altres dimensions de la natura i de la vida.

Així doncs, l'ètica del respecte no pot ser cap fugida del món dels problemes quotidians. En primer lloc, perquè la mirada atenta està al servei de l'orientació, i no de l'orientació purament teòrica, sinó de l'orientació en la vida, *tout court*. El mateix que al mig del bosc cal mirar bé per a saber on som i cap a on hem de caminar, la mirada atenta és la condició per a orientar-se en la vida. I, en segon lloc, perquè la mirada atenta ens connecta estretament amb el món, en cap cas no n'és una evasió, ni una pretesa mirada especulativa des de la talaia del pensament.

Qui presta més atenció, s'orienta més bé i respecta més.

3. Què percep la mirada atenta?

Dels tres principals aspectes de la realitat que percep la mirada atenta (fragilitat, cosmicitat i secret) em referiré ara només al tercer d'ells.

En un dels llibres del Zhuangzi hi ha una història que parla molt imaginativament de la "utilitat de ser inútil". Un fuster i el seu aprenent passen pel costat d'un roure gegantí que era tractat per la gent d'aquell poble com l'esperit de l'indret. El fuster passa sense fer-li gens de cas, però l'aprenent, que sí que s'havia aturat contemplant un tan magnífic exemplar, li pregunta al mestre per què no ha considerat la possibilitat d'aprofitar-ne la fusta. El fuster li respon que aquest arbre és inútil, de fusta dolenta i que no és gens de profit. Ja tornat a casa, una nit el fuster somnià el roure,

que li deia: “Fa llarg temps que cerco la inutilitat total, a punt he estat de morir sota la destal, i ara per fi he reeixit a assolir-la: en això resideix la meua grandíssima utilitat. Si hagués servit per a res, hauria pogut assolir aquesta talla? A més, tu i jo som coses. Com podria, doncs, una cosa jutjar-ne una altra? Un inútil com tu, que has de morir aviat, com pot saber si sóc un arbre inútil?”

Entre les coses que es podrien comentar d'aquest relat, dues vénen més al cas: el gran roure darrere de la seva aparent inutilitat guarda un *secret*, el seu secret, i aquest secret és ell mateix, l'arbre. La seva intencionada aparença d'inútil cerca distreure'ns per salvar-se... Un pregunta resta oberta: Què s'escauria si algú no es deixés portar per la primera aparença i pres-tés més atenció? Que potser adonant-se de la utilitat, s'aprofitaria de l'arbre, o tal vegada, amb més atenció, arribaria a veure que l'autèntic secret consisteix precisament en el fet que l'arbre sigui capaç de guardar un secret?

El segon aspecte del text que s'hauria de subratllar aquí és la referència de l'arbre als límits del coneixement del mortal i a les seves vanes pretensions; advertència gairebé veïna a les de Pascal: “Perquè, a veure, què és l'home enmig de la natura? Un no-res respecte de l'infinit, un tot respecte del no-res, un terme mitjà entre el no-res i el tot. Infinitament allunyat de la comprensió dels extrems, el fi de les coses i el seu principi estan per a ell invenciblement ocults en un secret impenetrable, i és tan incapaç de veure

el no-res d'on el tragueren com l'infinit en què està enfonsat.” A més de posar èmfasi en els límits del coneixement, també parla Pascal del *secret*...

Per a allò que vull indicar em sembla adequat el mot “secret”, però també el de “misteri”. Tots dos remetent a l'ocult i a allò que no es pot conèixer, el secret amb el matís de ser quelcom separat, reservat curiosament. El fet que hagi optat preferentment per “secret” no és degut al fet que *sàpiga* que hi ha *algú* que el guardi; potser no hi hagi *ningú*...

Hi ha una cosa així com un secret en les persones i també en segons quines coses i situacions de la vida, una cosa així com una pregonesa insondable, un sentit inassolible. Per a justificar aquesta idea hom s'ha de referir als límits del coneixement; però aquesta és una qüestió no purament epistemològica, ans també, per dir-ho d'alguna manera, ontològica; és a dir, no es tracta només d'*opacitat gnoseològica* ans també de *riquesa ontològica*.

Potser aclareixi una mica el que vull indicar amb el terme *secret* extrapolant una frase d'Adorno: “La normalitat és la malaltia del nostre segle” –i la del nostre–. El domini de la normalitat té dues vessants, essent una d'elles la que més m'interessa ací. La primera s'assembla al que també havia argumentat. Ortega quan contraposa la massa a una certa aristocràcia de la intel·ligència; la segona vessant abraça el coneixement *normal* de la realitat i la hipòtesi o la *promesa de transpa-*

rència. El domini de la normalitat coincideix amb l'absència tant d'allò excel·lent (allò que excel·leix per bondat, mèrit o estimació), com d'allò admirable (per extraordinari, per sorprenent, per inesperat) i d'allò misteriós (allò que no és explicable, ni comprensible). Resulta a més que, de la mateixa manera que en la seva acceptació mèdica, el normal es de caire positiu, a diferència d'allò que és patològic: quan es diu que la conducta de certes persones és normal o que algunes coses que s'esdevenen són normals, s'entén que està bé que siguin així.

Dins els camps del coneixement, podem parlar del *coneixement normal* de les coses, el qual es deu, cada vegada en una més gran proporció, a la divulgació científica. En aquest tipus de normalitat és molt rar que hi intervinguin els secrets; aquí, aquest mot sona estrany, al·ludeix al que és esotèric, al que és sectari o a allò de què no ens podem refiar. Però el que desitjo ací és justament el contrari: poder utilitzar el mot *secret* sense el llast d'aquestes associacions. I, una vegada més, el secret per percebre el secret consisteix a esforçar-se per prestar atenció.

Secret i misteri no signifiquen el mateix que problema. El problema pot ser resolt; secret i misteri, com aquí els emprem, no seran mai objecte de resolució. El problema és quelcom objectiu, en el sentit quasi literal del fet d'estar davant, del fet de fer front; en canvi, el misteri i el secret són, més aviat, quelcom que ens afecta individualment, que ens implica, respecte de

la qual cosa ens trobem com-promesos. Així, en relació amb el tot del món, hom resta com embolcallat, submergit; alguns autors han parlat molt expressivament del "sentiment oceànic", que no és exactament l'admiració davant de res, sinó el sentiment de co-pertinença al món. Però el secret és també en les coses simples i concretes, com ara en l'arbre citat, o en el camí del camp de què parla Heidegger, i sempre es tracta de quelcom que ens afecta individualment més enllà del seu ésser com a objecte; l'arbre apareixia en somnis al fuster, i el camí *entra en l'home*: "El que és simple enclou l'enigma del que roman i és gran. Entra d'improvís en l'home i requereix una llarga maduració." Naturalment, un altre exemple privilegiat el tenim en l'experiència d'altri: si realment hom no el pren com a objecte, sinó com a persona, la seva *presència* m'ateny (no és només que jo la pugui mirar, és sobretot ella la que, mirant-me, m'interpel·la i m'abraça). La presència d'altri guarda un secret. És clar que una mirada poc atenta sempre pot degradar la presència i el misteri rebaixant-los a un pur problema o ni tan sols això.

Secret i misteri no signifiquen el mateix que problema.

Veure les coses així no significa menysprear el coneixement científic o considerar-lo inadequat, sinó reconèixer-ne els límits, i els límits que en general tenim en la nostra penetració del misteri de la realitat. Per això fins

essent aliats i admiradors del coneixement científic, cal oposar-se a la ideologia reduccionista que sovint es difon mitjançant aquest darrer. “Això no és més que...”, és una de les expressions que il·lustren més bé aquesta ideologia. Que aquell arbre no sigui *més que* un conjunt de cèl·lules, o que fins el mateix pensament humà no sigui *més que* una complexa xarxa de connexions neuronals... són maneres de reduir i de no advertir el secret. La correcció és molt simple, n’hi hauria prou a dir que “l’arbre és un conjunt de cèl·lules”, o que “el pensament té a veure amb un conjunt de connexions neuronals”, amb la qual cosa no es pretén exhaurir-ne la realitat, ni s’impedeix que en puguem advertir el secret.

La ideologia reduccionista es prolonga en la promesa de la transparència, és a dir, en la de la idea que, amb el temps, ho anirem coneixent *tot*. Aquest emplaçament defuig el més fonamental, com ho és el de la interioritat. El secret no es troba només en altri, també en un mateix, en el més profund d’un mateix, en la immensitat íntima. O potser algú pot dir, i ser així, que s’entén del tot a ell mateix o que és totalment transparent respecte d’ell mateix? El més pregó de l’èsser humà, allò que també ha estat anomenat ipseïtat, guarda un secret; secret, en el millor dels casos, detectat però mai absolutament dilucidat. El respecte no gosa mirar cara a cara la seva pròpia ipseïtat; d’aquí que s’acontenti, com els presoners de la caverna, amb la visió de la seva imatge reflectida. Només penetra una mica en l’esfera de la ipseïtat, però no li està permès pe-

netrar fins al centre, perquè el centre és veritablement un altre. Ja hem dit que, per a evitar malentesos, no convé abusar del mot *sagrat*. Tanmateix, aquí treu cap, perquè la característica fonamental del sagrat consisteix, com el secret, en el fet de *ser a part*, de constituir un *món separat* pel fet d’estar investit d’un *sabor intangible*. El sagrat implica una “ruptura de nivell ontològic” i al·ludeix a una transcendència més enllà de la seva expressió immediata en un objecte o en un indret. Un tal nivell ontològic nou suposa en el sagrat un gènere de realitat més consistent i ple que les realitats que coneixem del món profà. Allò que és a part no cal que estigui lluny, pot estar en aquest mateix món, però fins i tot ací, és una altra cosa. “Sagrat” és un altre nom del secret.

Els sentiments més forts de la nostra existència tenen a veure amb el secret. Si una droga ens pogués anestesiar la consciència de tal manera que ja no sentís més aquesta separació que la fereix, aquesta profunditat que la inquieta, l’èsser humà quedaria guarit de la seva humanitat. S’hauria deslliurat de l’esperança al mateix temps que de la desesperació.

A les promeses de transparència convindria una cura d’humilitat. Com deia Kant, el que més ens interessa és el que menys coneixem –i coneixem–. Aparentment, la civilització tecnocientífica es caracteritza per un creixent domini de la situació. Desxiframent i control: amb aquestes dues característiques s’està presentant el coneixement actual del genoma humà. I, és clar, és desxiframent i és ja un

cert control. Afortunadament, amb l'auge del control es podran evitar algunes malalties molt greus. Benvingudes siguin totes les aplicacions terapèutiques derivades d'aquest coneixement. La qüestió no és aquesta, sinó, com sempre, la mesura en què s'han de presentar les coses. Que ningú no cregui que en el desxiframent del genoma està la resposta als nostres interrogants més greus, ni als nostres més profunds sentiments. El secret de la font romandrà: sempre serà més el que nosaltres explicarem del genoma que allò que el genoma expliqui de nosaltres.

Per definició, sabem poc o res d'allò secret i misteriós. Sabem, això sí, que és molt important i que és el que ens interessa més. És per això que no podem deixar de parlar-ne (malgrat el consell de Wittgenstein dient que: "sobre allò de què no es pot parlar cal guardar silenci"). En una bona mesura, la filosofia és aquesta paradoxal temptativa de parlar d'allò de què – gairebé – no es pot parlar: discurs al límit, en zona fronterera.

El secret i el misteri del món, de les coses simples, de les persones, d'un mateix... ens obliguen a adoptar una actitud respectuosa. Respecte per allò que no arribem a conèixer, respecte per allò que es manté com a secret i que constitueix l'autèntica densitat de l'alteritat, dels altres i de nosaltres mateixos.

Acabo aquí amb unes paraules precioses de l'Angelus Silesius: "L'abisme del meu esperit invoca amb grans crits l'abisme de Déu: digues-me quin és el més profund."

4. Nihilisme i recomençament

Amb el mot "nihilisme" hom designa la forma i el sentit de la crisi que afecta el conjunt de la civilització occidental. La "decadència" és la forma més explícita d'aquesta crisi. Per a Nietzsche la cultura occidental és clarament decadent. Ara bé: aquest diagnòstic, Nietzsche el fa a partir de la seva concepció de la vida com a "voluntat de poder". La civilització occidental és decadent perquè ha culminat amb el domini dels febles sobre els forts i, per tant, amb el soterrament de la voluntat de poder. (Exemple privilegiat de la decadència és el sacerdot: capaç de defensar en les seves homilies que una vida disminuïda és, en el fons, la millor de les vides.)

El nihilisme és com un procés amb dos moments. El primer moment consisteix en l'anorreament de la vida com a conseqüència de valors que se li posen al damunt: el bé, Déu, la pietat, la ciència... El segon moment consisteix en la devaluació dels mateixos valors superiors. (Deleuze anomena al primer: nihilisme negatiu, i al segon: nihilisme reactiu).

Una de les expressions clau d'aquest segon moment és la de la "mort de Déu". Tots els noms del sentit (Déu, Raó, Bé, Història, etc.) que sotmetien a la vida, són devaluats, fins aniquilats, produint-se un buit i una incredulitat generalitzats. El nihilisme consisteix en un sentiment de manca de valor, consisteix en adonar-nos que no podem interpretar el sentit de la nostra existència amb els conceptes de fí, unitat i veritat.

Doncs bé, és aquí on Nietzsche posa en lloc del “sentit de la història” la idea de “l’etern retorn”, i articula la *proposta* consistent en una transvaloració de tots els valors, per la reafirmació de la vida. El superhome és aquesta exaltació de la vida i de la voluntat de poder. Voluntat de poder que escull la vida i no el no res. Si la metafísica va sortir del sofriment, la millor solució ara no consisteix en inventar un altre món, sinó en crear (i en crear el que passa, que no és pas durador). A “la veritat us farà lliure” succeeix: “el voler ens farà lliures”, “la voluntat d’engendrar i d’esdevenir”.

Paga la pena l’adonar-se que el nihilisme no és la proposta, sinó que, sobre la situació epocal diagnosticada com a nihilista, Nietzsche hi llança una proposta. Em sembla que el diagnòstic és quelcom que, en bona mesura, es pot arribar a compartir. El temps del buit té quelcom de saludable: buidant-nos ens ha tret molt de llast innecessari. Ens ha portat, també, a un sentit tràgic de l’existència, amarat d’inquietud i insatisfacció. Aquest sentiment tràgic i madur, no se’n refia –i fa bé– de cap optimisme científicista, de cap utopisme moral ni de cap pragmatisme polític. La tragèdia no és quelcom del que ens haguem d’alliberar,

sinó la manera d’experimentar i de fer-nos conscients de la facticitat i de la finitud de la condició humana.

I, en fi, el nihilisme té la virtut de posar-nos de nou en el punt de partida. Tot està encara per fer. No podem viure de renda. Això pel que fa a la cultura en general, però, en part, també a la religió. El retorn als arrels i al primer missatge evangèlic és justament un intent de recomençar. També en la fe sempre som aprenents. És per això que convé no equivocar-se d’enemic: l’autèntic enemic no és el nihilisme, sinó el cansament. El cansament còmplice i aliat de les inèrcies i les seguretats superficials; un cansament que ens excusa de cavar a fons per, tot passant per l’abisme, trobar el sòl fecund. De Zubiri he agafat una expressió que em sembla molt adequada per aquest propòsit, la d’“apurar l’experiència”. La “salvació” no està en la teoria, sinó en l’aprofundiment en l’experiència. Però no apurar l’experiència com si diguéssim: apurar l’error fins al final. L’experiència és el sòl de la veritat. És l’experiència la que ens aguanta i la que finalment pot orientar-nos. Només la vida a fons ens pot orientar, si és que cap orientació és possible. Només l’arbre que arrela a fons s’obre i s’enlaira cap al cel.

Preveres i laics corresponsables en la missió

DR. ANTONI BENTUÉ, teòleg.

Molt agraït per la invitació a aquestes Jornades. Jo sóc laic, i aquestes són jornades d'apostolat laic, és el títol general. Veure com lliguem laics i preveres (tots som laics, també) dintre del Poble de Déu, correspon a un tema que ja vaig tractar fa anys en una intervenció a rel de l'any de l'Esperit Sant, abans del 2000: un curset que em van demanar a Xile sobre què tenia a veure l'Esperit de Déu amb laicat i ho vam publicar a San Pablo. Crida l'atenció perquè van posar com a coberta el temple de la Sagrada Família de Barcelona i com a títol: *Espíritu de Dios, Espíritu del laicado*. Com que havia rumiat sobre el fet d'ésser creient laic i, a més a més, l'havia pres com a tema, vaig trobar que no era un excés de feina preparatòria per poder dir-vos-en alguna cosa.

1. Les arrels paradigmàtiques de la missió

Quines són les arrels? I aquí hi ha dues coses que voldria ressaltar, perquè anar a l'arrel és una mica com anar al sòl, que és, com deia abans el Dr. Esquirol, el que va intentar fer el Vaticà II. Va haver-hi el risc, després de tants segles, d'extreure i de desvincular-se d'aquell sòl original de l'Església.

Per això ara tornem al sòl, tornem a les fonts bíbliques i patrístiques. Tornem a l'experiència original. De cara a entendre la missió de l'Església, crec que és fonamental anar al sòl originari: quines són aquestes arrels de la missió?

Jo crec que hi ha dues coses que van juntes, una primera és tornar a la fidelitat de la Bona Nova (Evangeli) anunciada per Jesús. He agafat un text clau per comprendre la mirada de Jesús d'anar a la realitat de fons en un món jueu fariseu, en el qual els mestres de la llei havien copat el vuitanta per cent de les sinagogues i que, amb tota l'explicació de la llei, havien arribat a uns constructes enormes: tenien la *mishna* (la primera recopilació escrita de la llei oral del judaïsme), que després van haver de canonicar, i tenien els *talmud* (les obres que recullen les discussions rabíniques). Jesús va a l'experiència originària, i per això té problemes amb tota aquella evolució del messtratge rabínic, i per això la gent senzilla s'hi trobava bé.

En aquest punt de la fidelitat a la Bona Nova hi ha un text que no és per casualitat que sigui el primer text de l'Evangeli més antic que tenim. És el

text de Marc, que hi trobem les primeres paraules que és posen a la boca de Jesús quan entra en escena. Diu l'Evangelí que va ser batejat al Jordà i, un cop batejat, se'n va anar cap a Galilea a predicar la Bona Nova. El text posa en boca de Jesús: "ha arribat el temps", el *kairós*. No és el temps cronològic. Ha arribat el temps revelatori, el moment d'anar a fons, el moment de mirar bé. I en què consisteix aquest moment de mirar a fons el temps?

2. El Regne de Déu s'ha apropiat

Consisteix en que el Regne de Déu «s'ha apropiat», és la traducció correcta. Se sol traduir a vegades per "és a prop", donant la impressió que és una perspectiva de temps, que falta poc. Serà l'any que ve, d'aquí dos anys, quan arribi. Però aquí el sentit no és temporal sinó espacial: el Regne de Déu s'ha apropiat; és a dir, Déu, per culpa d'abstraccions, havia resultat allunyat i castigador si t'hi acostaves massa. El Summe Sacerdot podia entrar un cop l'any al santuari del temple i deia el tetragrama. Ningú més el podia dir. Només els justos podien acostars-hi, i els pecadors quedaven lluny. És el tema de la justícia del complidor de la llei, amb una quantitat de matisos que marcaven una mena de puritanisme farisaic i, per una altra banda, hi havia la pobra gent, els ignorants de la llei, que eren pescadors que pescaven de nit i dormien de dia i, per això, si anaven a la Sinagoga s'adormien i no s'assabentaven de moltes coses. Tenien un mal ofici. El pescador era pecador per ofici, perquè el feia ignorant de la llei.

Aquest tema marcava la perspectiva d'un Déu llunyà que només era per gent complidora de la llei, gent que tenia temps per això i, com més complidors eren, més se sentien els més coneixedors de Déu.

És davant d'aquest tipus de Déu llunyà i castigador, que Jesús entra i diu: "doncs bé, ha arribat el moment de descobrir que el Regne de Déu s'ha apropiat a tota la gent del carrer", diem-ho així. Aquest és el tema fort, però llavors continua: convertiu-vos (*metanoieite*), canviu de mentalitat (no vol dir resar més Parenostres, això no costa gaire) i creieu en aquesta Bona Nova que el Regne de Déu s'ha apropiat, que Déu no és llunyà i castigador sinó acollidor, proper.

Descobrir que el Regne de Déu s'ha apropiat a tota la gent del carrer.

3. L'arrel és la misericòrdia

Aquest és el tema fort de l'arrel que hem de retrobar. De fet, a l'Antic Testament, també les formes del sòl, en el sentit del punt bàsic, és troben per exemple en la teofania de Moisès. Mosiès trenca la llei i mata tres-mil persones perquè feien religiositat popular buscant si podien menjar amb el Toro Apis de la fertilitat (el vedell d'or). Fon el vedell, i se'n torna cap a la muntanya. I Déu li ve a dir: "mira, ara tranquil, dorm una mica aquí, jo passaré". I després ve aquell tema

notable. Comença a mostrar-se com és: *raham* (cim etern), *rehem* (amor gratuït), *hesed* (misericòrdia), *erek ap payim* (lent a la còlera) i *amén* (fidel). I li canvia la plana a Moisès, és a dir el puritarisme mosaïc. El que ha fet amb els tres-mil no té res veure amb el que Déu és: acollidor.

Aquesta és l'arrel. No és una innovació de Jesús, és retrobar les arrels. I, de fet, sempre la tradició jueva deia que Déu és *raham*, la paraula que conservarà l'Alcorà en iniciar tots el capítols: Alà és *rahamin*, misericòrdia o cim etern. Alà és clement i misericordiós i Déu és amor, acollidor o misericòrdia (*hesed*). Aquesta és l'arrel del cristianisme originari i, per tant, de la missió. Aquesta innovació tremenda, aquest tornar al sòl baixant de les abstraccions que l'havien pogut allunyar d'això, li va costar la vida a Jesús. De fet és la causa principal de perquè el van condemnar a mort, a part que ell experimentava, com actitud personal, aquesta proximitat en el tema de l'*abbà* (papa) i això, ho mostra Joaquim Jeremias, no s'ha trobat a cap altra pregària jueva. Cap jueu, en la seva espiritualitat de pregària, gosa dir a Déu "Pare meu", i ve Jesús i totes les seves pregàries comencen amb "Pare meu", i els cristians seran els qui gosen dir (m'agrada aquesta introducció litúrgica "gosem dir"), Pare Nostre, aquesta aproximació de Déu fins a poder-li dir "papa" com els nens petits. Això és una gosadia. Era la blasfèmia de Jesús, i fou la causa per la qual el Sanedrí el condemnà a mort. Fonamentalment, d'aquesta manera és feia dir Fill de Déu, i realitzava un apropament a la gent del carrer que era into-

lerable i que no lligava amb el puritanisme sel·lectiu, condicionat, etc.

4. L'experiència fundant

I aquest és el punt primer. Junta-ment amb ell ve el que fa l'experiència originària del cristianisme, és a dir, quan condemnen a mort Jesús. Marc, per exemple, de manera molt dura, posa en boca de Jesús, com a última paraula, la creu. Aquella fou l'única pregària que no comença per Pare, sinò que cita el Salm "Déu meu, Déu meu, perquè m'heu abandonat". Això és assumir la temptació. Assumir l'angoixa que hagués estat una presa de pèl: "m'he equivocat, Déu no era proper" ("perquè m'heu abandonat"). L'abandó de Déu és que amb la mort s'acaba tot, el *sheol* ja no tenia raó, i per això el deixen tots. Els sinòptics diuen que dels deixebles no n'hi havia cap. Només algunes dones s'ho miraven de lluny, diu Mateu. Joan afegirà, ja des d'una tradició més eclesiològica, que hi va anar un deixeble i va portar la mare. Però només ho va dir un Joan que és més tardà. El tema és que Jesús era com un fracassat. Els d'Emaús, que també se n'anaren segons Lluc, venen a dir: "era bona persona però no ho era el Messies. Anem que no ens agafin".

I tot de cop, Jesús a partir de la creu, sap explicar a aquells deixebles que esperaven d'Ell una altra cosa: tot el tema de l'expectativa messiànica, de les baralles de la parentel·la, primer els parents a la dreta i a la esquerra, la instauració del regne com el de David, etc. I no se n'adonen fins que el veuen mort i, després de dir: "era bona persona, però Déu no estava amb ell".

El mateix Jesús assumeix l'angoixa d'aquest risc. Lluc escrigué que no va caure en la temptació de l'angoixa de l'abandó de Déu i, per això, posà com a última paraula: "Pare a les teves mans encomano la meua vida": ja sóc acollit. Però sense saltar-se la temptació del risc angoixant que el no-res pugui ser la darrera paraula de la realitat. Aquest risc que tenim tots el éssers humans de l'angoixa existencial, sobretot davant l'experiència que jo puc deixar d'ésser jo amb la mort, el va assumir Déu amb Jesús. No se'l va saltar, l'assumeix també.

5. L'experiència pasqual

Aquí ve el que en diem "l'experiència pasqual". Aquests deixebles que amb Jesús eren poc intel·ligents i covards, que no entenien res sense Jesús, és tornen lúcids i valents. Aquest és l'enigma original del cristianisme: com explicar aquesta transformació fulminant, que paral·lelament la té també Pau tal com ens explica, de manera autobiogràfica, a Gàlates?. Pau, que de primer persegueix els cristians, que és com si digués "aquests els mato i després me'n vaig a Damasc a veure si se n'ha escapat algun", després se'n va anar tres anys a Aràbia i després a Jerusalem, a connectar-se, a veure si la seva experiència era la que havien tingut Pere i Jaume. Què li va passar a Saule que va passar de perseguir a apòstol?

Aquesta és l'experiència fonamental. Els qui la van fer donen com a raó d'aquesta transformació fulminant, que han vist que viu aquest Jesús que

ha mort. La paraula tècnica, *ofte*, no és en passiva. No és "es va aparèixer", com si ho veiéssim per televisió i tinguéssim un reportatge gravat, no. És una experiència inseparable de l'Esperit de Déu que suscita i dona els ulls per veure, per mirar bé. Aparentment Jesús ha mort, és l'última paraula, però és l'experiència que és revela. Descobreixen que viu, i ho descobreixen amb tal evidència que els transforma la vida. I no hi haurà Sanedrí que els aturi, no hi haurà Neró que els aturi. És l'enigma de la transformació fulminant, aquesta experiència és fundant en el cristianisme, el que en diem el *kerigma*. Van descobrir que aquest Jesús que ha mort (amb la qual cosa semblava que Déu l'havia abandonat), viu. Per tant, tenia raó Jesús en allò que Ell va revelar la bona Nova, i per la qual el van condemnar a mort. Déu li ha donat la raó ressuscitant-lo, llavors és recupera la causa de Jesús, és a dir el Regne de Déu s'ha apropiat. Tenia raó. I el *kerigma* és el sòl fonamental que dóna raó, confirma que Déu és proper, no llunyà, i que això no és blasfèmia sinó que és perquè l'Esperit de Déu realment ungia Jesús. Per això aquesta perspectiva correspon a allò que Déu és, el seu Esperit Sant. Això jo crec que es el sòl fonamental de tota l'Església perquè aquí es fonamenta la missió. De fet la paraula apòstol es fonamenta en aquesta experiència. Diem «els dotze apòstols», és veritat, els dotze són apòstols però hi ha apòstols que no són dels dotze. Què és, per tant, el que fa ser apòstol? L'experiència que la mort de Jesús no ha estat la darrera paraula, i que Ell tenia raó. Una de les fòrmules més antigues del Nou Testament (I Co, 15), en la

qual Pau cita una tradició anterior –que ja és tradició quan escriu la carta, a l'any cinquanta tres o cinquanta-quatre–, diu: “Jo us dono per tradició el que a mi m’ha arribat per tradició”: i afegeix: “que Jesús va morir pels nostres pecats i que va ser vist per Qüefes, pels dotze i per més de cinc-cents germans”. I hi afegeix de la seva collita: “i al final de tot va ser vist per mi”. Veure amb ulls de fe, per tant. És com si diguéss “jo també sóc apòstol”.

Això feia que en la tradició patristica antiga, a Maria Magdalena (que segons Joan és la primera que el va veure) li deien l' "Apòstol dels Apòstols", perquè, deia, Pere, Joan i els altres no el veieren fins a Galilea. El *kerigma* els el va portar Maria Magdalena. Ells que s’esperin! Encara no havien fet l'experiència. Per això ella era l'Apòstol dels Apòstols. Pau serà l'Apòstol dels gentils perquè aquesta experiència en la qual fonamenta la seva transformació i la seva missió també l’ha feta ell, encara que no fos present a l’últim sopar.

Per tant l’apostolat a l’Església es fonamenta en l’experiència creient que aquest Jesús que ha mort, viu. Aquest “l’han vist” no és exclusivament, ni molt menys, ni principalment, el que van veure amb ulls de la carn. Els ulls són per veure el món. Els ulls que dona l’Esperit, són inseparables de l’experiència creient: El van veure els qui van creure en Ell, com diu la fórmula i, per tant, aquest tema no és que ells van veure i podien fotografiar-lo, i nosaltres hi creiem. És que ells també hi van creure. D’alguna manera Pentecostés és inseparable de la Pasqua: el que per-

met l’experiència Pasqual és l’Esperit Sant. I això ho vivim nosaltres també: aquesta experiència Pasqual en la fe, és l’experiència que aquest Jesús que ha mort, viu. I que tenia raó. I això és el que marca, i com més a fons es mira això en l’Església, encara que sigui dos-mil anys després, més es va al sòl de la missió apostòlica. No vivim de renda després de dos-mil anys. Hem de retrobar l’arrel i veure-la avui. Aquest és el fonament de la missió: si falla això, falla la missió. Quedem amb inèrcies que s’accentuen amb el pas dels anys.

L'apostolat a l'Església es fonamenta en l'experiència creient que aquest Jesús que ha mort, viu.

Fixeu-vos que no és per casualitat que potser els dos textos més antics de tot el Nou Testament són similars, però el més llarg és el de 1Co, 15, la fórmula *kerigmàtica* tradicional: “us dono per tradició el que m’han donat per tradició”. Ja a l’any cinquanta-quatre era tradició. Això toca els talons del fet Jesús i, per tant, la fórmula no l’ha creada Pau. Pau la cita literalment. Fins i tot el grec que hi ha allà no és paulí, està pensat en arameu, és ple d’arameïsmes. I el mateix trobem a la mateixa carta, capítol onze, verset vint-i-tres, introduït de la mateixa manera, “jo us dono per tradició el que a mi m’ha arribat per tradició que ve del Senyor Jesús”, i cita la fórmula que conservem fins avui dia com a fórmula de la consagració eucarística:

“el Senyor Jesús, la nit que el van traïr, prengué el pa...” I cita la fórmula pre-paulina, que és anterior a l’any cinquanta tres. Per tant, l’experiència que la mort de Jesús no ha estat l’última paraula i, per tant, que tenia raó, marca el fonament del *kerigma* de la missió. És com per celebrar-ho. La fórmula celebratòria gairebé coincideix immediatament: és reunien per celebrar que la mort de Jesús no ha estat la darrera paraula. Aquest fet és per a nosaltres, no és per Jesús. Ens revela que la nostra pròpia mort tampoc no és la darrera paraula. És l’esperança pasqual que desenvoluparà Joan al capítol sisè, “qui menja la meua carn i beu la meua sang, està en mi i jo en ell”.

Aquest és un tema originari, el més originari del cristianisme que marca el *kerygma* i la seva celebració: l’anunci pasqual i la celebració pasqual. Tenim les dues fórmules pre-paulines. Aquí hi ha les arrels paradigmàtiques de la missió i és el que s’ha d’aprofundir en la missió.

6. Fugacitat de la vida i mortalitat

La vida és molt bonica, però, és clar, tot el que és, és per a no ser. Ben mirat dura ben poc la vida del que viu. Ràpidament tots estarem al cementiri. Allò que és permanent són els cementiris, la vida és tant fugaç que és estadísticament menyspreable gairebé per allò que és vivent, i això provoca el problema existencial. Un pot dir “sempre moren els altres”, però tot el que viu és per a morir ràpidament. Per tant, de la suma de morts no en sortirà mai mortalitat. Aquí hi ha aquest

problema i, en copsar aquest problema, te n’adones de la Bona Nova tremenda que, encara que sembli que és la mort, el no-res, la darrera paraula, en l’horitzó podem confiar que és la vida l’última paraula. Mirant més a fons la veritat, i anant més enllà de les aparences, en descobrir això, és per celebrar-ho. És més que la grossa i més que si guanya o no el Barça. Aquest és el problema principal i per tant, és la salvació principal. És el *kerygma*, l’anunci. Perquè, si fos la mort la darrera paraula, encara que la vida sigui mes o menys entretinguda, quina importància tindria haver estat Teresa de Calcuta, o Isabel Presley? Tot plegat hauria estat per a no-res. Si mirem cinc-mil anys endarrera, a Mesopotàmia: ¿quina diferència hi hauria hagut si un tipus era un bon veí en la quotidianitat o passava fent la guitza al veí? Tot ha quedat en no-res. S’imposa l’anonimat del no-res i l’oblit: és la “vanitat de vanitats de l’Eclesiastès”. És el problema que fa dir a Job: “maleït sigui el dia que van dir al meu pare, has tingut un fill” o “feliç l’avortó que no ha vist la llum”. És assumir realment aquest risc d’absurd. Però si hi ha una experiència que corregeix aquest risc que va més a fons, i ens diu que som acollits i que aquesta és l’última paraula, llavors, és clar, és Bona Nova. És possible la felicitat i superar l’angoixa.

7. La missió del poble de Déu: l’anunci d’un Déu relacional

A partir d’aquí parlem de la missió del poble de Déu per al món i dins del món. Aquest poble de Déu –com va

dir *Lumen Gentium*— són tots aquells que deriven de l'experiència apostòlica originària anunciada: que no ha estat la mort la darrera paraula i que Jesús tenia raó i, per tant, que Déu, ressuscitant-lo, li ha donat la raó, ha ratificat la seva causa, ha confirmat que no era un eixelabrat, sinó que allò corresponia a l'experiència que Ell tenia de l'Esperit de Déu que l'ungia, que el penetrava (Crist, el Messies, l'Ungit).

Aquesta experiència marca una correcció tremenda que consisteix en saber que Déu s'ha apropiat. Déu és proper. Déu és acollidor. És si matern. És Pare-Mare, com diu el Catecisme. Aquesta denominació del Pare-Mare no és un tema masclista. És a dir el sexe no corre en Déu. No useu Déu en funció de la superioritat masclista, perquè això és contradictori al que vol dir Pare, que és acollidor. És no usar Déu en funció del propi melic, dels propis interessos egocèntrics, que és el que tendim perquè també venim del ximpanzé, i funciona així a la selva, a la naturalesa.

El tema de Jesús és que, com que Déu és acollidor, és sortida de si mateix. És amor gratuït. És el sentit de l'existència, o sigui la coherència amb allò que Déu és, la fidelitat al seu esperit, al seu únic esperit. No és un tema de poder, d'agafar com a criteri el que ens ve de la selva: el més fort s'imposa a costa del més feble i, a més a més, usant Déu en funció del poder: si Déu està en mi encara esclafó més els altres. No és això, perquè això és pecar contra el primer manament de la llei de

Déu. És usar Déu en funció de vanitat.

En aquest sentit, el tema trinitari té a veure amb què els cristians no creiem en un Déu estàtic, un gran solitari omnipotent. Creiem en un Déu relacional és: Déu no és jo, és jo-tu, i, per tant, la imatge i semblança de Déu és relacional. L'ésser humà és més humà (imatge de Déu) com més relacional. No com més poder té, sinó com més jo-tu és, com més sortida d'un mateix té, per què dir Pare és definir-me en relació al "fora de mi". És relacional. Les persones són relacions. És la Trinitat.

Aquest és el sentit, el sentit de l'existència. La crida a la llibertat és prendre consciència que el fonamental és el descentrament, l'obertura cap a l'altre, l'alteritat, i no usar l'altre en funció del propi melic, que és el que ens sortiria de fer per mer instint egocèntric de la selva. És l'aportació de la llibertat que requereix la consciència que val la pena decidir lliurement en aquesta direcció, i això és el que ens revela Jesús: que val la pena, i Déu li dona la raó. I Ell és el que va fer per beneit. Per això el deixen sol, és com si diguessin: "no el seguïu que acabareu malament". Però llavors ve l'experiència ens recorda que té raó tot aquell qui afronta la seva vida relacionalment. És a dir que no agafa el propi melic com a criteri, sinó el descentrament, l'alteritat. Té raó encara que el matin per això, com van matar Jesús.

El Sanedrí no pot aturar els deixebles perquè són relacionals, i els màrtirs igual, i Sant Francesc d'Assís i

Pere Casaldàliga i Teresa de Calcuta. I tot és descobrir que allí hi ha el sentit transcendent de l'existència i la motivació de la llibertat, i, per tant, la felicitat, que és la consciència del sentit. D'això en diem la santedat. La santedat és juga en la fidelitat a l'esperit de Déu. En diem caritat: Déu és amor gratuït, per tant el criteri de la sintonia amb Déu és la gratuïtat. Això marcarà el Concili.

El Judaisme tardà va polemitzar amb Jesús que arribava amb una pedagogia provocativa a dir coses: “Les prostitutes us passen davant al Regne de Déu”. Ells deien: però que s’ha cregut aquest? Jesús s’adreçava a aquella gent que es portaven molt bé, eren molt sants, amb aquest concepte de santedat que, a vegades, posem nosaltres (anaven a missa cada dia o a la sinagoga, o les sabien totes de memòria). L’Evangeli està ple d’aquest capgirament de perspectiva. No vol dir: “visca la prostitució”. Vol dir: “visca la gràcia i compte amb els puritanismes en posar Déu separat de la gent”. Déu es fa proper a tota la gent del carrer, i això és la Bona Nova. El publicà va baixar just davant de Déu i no ho va fer l’altre, perquè era el fariseu conscient de la seva puresa davant de Déu.

El cristianisme original va descobrir també que Déu és això. Aquesta Bona Nova trenca les closques narcisistes. No és només pels jueus, és per als gentils igualment. Això és la catolicitat, trencar la diferència: Déu és per a tothom. Com diu Sant Isidor de Sevilla, en l’etimologia: “catòlic vol dir universal i no sectari, com diuen els heretges”. El puritanisme és heretge,

–*haireisis* vol dir parcial–. El sectarisme sempre és heretgia. Déu és universal i, per tant, està dirigit a tota la gent del carrer, i la missió ha d’anar a tota la gent del carrer. Sense condicions, com Déu, perquè ja no tindria gràcia si fos amb condicions: gràcia vol dir gratuïtat. Aquí ve la raó per la qual la tradició cristiana va refusar, com heretges els pelagians. Eren monjos que es llevaven cada dia a les quatre del matí, resaven, dejunaven...heretges! per l’experiència d’Agustí, per què? perquè condicionaven la gràcia, no són les obres les que mereixen la gràcia, no tindria gràcia. Això és pelagianisme.

Descobreix que ets acollit. Descobrir-ho serà la motivació que, com a conseqüència, et portarà a actuar gratuïtament i gestaràs una ètica de la gratuïtat que és l’única ètica cristiana. “Sigueu misericordiosos com Déu és Misericòrdia”. I aquesta és l’experiència de Jesús. Les obres segueixen l’experiència de l’acolliment, que és el nucli originari. Això marca la capacitat de martiri i la capacitat d’anar més enllà de la llei, no judicar ni condemnar ningú, posar-te en la pell de l’altre, mirar bé l’altre, la fragilitat que tots tenim i l’altre també, i ser misericordiosos.

8. L’estructura de l’Església segons «Lumen Gentium»

Això és el que significa universal. Per això la *Lumen Gentium*, amb molta genialitat, proposa l’estructura de l’Església. Diu de primer, “és un misteri”, és fonamental, (primer capítol).

Segon, és el poble de Déu. Primer, per tant, l'Església no és jerarquia, som tots germans iguals, fills del mateix Pare. És una afirmació que el sagrament principal no és l'orde, és el baptisme, en el qual participa tot el poble de Déu fent a cadascú profeta, sacerdot o rei.

En el capítol tercer diu que en aquest poble de Déu hi ha un grup que té el carisma de la conducció, que va vinculat al sagrament de l'orde, al servei del poble de Déu. L'orde està al servei del baptisme, no a l'inrevés. I assenyala que hi ha un carisma de conducció, col·legiat. Més endavant diu que no quedi només el Papa (que per accident va ser així al Concili Vaticà primer) que és el "primus inter pares". La col·legialitat ve al capítol quart. La majoria del poble de Déu són els laics i la constitució entén per laics els que la gent entén per laics, els que no són ni capellans ni monges.

El capítol cinquè, fa referència a la vida religiosa i el laicat; diu: "vocació universal a la santedat". És a dir, la santedat no és regeix per les formes de vida, sinó pel descentrament, per la caritat. Una dona amb dotze fills i amb tot el sexe que implica, pot tenir més sintonia amb el que Déu és, que una monja de clausura. Depèn de la caritat, no són les formes sinó la coherència amb l'Esperit que animava Jesús, el criteri de sintonia amb el que Déu és, la vocació universal a la santedat.

A partir d'aquí ve el tema quart, important, que és la vocació dels laics i, en lloc de definir-los com feia l'antic

Dret Canònic (els laics són els que no són capellans ni monges), agafa el tema positiu: els laics són la major part del Poble de Déu, que l'Esperit Sant els dona la vocació de ser laics.

9. La vocació dels laics

El tema és vocacional, a vegades diem "preguem per les vocacions" i pensem en els capellans i monges de seguida. I com que n'hi ha pocs, pensem que estem malament. ¿I si l'Esperit Sant considera que ja són prou, i potser que són massa, i el que vol és que la vocació del laic, majoritària, funcioni més a fons? El tema es pot mirar en positiu. El que cal és que el laicat assumeixi a fons la seva vocació i que el sacerdot, que està al servei del Poble de Déu i, per tant, per ajudar a què els laics, assumeixi més profundament la seva vocació.

*Cal que el laicat
assumeixi a fons la
seva vocació.*

Si llegiu *Lumen Gentium* 31, quan diu la vocació del laic, aleshores la precisa: el prototipus de la vocació del laic no és el sagristà, no és el que passa moltes hores en el redòs de la parròquia sota la sotana del capellà, o el que va més a recessos i sembla més un monjo, i després torna la vida secular.

La vocació del laic es juga en la seva inserció secular. El text diu, i ho defineix llargament (n.31): "ser laic en la inserció i en la vida familiar (òbvia-

ment relació sexual de la parella, també), social, política, economica...”

Anar al recés és pendre distància de la inserció, per rumiar millor. Això està molt bé sempre que després això activi millor a ser fidel a la teva vocació en la inserció. La vocació no es mesura per les estones de recés que fas, per les estones que t’assembles més a la monja o al monjo, al capellà, sinó que és mesura en relació a la fidelitat a la teva vocació, que és juga en la inserció secular.

En aquest sentit els capellans haurien d’assumir-ho, però sovint, entre tots, ho fem a l’inrevés. Els bons laics passen hores a la parròquia, deixen la família, quan el que cal impulsar-los a que siguin fidels a la seva vocació, que es juga fora de la parròquia. La parròquia val si ajuda a la vitalitat de la seva vocació, que marca la transformació possible del món, en la inserció secular. Aquest és un tema molt important.

10. Corresponsabilitat entre laics i preveres

La corresponsabilitat entre laics i sacerdots, que és el tema de les Jornades, és segons dos carismes diferents: un és el carisma propi vinculat al sagrament de l’orde (tot i que a la base hi ha sempre el cristianisme comú, la missió apostòlica ens pertany per igual a sacerdots i laics). Hi ha l’experiència pasqual i assumir que això significa que Jesús tenia raó i que, per tant, hem de fer present al món i a nosaltres mateixos que som acollits, que Déu és proper. Descobreix-ho i això

motivarà la teva ètica com a conseqüència, i serà ètica de gratuïtat; no serà mai puritana, menyspreadora de l’altre.

L’altre carisma, va vinculat a un sagrament: el sagrament de l’orde que és el carisma de la conducció (*Dei Verbum*). Només els bisbes, pròpiament, i els capellans participen del carisma del sagrament de l’orde episcopal i de l’orde sacerdotal. El mateix catecisme ho explicita, fidel al Vaticà II, quan distingeix els sagraments en tres tipus: sagraments d’iniciació (baptisme, confirmació i eucaristia) sagraments de reconciliació (penitència i unció dels malalts) i sagraments de servei (matrimoni i orde). L’orde està al servei del que significa el baptisme de tot el Poble de Déu. “Amb vosaltres soc germà, per vosaltres sóc bisbe”, com deia Agustí i cita el text del Concili. En aquest sentit, l’evolució en processos d’abstracció de l’Església, sobretot a l’Església llatina, ha provocat a vegades deformació d’aquesta participació de tot el poble de Déu amb carismes diferents (Corints 12). L’Esperit és un i ha donat carismes diferents per compartir-los; no per a dominar l’altre sinó per compartir-los. Cadascú des del seu carisma ha de compartir la manera com l’Esperit de Déu suscita la fe encarnada en el seu context. Ha de descobrir en el seu àmbit en què ha de ser fidel a l’Esperit. Llavors la conducció ha d’èsser com un carisma que busca en quina línia l’Esperit vol que l’Església és condueixi en la seva missió, perquè el món cregui, descobreixi la Bona Nova. I aquí hi ha elements que implica saber escoltar.

L'esquema que va objectar el Concili Vaticà II, és un esquema que havia derivat, "sin querer queriendo", com diuen a Xile, del Vaticà I, quan va quedar només a l'Església el sagrament de l'orde i el Papa (al qual hi dedicava quatre capítols). D'aquell Vaticà I en va quedar com si l'Església fos gairebé només el Papa. Després s'hi afegeix la col·legialitat i el Poble de Déu i, a més, diu, primer és el Poble de Déu. És el gran procés que hi hagut, en relació complementària profunda, del Vaticà II respecte del que havia deixat penjat el Vaticà I.

Aquest tema marca una eclesiologia diferent a la de les tradicions medievals en l'Església llatina, molt vinculades a l'exemple monàrquic, imperial i de *societas perfecta*, entesa com piramidal, que va ser l'esquema anterior a la *Lumen gentium*, i que alguns volien posar com a esquema de l'Església.

L'esquema piramidal posa com a categoria primera l'orde que marcava jerarquies. Hi havia una Església docent en la qual els altres eren orelles que complien ordres. Aquest esquema de magisteri suprem de l'Església, el Concili el va rebutjar i va dir: "no. L'Església primer és Poble de Déu, no *societas perfecta*". És a dir, primer tots som iguals i, per tant, primer són els sagraments del Baptisme i de l'Eucaristia, comuns a homes i dones. Si aprofundíssim el què vol dir que el fonamental és allò que significa el baptisme, potser no neurotitzaríem tant sobre perquè les dones no reben el sagrament de l'orde, ja que el sagrament de la participació sacerdotal principal

és el que significa el bateig comú a homes i dones per igual. Aprofundir en això desneurotitzaria l'altre, i si el servei de l'orde el tenen més els homes, podríem enfocar la cosa d'un altre manera, òbviament: les dones ja fan tants serveis, que en facin algun els homes!

I aquesta eclesiologia s'acosta al món de l'església oriental, que és menys monàrquica, més patriarcal, més col·legiada. Aquest és un dels grans temes que va fer patir a Joan Pau II, quan va dir "ajudeu-me a fer una forma d'exercir el papat que sigui més d'acord amb la tradició oriental" i, per tant, sigui més col·legiada. Però, és clar, hi ha unes inèrcies tremendes. L'Església és un vaixell molt gros, a l'Església, la jerarquització... Per tant, pair el Vaticà II requereix temps i ser-hi, i moltes reunions com aquesta i més.

11. Acompanyament dels laics i persistència del clericalisme

Jo voldria proposar un tema, ja que vinc d'Amèrica Llatina, que és va plantejar als bisbes en el darrer Sínode, de Santo Domingo a l'any 1992. Hi va anar Joan Pau II a iniciar-lo, set bisbes i algun cardenal del Vaticà que s'hi van quedar durant tot el Sínode que va ser presidit pel Cardenal Sodano. Hi ha dos temes que són una aportació que avança en relació als Sínodes anteriors, el de Medellín del 68 i el de Puebla del 79. Aquests dos temes són el del laïcat i el de la inculturació del laïcat, que també hi és insinuat, però també assumit amb força. El del laïcat és notable i us vull llegir, acabant amb això, textos magisterials del Sí-

node de Santo Domingo. És a nivell del sagrament de l'orde. Més del cinquanta per cent del Poble de Déu és a Amèrica Llatina i en aquest Sínode hi són els representats bisbes d'Amèrica Llatina. És una trobada més important que els Sínodes de Cartago, per exemple, en els quals eren molt pocs. Vull dir que és representatiu d'una conducció important a l'Església per Amèrica Llatina. Òbviament és el magisteri sinodal el que té major garantia d'assistència de l'Esperit (si no hi ha un concili ecumènic per sobre), però també, precisament per això, és per mirar-ho, des de les altres esglésies, com a Amèrica Llatina l'Esperit suscita la conducció. En aquest sentit parlant d'aquest tema del laïcat i de la relació amb els clergues, els bisbes s'adonen que el tema del Vaticà II ha quedat curt, en el sentit que l'Església encara és massa clerical, que no és primer el Poble de Déu sinó primer el sagrament de l'orde.

Després de citar *Lumen Gentium* 31: “aquesta vocació laical ha de ser fomentada constantment pels pastors a les esglésies particulars” (núm. 94 del sínode), ve l'autocrítica: “perquè comprovem també que els laics no són sempre adequadament acompanyats pels pastors en el descobriment i la maduració de la seva pròpia vocació (d'inserció secular òbviament)”, i segueixen: “la persistència de certa mentalitat clerical en nombrosos agents de pastoral: clergues i fins i tot laics. La dedicació de molts laics de manera preferent a tasques intraeclesials, i una deficient formació, els priven de donar respostes eficaces als desafiaments de la societat” (núm. 96). Per tant és necessària la constant pro-

moció del laïcat lliure de tot clericalisme i sense reduir-ho a allò que és intereclesial (núm. 97). Això ho diuen els bisbes. És una autocrítica. Apel·len al Concili Vaticà II que és, i segueix essent, el magisteri suprem de l'Església. No hi ha cap altre ministeri superior que tingui la garantia de l'assistència que l'Esperit té i segueix tenint. Hauria d'ésser un altre Concili o bé una definició ex-càtedra del Papa que no s'ha donat (l'última va ser del 1950). Per tant, només els magisteris posteriors al Vaticà II, són vàlids en la mesura que siguin coherents amb el Concili Vaticà II.

És necessària la constant promoció del laïcat lliure de tot clericalisme i sense reduir-ho a allò que és intereclesial.

Òbviament es pot explicitar que el Vaticà II diu això i s'ha entès malament. Això d'acord, però si hi hagués una contradicció flagrant entre magisteris posteriors al Vaticà II, s'ha d'obeir el Concili Vaticà II, perquè “s'ha d'obeir primer a Déu i a l'Esperit Sant abans que els homes”, encara que tinguin poder eclesiàstic. Aquest és el gran tema catòlic.

El Papa Joan Pau II va escriure dos documents en motiu del nou mil·lenni, abans del 2000: *Novo Millennio Adveniente* (NMA) i després *Novo Millennio Ineunte* (NMI). Doncs bé, en el NMA, al núm. 36, es planteja un

exàmen de consciència sobre la nostra fidelitat al Concili Vaticà II i passa revista a les quatre constitucions. Diu que s'ha d'entendre bé, i el núm. 50 del NMI acaba amb una pregunta: "hem estat fidels al Concili Vaticà II?"

Doncs bé, al Sínode de Santo Domingo, el núm. 30 diu: "la Nova Evangelització ens exigeix la conversió pastoral de l'Església", com si la pastoral estigués en pecat i s'hagués de convertir. I aquesta conversió exigeix dues coses: primer anar en la línia de l'encarnació del Verb, com es diu a Filipencs 2, amb tot el que això suposa d'autobuidament, com Jesús i, segon, exigeix la coherència amb el Concili Vaticà II, que és el magisteri suprem vigent de l'Església. Amb la qual cosa indiquen que tenen la sensació que la pastoral no hi és coherent, i per això s'ha de convertir al magisteri suprem vigent de l'Església que teològicament és el que té major garantia d'assistència de l'Esperit en l'àmbit del carisma de la conducció.

12. Formació del laïcat

El laïcat és la major part de l'Església. Tant el document del Sínode de bisbes que es va dedicar al laïcat (recordeu *Christi Fideles Laici*) a nivell del Sínode de bisbes universal, com el Sínode de Santo Domingo parlen de coses importants: de l'autonomia dels laics (núm. 98). Autonomia no vol dir independència. Autonomia vol dir dintre d'aquest poble de Déu que tots som, dintre d'aquesta missió apostòlica, el laïcat és un lloc teològic propi que té la seva vocació pròpia. Autono-

mia en aquest sentit, vol dir respectar. Els altres carismes han d'escoltar el que en l'experiència creient té el poble de Déu.

Per tant ja no hi ha una Església docent, que és l'única que té veu, i una Església discent, que només té orella i diu "sí pare", sinó que la vocació del laïcat implica que la seva experiència creient en la inserció (de la parella, de la família etc.) té molt a dir sobre com ser fidels a l'Esperit en aquesta inserció. El capellà que no ho escolta pot conduir el poble molt malament, perquè no té el monopoli de l'Esperit. Els diversos carismes són per a compartir-los. I per tant, tots som veu i tots som orella, cadascú des del seu carisma. El carisma de la conducció el tenen els bisbes, amb la participació dels sacerdots, però no vol dir que ells no hagin d'escoltar. No pot ser que, com qui diu automàticament, perquè són bisbes, ja sempre tenen garantia que conduiran bé. A la història de l'Església a vegades hi hagut papes que han conduït molt malament. Hi ha algun Papa heretge, fins i tot. Honori I, per exemple, que, després d'un concili, va haver de tirar enrera una doctrina cristològica, la qual cosa vol dir que infalible no n'era almenys en aquella qüestió.

13. Corresponsabilitat en la inserció

Per tant, aquest tema és important: la corresponsabilitat. El laïcat aporta la seva experiència en la inserció que busca ser fidel a l'Esperit, no simplement mundanitzant-se, secularitzant-se, sino vivint la inserció secular com

a encarnació, fidel a l'Esperit de Déu per transforma-lo, per fer un regne de Déu inserit en els diferents àmbits de l'existència humana. Aquest tema els laics el tenen per forma de vida pròpia. La vida religiosa no té aquesta inserció d'aquesta manera i els sacerdots tampoc la tenen.

A vegades, un tema dur a l'Església i una de les causes de les quals molta gent en fa problema és com viure la fidelitat a l'Evangeli en la inserció sexual de la parella. Els laics hi són i els capellans no. Si en la conducció no escolten bé com els qui són inserits en en el fet de la sexualitat deuen i viuen la seva fidelitat a l'Esperit de Déu, poden conduir molt malament en aquest tema, no sabent de què va. Han d'escoltar molt per conduir bé, poden fer disbarats perquè estan en un àmbit abstracte, fora de la realitat. El mateix passa en política, en economia, en molts aspectes. I és en aquest sentit que Santo Domingo parla que en la nova evangelització els laics són els protagonistes. Això no vol dir "ara tenen el poder els laics". Vol dir que són els protagonistes. Vol dir descobrir que hi ha problemes en el món i que el laïcat que hi està inserit és el que ha de viure la seva inserció amb fidelitat a l'Esperit.

El problema és que el món no ens escolta. Si vols ser creient en l'oficina, aquesta inserció secular et fa protagonista de la nova evangelització que és la missió de l'Església vers el món. L'Església no és per a ella mateixa, és per al món i si passa que el món no l'acull, pot ser en part culpa de l'Església. És el que recollia *Gaudium et Spes* quan parlava dels signes del

temps. És mirar que passa, quins són els esdeveniments temporals autònoms que vénen de fora, no els que vénen de l'Església. Per això ja tenim magisteri a altres llocs. El punt nou és que l'Esperit de Déu no està monopolitzat per l'Església explícita. Hi ha esperit de Déu també, com diu GS 22, al final del capítol primer, després de posar l'explicitació pasqual: "tot això també és veritat de tots els homes de bona voluntat, en el cor dels quals actua la gràcia d'una manera invisible i de Déu coneguda". I dóna les raons teològiques que ja són de Trento: la gràcia sempre és invisible. Que vol dir amb això? Doncs que encara que no hi hagi la visibilitat sacramental, el sacrament és mediació objectiva de gràcia, però no n'és el monopoli. Hi ha gràcia encara que no hi hagi sacrament. Déu és primer i això va marcar el Concili. Això suposa una altra manera de tractar els germans separats, una altra manera de tractar les religions no cristianes i una altra manera de tractar el món no creient de bona fe, de bona voluntat. Fent referència a l'ateisme, també, del número 19 fins al 21 de GS el primer que dirà és que a l'origen de l'ateisme hi som els cristians. Per la nostra mala manera d'educar en la fe o de viure-la individualment o col·lectiva el que hem fet es tapar en lloc de revelar el veritable rostre de Déu i de la religió, que és el rostre revelat en Jesús.

14. Teologia relativa a la misericòrdia

Acabo amb el judici final. Fixeu-vos amb la paràbola de Mt. 25. És molt

notable. A més és paràbola, i les paràboles són pedagogia de Jesús històricament. El tema de fons és: què és el que haurà tingut sentit en el modest exercici de la nostra llibertat i en el curt temps en que hem pogut fer-la servir?, en la fugaç vida que ens ha tocat de viure?

En definitiva l'únic que haurà tingut sentit és l'únic que coincideix amb l'únic que Déu és, amb la seva única substància, amb l'únic esperit, que el defineix com el *raham*, misericòrdia, *hesed*. Déu és misericòrdia i, per tant, l'únic absolut és la misericòrdia. I el judici final posarà el rostre de Jesús presidint el tribunal. No Déu, sinó Jesús (qui m'ha vist a mi, el visible, ha vist el Pare, l'invisible; Déu ningú no l'ha vist mai). Com a criteri que tenia raó el rostre de Jesús, és que Déu és misericòrdia, acolliment incondicional i llavors, fins i tot, posa la paraula: "quan ho heu fet?". Sempre que ho heu fet als íntims, m'ho heu fet a mi. No demana partides de baptisme, ni si ets capellà o seglar, ni si ets budista o cristià.

Déu és misericòrdia.

Hi ha una teologia de la relativitat que és profundament monoteista i cristiana, que no té res a veure amb al teologia nihilista i nietzscheana: com que Déu ha mort, Déu no és. En aquest cas el criteri de la llibertat és la

voluntat de poder. Tornem a la selva: el més fort s'imposa a costa del més feble. En canvi tenim l'experiència de l'únic Déu revelat, l'única substància, l'únic esperit en el rostre de Jesús, l'home penetrat per aquest únic esperit de Déu que, en lloc de regirse en termes de l'omnipotència que el recolza, l'Esperit el porta a descenrar-se, a l'alteritat, a la misericòrdia. I Déu li dona la raó resuscitant-lo. Llavors el criteri de la Paràbola és: on hi hagut misericòrdia hi ha hagut sintonia amb el que Déu és; on no hi hagut misericòrdia no hi hagut sintonia amb el que Déu és.

Per tant, el desafiament de l'Església és la teologia i la pastoral de la relativitat. Relativitat, què vol dir? Que tot el que hi ha a l'Església val més o val menys segons la relació que tingui amb la misericòrdia, amb la motivació llibertat-misericòrdia i amb la celebració. Allò fonamental és que som objecte de gràcia. Descobrir això ha de motivar la llibertat a ètiques de gratuïtat. I aquest és el tema fort.

Jo no dic que la relativitat signifiqui que no hi ha absolut. Fins i tot el decret *Unitats Reintegratio n. 11*, el document de l'ecumenisme en el Concili, diu que les formulacions dogmàtiques s'han de jerarquitzar, que no tots els dogmes valen igual. Tot és segons la major o menor proximitat que tinguin amb el fonament de la nostra fe.

Dones laiques en l'Església, presència i responsabilitat

DRA. ROCIO FIGUEROA ALVEAR, Pontificio Consejo para los laicos.
Responsable de la sección mujer.

---

1. Introducció

No es pot analitzar cap fenomen històric sense tenir en compte la ruptura que el pecat ha generat en l'ésser humà. El pecat original va tenir conseqüències i generà ruptures en la relació amb Déu, en les relacions humanes, i una desvirtuació en la relació entre l'home i la dona. Jesucrist, amb la seva encarnació ofereix com a do la reconciliació entre les persones i planteja una nova perspectiva sobre la dona, donant-li el valor i la dignitat originària. L'Església ha anat comprènent i aprofundint al llarg de la seva història la dignitat de la dona i ha ajudat en aquest procés de consciència de la seva missió.

Tanmateix, en diverses èpoques de la història, la dona ha estat exclosa i ha patit discriminacions en la vida social, política i cultural. En el segle XIX un filòsof com Hegel, en la seva obra *Filosofia del dret*, afirmà que el baró representava l'objectivitat i la universalitat del coneixement, mentre que la dona estava dominada pel sentiment. El mateix autor considerava que la participació de la dona en l'àmbit pú-

blic significava la ruïna d'aquest mateix àmbit: «L'home té la seva vida efectiva, substancial en l'Estat, en la ciència, etc., en general en la lluita, en el treball amb el món extern i amb ell mateix; [...] en la família [...]; la dona té la seva determinació substancial, el seu caràcter ètic, en la pietat».¹ Si és que a la dona se li reconeixia algun valor, es limitava només a l'esfera privada de la família. Davant l'idealisme filosòfic de Hegel, la reacció marxista d'Engels va proposar una perspectiva conflictiva entre l'home i la dona, intentant verificar que la lluita marxista es dona també en la relació entre tots dos.

En les primeres dècades del segle XIX es generaven els primers moviments de dones que buscaven defensar les oportunitats de la dona en l'educació, així com els seus drets civils i polítics, amb la possibilitat d'accedir a les diverses professions i universitats. La convicció que hi havia una igualtat jurídica, política, social i laboral entre els dos sexes fou summament important. Aquestes denúncies, vàlides en elles mateixes, provenien en alguns casos de militants

---

1. G. W. F. Hegel, *Principios de la Filosofía del Derecho o Derecho natural y Ciencia Política*, trad. J. L. Vermal, Buenos Aires 1975, paràgraf 166.

catòlics que, si bé defensaven el dret de la dona a la participació política i a l'educació, mantenien una gran atenció al rol matern. En altres casos les denúncies van venir del moviment feminista liberal o de corrents de caire marxista amb una forta càrrega ideològica.

Al segle XIX es generaven els primers moviments de dones que buscaven defensar les oportunitats de la dona en l'educació.

La segona onada feminista apareix amb la revolució sexual dels anys seixanta, i entre les seves representants tenim Betty Friedan, amb el seu llibre *The Feminine Mystique* (1963). Betty Friedan fundà l'Organització Nacional de la Dona i va promoure l'abolició de la discriminació contra la dona incloent, en la seva llista de drets, el dret a l'avortament i al lesbianisme. Aquest feminisme buscava no solament la total igualtat amb l'home, sinó una negació dels rols tradicionals de la dona, com la maternitat i la família, promovent la defensa de l'avortament i el dret de cada dona sobre el seu cos.

Actualment hi ha diferents feminismes i diverses tendències, davant els quals cal fer un discerniment serè i objectiu. El mateix Joan Pau II convidava a promoure un «nou feminisme» que defensés la dignitat i la promoció de la dona. L'Església defensa la dona i convida a fer un examen sobre tendències que s'oposarien a la seva veritable promoció. La Carta de la Congregació per a la Doctrina de la Fe sobre la *col·laboració de l'home i la dona en l'Església i en el Món*, considera que «els darrers anys s'han dibuixat noves tendències per a afrontar la qüestió femenina».² La primera d'elles seria la tendència a generar un antagonisme entre l'home i la dona, que davant «els abusos de poder es respon amb una estratègia de recerca de poder. Aquest procés duu a una rivalitat entre els sexes».³ La segona tendència seria una conseqüència de la primera. En voler «evitar qualsevol supremacia d'un o altre sexe, es tendeix a cancel·lar les diferències».⁴ Aquesta segona tendència es refereix al feminisme de *gènere*. M'aturaré en l'anàlisi d'aquest perquè considero que va aconseguint una difusió cultural i intel·lectual als Estats Units i a Europa. Crec que aquestes dues tendències ajuden a comprendre el nou paradigma cultural que els cristians hem d'afrontar, i particularment les dones laiques en l'Església.

2. Congregació per a la doctrina de la fe, *Carta sobre la col·laboració de l'home i la dona en l'Església i en el món*, núm. 2.

3. *Ibidem*.

4. *Ibidem*.

*Hi ha diferents
feminismes i diverses
tendències, davant els
quals cal fer un discer-
niment serè i objectiu.*

2. Nou paradigma cultural

La teoria de gènere promoguda pel feminisme radical és a l'origen de molts problemes socials i culturals; és com la punta de l'iceberg d'aquest nou paradigma cultural que voldria desmuntar les bases de la nostra societat. El feminisme de gènere considera que les característiques masculines i femenines es construeixen socialment i no tenen en compte la natura i les diferències sexuals inscrites en la biologia. El feminisme radical s'apropia el concepte de gènere per parlar de la dimensió social de les diferències sexuals.⁵ Aquesta perspectiva defensa el canvi dels rols de gènere. Foucault considera les arrels de l'«heterocentrisme» com un sistema de poder, per la qual cosa la cultura ha d'alliberar-se d'aproximacions antropològiques i de les religions que sostenen l'ordre de dominació ancestral. S'ha adoptat, així, la definició de Derrida de la deconstrucció de la filosofia i s'ha iniciat un moviment utilitzant el terme 'gènere' com l'arma contra els rols socials: la religió, la tradició, l'educació, la política.

El problema de la ideologia del gènere és que intenta separar les funcions immutables sexuals de l'home i de la dona de les seves funcions socials. Aquestes últimes poden ser construïdes o deconstruïdes contínuament segons les tendències culturals i l'opció arbitrària individual. Com a conseqüència, maternitat i paternitat són dos rols que han de ser deconstruïts segons el propi rol en la societat, i l'individu pot «triar» quin rol vol tenir. Ens trobem davant d'una nova versió del feminisme que no busca tant la paritat entre home i dona com la desaparició de la família amb una aproximació a una humanitat andrògena.

D'aquesta manera veiem com el feminisme radical o la teoria del «gènere» no és únicament una posició filosòfica respecte al tema de la dona, sinó més aviat una manera de proposar un nou paradigma cultural que cerca eliminar una societat basada sobre uns valors estables i perennes. Hi ha un intent de buscar una revolució cultural global, una nova ètica postmoderna i, doncs, postjudeocristiana: «la postmodernitat implica una desestabilització de la nostra aprehensió racional o teològica de la realitat, una desestabilització de l'estructura antropològica donada per Déu a l'home i la dona, de l'ordre de l'univers establert per Déu. La tendència de la postmodernitat és que tota realitat és una construcció social. La veritat i la realitat no tenen un contingut estable i objectiu».⁶

5. Cf. Secretariat General de la Conférence des Evêques de France, *La problématique du genre*, Paris 2006, p. 4.

6. M.A. Peeters, *The New Global Ethic: challenges for the Church*, p. 13 (la traducció és meua).

Hi ha un intent actual d'establir un nou ordre ètic mundial basat sobre dos pilars: per una banda, l'autonomia individual i, per l'altra, l'accentuació de la diversitat cultural sense tenir en compte la unitat antropològica. En col·locar l'autonomia com a valor primordial, cadascú és lliure de decidir per si mateix d'una manera absoluta. La llibertat no té límits i no té cap relació amb cap mena d'instància objectiva. Alhora, accentuant la diferència cultural sense afirmar la unitat antropològica, tot punt de referència s'acaba relativitzant. Poc abans de ser elegit papa, el cardenal Ratzinger va parlar de la dictadura del relativisme.⁷ L'expressió sembla paradoxal. La dictadura significa imposició, i el relativisme és la negació dels absoluts. De tota manera, la paradoxa és només aparent. El relativisme modern s'imposa. Nega els valors, però d'una manera suau i no amenaçadora.⁸

3. Desafiaments de les dones laiques en l'Església

Davant d'aquesta problemàtica cultural la dona laica en l'Església es troba diversos desafiaments. Quina és la seva identitat? Què fer com a Església per a animar la seva presència i la seva responsabilitat sense caure en perspectives que acaben per no ajudar-la i promoure-la realment?

a) *Desafiament antropològic*

Cal que l'Església, una vegada i una altra, proposi la veritat sobre l'ésser humà que brolla de la revelació cristiana.

Per a tenir una perspectiva correcta tant de l'home com de la dona cal acostar-se als relats de la creació del Gènesi. Llegint detingudament aquests relats podem trobar-hi la igualtat en la dignitat de l'ésser humà. Com sabem prou, hi ha dos relats en el Gènesi que parlen de la creació de l'home i la dona. El primer relat afirma: «Déu va crear l'home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, creà l'home i la dona» (Gn 1,27). El segons relat del Gènesi assenyala que, després d'haver creat l'home, Déu es diu: «No és bo que l'home estigui sol. Li faré una ajuda que li faci costat» (Gn 2,18) i Déu crea la dona de la costella d'Adam. Per a interpretar els textos correctament és important llegir-los tots dos conjuntament.

Per a tenir una perspectiva correcta tant de l'home com de la dona cal acostar-se als relats de la creació del Gènesi.

7. Card. J. Ratzinger, *Homilia pro-eligendo pontifice*, 20/4/2005.

8. Cf. M. A. Peeters, *The New Global Ethic: challenges for the Church*, p. 17.

Joan Pau II, en les seves catequesis sobre aquests textos, assenyala que el segon relat fa referència no tan sols a la cronologia de la creació, sinó també a la soledat experimentada pel primer home. Llegint en conjunt un text amb l'altre es pot comprendre que la soledat originària es refereix tant a l'home com a la dona: «el context complet d'aquesta soledat de què parla Gènesi 2,18 ens pot convèncer que es tracta de la soledat de l'«home» (baró i dona), i no únicament de la soledat de l'home baró, produïda per l'absència de la dona».⁹ Aquesta soledat fa referència a dues realitats: per una banda, l'experiència de la naturalesa de l'ésser humà que pren consciència de la seva pròpia superioritat amb relació a la creació i, de l'altra, una soledat originària que només es realitza en la comunió: «la comunió de les persones podia formar-se solament a base d'una “doble soledat”».¹⁰

A més de parlar de la igualtat de la dignitat afirmada i confirmada per la lectura nova de Joan Pau II sobre els relats del Gènesi, també cal afirmar que el relat convida a una complementarietat recíproca. L'home i la dona van ser creats per a ser companys, per a viure l'un per a l'altre com un do sincer de si. La dona no és l'ajuda unilateral de l'home, sinó que

tots dos s'han d'ajudar recíprocament: «Quan el Gènesi parla d'“ajuda” no fa referència només a l'*actuar*, sinó també al *ser*. La feminitat i la masculinitat són complementàries entre elles, no únicament des del punt de vista *físic i psicològic*, sinó també *ontològic*. Només gràcies a la dualitat del “masculí” i del “femení” el que és humà es pot realitzar plenament».¹¹ Aquesta complementarietat no s'ha d'entendre en el sentit platònic del terme, en què l'altre es converteix en la part que falta per a completar-se. La dona és un ésser íntegre, així com l'home és un ésser complet, però tots dos estan cridats a realitzar-se a través de la relació recíproca: «el jo és tan en si i per si, però té necessitat de l'altre per a realitzar-se, per a no “defraudar-se” a ell mateix».¹²

L'afirmació de la igualtat entre l'home i la dona no vol pas dir no contemplar la diferència i la particularitat de viure cada un la pròpia vocació i identitat. Quina és la particularitat de l'ésser femení? Crec que seria reduïtiu atribuir a les dones certes virtuts i a l'home unes altres. Tots, homes i dones, són persones cridades a viure l'amor i el do de si mateix conquistant les virtuts cristianes. D'altra banda és veritat que hi ha moltes diferències d'una dona a una altra i d'un

---

9. Joan Pau II, *Audiència general*, 10/10/1979, núm. 2. Cf. B. Castilla de Cortázar, *¿Fue creado el varón antes que la mujer? Reflexiones en torno a la antropología de la creación*, Madrid 2005.

10. Joan Pau II, *Audiència general*, 14/11/1979, núm. 2.

11. Joan Pau II, *Carta a les dones*, 29/6/1995, núm. 7.

12. A. Scola, *Uomo-donna. Il caso serio dell'amore*, Milano 2005, p. 94 (La traducció és meva).

home a un altre. Tanmateix, no es pot negar que els homes i les dones són diferents. I si bé l'un i l'altra estan cridats a viure els valors humans, algunes dimensions o valors són més connaturals a la dona. Per això és important que sigui ella qui els faci presents en la societat i pugui ajudar els homes a viure'ls o valorar-los també. Valors com la preocupació per la persona concreta, la capacitat de sacrifici, la flexibilitat i l'acollida, la fidelitat, són dimensions que considero que en general són més connaturals a la dona.

Hi ha dues característiques que responen a la constitució de ser dona: una és la crida de la dona a la maternitat i l'altra és la manera particular com està convidada a participar en l'edificació de la cultura, i en aquestes dues característiques crec que s'ha de centrar la seva missió com a laica i la seva presència i responsabilitat en l'Església i en el món.

La dona no és l'ajuda unilateral de l'home, sinó que tots dos s'han d'ajudar recíprocament.

Respecte a la maternitat cal dir que convida a reflexionar sobre la vocació de la dona, no tant per absteure'n una

perspectiva naturalística, en la qual és el cos de la dona el que la defineix, sinó, ben al revés, per a comprendre com el cos és una manifestació de l'esperit de la dona. En aquest sentit, la feminitat i la masculinitat són dimensions fonamentals de la persona. Edith Stein va afirmar que no tan sols és una realitat biològica sinó una característica que travessa la *psique* i l'esperit. El fet de parlar de la maternitat com d'un element clau de la identitat femenina «no autoritza de cap manera a considerar la dona exclusivament sota l'aspecte de la procreació biològica».¹³ Quan parlem de maternitat considerem que és un tret de tota dona creada per a protegir la vida, per a custodiar-la, per a atendre la persona concreta. I aquí concebem la maternitat en el seu sentit més ampli, com a preocupació per l'ésser humà concret, com la capacitat de sacrifici davant les necessitats dels altres, com el do per a aconseguir unir i crear ponts entre les persones. La dona té una «familiaritat particular amb l'origen i la fi de la vida: amb el néixer i el morir de cada home. A la cova de Betlem i al Calvari, als peus de la creu, Maria, la dona per excel·lència, té un rol de protagonista. En ella —esposa, mare i verge— els trets característics de la identitat femenina ressalten en tota la seva força lluminosa».¹⁴ Crec que avui més que mai, en un paradigma cultural que vol rebutjar la maternitat i la paternitat com una cosa estranya a la naturalesa

13. Congregació per a la Doctrina de la Fe, *Sobre la col·laboració de l'home i la dona en l'Església i en el món*, 31/5/2004, núm. 13.

14. A. Scola, *Uomo-donna. Il caso serio dell'amore*, Milano 2005, p. 24 (la traducció és meva).

humana i simplement una opció a seguir, s'ha d'afirmar que la vocació a la maternitat és en tota dona: «és una realitat que estructura profundament la personalitat femenina».¹⁵ Tanmateix, les vocacions de la dona són dues: la crida de Déu a constituir una família, és a dir, la dona cridada a la vocació al matrimoni i a la maternitat física com a manera concreta de desplegar-se, i la vocació de la dona a la consagració a través de les seves múltiples formes. La consagració recorda a la maternitat física la seva dimensió fonamentalment espiritual. La maternitat es pot desplegar on no hi ha generació física.

La dona té una familiaritat particular amb l'origen i la fi de la vida: amb el néixer i el morir de cada home.

Així, doncs, si la dona renuncia a la maternitat, renuncia a si mateixa. I crec que la primera missió de les dones laiques en l'Església és revalorar i exaltar la bellesa de ser mare. Crec que hi ha moltes dones que se senten cridades a desplegar els seus dons dintre la família i han de sentir-se valuoses en escollir la vocació al matrimoni i a dedicar-se a l'educació dels seus fills. En la majoria dels casos, actualment les dones i els homes han de combinar la família i el treball. Crec que aquí és

molt important superar les contradiccions en moltes societats que estan organitzades sobre la base de criteris de practicitat i eficiència, i, per tant, amb unes polítiques familiars que no protegeixen les mares que treballen ni els donen suport. De tota manera, els creients, mares i pares tenen el repte de viure una clara jerarquia de valors posant el de la família com una realitat prioritària.

b) *Desafiament apostòlic*

Tanmateix, la vocació de la dona laica no es realitza només en la maternitat, sinó que s'ha de desplegar en l'edificació de la cultura. Ella va ser cridada, juntament amb l'home, a ser cocreadora i a participar en l'acció creadora de Déu en el món. La dona, junt amb l'home, està cridada com a laica des del baptisme a participar en la missió evangelitzadora de l'Església. Des de les seves pròpies característiques femenines, des del seu estat de vida, des del moment històric que viu, ha de respondre a la crida de Déu a complir la seva missió.

La vocació de la dona laica no es realitza només en la maternitat, sinó que s'ha de desplegar en l'edificació de la cultura.

15. Congregació per a la Doctrina de la Fe, *Sobre la col·laboració de l'home i la dona en l'Església i en el món*, 31/5/2004, núm. 13.

Em sembla que una aportació fonamental serà de quina manera la dona ha d'unir les dues característiques: l'exercici de la seva maternitat i l'edificació cultural com a laica. La vocació apostòlica del laicat és anunciar Crist en les realitats temporals. I avui més que mai, aquesta crida a evangelitzar la cultura es mostra particularment desafiant. Com explicava abans, el problema del feminisme radical és només la punta de l'iceberg d'un problema cultural. Ens trobem davant un món que vol arrencar tots els fonaments i les arrels cristianes. Davant la crisi de la veritat en el món, davant d'una societat que està perdent els fonaments del propi edifici i desorienta l'ésser humà, i mina la seva dignitat més que mai, avui les dones laiques han de ser apòstols de la *veritat*. Una dona laica ha de ser col·laboradora de la veritat, boca de la veritat, portadora de la veritat. I cadascú brindarà aquest servei des de les seves qualitats i capacitats particulars: en la família, en l'apostolat directe, en el consell espiritual, en l'animació de grups, en iniciatives culturals, en l'educació, a través dels mitjans de comunicació, en la producció intel·lectual, en la parròquia, en el món del treball, en l'art, en l'organització social, en llocs de responsabilitat que li permetin inspirar accions i polítiques en tots els àmbits. Per això, un desafiament apostòlic important per a les dones laiques és evangelitzar la cultura. En constatar la crisi cultural, les dones juntament amb els homes han d'unir-se per a crear àmbits culturals en què es percebin i es puguin viure i expressar els valors evangèlics. Aquí treballar com a comunitat eclesial és

fonamental. No n'hi ha prou amb una acció aïllada, s'han de fer projectes en comú, a escala parroquial, diocesana, d'associacions o moviments. Aquests àmbits han d'expressar els valors de l'Evangeli perquè en el lloc on quotidianament viu i es desplega l'ésser humà pugui trobar una resposta a la nostàlgia de Déu que porta al cor i a l'anhel profund de llibertat, d'amor, de solidaritat.

I en aquesta crida a evangelitzar, cada dona laica té una missió particular a complir. Cada dona és única i descobrirà la missió a què està cridada només a la llum de la seva pròpia identitat personal i, per tant, a la llum de Jesucrist. Només en la trobada personal amb el Senyor Jesús, la dona podrà veure com en un mirall la seva pròpia dignitat, se sentirà estimada per Déu Pare i en el procés de conformació amb la persona de Crist sota el guiatge de Maria, tota dona a l'escolta de l'Esperit anirà descobrint la seva pròpia identitat i, doncs, la missió que Déu vol per a ella.

Cada dona és única i descobrirà la missió a què està cridada només a la llum de la seva pròpia identitat personal.

En aquest camí, Maria s'ha de convertir en el model paradigmàtic per a tota dona. A vegades és difícil comprendre el rol que va tenir i té Maria

en la història de la salvació, o ens podem aturar només en alguns trets de la seva rica personalitat. És veritat que parlar de Maria ens evoca tendresa, compassió, maternitat, sensibilitat. Tanmateix crec que és important per a la devoció mariana accentuar també el rol actiu que tingué en la història de la salvació. Maria va assumir personalment la responsabilitat de ser la primera deixeble, de ser apòstol de la Veritat. La veiem coherent quan assumia tot el que comportava ser la mare de Crist; coherent en l'acceptació del pla de Déu per a ella; constant i entregada en la missió d'educar el Fill per a la seva missió futura; fidel en la comunió amb els seus sofriments i amb la passió; i, finalment, forta davant la missió apostòlica que Crist li va encomanar des de la creu: «Dona, aquí tens el teu fill» (Jn 19,26). Dient-li aquestes paraules, Jesús li assenyala Joan, en qui hi ha representada tota l'Església. Maria té la gran missió de guiar i conduir tots els éssers humans vers el seu Fill. No és una dona passiva. No és una missió poc important. En la comunitat primitiva va haver de sostenir amb la seva pregària i la seva maternitat tota una comunitat d'apòstols en una profunda crisi d'esperança. Des del cel continua exercint la seva maternitat buscant que cada vegada més persones es trobin amb el seu Fill i educant el cor de tots els cristians perquè s'assembli al de Jesús. Ella, per la seva comunió profunda amb el Pare i el Fill en l'Esperit, va poder fer cristal·litzar i realitzar la seva missió en el món.

Així mateix, tota dona, en un diàleg continu amb Déu i amb els al-

tres, ha de descobrir els seus talents, les seves capacitats i possibilitats, i també descobrir el moment particular de la seva vida. Déu no crida a una sola missió en la vida. L'important és ser feliços a la pròpia identitat, és que la dona descobreixi què vol Déu d'ella com a dona, aquí i ara, per a poder desplegar la missió en consonància amb el propi ésser. Alhora, és en la missió que la mateixa persona va descobrint la resposta a l'interrogant sobre la pròpia identitat. La persona no pot descobrir qui és si no es llança al desplegament, perquè és també en l'acció on es va revelant l'ésser.

I ja que una característica fonamental de ser dona és la maternitat i ja que avui aquest nou paradigma cultural ha renunciat tant a la maternitat com a la veritat, es tracta de poder unir totes dues coses: és a dir, la maternitat femenina amb el ser apòstols de la veritat i aleshores viure com a dones laiques en l'Església i, a semblança de la Mare, amb una *intel·ligència maternal*. S'ha d'unir la maternitat a l'evangelització de la cultura, s'ha d'unir la intel·ligència a la maternitat. En un món on té primacia el relativisme i es rebutja *a priori* tota presentació de la veritat, crec que la dona està cridada en l'Església a preparar el terreny del cor humà i presentar i comunicar la veritat perquè pugui ser aollida i assumida.

La dona, per la seva maternitat, està unida a la generació de la vida i a la seva educació i formació, i, per tant, és molt capaç de generar i despertar en l'altre l'anhel de la veritat. Mons. Caffarra afirma que «la veritable genera-

ció consisteix en l'educació».¹⁶ En aquest sentit, les dones han de seguir els passos de Maria, que en la Conferència General de l'Episcopat Llatinoamericà a Puebla, va ser anomenada «la pedagoga de l'Evangeli». La dona està cridada a presentar la veritat amb el profund respecte per la llibertat, i amb la delicadesa i el tacte matern podrà formar i ajudar la persona a l'adhesió a la veritat que el transcedeix.

Es tracta, doncs, no d'un simple exercici de la maternitat. Viure una intel·ligència maternal és una dimensió molt més complexa; la dona ha de donar un accent fort a la fe en la ment, s'ha de formar intel·lectualment perquè amb una fe profunda i una intensa adhesió del cor pugui donar als altres raons de la seva esperança; només així la dona podrà donar a llum molts homes i dones en la fe.

c) *Desafiament testimonial*

De tota manera, la dona, com podrà ser apòstol i portadora de la Veritat? Donada l'extensió del mal en les seves múltiples formes, el Sant Pare assenyala el camí, mostrant que l'única manera és entrar en comunió i amistat profunda amb Crist que ajuda a viure un camí de purificació:

«Com podríem fer present la Paraula amb les paraules, sinó per mitjà d'un procés de purificació del nostre pensament, que ha de

ser també i sobretot un procés de purificació de les nostres paraules? Com podríem obrir el món, i primer obrir-nos nosaltres mateixos, a la Paraula sense entrar en el silenci de Déu, del qual procedeix la seva Paraula? Per a la purificació de les nostres paraules i, doncs, per a la purificació de les paraules del món necessitem el silenci que es transforma en contemplació, que ens fa entrar en el silenci de Déu i així ens permet arribar al punt on neix la Paraula, la Paraula redemptora. L'obediència a la veritat hauria de fer casta (*castificare*) la nostra ànima, guiant-nos així a la paraula correcta, a l'acció correcta. Dit d'una altra manera: parlar per aconseguir aplaudiments, parlar per dir el que la gent vol escoltar, parlar per obeir la dictadura de les opinions comunes es considera com una espècie de prostitució de la paraula i de l'ànima. La «castedat» a què al·ludeix l'apòstol sant Pere significa no sotmetre's a aquestes condicions, no buscar els aplaudiments, sinó l'obediència a la veritat».¹⁷

Així, doncs, només qui viu la comunió i l'amistat amb Crist pot després ser apòstol de la veritat. Només arribarem a tenir la intel·ligència materna i podrem complir la nostra missió en el món quan els pensaments i les paraules i les iniciatives sorgeixin com les de Crist en el silenci davant la presència del Pare. De la trobada i la

16. C. Cafarra, *Creati per amare*, Siena 2006, p. 157.

17. Benet XVI, *Homilia a la Comissió Teològica Internacional*, 3 octubre 2006.

comunió amb el Pare brollen les paraules i brolla un anunci creïble. Només des d'aquesta trobada amb Jesucrist podem esdevenir un instrument vàlid de la Paraula encarnada. I aquí el temps dedicat a la pregària, a la intimitat amb Déu és fonamental.

Només qui viu la comunió i l'amistat amb Crist pot després ser apòstol de la veritat.

Per això, el Sant Pare parlava de purificació de les paraules, dels pensaments, perquè no siguin les pròpies paraules, la pròpia «missió» o projecte personal. La garantia de no confondre «el meu projecte» amb el pla de Déu és com un viu aquesta relació amb Déu. No es tracta d'un protagonisme ni de les dones, ni dels homes. A vegades el creient pot confondre fàcilment la missió amb el propi projecte personal. Crist, en aquesta trobada personal anirà fent la persona més lliure, més reconciliada. Només acudint a la font de l'amor de Déu, bevent de la font d'aquest Amor podrem ser apòstols en el món, i les persones acostumades a una societat positivista podran percebre que Déu no és una idea abstracta, sinó absolutament real, perquè s'ha fet carn en la pròpia existència, en la manera de pensar, de sentir, de reaccionar, de viure.

DONES LAIQUES, PRESENCIA I RESPONSABILITAT

Quina presència i quina responsabilitat tenen les dones en l'Església?

Parlar de presència evoca identitat i parlar d'identitat evoca història. Són molt interessants les paraules de Benet XVI sobre la presència de les dones en l'Església. En l'audiència general, parlant de la presència de les dones, va citar primer de tot Maria en el seu rol protagonista com a Mare del Reconciliador i després esmentà la presència de «diverses dones que de diferents maneres giraren entorn de la figura de Jesús amb funcions de responsabilitat [...] Maria Magdalena, Joana, Susanna i “moltes altres” (cf. Lc 8,2-3).¹⁸ També en la comunitat primitiva hi trobem una presència i responsabilitat de dones significatives. Com a exemples, el mateix Papa va assenyalar que la breu carta de Pau a Filèmon anava adreçada també a una dona anomenada Àpfia i semblaria que en la comunitat de Colosses ocupava un lloc important: «en el mateix context epistolar, l'Apòstol, amb una gran delicadesa, recorda altres dones: una certa Maria, i després Trifena, Trifosa, “l'estimada” Pèrsida, i Júlia, de les quals escriu obertament que “han treballat molt per vosaltres” o “han treballat molt en el Senyor” (Rm 16,6.12a.12b.15) subratllant així el seu intens compromís eclesial».¹⁹

18. Benet XVI, *Audiència general*, 14/2/2007.

19. *Ibidem*.

Les dones han estat sempre presents al llarg de la història de l'Església i aquesta presència va creixent cada cop més. Veiem grans santes que durant la seva història han brillat per la seva profunda comunió amb Crist i s'han convertit en models de dones. Al mateix temps són dones que han ofert a la humanitat un ensenyament profund de vida espiritual i de fondària en la comprensió del misteri de Déu. Aquestes grans santes, moltes d'elles doctores de l'Església, mostren que la dona pot oferir a l'Església ensenyaments vàlids. Com a part del poble de Déu han rebut el dipòsit de la fe i hi han aprofundit amb l'assistència de l'Esperit (DV 8.10).²⁰ Santa Teresa d'Àvila, santa Caterina de Siena, santa Teresina del Nen Jesús, santa Edith Stein, santes i doctores de l'Església per la profunda vida espiritual que ofereix a cadascuna la capacitat de penetrar el misteri de Déu i, alhora, exercir amb l'autoritat que ve de la gràcia l'aportació en la societat en què els tocava viure.

Santa Teresa d'Àvila, santa Caterina de Siena, santa Teresina del Nen Jesús, santa Edith Stein, són santes i doctores de l'Església per la profunda vida espiritual.

L'Església, doncs, sempre ha acompanyat la dona i ha caminat al seu costat en aquesta més gran comprensió de la seva dignitat i missió. El segle XIX és ple d'exemples de fundacions i extensió de congregacions femenines dedicades a l'educació, a l'assistència sanitària. I veiem fundadores i superiors exercint en la societat un rol de lideratge. Això sense esmentar la presència de tantes mares de família que, amb el seu testimoni de vida i l'educació dels seus fills, han mantingut la fe de generació en generació.

En companyia de Maria i de totes aquestes grans dones que ens han precedit en la fe, la dona laica no s'ha de sentir sola, però s'ha de preguntar quina mena de presència se li demana davant els nous desafiaments culturals. El papa Benet XVI convida les dones a una major presència: «crec que les mateixes dones, amb la seva empenya i la seva força, amb la seva superioritat, amb allò que definiria com la seva "potència espiritual", sabran fer-se un espai».²¹ El Papa anima la dona a fer-se un espai, encoratjant-la a fer fructificar la seva potència espiritual. No es pot oblidar que la dona és primer de tot laica i, com a tal, la seva missió no és principalment dins les estructures de l'Església: la seva missió és l'evangelització. Tanmateix, és veritat que el Sant Pare també assenyala que les dones han de ser presents i les convida a treballar en les estruc-

20. Cf. C. Aparicio, «La donna nel magistero dopo il Vaticano II» en: Società Italiana per la ricerca teologica, *Ricerche Teologiche*, Bologna 2002, XII/2002, n. 1, p. 207.

21. *Entrevista al sant pare Benet XVI en previsió del seu proper viatge a Baviera, 5/08/2006.*

tures de l'Església. Ell mateix constata, l'agost del 2006, que aquesta presència ja s'està donant. Cada vegada hi ha més dones consultores en els dicasteris vaticans, oficials i líders en organismes de la Santa Seu, en la presència en els sínodes, en els consells pastorals, en les estructures de les diòcesis concretes, etc. A més, és interessant que, en l'última catequesi, el papa Benet XVI, en parlar sobre les dones, les convida a la "responsabilitat"; les invita a assumir la missió eclesial i apostòlica no d'una manera passiva, sinó en primera persona: en la família, en l'ambient laboral, social i eclesial.

Per a aquesta realització pràctica assenyalo algunes pistes concretes per a la pastoral:

- formació sòlida en la fe per a les dones,
- revaloració del valor de la família,
- promoció de la dona pel que fa a la comunicació i transmissió de la fe,
- formació de lideratge en les dones catòliques perquè despleguin les seves capacitats en els diversos àmbits culturals.

Voldria acabar amb les paraules de la *Christifideles laici*: «és del tot necessari passar del reconeixement teòric de la presència activa i responsable de la dona en l'Església a la realització pràctica».²² I això en gran mesura depèn de nosaltres, les dones.

Factors essencials per a conviure¹

MANUEL SEGURA MORALES s.j., professor jubilat de la Universitat de La Laguna.
És autor del Programa de Competència Social.

---

1. Presentació

La nostra tasca d'evangelització consisteix, essencialment, en la transmissió d'un missatge que canvia la vida. Aquest missatge és que Déu ens estima i és a prop, i la seva gran conseqüència pràctica és que ens hem d'estimar els uns als altres com ell ens ha estimat.

Però les relacions humanes sempre han estat acompanyades pel conflicte i no és fàcil practicar aquest manament nou, ni tan sols entendre'l. Actualment hi ha molta soledat o, com l'anomenà Erich Fromm, molta «separatitat».

Buscant ansiosament no estar sols, mirant de fugir d'aquesta soledat negativa, alguns cauen en una forma violenta de dominar els altres, mentre que altres es deixen dominar per no estar sols. Són les postures clàssiques de sadisme o masoquisme, en diverses intensitats. Molts han arribat a la conclusió que aquestes són les úniques maneres de reaccionar en qualsevol situació: la passivitat o la violència: «O callo o el mato», es diu popularment.

Però l'única relació humana sana, l'única que prepara a rebre bé la bona notícia de l'evangeli no és ni passiva ni violenta, sinó assertiva: és a dir, eficaç i justa. Hem d'ensenyar als nostres infants, als nostres joves, als nostres adults, a relacionar-se assertivament, que és relacionar-se amb justícia i eficàcia. Només així arribaran a comprendre què és estimar-se com a germans. Només així podran entendre què és estimar-nos els uns als altres com Jesús ens ha estimat.

Per aquí va aquesta ponència, com aconseguir una relació humana justa i eficaç; quins són els factors psicològics i morals necessaris per a aconseguir aquesta relació assertiva. Parlem d'una cosa molt seriosa, d'un requisit clau en la preevangelització.

2. Primera part: els factors cognitius

Hi ha gent que ho té difícil, això de relacionar-se, que no ho entén bé, però necessitem una base humana per a predicar l'evangeli. No cal que siguin persones molt intel·lectuals; hi pot haver gent analfabeta que entén perfectament què és l'amor, hi pot haver-hi gent amb molts doctorats que no ho

---

1. Ponència presentada a les IX Jornades d'Apostolat Seglar 2006, "Les relacions personals en ordre a l'evangelització".

entén, sinó que és molt egoista. El que dic és que fa falta una base humana, perquè avui dia estem fent una societat tan violenta, pel que apareix en els mitjans de comunicació i per un cert abandonament que hi ha dels fills, que aquests fills veuen com a solució la violència. De la televisió, n'arxiven la violència com una solució, és a dir: quan no hi ha solució, quan les coses es fan difícils, la sortida és la violència. Un noi, quan arriba a quinze anys, si veu normalment dues hores diàries de televisió, ha vist unes vint-i-quatre mil morts violentes, unes de reals, que són les de les notícies, i altres d'inventades, fictícies o virtuals, que són les de les pel·lícules.

Erich Fromm deia que la por més profunda de l'ésser humà és la por de la soledat, en el mal sentit de la paraula; no en el sentit ric de soledat sonora, de soledat per a pregar, per a escoltar música, per a descansar, sinó en el sentit d'aïllament: sentir-se separat, sentir que un no estima ningú i no és estimat per ningú. A aquesta por s'hi busquen sortides falses, i n'hi ha dues que avui dia s'utilitzen contínuament: la sortida de la violència –jo domino l'altre i el trepitjo, l'esclavitzo–; és el sadisme, que, per descomptat, és una relació falsa amb una altra persona. O em deixo dominar i esclavitzar per l'altre, que és masoquisme. L'única relació autèntica (ho diu l'Evangeli i ho repeteix Erich Fromm) és l'amor, l'amistat que hi ha d'haver en les tres menes d'estimació, que són l'amor de família, l'amor de parella i l'amor d'amics. L'amistat és la base de tots tres.

Els antropòlegs ens diuen que aquestes dues sortides –el sadisme i el masoquisme– vénen de la part animal del nostre cervell, el que anomenen el cervell animal, el paleocèfal, el més antic, el que tenim en comú amb els animals i no ens dóna més sortides que dues, com als animals: la fugida o l'atac. Quan hi ha un perill, si l'altre és més feble que jo, l'ataco; si l'altre és més fort, fujo. Això fa segles i segles que ho fan, els animals. Molts estan convençuts que aquestes són les úniques sortides que hi ha, i no es fan el càrrec que n'hi ha una altra, que és la humana, que és la de la part nova del cervell humà, el neocèfal, que és on podem dialogar, on podem resoldre les dificultats amb eficàcia i justícia.

El convenciment que només hi ha aquestes dues sortides, la inhibida i la violenta, està fixat en el subconscient de molta gent que, quan diem als nois, als joves o als adults que no siguin agressius, pensen dintre seu que volem que siguin idiotes, que es deixin trepitjar pels altres. I no, no ho volem pas, això. Ni una cosa ni l'altra. Llavors, quina solució hi ha? Només l'assertivitat: això és el que volem aconseguir, l'assertivitat, que és eficàcia i justícia. Eficàcia és un terme cognitiu: veure què és eficaç per a resoldre aquest problema, quina és la millor sortida, com reaccionaran els altres. I justícia és un terme moral. Per tant, ni violència ni inhibició. No volem ni agressivitat ni inhibició: totes dues són dolentes. Ens acostuma a preocupar més l'agressivitat, pels problemes que engendra, però ens hauria de molestar també que la gent fos inhibida. A vegades creiem que els inhibits estan

molt bé perquè no creen problemes; però no saben defensar-se, són tímids, són els que es deixen trepitjar... Molts d'aquests infants inhibits són víctimes de l'assetjament escolar.

Per a aconseguir aquesta assertivitat, que és difícil, eficàcia i justícia, no n'hi ha prou amb pensar. Aquesta és la línia optimista de Sòcrates, que deia que tot ho fem malament per ignorància. Això és un optimisme no gaire realista. Sant Pau era molt més realista quan deia que moltes vegades feia el mal que no volia, en lloc de fer el bé que volia. Per què? Perquè el que diu el cap, després està afectat pels sentiments; després ve la ira, ve la mandra, el ressentiment, l'odi... i em torça el que he pensat. I tot, al seu torn, es veu afectat per la moral, pel respecte que jo tingui a l'altre. Per tant, per arribar a l'assertivitat fa falta un entrenament cognitiu, un entrenament emocional i un entrenament moral. Si en suprimim un, no arribem mai a l'assertivitat, i el programa queda coix.

Per a relacionar-nos bé assertivament, el primer són els factors cognitius, pensar. Què vol dir pensar? Vol dir fer servir el cap. Hi ha gent que utilitza el cap per a altres coses, com deia el poeta Antonio Machado: «de cada deu caps d'espanyols, un pensa i nou envesteixen». Es veu que Antonio Machado era pessimista. Però ni que sigui al revés, que un o dos envesteixin i vuit pensin, aquest un o dos trastorna tota la convivència en la família, en el centre, la parròquia, la societat. Cal pensar. Hi ha hagut diversos programes que diuen que això és el fonamen-

tal de tot el sistema d'ensenyament del món: l'escola del segle XXI ha de ser l'escola d'ensenyar a pensar. Jo no estic pas en contra de cap d'aquests programes que enumeraré, l'únic que dic és que són insuficients.

L'escola del segle XXI ha de ser l'escola d'ensenyar a pensar.

1. «La filosofia a l'aula», de Matthew Lipman. La filosofia a l'aula és ensenyar els infants a pensar, no vol dir ensenyar-los filosofia, història de la filosofia, sinó que pensin: què hi fem, aquí? Per què hi ha homes i dones? Per què envellim? Per què morim? Em deia un professor que fa uns quants anys que treballa aquest programa en un col·legi: «La pregunta més difícil fins ara me l'ha plantejat un nen de nou anys que em va dir: Professor, l'ésser humà no té memòria? És clar que sí que en té —li vaig respondre—, si no en tinguéssim, com aprendríem matemàtiques o anglès? I em preguntà: Aleshores, per què hi ha guerres?».

2. El Programa d'Enriquiment Instrumental, PEI, de Feuerstein, professor a Tel Aviv. Aquest programa d'enriquiment instrumental desplega la intel·ligència en tots els seus aspectes, no solament lingüístic i matemàtic, sinó també espacial, d'orientació, musical, etc. Els germans de La Salle són els que han promogut molt aquest programa a Espanya.

3. «La revolució de la intel·ligència» és el programa de la Universitat

de Harvard. Insisteix en la intel·ligència interpersonal, musical i d'altres.

4. El professor De Bono ha inventat el concepte del pensament lateral o la lògica fluida, que consisteix a pensar d'una manera diferent, creativa. Es dedica a donar cursets a empresaris joves per ajudar-los a pensar solucions noves, a organitzar d'una nova manera l'empresa, a inventar productes nous. Per això ha inventat historietes divertides, per exemple: «Un senyor que és un alt executiu molt important d'una empresa, cada dia quan surt de treballar se'n va a casa en cotxe, entra al garatge, deixa el cotxe, agafa l'ascensor i puja fins al dotzè pis. Cada dia; matemàtic. Ell viu al setzè, i del dotzè al setzè puja a peu per l'escala, però el dia que plou puja fins al setzè pis amb l'ascensor. Com s'explica aquesta conducta?» Els deixa una estona per a pensar, i algun executiu jove li diu: «És un senyor molt ocupat que vol fer esport, una mica d'exercici, però, com que no té temps, cada dia baixa al dotzè i puja quatre pisos en deu minuts o un quart i així fa exercici; però el dia que plou té fred o els peus mullats, deixa estar l'exercici i va fins al setzè». De Bono diu: «Bé, és una explicació possible. Se te n'acut una altra?» Quan diuen que no, els proposa aquesta: que és un senyor molt baixet i només arriba al botó número dotze de l'ascensor i per això ha de baixar sempre al dotzè pis; però quan plou duu paraigua i amb el paraigua arriba fins al botó del pis setze. Sembla una bestiesa, però fa pensar la gent d'una manera diferent.

5. Hem d'esmentar també Howard Gardner, professor a les dues universitats de Boston: Harvard i Boston. És professor de psicologia educativa i de psicobiologia, considerat en el món potser com l'autoritat més gran en intel·ligència. Sosté la teoria que hi ha vuit intel·ligències diferents, localitzades en diverses àrees del cervell. No hi ha factor G, factor general d'intel·ligència, una persona no ha pas de ser intel·ligent per a tot, pot ser molt intel·ligent com a matemàtic i molt curt per a la música. Diu Gardner que hi ha aquestes vuit intel·ligències diferents, que són:

a) La *lingüística*, que és la capacitat de parlar el propi idioma, el matern, no els apresos després per estudi, que ja necessiten també la segona intel·ligència, l'abstracta. Hi ha nens de tres o quatre anys que parlen perfectament; en canvi, n'hi ha d'altres de divuit, vint o trenta anys que parlen molt malament. Aquesta carència lingüística està relacionada amb la delinqüència: hi ha delinqüents que no se'ls entén. La lingüística és una intel·ligència que han de tenir els escriptors, els poetes, els professors. Hi ha molta gent que sap molt i no ho sap comunicar, tant en teologia com en qualsevol altra ciència.

b) L'*abstracta* és la intel·ligència matemàtica. Aquí hi entren totes les carreres científiques i també la filosofia; la filosofia en l'origen va tenir molta vinculació amb la matemàtica, no solament en Pitàgores sinó també en Plató. Aquestes dues primeres intel·ligències són les que s'han fet al centre del nostre sistema educatiu, llengua i matemàtiques, i hi ha sis

intel·ligències més que hem abandonat una mica en l'educació.

c) La tercera és l'*espacial*, que és la capacitat d'orientar-se en l'espai. Hi ha qui s'orienta molt bé i qui es perd a casa seva. És la intel·ligència pròpia no solament dels pilots d'avió i de vaixell, sinó també dels pintors, escultors i arquitectes, dels que treballen amb l'espai. En el Consell Superior d'Investigacions Científiques, que té dos superordinadors, van voler reproduir la filosa del quadre de Velázquez *Les filadores*. En el quadre es veu a través de l'hèlix, però al mateix temps hi ha una distorsió de la llum, sobretot perquè no gira gaire de pressa, sinó amb el peu de la dona que mou la filosa. Ho van intentar i no ho han aconseguit amb dos superordinadors, i Velázquez ho va fer amb els ulls; quins ulls devia tenir per a veure la llum! Això és intel·ligència espacial.

d) La següent és la intel·ligència *cinètica*, que és l'habilitat d'usar el cos. Hi ha gent que té agilitat i gràcia caminant, corrent, jugant, ballant; i n'hi ha d'altres que els veus ballant i corrent i et fan pena.

e) La *musical* tots sabem el que és, la capacitat de seguir la música, de reproduir-la cantant o amb un instrument.

f) L'*ecològica* és la sintonia amb la natura, saber catalogar, entendre la natura. Això antigament era fonamental i encara ho és en les tribus primitives que han de sortir a recollir herbes per a menjar: que n'hi hagi un que sàpiga que aquesta herba és verinosa, que aquest peix és perillós. Conèixer, catalogar els animals, les plantes, insectes... aquesta és la intel·ligència ecològica.

I ara vénen les dues que ens interessen a nosaltres: la intrapersonal i la interpersonal. Estan al front, en els lòbuls prefrontals, i constitueixen l'autèntica intel·ligència humana, la que s'ha desplegat més tard en l'evolució, la que no tenen els animals.

g) La *intrapersonal* significa la capacitat de conèixer-se, controlar-se i motivar-se. Quins tres verbs! Sobre motivació tinc una anècdota divertida: el rector d'un poble de Múrcia va voler organitzar una mica els gitanos i els proposà que en lloc de comprar a la menuda una mica de cuiró per a fer unes sandàlies, o una mica de palla d'arròs per a fer uns cabassos de platja molt bonics, que anessin a treballar al saló parroquial i el rector compraria materials al major; després s'exposarien els productes a la venda i al final els descomptaria el preu del material. Era un pla magnífic, per promoure'l, però el patriarca que manava en els gitanos em diu: «Don Manuel, digui al mossèn que no faci aquest pla perquè fracassarà». Jo li vaig dir: «Home, què vol dir que fracassarà, si és una cosa molt bona per al bé de vostès!?» I em fa: «Si, aquesta és la pega, que és per al nostre bé i es gastarà els diners inútilment». Li dic: «Per què?» Em respon: «Un taller és una fàbrica en petit, oi? Doncs aleshores bé haurà de tenir un horari; de nou a una i de quatre a set, per exemple; doncs miri, com que per a treballar s'ha d'estar molt desesperat, no estarem pas sempre desesperats de nou a una i de quatre a set...» Hi ha també alumnes funcionaris i altres que han d'estar «molt desesperats» per a treballar. Els falta motivació. Els falta intel·ligència intrapersonal.

h) La intel·ligència *interpersonal*, que és la que més ens interessa per a la relació, és la capacitat de posar-se al lloc de l'altre i relacionar-s'hi. Quan parlem a nois i adults d'intel·ligència, de seguida pensem en alguna cosa científica, la intel·ligència per a enviar una sonda a Mart, o per a inventar la vacuna contra la sida. Però, i la persona que porta bé el matrimoni i la família?, i la persona que sap resoldre els conflictes dintre el sindicat?, i la persona que sap resoldre els conflictes polítics? A la persona que resolgués el conflicte entre Palestina i Israel se li haurien de donar dos o tres premis Nobel. Doncs bé, aquesta seria la intel·ligència interpersonal, fonamental per a relacionar-se, per a viure, per a poder-nos estimar.

Explico una mica més, des del punt de vista de la sociologia, aquesta intel·ligència interpersonal. Sobre la resolució de conflictes, la sociologia ha treballat molt d'ençà que existeix, perquè el conflicte ha acompanyat sempre l'home. Sí, des que Caïn matà Abel (i abans encara Eva i Adam ja van discutir), sempre hi ha hagut conflictes i ens hem començat a matar i no hem parat fins ara. Doncs bé, diu la sociologia que per a resoldre els conflictes fan falta cinc habilitats cognitives que, juntes, equivalen a la intel·ligència interpersonal de Gardner. Aquestes habilitats són:

1) *Pensament causal*, la capacitat de definir les causes d'un problema, de diagnosticar un problema. Poso aquest pensament primer perquè és el primer que hem d'utilitzar a l'hora de resoldre qualsevol assumpte, però no perquè sigui el primer que s'adquireix; el mateix que els metges: el diagnòstic

no és la primera assignatura que veuen; serà el primer que faran després, quan exerceixin com a metges, però aprenen a diagnosticar en el tercer curs. També els nois triguen a aprendre aquest pensament causal.

2) *Pensament alternatiu*, la capacitat de generar, d'inventar el màxim possible de solucions al problema, un cop l'hàgim definit; bones solucions, no solament sortides inhibides o agressives.

3) *Pensament conseqüencial*, la capacitat de preveure les conseqüències que tindrà el que farem o el que direm. Tenir en compte les conseqüències és un dels més grans senyals de maduresa humana.

4) *Pensament de perspectiva* és la capacitat de posar-se al lloc de l'altre, de veure les coses, conceptualment i emocionalment, des de la perspectiva de l'altre. L'acostumen a tenir més desenvolupat les dones, i els experts atribueixen a això la seva menor criminalitat. En els infants no se sol desvetllar abans dels sis o set anys.

5) *Pensament mitjans-fi* és la capacitat de saber-se traçar objectius i després buscar els mitjans per a aconseguir-los. Hi ha qui no sap on va, encara que corri molt. Objectius clars i valuosos donen sentit a la vida.

3. Segona part: factors emocionals

Ara tractarem dels factors emocionals de la relació. Recordeu que són tres factors fonamentals els que calen per a formar una persona. Ser persona és relacionar-se; això ja ho deia Aristòtil, no és pas un descobriment

modern. El que passa és que moltes vegades ens relacionem malament, ens fem males persones quan no ens relacionem per mitjà de l'amor. I aquesta relació per amor suposa tres factors dins el sistema formatiu de qualsevol persona: un factor cognitiu, un factor emocional i un factor moral.

Per una banda, el que és cognitiu, que la persona pensi, que tingui aquests cinc pensaments que acabem d'explicar: saber definir els problemes, saber buscar alternatives, saber pensar en les conseqüències, saber-se posar al lloc de l'altre, i, per últim, saber-se traçar uns objectius clars i buscar els mitjans per a aconseguir-los.

Primer el que és cognitiu, però després el que és emocional, el món de les emocions humanes, del cor humà, tan complex. Després vindrà la tercera part, la part moral. Quan tenim aquests tres factors, espontàniament arribem al que s'anomenen habilitats socials, en el sentit més profund, que és el d'assertivitat o eficàcia i justícia. Eficàcia és un concepte cognitiu, saber que això és eficaç, que serveix per a solucionar aquest problema. En canvi, la justícia és un factor moral. Una cosa pot ser eficaç, però no justa: el nen gran que pren l'entrepà al nen petit perquè se l'ha descuidat arriba a una solució eficaç, però que no és justa. En aquest món on vivim predomina l'eficàcia, però amb l'inconvenient que quan es pren una solució eficaç a primera vista, però no justa, al final es creen més problemes i resulta que tampoc no ho és, d'eficaç. Un exemple clar el trobem en la història: hi ha

un llibre molt interessant titulat *La marcha de la locura*, de Barbara W. Tuchman, que, des del cavall de Troia de la Ilíada fins als temps moderns (la Guerra de l'Iraq), va repassant els disbarats que s'han comès, tot allò que s'ha fet malament, és a dir, ineficaçment o injustament, i que no han estat bones solucions, sinó que ha creat nous problemes. Recorda, per exemple, el cavall de Troia: els troians van dir: «És un regal que els grecs han deixat aquí; fiquem-lo a dins», i el savi de Troia els diu: «Em fan por, els grecs; fins i tot quan fan regals». Però el van ficar a la ciutat; va ser la decisió equivocada. Va passar el mateix amb Hitler, a qui Chamberlain procurà apaivagar; Hitler va veure que els anglesos i els francesos estaven acoquinats, i el que va fer és embravir-se més i declarar la guerra.

De manera que eficàcia i justícia; i per a aconseguir-ho, factors cognitius, emocionals i morals. Molts dels programes esmentats són bons, però parcials. Tracten només de la part cognitiva, però sabem que, encara que veiem que una cosa ha de ser així, les emocions ens superen i ens fan decidir el contrari. La mandra, la ira, la depressió, la por, són factors emocionals que poden enterbolir molt la part racional. Per això, l'educació emocional és també indispensable per a ser assertius, per a procedir amb eficàcia i justícia. Perquè també nosaltres, amb tota la nostra formació de tants anys de filosofia i teologia, moltes vegades som temptats pels dos extrems: callar i consentir a la injustícia, o bé posar-nos violents i agressius amb un altre company o amb una altra persona i

enfadar-nos-hi. Però cal ser just i eficaç. No callar quan no s'ha de callar, sinó parlar encara que ens costi molt i ens hi vagi la vida. I, d'altra banda, ser eficaços per a resoldre els problemes.

L'educació emocional és també indispensable per a ser assertius, per a procedir amb eficàcia i justícia.

Vegem, doncs, els factors emocionals. L'ordre per a endinsar-nos en aquest complex món emocional podríem fixar-lo així: a) introducció, b) conèixer les famílies d'emocions, c) com controlar-les, d) com utilitzar-les i, finalment, e) l'amor.

a) **Introducció.** Daniel Goleman és un psicòleg periodista, deixeble de Gardner i encarregat del suplement del *New York Times*, un suplement psicològic que es publica quinzenalment. Fa uns quants anys va escriure aquest llibre que ha tingut tant d'èxit: *Intel·ligència emocional*. Prengué aquesta expressió de la Universitat de Yale i l'aplicà al conjunt d'intel·ligència intrapersonal i interpersonal de Gardner: conèixer-se un i saber ajudar els altres a controlar-se; saber-se motivar i ajudar els altres a motivar-se: els educadors i els pastors necessitem molt aquesta intel·ligència, sobretot saber motivar els altres. En el seu llibre proposa les grans emocions dividides en vuit famílies, però abans convé aclarir la diferència entre emoció i sentiment. Molts els fan servir com a sinò-

nims, però, tècnicament parlant, les emocions són reaccions espontànies d'adaptació al medi, com posar-se a la defensiva davant d'una amenaça; el mateix que saltar d'alegria si ens toca la rifa. Però immediatament aquesta emoció es pot tornar sentiment: el sentiment ja és una barreja, és un bloc informatiu, diuen els psicòlegs, que comprèn l'emoció, més experiències anteriors, més els valors que cadascú té.

b) **Les vuit grans famílies d'emocions i sentiments.** Segons Goleman són: alegria, esperança, por i vergonya, desig, enveja i gelosia, ira i ansietat, orgull i l'amor.

Aquí a Catalunya hi ha un gran expert en intel·ligència emocional: Rafael Bisquerra, de la Universitat de Barcelona, que fa anys que organitza i dirigeix un curs de postgrau en intel·ligència emocional, i la divisió que fa és: 1) emocions bàsiques negatives: por, ira i tristesa; 2) emocions socials: vergonya; 3) emocions positives: alegria, esperança, amor, humor i felicitat; 4) emocions ambigües: sorpresa i compassió. Però nosaltres recordarem breument les principals emocions, seguint més aviat la classificació de Goleman.

Juntament amb l'*alegria*, que és la primera família, podem considerar la *felicitat*, la *satisfacció*, la *joia* i l'*èxtasi*. I els contraris de l'alegria són: la *tristesa*, la *melangia*, la *nostàlgia* i la pitjor de totes, que és la *depressió*. L'alegria és el sentiment que tenim quan es compleix el que desitjàvem; segons els experts és com un eixam-

plament de l'ànim. La felicitat és com un moment de plenitud, en què no es troba a faltar res. La satisfacció és més suau, és assossegament, en acabar bé un treball o complir-se un desig. La joia és alegria acompanyada de demostracions externes, de crits, de salts... L'èxtasi és una admiració davant d'un paisatge, una obra d'art, una persona meravellosa, amb una alegria tan intensa que es perd la noció d'espai i temps. Una vegada anava de Jaén a Màlaga amb un amic i el seu fill de sis o set anys, que només havia vist el mar en la televisió. Quan fórem prop de Màlaga i es va començar a veure el mar, aquell nen entrà en èxtasi; no parlava, es va quedar mut: un moment d'èxtasi en què un no sap el temps que passa, tant poden ser dos minuts com quinze. Unamuno ho descriu també així; ell va ser amic del meu avi i, després, del meu pare, quan aquest va guanyar la càtedra d'història del dret a Salamanca, on Unamuno era rector. Quan el meu avi va morir, va escriure una carta al meu pare en què li deia: «A l'Albaicín un dia, a Granada, recordo que el teu pare i jo vam veure des d'allà la posta del sol sobre l'horta granadina, amb l'Alhambra al fons; va ser d'una bellesa tal que no et sé dir quant de temps estiguérem muts: tant pot ser deu minuts com una hora, perquè vam perdre ben bé la noció del temps, i vam sentir la presència indicible de Déu, d'alguna cosa molt gran entre nosaltres». És que el temps psicològic és subjectiu, molt diferent del temps objectiu del rellotge. Julieta a la nit de noces no es volia separar de Romeo, encara que aquest havia de fugir perquè els contraris el volien matar. Quan Romeo li diu que se'n va i que al cap

de dos o tres dies es disfressarà i la vindrà a veure, Julieta respon: «Què és un dia? Un segon per al que gaudeix; un segle per al qui espera».

Els contraris d'aquests sentiments relacionats amb l'alegria són: la *tristesa*, quan per una pèrdua o una desgràcia es produeix un sentiment negatiu amb desig d'aïllament. La *malenconia* és un sentiment lleument negatiu per una causa desconeguda, que duu a somiejar i a la passivitat. La *nostàlgia* és enyorar persones i llocs estimats. I la *depressió* és una tristesa profunda i continuada, amb pèrdua del desig de menjar, de riure, de viure, junt amb la sensació que durarà sempre; aquesta sensació és el pitjor que té la depressió, com si fos una mort.

La segona família és l'*esperança* i els sentiments que hi estan relacionats: la *il·lusió*, l'*optimisme* i la *sorpresa*, i, com a contraris, la *decepció*, la *desesperació* i el *desengany*. L'*esperança* és veure com a possible una cosa que desitgem. Il·lusió, veure-ho ja proper i mobilitzar-nos. I l'*optimisme*, Seligman el defineix no amb allò de l'ampolla mig plena o la vida de color rosa; diu que *optimisme* és interpretar les dificultats com a senyal que cal esforçar-se més, i el *pessimisme* és llençar la tovallola davant de dificultats que es poden vèncer. Un altre sentiment relacionat amb l'*esperança* és la *sorpresa*: una cosa inesperada provoca un sentiment breu que concentra tota la nostra atenció; pot ser també un sentiment negatiu si és una sorpresa dolenta. Els contraris de l'*esperança* són: *desesperació*, o la pèrdua total de l'*esperança*, i *desengany*, que és per-

dre la fe en algú o en alguna cosa en què s'havia cregut injustificadament.

La *por* i la *vergonya* són la següent família. La *por* és un desagradable desig de fugida davant d'una amenaça; la *vergonya* és el desig desagradable d'amagar-se (el famós «em voldria fondre!») en descobrir-se alguna cosa nostra que voldríem mantenir oculta: una falta que tinc, una sabata bruta, o que he mentit i em descobreixen. Hi ha altres formes, altres varietats de *por* que són, per exemple, el *temor* i el *terror*. *Temor* és una mica més suau, més difús que la *por*; *terror* és una *por* intensa i continuada, és el que busca el terrorisme: mantenir un estat de *por* intensa i permanent. *Pànic* és una *por* o un *terror* sobtat i profund, que sol paraitzar. *Fòbia* és una *por* irracional, referida a animals, a l'altura, a volar, etc. *Culpabilitat* és una interiorització de la *vergonya* amb desig d'autocastigar-se per alguna cosa mal feta. Això ens interessa molt a nosaltres com a preveres; la *culpabilitat* sempre és negativa. Recordo un llibre d'espiritualitat escrit per un rabí jueu molt piadós, Joseph Klausner, que, parlant del pecat, diu: «Has pecat? Mal fet. T'entristeixes per haver pecat? Dues vegades mal fet. Déu no vol pas tristesia; vol responsabilitat i esmena. Dir "sembla mentida que jo hagi fet això" és orgull; l'humil diu: "sembla mentida que jo no faci coses pitjors"». Per tant, una cosa és responsabilitat i una altra és *culpabilitat*; la responsabilitat és positiva i la *culpabilitat*, negativa.

Els contraris de la *por* són: la *valentia*, l'*audàcia*, la *temeritat*. La *valentia* és menystenir la *por*, encara que

es coneixin les dificultats. *Audàcia* és la valentia al límit, exposant-se a fracassos possibles, i l'extrem de l'*audàcia* és la *temeritat*. I el contrari de la *vergonya* és la *barra*, que és la falta de la *vergonya* deguda. Aquí hi ha un tema interessant per a tractar amb els joves en reunions: si la *vergonya* té un factor social i és bo sentir-la davant d'altres quan hem fet alguna cosa mal feta, o no s'ha de sentir *vergonya* per res, sinó ser un barrut, com són molts d'ells ara!

La quarta família és el *desig*. El *desig* és tendència vers alguna cosa amb insatisfacció per no tenir-la. *Caprici* és un desig efímer o irracional, a vegades totes dues coses. Els nens acostumen a tenir capricis més que desitjos; els passa aviat. L'*antull* és semblant: així anomenem un desig sobtat i injustificat, que s'atribueix (no sé per què) especialment a les embassades. Els contraris del *desig* són la *desgana*, que és falta de desig o de gana, i l'*avorriment*, que és cansament davant d'una cosa repetitiva o sense interès, i va acompanyat de sensació d'allargament del temps. *Fàstic* és repugnància física o psíquica davant d'alguna cosa o d'algú, amb desig d'allunyar-se'n; generalment és davant d'alguna cosa repugnant, però també es pot sentir fàstic davant d'una persona realment malvada i egoista.

Un sentiment molt profund és la *motivació*. Conèixer i manejar la *motivació* ens interessa molt. Per començar, hem de dir sincerament que no hi ha una teoria acceptada per tots, en psicologia, sobre la *motivació*. Una teoria que expliqui per què ens moti-

vem a fer una cosa i per què no ens motivem a fer-ne una altra. L'èsser humà ha fet les coses més nobles i grans, i les més terribles; ha deixat passar gran ocasions. Oscil·lem entre una desmotivació total, fins a una capacitat de motivació impressionant. Què és el que ens motiva? No és gaire clar, però resumirem les dues teories principals que hi ha: totes dues tenen una part de veritat i ens poden orientar.

La primera és «expectatives per valor»: ens motivem quan les expectatives d'aconseguir alguna cosa són altes i el que volem aconseguir val; com més val, com més altes són les expectatives d'aconseguir-ho, més gran és la motivació, perquè els factors es multipliquen. Si decideixo crear un grup de catecumenat a la meua parròquia i crec que ho puc aconseguir perquè compto amb gent valuosa i estic convençut que això renovarà tota la parròquia, tindrè una motivació molt gran. Però si dic: això seria magnífic i he vist en altres parròquies que funciona, però en la meua no ho aconseguiré perquè no tinc gent que em doni suport, llavors l'expectativa se'n va cap al zero, i quan l'expectativa sigui zero, encara que el valor sigui molt alt, al final tinc zero de motivació.

La segona és la teoria de l'«atribució», que sosté que la motivació depèn del factor al qual atribuïm l'èxit o el fracàs del que hàgim fet: si atribuïm l'èxit al nostre esforç, ens motivem per fer esforços en el futur. Hi ha molta gent que ho atribueix tot a la sort: aquesta és la tesi d'una pel·lícula de Woody Allen, titulada *Match Point*.

Si tot s'atribueix a la sort, s'acaba l'esforç.

La cinquena família és *enveja* i *gelosies*. Enveja és tristesa o ràbia davant el bé d'altres amb el desig que perdin aquest bé. Hi ha una enveja sana, per a la qual caldria inventar un altre nom: a Canàries en diuen *desconsol*; per exemple, una persona que està a règim i en veu una altra que s'està menjant un bon entrepà, sent desconsol; no és enveja: no és que vulgui que l'altre no es mengi l'entrepà o que li faci mal; això seria l'enveja; no, és que li agradaria poder-se'n menjar un així, però no pot. L'enveja és dolenta; el desconsol és simpàtic.

La gelosia és temor que l'altre ens prengui l'amor de la persona que estimem. No es donen només en la parella, també es poden donar entre germans, en el treball, en la societat.

La sisena família és la *ira*, amb totes les seves formes d'*enuig*, *rancor*, *ràbia* i *impaciència*, i comprèn també l'*ansietat* i l'*angoixa*. La ira és indignació per una ofensa o obstacle que porta al desig d'apartar o destruir el causant. L'enuig és una irritació més lleu per algun obstacle de menor importància. El rancor és un odi prolongat amb desig de venjança. La ràbia és molt semblant a la ira, però és una irritació molt intensa que es manifesta en agressivitat. La ira pot ser interna, però la ràbia s'externalitza. La impaciència és inquietud davant la tardança del que s'espera. L'ansietat és un malestar intens, davant d'un pensament de temor o amenaça, recurrent una vegada i una altra, i que sol anar

acompanyat de ganes de menjar o fumar molt, tensió muscular, moure's continuament, sensació d'ofec i mal de cap. L'angoixa a vegades s'usa com a sinònim d'ansietat, però té una connotació d'ansietat aguda, una sensació forta d'ofec respiratori.

La setena família és l'*orgull*. Cal distingir entre l'orgull sa i el maligne. L'orgull sa és alegria i respecte vers un mateix, pel que ha fet, pels seus llibres, pels fills, per la família: és adonar-se del propi valor o d'una acció ben feta. L'orgull maligne és també consciència de la pròpia vàlua, però acompanyada de menyspreu dels altres; dut a l'extrem s'anomena *supèrbia*, que ja és permanent, no passatger com pot ser l'orgull. *Arrogància* és fer gala de les pròpies qualitats, és a dir, el contrari d'aquestes actituds tan boniques que són la humilitat i la senzillesa. *Humilitat* és veure les coses bones en els altres i no sentir-se superior a ningú, i senzillesa és la humilitat portada al tracte amb els altres sense donar-se importància.

La vuitena família és l'*amor*. L'amor és la força fonamental en la vida, com deia el Dant: «Amor que mou el sol i les estrelles»; és a dir, el que fa girar el món, el que fa funcionar el món és l'amor. També ho diu el Papa en la seva esplèndida encíclica: l'amor és el centre de tota la vida humana. Hi ha tres prototipus d'amor: el familiar, que és l'amor de pares a fills, de fills a pares i entre germans; l'amor de parella i l'amor d'amics o amistat, que també ha de ser en els altres, perquè en la parella hi ha d'haver amistat, i en la família també. Però, què és

l'amor? És molt difícil definir-lo; tot-hom parla de l'amor com d'una cosa meravellosa i el Papa ens recorda que és una participació de la mateixa vida de Déu: Déu és amor i, quan estimem de debò, participem de la mateixa vida de Déu.

Erick Fromm posa aquests factors com a essencials en l'amor: a) *Interès*, que significa que aquesta persona és especial per a mi, ocupa un primer pla en la meua pantalla, atreu poderosament la meua atenció. b) *Responsabilitat*, que es dóna molt en l'amor de pares a fills, però que ha de ser present en totes les formes d'estimació: em sento una mica responsable de l'altra persona, vull que el meu amic sigui millor, vull que el meu fill, que el meu pare, que el meu germà sigui millor: els estimo tal com són, però vull que creixin. En la parella, la responsabilitat és molt important; Pablo Neruda ho diu d'una manera poètica: «Jo vull fer amb tu el que la primavera fa amb els cirerers». Això és el que hauríem de fer en totes les formes d'amor i amistat. c) *Coneixement*: quan s'estima algú es tenen ganes de conèixer-lo com és, conèixer-li els valors, les opinions, els gustos. d) *Respecte*, perquè a vegades la responsabilitat pot portar a voler controlar l'altre i a certes faltes de respecte; però s'ha de deixar la persona estimada que sigui ella mateixa qui decideixi què vol fer amb la seva vida. Els contraris d'aquests quatre factors esmentats per Fromm són: de l'interès, el *menyspreu*; de la responsabilitat, la *indiferència*; se sol dir que el contrari de l'amor és l'odi, però el veritablement contrari és la

indiferència, que és la mort de l'amor. *Ignorància* és el contrari del coneixement, i el contrari del respecte, la *manipulació*.

Alberoni, catedràtic a la Universitat de Milà, ha escrit un llibre molt bonic titulat *Amor i enamorament*, i diu una cosa que ens va bé per a la pastoral amb joves: quan dues persones s'estimen, el normal és que s'estimin igual, cadascú a la seva manera, una manera masculina i una manera femenina, però igual, i que són jocs de tendresa aquestes coses que diuen els enamorats: «jo t'estimo més, tu no m'estimes tant». Perquè si de veritat un estima més que l'altre, el que estima més està perdut: fàcilment és manipulats pel que estima menys, perquè a aquest no li fa angúnia de demanar-li el cotxe, o que li faci fotocòpies, que li deixi diners, que li faci favors sexuals...

Hem de recordar, doncs, l'ensenyament de Fromm: en l'estimació autèntica hi ha d'haver interès, coneixement, responsabilitat i respecte; si falta un d'aquests aspectes, no hi ha amor.

En l'estimació autèntica hi ha d'haver interès, coneixement, responsabilitat i respecte; si falta un d'aquests aspectes, no hi ha amor.

Tercera part: educació moral

Tractarem ara de la moral i ho farem d'una manera que em sembla que ens pot ser molt útil per a l'apostolat. És un enfocament diferent que trobo molt didàctic, molt clarificador quan treballem amb gent jove, i també amb adults, ja que aquest tema de la moral és fonamental per a nosaltres en tot l'apostolat.

Hi ha hagut tres enfocaments històrics de la moral: el religiós, el racionalista, el cognitiu-evolutiu. A Kant li encantava el cel estrellat a la nit i la llei moral en el cor de cada persona: tots sabem que hi ha accions bones i accions dolentes. Però interessa saber quin és el fonament de la moral, qui determina què està bé i què està malament.

El primer enfocament, el tradicional, ha estat el religiós.

Moisès, en el llibre de l'Èxode, quan baixà de la muntanya va dir: Déu mateix ha escrit amb el dit en aquestes taules els seus manaments, això és el que el Senyor vol, que respectem el seu nom, que guardem les festes, que honrem pare i mare, que no matem, que no robem, que no mentim, que no cometem adulteri. Aquest és l'enfocament religiós, que és molt clar en el judaisme. Després Jesús segueix la mateixa tàctica: vosaltres creieu que jo sóc el Fill de Déu, doncs aleshores jo us dic: «el meu manament és que us estimeu els uns als altres tal com jo us he estimat».

Aquesta mateixa dinàmica existeix en les altres religions monoteistes. La

gran il·luminació de Buda fou: «tot-hom pateix per algun desig insatisfet; un cop satisfet un desig en sorgeix sempre un altre de nou; per tant, la solució del sofriment humà no és satisfer els desigs com creiem vulgarment, sinó extingir-los». Però el que ignora molta gent és que Buda diu que per a aconseguir aquesta extinció del desig cal el recte sentir, el recte pensar i el recte actuar; i per al recte actuar fan falta cinc manaments: 1r) *no extingir la vida*, que és el mateix que no matar; 2n) *no prendre el que no et donen*, que és el mateix que no robar; 3r) *no mentir*; 4t) *no tenir relacions sexuals il·lícites*, que és el mateix que no cometre adulteri; i 5è) *no consumir drogues ni estupefaents*. Per tant, l'enfocament de la moral budista és també el típic enfocament religiós: un home il·luminat per Déu diu a tots el que cal fer per a agradar a Déu.

L'altra gran religió monoteïsta és l'islam. Mahoma era un home molt religiós; va conèixer el cristianisme (li encantaven els salms cantats a cor pels monjos) i també el judaisme. Comprenqué que totes dues religions havien sobreviscut a totes les persecucions precisament pel seu monoteïsmisme, perquè els politeïsmes havien anat desapareixent. Per això, encara que els seus contemporanis adoraven l'aigua, les roques i molts déus, ell va proclamar amb força que hi ha un sol Déu, Al·là. Aquest Déu únic, per mitjà de l'àngel Gabriel (segons Mahoma), li revelà els manaments que haurien de complir els seus fidels. Aquests manaments els anomenà «pilars de l'islam» i són: 1r) anunciar que només hi ha un Déu, *que no hi ha altre Déu que Al·là*,

als fidels i als infidels, que som tots els altres. 2n) *Pregar Al·là cinc vegades el dia*, de cara a la Meca. 3r) *Fer un mes de dejuni, el mes del Ramadà*, que és no menjar, no beure, no fumar i no tenir relacions sexuals des de la sortida del sol fins a la posta. 4t) *Anar com a mínim un cop a la vida a visitar la pedra de la Ka'ba a la Meca*. I 5è) *Fer almoïna als pobres de l'islam*. A part d'aquests cinc pilars tenen altres manaments importants que guarden amb tota cura: no menjar carn de porc, no beure begudes alcohòliques, no jugar a jocs d'atzar per diners.

La dinàmica sempre és la mateixa: tu creus en Déu, doncs aleshores fas el que et diu el profeta de Déu. Però en el segle XVIII, a Europa comença a generalitzar-se el fenomen de l'agnosticisme i de l'ateïsmisme (aquest segon prendria després molta més força en el XIX). Llavors es planteja el problema: si no tots creuen en Déu, com continuarem amb una moral basada en la paraula de Déu? Així sorgeix el segon enfocament, el racionalista (alguns l'anomenen enfocament racional, però em sembla una mica tendenciós contra la religió, com si l'enfocament religiós no fos racional). Aquest segon enfocament és racionalista perquè es basa exclusivament en la raó: va ser el gran treball que féu Kant en la *Crítica de la raó pràctica*, fundar la moral en la raó humana. Què és moral en aquest segon enfocament? Allò que el consens de la raó veu com a moral. Què és immoral? Allò que el consens de la raó veu com a immoral. En aquest segon enfocament la moral es basa, no en la Paraula de Déu, sinó en la raó humana.

És una pena que això es visqués molt polèmicament: les Esglésies, tant la catòlica com les protestants, veien una pèrdua de la seva autoritat si la moral la determinaven els filòsofs; es visqué com una reacció contra l'Església, però els que creiem en Déu, creiem que Déu ha fet la raó i, per tant, no hi ha d'haver contradicció entre la raó i la fe.

Aquest segon enfocament no té manaments, com tenia el primer, té un gran document que és la *Declaració universal dels drets humans*, que fa cinquanta-sis anys va fer l'ONU i que han signat gairebé tots els països que hi són representats, alguns de musulmans amb alguna dificultat, però han signat; ara falta el petit detall de complir-los. Alguns d'aquests drets humans són: que la dona té la mateixa dignitat que l'home, que tots tenen dret al treball i a vacances pagades, que l'infant té dret a una llar, i a afecte, i a educació, i a atenció mèdica; que ningú no pot sotmetre ningú a esclavitud, que qualsevol es pot desplaçar lliurement a buscar feina... Com es veu, la Declaració universal dels drets humans té una inspiració religiosa, una inspiració cristiana, en concret, però evita amb tota cura emprar cap paraula cristiana, ni de cap religió, perquè tots puguin estar-hi d'acord. De fet l'han firmada musulmans, jueus, cristians, ateus. Ara estan treballant en la qüestió de l'ètica universal i volen utilitzar aquesta Declaració com a document bàsic.

Repeteixo que no hi ha d'haver oposició, i que a nosaltres no ens hauria de molestar veure el que diu la raó,

perquè la raó ens ha de dir el mateix que ens diuen els manaments religiosos; si hi ha alguna contraposició, un dels dos està equivocat i cal estudiar-ho serenament. Si em diuen, per exemple, que és propi de la religió de l'islam fer l'ablació del clítoris a totes les nenes, s'haurà de discutir. Com pot voler Déu que la meitat de la humanitat estigui mutilada, si Déu no és un Déu de mort sinó de vida? Si els testimonis de Jehovà no volen fer transfusions de sang cal estudiar-ho i discutir-ho. També entre nosaltres hi ha coses que es discuteixen, com el sacerdocí de la dona; si la Comissió designada per Pau VI declarà que no hi ha res en el Nou Testament contra el sacerdocí de la dona, llavors és que és només una tradició de l'Església; per descomptat, l'Església té autoritat per a prendre les decisions disciplinàries que li semblin oportunes, però es podrà discutir si és més o menys convenient, i si algun dia pot ser més útil o no, sense por: pel fet de creure en Déu no tenim por de la raó, sinó tot al contrari.

Doncs ara us vull proposar un altre enfocament diferent, que no està en contra dels altres dos, sinó que és més pedagògic des del punt de vista d'ensenyar, d'educar en els valors morals. És l'enfocament cognitiu evolutiu, iniciat per Piaget. Aquest gran psicòleg i educador francosuís, mort el 1981, es va plantejar el següent: ja sabem com creixem físicament dins de certes variables, i sabem com creixem en l'aspecte psicològic, és a dir, com s'adquireix el coneixement o com es desenvolupa el llenyament. I Piaget es preguntà: podríem

saber també com creixem en l'aspecte moral? La primera resposta que li van donar els seus col·legues era que no; això depèn de la família, de la religió, és a dir, la moral depèn d'altres, i per això no hi ha passos o etapes comuns a tots. Però Piaget era molt treballador (quan va morir deixà vint-i-tres mil fitxes d'apunts morals!), va continuar treballant en el camp de la moral i arribà a la conclusió que hi havia com a mínim tres etapes o estadis comuns: els va anomenar estadi preconvençional, estadi convencional i estadi post-convencional.

Els anys cinquanta, ja després de la guerra, Lawrence Kohlberg presentà a la Universitat de Chicago la tesi sobre *El creixement moral segons Piaget*. Kohlberg ha estat el gran mestre de filosofia moral a la segona meitat del segle xx, a partir dels anys cinquanta fins que va morir, l'any 1997. Treballant sobre els tres estadis morals de Piaget, arribà a la conclusió que hi ha sis estadis, és a dir, que cada un dels de Piaget es divideix en dos. Expliquem ara els sis estadis, que són molt útils per a ajudar tant els que creuen com els que no creuen, a anar pujant en aquests estadis, en anar madurant moralment.

El primer estadi de creixement moral s'anomena *heteronomia*, i significa que altres posen la llei; és el contrari d'autonomia. És l'estadi primer i no hi ha ningú que no hi passi: a tots, de petits ens han de dir què està bé i què està malament. L'infant és pre-moral, ho intenta tot fins que se li paren els peus. Toca el ganivet afilat, escupa a un perquè el molesta, dona cops de

peu, s'apropia el que no és seu sense mala consciència. L'infant, doncs, ha d'anar aprenent «això sí, això no». És una educació purament conductista: càstig o amenaça per al que està mal fet i premi per al que està ben fet. És molt important que la criatura sàpiga que hi ha unes línies molt clares que no es traspassen. La base de tota educació consisteix en dos elements, afecte i normes clares. Si no hi ha afecte, l'infant ho rep tot com una imposició: «no m'estimen». Si hi ha afecte i no hi ha normes clares, el que resulta és un nen capritxós. Amor i normes clares, fins i tot quan se'l castiga. Si no li paren els peus, fa el que li dóna la gana, i aquest és el desastre que tenim ara, que vénen al col·legi i encara no han passat l'època d'heteronomia.

I el mal, diu Kohlberg, és que hi ha gent adulta que es queda per sempre en el primer estadi. Fan el que els dóna la gana mentre no els paren els peus, és a dir, la moral és heteronòmica, ve de fora i no per dins. Aquests són els delinqüents. Hi ha delinqüents que són víctimes de la família, de la poca educació que han tingut, de la situació social i econòmica: pobres, cal ajudar-los a refer-se. Però l'autèntic delinqüent és el que fa el que li dóna la gana mentre no li paren els peus; si li preguntes: «tu obriries un cotxe que hi ha aquí i t'enduries el radiocasset?», et respon: «hi ha algun policia per aquí a prop?». És l'únic que el pot frenar. Naturalment, si hi ha adults així, hi ha adolescents així, i aquests són els que creen els problemes a l'institut, com els tres que van cremar aquella senyora en un caixer: han acabat essent as-

sassins tots tres, han cremat la senyora viva. Aquests que es queden en el primer estadi de Kohlberg són els nois autènticament difícils i n'hi ha prou amb dos o tres en un institut per a fer-lo anar en doina. Els delinqüents estan en el primer estadi.

El segon estadi. La moral comença en aquest segon estadi, anomenat *egoisme mutu*. Acostuma a començar cap als sis o set anys, quan l'infant decobreix el sentit de les regles de joc. L'anomenem *egoisme mutu* perquè no és que el nen digui: «jo vull jugar bé perquè els meus companys s'ho passin bé», no; el que diuen és: «jo vull que em deixin jugar i per això haig de guardar les regles». Quan descobreixen les regles del joc, descobreixen la primera llei moral, que és la llei del talió, la primera que la humanitat va descobrir i que redescobrim tots. La llei del talió no és una llei que animi a la venjança, com creuen alguns; és una llei de moderació en la venjança per a no causar més mal del que hàgim rebut nosaltres; o sigui, suposant que ens vengem perquè som dolents, hem d'ajustar la resposta a allò que hagi estat la provocació. Si els jueus i palestins apliquessin de veritat la llei del talió ja s'hauria acabat la guerra: tu me'n mates un, jo te'n mato un altre, i estem en pau, ja no cal matar ningú més; però, no: tu me'n mates un i jo te'n mato set; tu me'n mates set?, doncs jo poso una bomba en un autobús i te'n mato cinquanta; tu me'n mates cinquanta en un autobús?, doncs jo fico els tancs i helicòpters a Ramala i destrosso totes les cases i la gent que hi hagi a dintre. Això és l'escalada de la venjança, justament el

que pretenia evitar el Codi d'Hamurabi amb la llei del talió.

És una llei bona, deia Gandhi; l'únic que té de dolent és la formulació física, que és dura: ull per ull, dent per dent. Caldria formular-la modernament dient: «Jo et tracto com em tractes tu». Aquesta llei, els infants dels sis o set anys als dotze, la tenen molt clara. Si els preguntem: «ahir un no et va deixar jugar a pilota; avui tu portes la teva: el deixes jugar?» Respon rotundament: «no!» O bé: «un et va convidar al seu aniversari; el convides al teu?» Respon sense dubtar: «sí!» Deia Gandhi que el que té de bo aquesta llei és que l'entén qualsevol, i ja és una llei moral. Un exemple molt simple: un nen que no duu entrepà a l'esbarjo, si un altre nen més petit té un bon entrepà, aquest entrepà desapareix. I el nen no em pot pegar perquè és més petit; li pego jo a ell. Aquest nen gran està en el primer estadi. En canvi, si està en el segon estadi, diu al petit: «me'n dónes la meitat?» Encara que ell sigui més gran no l'hi pren: això ja és una llei moral. Deia Gandhi: tant de bo tothom estigués com a mínim en aquest segon estadi, perquè desapareixeria la delinqüència. Hi ha molta gent que es queda en aquest segon estadi; en el primer, només els delinqüents. En el segon s'hi queden els egoistes, però amb egoistes hi podem conviure, amb delinqüents no. Hi ha molta gent que està en el segon estadi i han descobert que han assolit un estadi moral, perquè respecten els altres. Per això es glorien d'estar en el segon estadi; com que no han llegit Kohlberg, no saben que encara els queden quatre estadis i es creuen que ja han

arribat al màxim i ho diuen: «a mi el qui me la fa me la paga»; «jo a les bones el que vulguis, però a les males...» A l'autobús, una senyora deia a una altra: «la veïna ja m'està tirant indirectes, a veure què regalaré a la seva filla que es casarà, i no li regalaré res, perquè fa tres anys es va casar la meua filla, i ella no li va regalar res!» S'ho ha guardat durant tres anys, però estant com està al segon estadi, és just, cal reconèixer que és just; seria injust dir «ella va fer un regal a la meua filla, però jo no li regalaré res», però dir: «ella no li va regalar res, jo tampoc no li regalo res» és just. El gran intel·lectual Madariaga, primer president de la Societat de Nacions i després professor a Oxford, va escriure uns quants llibres molt divertits sobre francesos, espanyols, anglesos, i diu que quan un anglès s'atura en un semàfor vermell, no és que li importi la vida del qui ve pel cantó del semàfor verd, sinó que exigeix que quan ell el tingui verd, l'altre que ve pel cantó del vermell s'aturi. Això és actuar en el segon estadi. Si la persona diu: «jo m'aturo per respecte a la vida humana», aleshores estariem parlant d'estadis superiors.

El tercer estadi de desenvolupament moral acostuma a començar en l'adolescència i s'anomena *expectatives interpersonals*: pel desig d'agradar, que sorgeix amb molta força en aquesta època de la vida, ja no faig el que tu em fas (aquest era el segon estadi), sinó el que tu esperes de mi, miro de donar-te gust. Alguns pares diuen: no és veritat que els adolescents vulguin agradar, en aquests anys. Tanmateix, els adolescents volen agradar als seus

pares, volen ser acceptats pels seus pares, però volen ser acceptats com a persones grans, no com a infants; els pares, sense adonar-se'n, els continuen tractant com a nens, no es fixen que ja hi ha hagut un gran canvi en els seus fills adolescents. Per això hi sol haver friccions i enfrontaments.

Els adults que es queden en el tercer estadi són persones a qui els agrada fer favors, els agrada que els apreciem, els agrada agradar. El problema que tenen els que estan en el tercer estadi és que són molt vulnerables a la crítica. La seva riquesa és que són persones agradables, la seva limitació és que es poden enfonsar amb una crítica negativa.

El quart estadi s'anomena *responsabilitat i compromís*: jo sóc responsable d'allò a què m'he compromès. Tothom és responsable de la seva família, del seu treball, de la seva professió i, després, de les coses a què es vulgui comprometre lliurement, com apuntar-se a un partit polític, a un club esportiu, a una ONG. De manera que sóc responsable d'allò a què em comprometo. Diu Kohlberg que, en el quart estadi, s'hi queda el vuitanta-cinc per cent dels adults morals, i només el quinze per cent passa al cinquè i al sisè. La gran il·lusió de Kohlberg era que tots arribéssim al sisè estadi, que tots actuéssim com a germans.

I ara vénen els dos grans estadis, el cinquè i el sisè.

El cinquè estadi és *tots hi tenen dret*. En aquest estadi es trenca la barreira de la meua parròquia, la meua

família, els meus amics, el meu col·legi, la meua empresa; es trenca això i es diu: tots els ésser humans, pel fet de ser-ho, tenen dret a la vida i a la llibertat. La major part de la gent et dirà que tots tenen dret a la vida i a la llibertat, però una cosa és dir-ho i una altra és treballar-ho: què hi puc fer, jo? Una de les coses que em preocupen més és veure la joventut que sempre ha estat inquieta buscant justícia com es va domant, com es va interessant només a buscar una sortida laboral, buscar un cotxe, una casa i ja està, i com va prenent la situació d'injustícia tan tremenda que hi ha al món com la cosa més natural: tal com hi ha dia i nit, com hi ha hivern i estiu, doncs hi ha pobres i rics. Però no és el mateix: això de rics i pobres ho hem fet nosaltres apoderant-nos uns quants del que és per a tots. Déu no ho vol, que en ple segle XXI hi hagi alguna zona del planeta on la mitjana de vida sigui de nou anys, no perquè la gent no en visqui més de nou: hi ha gent que arriba a cinquanta o seixanta, però hi ha tants infants que moren amb pocs anys o pocs mesos, que al final la mitjana és de nou anys. Marciano Vidal diu que aquest és l'*analogatum princeps* del pecat, aquest és el pecat del món; d'aquí es dedueix la idea de pecat que després s'aplica als nostres petits egoïsmes a casa nostra, als nostres pecats personals, però la idea mateixa de pecat ve d'aquest gran pecat del món que hem admès i que estem respirant com si fos la cosa més normal, aquest ambient terriblement contaminat.

Viure el cinquè estadi és ficar-nos al cap, i treballar per ficar al cap de la

gent, que això, aquesta injustícia contra els nostres germans, Déu no ho pot acceptar.

Però encara hi ha més: **el sisè estadi moral**, que és *creure i viure que tots som germans*. No és tan sols que tots hi tenen dret, sinó que tots tenen els mateixos drets que jo. No solament vull que tots tinguin casa, sinó que tinguin una casa com la meua; no tan sols volem que els nens tinguin escola, sinó que tinguin escoles com les nostres; no solament que tinguin atenció mèdica, sinó que tinguin uns centres mèdics pel cap baix com els meus. Perquè som germans, tots som iguals: no som iguals en intel·ligència, en salut, en sexe, en coneixements..., però som germans. En aquest sisè estadi ja no s'aplica la llei del talió, sinó la regla d'or: fer a l'altre el que vull que em facin a mi, o no fer a l'altre el que no vull que em facin a mi, o, més sofisticat: no deixar de fer per l'altre el que no vull que deixin de fer per mi. En l'Evangelí es diu que en aquesta regla es resumeix tota la Llei i els Profetes, és a dir, tota la Bíblia.

Kohlberg posa com a exemple d'aquest sisè estadi Martin Luther King, el qual, per dir que «un dia els fills dels esclaus s'asseuran a la mateixa taula que els fills dels senyors en els rojos turons de Geòrgia», va rebre un tret al cap. I hi posa Gandhi, que, per dir «jo sóc hindú amb els hindús, sóc musulmà amb els musulmans, sóc cristià amb els cristians, perquè tots som germans», fou mort a trets. I posa com a exemple la Mare Teresa de Calcuta, que va dedicar la vida als més pobres. Però diu: atenció!, que aquest

no és un estadi només de sants, que tots tenim a la família gent que viu en el sisè estadi, que és capaç de compartir el que té, encara que tingui molt poc.

Doncs bé, això, tot això, és el que necessitem per a relacionar-nos humanament. Saber pensar, conèixer i controlar les nostres emocions, creure en els valors morals. És tot un progra-

ma, difícil, però ple d'optimisme. Es pot fer, l'hem de fer.

No és tan sols que tots hi tenen dret, sinó que tots tenen els mateixos drets que jo.

Comunicació:

El gran silenci i l'altre cine possible

Apunts sobre el cine com a lllindar d'evangelització

DR. PEIO SÁNCHEZ, membre de la Comunitat d'Adsis, director de la setmana de Cinema Espiritual i professor del Centre Teològic Martí Codolar.

Després de cent anys assistim a una profunda reconversió de la forma expressiva cinematogràfica i del negoci de comunicació que l'acompanya. El format fotoquímic de la pel·lícula de 35 mm està a punt de desaparèixer; primer va ser el so –qui recorda els discos de vinil?–, després, la fotografia..., els laboratoris de revelat han estat substituïts pels programes d'ordinador. El cine que ve serà digital en alta definició, i la sala cinematogràfica actual serà substituïda pel cine a casa i per les sales d'exhibició que rebran el senyal a distància. Televisió, internet, telefonia, ràdio i cine estan en un procés de simbiosi marcat per un canvi tecnològic accelerat.

L'Església, que en els orígens del cine hi estigué tan a prop, ha viscut un període a la defensiva caracteritzat per l'allunyament del medi cinematogràfic. Dels cineclubs es va passar als anatemes; així, en lloc de marcar i promoure el cine valuós, s'embranchà en condemnes que suposaven campanyes publicitàries gratuïtes per a pel·lícules prescindibles. El nou moment tecnològic de la comunicació està definint un canvi que suscita noves possibilitats per al diàleg de la fe amb la cultura i, també, per a l'acostament i comunicació de l'experiència cristiana.

El gran silenci, de Philip Gröning, ens pot servir de model del que pot ser la realització, la promoció i la comunicació cinematogràfica en l'època digital.

1. L'austeritat dels mitjans

El cine de les grans produccions comercials ha desplegat les seves possibilitats tecnològiques i comunicatives en la manipulació digital i en les campanyes de promoció que l'envolten. El cine de la producció modesta semblava destinat als marges del comerç i a una progressiva desaparició.

Tanmateix, els nous formats d'alta definició han obert la porta a altres alternatives. Quan la comunitat de la Grande Chartreuse concedí el permís per a filmar, va posar-hi algunes condicions, com ara l'absència d'il·luminació i so extraordinari, o la reducció de l'equip a una persona que s'integrés en la vida del monestir. Els setze anys d'espera del director havien servit inesperadament perquè comptés amb unes possibilitats tecnològiques que li permetien afrontar el repte en condicions molt més avantatjoses: bastà una càmera d'alta definició i una de super 8, que va servir per a marcar el contrast de la mirada.

La inversió de mitjans quedà marcada per l'austeritat imposada: 120 hores de filmació en dos períodes de quatre i dos mesos. Però la feina de muntatge va ser lenta i difícil. La influència del cine mut, de Godard, de la tradició pictòrica i de la mateixa vida monàstica marquen el desplegament dels 164 minuts de durada. El documental exigeix reordenar la realitat per a fer-la comunicativa intentant que la forma transparenti el sentit en una nova seqüenciació. Una cosa no gens fàcil d'aconseguir que exigeix lucidesa i coratge.

L'avantatge del gènere documental és que els actors no estan en nòmina i en aquest cas ofereixen la seva experiència perquè sigui contemplada. La ficció remunerada és substituïda per la presència gratuïta que permet establir una nova relació amb l'espectador. Estranyament, la precarietat funciona a favor de la proposta, ja que l'espectacularitat és substituïda per una mediació més precària però amb una oferta més profunda.

2. A les fonts del sentit

Les fonts del sentit són aquí; el repte és mostrar-les. No es tracta de buscar nous sentits a la realitat, sinó de descobrir la novetat que entraïna. Les comunitats de memòria transmeten una tradició provada en la veritat de les existències personals i de la història; la vida dels cartoixans era aquí des de l'any 1084.

La revelació genera llocs de revelació. Hi ha les paraules amagades i

xiuxiuejades, les narracions compartides, els territoris de l'encontre, la litúrgia que indica el misteri i els símbols de la quotidianitat. La missió del comunicador és descobrir aquests llocs del sentit per fer-los significatius.

La revelació genera llocs de revelació.

La intuïció del jove Gröning –la idea li va venir quan tenia vint-i-quatre anys– és que aquell era un lloc interessant. El cineasta format, que entrarà anys després al monestir, és un home que mostra amb la càmera la seva exploració interior a la recerca del sentit. A través de l'objectiu va recollir el que abans havia marcat la seva mirada, i després, en el muntatge, trià el que mereixia ser mostrat.

Hi ha un doble moviment en la comunicació del misteri. El primer és el d'acostament i trobada. *El gran silenci* és un exemple de la capacitat de descobrir allò donat. En la vida entorn de l'evangeli, hi ha persones, comunitats i accions portadores de sentit cristià. Cal promoure aquelles intuïcions que assenyalen aquestes experiències per a marcar-les com a referents. Molts d'aquests referents es mantenen ocults en fidelitat al seu propi valor, però Natzaret prepara el sermó de la muntanya.

El segon moviment és la transmissió. Aquí el canal audiovisual es presenta com una oportunitat comunicativa. Es pot mostrar l'invisible? Es pot contar el silenci? En una cultura con-

formada per mediacions audiovisuals, cada vegada més la primera visita és virtual. El cine és la visitació virtual més significativa perquè posa en joc elements de gran poder comunicatiu dosificats amb aquesta finalitat.

3. La percepció de la forma

La imatge que apareix en *El gran silenci*, en quedar suspesa en el temps pausat, s'assembla a la fotografia i fins i tot s'acosta a la pintura. No es tracta d'una imatge de l'èxtasi, com reclamava Schrader per a l'estil transcendent del cine, sinó més aviat d'una imatge de la contemplació.¹ El moviment no és per a concentrar el sentit, com podem reconèixer en Bresson, sinó que el sentit emergeix en la mesura que la mirada es deté fent-se pacient, sabent esperar.

Les imatges del pas del temps permeten percebre que el temps no es perd, sinó que es guanya en la mesura que es densifica el seu bategar de veritat i fondària. Perdre el temps mirant és guanyar el temps. Aquest, sens dubte, és un pas decisiu cap a la pregària.

*Perdre el temps mirant
és guanyar el temps.*

Paradoxalment, el so es presenta com un element essencial en un text fílmic sobre el silenci. L'enregistrament dels sorolls de la vida quotidiana dels monjos es veu dissimulat amb la

remor de la natura i el cant litúrgic. Aquesta barreja exigeix a l'espectador la disponibilitat de l'escolta i la capacitat de sorpresa de la contemplació. El cine torna a recordar que és imatge subratllada de sentit per l'audició. Així, la pel·lícula es planteja com un exercici de mirada i d'escolta. Només una dinàmica contemplativa permet que les imatges il·luminin les paraules, i les paraules interpretin les imatges.

*El cine torna a
recordar que és
imatge subratllada de
sentit per l'audició.*

El silenci és l'austeritat de les paraules. Del silenci brollen les paraules més rotundes, com ens indiquen les afirmacions del monjo ancià i cec que arriben a l'últim tram de l'itinerari. Els rètols de cine silent són recuperats ara, no per a suplir el que es diu i no se sent, sinó per a mostrar el sentit del que no es diu però es veu. Les citacions bíbliques prenen un poder revelador: «el qui de vosaltres no renuncia a tots els seus béns no pot ser deixeble meu» (Lc 14,33), «Senyor, m'has seduït i m'he deixat seduir» (Jr 20,7).

4. Cap a un públic plural i obert

El gran silenci s'estrenava el 21 de novembre, després d'un èxit significatiu a Alemanya, Itàlia i França. Segons les dades de la distribuïdora a tot

1. Schrader, P., *El estilo trascendental en el cine*. Ozu, Bresson, Dreyer, Madrid 1999, 208 pàgs. **257**

L'Estat espanyol, ha estat vista per unes cent cinquanta mil persones, xifra que comparant-la amb la d'*El Código Da Vinci* no deixa de ser petita (5.060.036 espectadors i 26.732.974,51 euros de recaptació).

La producció no ha tingut cap vincle eclesial, i la distribució entre nosaltres l'ha feta Karma Films, que és una iniciativa empresarial entorn del cine de valors espirituals d'inspiració budista. A pesar de tot, *El gran silencio* ha tingut més públic que altres pel·lícules d'un to comercial semblant, com *Himalaya* (1999), d'Eric Valli, o *¿Y tú que sabes?* (2006), de William Anstz, Betsy Chasse i Mark Vicente, i un nombre d'espectadors semblant a una pel·lícula familiar de cine religiós com és *Natividad, la historia* (2006) de Catherine Hardwicke.

Respecte al tipus de públic que ha acudit a la sala, el de menys de trenta-cinc anys ha estat el que l'ha vist més, amb diferència. Per la impressió general d'alguns exhibidors que hem consultat, ressalta el fet del caràcter bastant divers, ja que al públic cinèfil habitual s'hi han sumat altres públics, probablement de sectors d'Església i de buscadors de novetat per la repercussió mediàtica.

L'experiència de llançar *El gran silencio* en la Setmana del Cinema Espiritual de Barcelona ha tingut una repercussió eclesial bastant àmplia; en aquesta línia, moltes diòcesis van organitzar alguna preestrena. També ha estat interessant el fenomen de l'estrena tardana en algunes ciutats per la reclamació del mateix públic.

Si recordem que es tracta d'un documental de gairebé tres hores, cosa que exigeix un compromís fort de l'espectador, podem afirmar que ens trobem davant d'un sector interessant del públic. Així, aquest cine té un atractiu per a les distribuïdores que actuen per a sectors específics. Serà interessant seguir la difusió del DVD, l'edició del qual avui forma part de l'operació comercial del llançament d'un film.

Aquesta anàlisi sobre els públics té molta importància per a la pervivència d'aquesta mena de produccions. El fet que una inversió baixa, enriquida per l'encert del contingut i la forma, atregui el públic comporta reconèixer la possible viabilitat d'altres projectes similars que aporten al seu torn una dosi de novetat.

Aquest fet s'inscriu en diversos fenòmens que en aquest moment conflueixen: l'interès de pel·lícules de continguts religiosos o, més àmpliament, amb valors espirituals, una major sensibilitat de l'Església a suggerir al públic algunes produccions audiovisuals, l'esgotament dels arguments que s'estilen entorn de la violència, el sexe i l'espectacularitat, i la concentració en el cine d'aquells espectadors que aspiren a un llenguatge audiovisual valuós que superi els límits ja patològics de les televisions.

5. L'empremta cristiana

Philiph Gröning realitza una pel·lícula cristiana amb la ingenuïtat del qui ha emprès la seva pròpia recerca

espiritual i ens mostra els seus descobriments. Creiem que, com a mínim en tres aspectes, el director ha remarcat dimensions definidament cristianes.

En primer lloc, en la mesura que presenta un callar agitat. No ens trobem essencialment davant la immersió en el silenci de la natura, encara que ens embolcalla voltant l'espectador. Les cares dels monjos ens parlen d'una presència oculta. Les arrugues, la serenor i la mirada són empremtes que Algú ha deixat. Mirem la persona amb deteniment per reconèixer el Déu personal; l'altre reflecteix l'Altre. L'analogia no és únicament categorial sinó imaginativa, l'ésser humà es presenta com a imatge de Déu. La reserva de les paraules dóna força comunicativa, els textos bíblics repetits són Paraula de Déu dirigida a l'espectador. Els orats són testimonis d'un encontre, són homes que han estat trobats, com diu Wim Wenders².

En segon lloc, la soledat dels monjos condueix a la comunitat. La vida comunitària es presenta com una cul-

minació de la vida personal. No hi ha un aïllament, sinó una recuperació del germà en el silenci que torna a la pau i l'harmonia. Les rialles i els jocs mostren un candor eloqüent que assenyalen una soledat que no aïlla i separa, sinó que reuneix i agermana. Aquest element és subtilment trinitari i eclesial.

La vida comunitària es presenta com una culminació de la vida personal.

En tercer lloc, la presència sacramental del Déu invisible. La llum del Santíssim en una presència evocadora del Fill encarnat. La nit com a temps de silenci mostra una presència secreta i callada. És al centre del monestir, al cor del monjo, en contrast discontinu amb la creació, com a radicalment i misteriosament distint i proper, silent i revelador. La simbologia crística es concentra en la reserva eucarística, el llum de la qual il·lumina i tanca la pel·lícula.

---

2. Es tracta d'una referència de la pel·lícula *Tan lejos, tan cerca* (In Weiter Ferne, so Nah, 1993) de Wim Wenders.

Comunicació:

La Web 2.0, la segona generació de la Web?

El primer anunci de l'Evangelí. Noves possibilitats: Internet

---

VALTENCIR MALDONADO, professor associat de la UPC.

Moltes persones es queixen que no donen l'abast per acompanyar el creixement vertiginós de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC). Quan han après una terminologia, un programa, una manera de fer, han de pràcticament tornar a començar. Potser estem a una època de canvis, a un temps en que les tecnologies ens estan possibilitant noves maneres de fer i de conèixer, una època en que el més important és aprendre a aprendre.

El Web 2.0 fa referència a la percepció que estem vivint una segona generació de la Web. Una generació basada en comunitats i en serveis d'allotjament.

En aquest escenari, s'emmarca l'anomenada «Web 2.0». Aquest concepte pot sonar a una nova versió d'un dels molts programaris disponibles en Internet. Però, no és el que sembla. El Web 2.0 fa referència a la percepció que estem vivint una segona generació de la Web. Una generació basada en comunitats i en

serveis d'allotjament, com ara els espais Web de treball en xarxa, les wikis i les folksonomies que faciliten la col·laboració i el fet de compartir tot tipus d'informació (fotografies, textos, vídeos, etc.) entre persones.

Alguns experts en tecnologia, principalment Tim Berners-Lee, han qüestionat el terme considerant que s'ha magnificat, molts dels components tecnològics de «Web 2.0» ja eren presents en la creació de la primera World Wide Web (*Gran teranyina mundial*). Però, O'Reilly Media va titular una sèrie de conferències al voltant d'aquest concepte i des d'aleshores ha estat àmpliament adoptat. Discussions al marge, el fet significatiu és que, es digui com es digui, estem en un moment diferent d'Internet.

Però, anem per parts. En primer lloc què vol dir el Web o el WWW (acrònim anglès de World Wide Web)? És la *gran teranyina mundial*. Una xarxa de pàgines escrites en hipertext, amb el lligatge de marcatge HTML, i connectades entre sí, de manera que formin un sol cos de coneixement fàcilment navegable. Per accedir-hi, l'única eina indispensable és un navegador web.

Doncs dins d'aquest marc, ens situem en el present, on estem en ple

apogeu d'una nova manera de fer servir la xarxa. Sembla que ara, gràcies a una sèrie d'eines, és possible construir una xarxa orientada a la interacció y a les xarxes socials. En definitiva, els llocs de la Web 2.0 actuen com punts de trobada utilitzant la intel·ligència col·lectiva per a proporcionar serveis interactius en xarxa, donant a l'usuari el control de les seves dades.

El primer exemple són els blocs (informalment també weblog, blog, dip –diari personal interactiu– o bitàcola); segons l'Enciclopèdia lliure Wikipedia, un bloc és un espai personal d'escriptura a Internet. Una mena de diari en línia, un lloc Web que una persona utilitza per a escriure periòdicament, en el qual tota l'escriptura i l'estil s'utilitza via Web. Un bloc està dissenyat perquè, com a un diari, cada article tingui data de publicació, de tal forma que la persona que escriu (*bloqueaire*) i les que llegeixen poden seguir un camí de tot el que s'ha publicat i editat. Com exemple, podeu consultar el bloc del Sr. Bisbe Jaume Traserra:
<http://www.jaumetraserria.blogspot.com>.

Un dels principals motius de l'èxit dels blogs i d'altres serveis de la Web 2.0 és la possibilitat de la redifusió del contingut de manera automàtica: la informació que ens interessi pot venir directament a nosaltres. A través d'un format d'arxiu anomenat RSS, desenvolupat específicament per a llocs de notícies i Weblogs que s'actualitzen amb freqüència i per mitjà del qual es pot compartir la informació i usar-la en altres llocs Web o programes. És en essència una redifusió de contin-

guts. Per influència de la llengua anglesa s'acostuma a referir-s'hi utilitzant el barbarisme sindicació.

Gràcies als *agregadors* o lectors de *feeds* (programes o llocs que permeten llegir les fonts **RSS**) es poden obtenir resums de tots els blocs que es desitgi des de l'escriptori del propi sistema operatiu, programes de correu electrònic o per mitjà d'aplicacions Web que funcionen com a *agregadors*. No és necessari obrir el navegador i visitar tantes webs com abans.

També, cal remarcar, que una de les protagonistes de la Web 2.0 és l'Enciclopèdia lliure Wikipedia escrita col·laborativament des d'Internet per voluntaris, usant un programa lliure wiki anomenat MediaWiki. Per fer-nos una idea del seu volum de contingut (ja ha superat l'Enciclopèdia Britànica), la versió catalana va començar el 16 de març de 2001 i actualment s'està treballant en 59.325 articles. En tot el món ja hi ha sis milions de definicions en 249 llengües.

La llista de serveis és molt extensa i per limitacions d'espai no podem comentar cadascun d'ells en aquest article. No obstant això, no en vull deixar de citar alguns altres dels quals, després, podeu trobar informació a la xarxa: el gestor de fotografies Flickr, el servei de classificació i etiquetatge de continguts del.icio.us, i el ja famós Youtube, un lloc Web que permet als usuaris pujar, veure i compartir vídeos. Terminologies, modes i tendències al marge, el que sabem és que aquests recursos formen part d'una ampla gamma de Webs que estan canviant la manera d'estar a Internet.

Pàgines d'interès:

- Vídeo de presentació sobre la Web 2.0 realitzat pel professor d'antropologia cultural de la Kansas State University, Michael Wesch:
<http://mojiti.com/kan/2024/3470>
- Pàgina de l'Enciclopèdia lliure Viquipèdia:
<http://ca.wikipedia.org> (català)
<http://es.wikipedia.org> (castellà)
<http://www.wikipedia.org> (internacional).
- <http://www.myspace.com> és un espai per la interacció social format per perfils personals d'usuaris, xarxa d'amics, grups, blocs, fotos, vídeos, música, missatgeria interna...
(106 milions d'usuaris - setembre del 2006. Velocitat de creixement: 230.000 usuaris al dia).
- <http://www.youtube.com> és un lloc Web que permet als usuaris pujar, veure i compartir vídeos.
- <http://www.flickr.com> és un lloc web per a organitzar fotografies digitals que funciona com una xarxa social.
- <http://del.icio.us.com> permet la categorització col·laborativa de les pàgines web.
- <http://eyeos.org> és un servei web que actua com un escriptori virtual personalitzat, però és de codi lliure. (EyeOS és un project desenvolupat a Catalunya).
- <http://www.inxl6.org>: INXL6 – Portal juvenil de l'Església catòlica a França que utilitza el sistema de Podcasting. El podcasting permet l'enregistrament de ràdio per Internet o programes d'àudio d'Internet similars. Aquests enregistraments es poden descarregar a un reproductor portàtil (com per exemple un iPod) per a poder escoltar-ho a qualsevol lloc o bé directament des de l'ordinador.

Comunicació:

Música i primer anunci de l'Evangeli avui

DR. XAVIER MORLANS, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya.

---

1. La societat a la qual ens dirigim

El primer punt és un pont amb les intervencions del matí. Ho faig molt telegràfic. El “subjecte” al que ens dirigim, tal com ens ha dit el dr. Esquirol, està desestructurat, fragmentat, sense sòl; la cultura és de distracció; no hi ha text: tot és interpretació; tot es mira des de baix (principi d'immanència) i amb sospita; tot s'hi val, no se sap què val la pena, no se sap el que és el greu.

2. L'oferta que proposem: D'una pastoral d'acollida (continuïtat) a una pastoral de proposta (contrast)

Segon punt: quina és la nostra oferta evangelitzadora davant d'aquesta societat? Hem de passar de l'*acollir* al *proposar la fe*. Això ja va essent comú en l'argot dels documents de les Conferències Episcopals des del famós document de 1996 en què els bisbes francesos una vegada més van ser els que van donar el “toc de sortida”: combinar una pastoral d'acollida o pastoral de la continuïtat (entre valors humans, humanisme i la proposta explícita cristiana) amb una pastoral de la proposta i del contrast. En aquest sentit voldria complementar l'enfoc dels

professors Esquirol i Bentué. Per part meua voldria enfatitzar la dialèctica entre continuïtat i discontinuïtat pel que fa a la relació entre valors humans i irrupció de la força de l'Evangeli. És a dir, ara més que fa trenta anys podem percebre que presentar Jesucrist, presentar l'Evangeli és també restaurador del subjecte. L'Evangeli no és només la gràcia d'un complement als valors humans. Al famós adagi escolàstic “la Gràcia pressuposa la naturalesa”, cal afegir-hi “sí, però la naturalesa restaurada”. I per a restaurar la natura ara ens adonem que hi l'oferta de la gràcia en l'Evangeli, en la comunitat cristiana i en els sagraments.

Presentar Jesucrist, presentar l'Evangeli és també restaurador del subjecte.

Per tant –i amb això aterro al nostre tema – en el procés d'evangelització cal, al costat del testimoni actiu, una paraula explícita. Però no una paraula discursajadora sinó una paraula fundant.

Hi ha una raó sociològica per a aquesta paraula inaugural, a més de les

raons teològiques. L'actitud de bondat d'algú del nostre entorn, avui dia ja no remet de forma immediata al Déu de Jesucrist. Una actitud de bondat, de solidaritat, de paciència, d'alegria, de lluita per la solidaritat, d'un treballador, d'un ciutadà, d'una mare de família pot remetre a Alà, pot remetre a Buda, pot remetre a aquest pluralisme de divinitats actuals. Avui, potser més que en altres moments, en aquesta societat intercultural per a transmetre l'Evangelí, hi ha d'haver una paraula pròpia. Alguna cosa així com: "Jo, que sóc tant pobre com tu, t'anuncio que en Jesús he trobat vida. Et parlo de Jesucrist que no és mite sinó un personatge històric: Jesucrist com a Déu sofrent, crucificat, ressuscitat per a qui ho vulgui creure, donador de l'Esperit Sant, té vida per a tu". Aquest primer anunci és una proposta; no és encara una argumentació, no és un discurs, no és una catequesi. És el *Querigma* – l'anunci típicament cristià – com se'ns ha explicat aquest matí, una bona notícia. Querigma vol dir pregó, anunci, i en el Nou Testament és sinònim d'"Evangelí".

Aquesta paraula que és la paraula de Jesucrist feta present a la societat d'avui és una paraula fins i tot transgressora. Avui dia anunciar Jesucrist en aquesta societat multicultural i plurireligiosa (des d'una actitud tolerant) és una paraula transgressora. Aquesta paraula, tal com explica Sant Pau, és una paraula (per qui ho vulgui creure) que és portadora ella mateixa, germinalment, de la mateixa experiència que anuncia, és a dir el Regne de Déu que arriba amb força, tal com ens ha dit el professor Bentué. Tot té un to personal i opcional.

3. Accions pastorals més adequades i urgents

Hi han accions pastorals de *temps breu o compromís* i accions pastorals de *temps llarg*. Les de temps breu serien aquelles de primer anunci, de primer impacte. Tots a la nostra vida de cristians abans de fer revisió de vida, abans de fer catequesi, abans d'esdevenir professors o especialistes de bíblia, hem tingut un primer impacte: potser la nostra mare que ens va ensenyar a resar, potser la primera catequista, un militant que va venir a donar un testimoni, un missioner que passava per la nostra parròquia i va projectar unes diapositives, ...És a dir, hi ha un temps breu (que tendim a oblidar) i hi ha un temps llarg, com la catequesi sistemàtica, la pregària aprofundida, la revisió de vida i la litúrgia,...

L'acció pastoral de primer anunci és una acció pastoral pròpia, diferent, per bé que íntimament connectada amb les altres accions pastorals com és la catequesi sistemàtica y progressiva. Podem dir que el primer anunci és la primera catequesi, com diu Joan Pau II a *Catequesi Tradente*. Però la catequesi de primer anunci té un estatut teològic i antropològic propi diferent de la catequesi sistemàtica (que ve després), perquè es tracta de suscitar un primer interès per Jesucrist en el qui ens escolta. Necessitem una gramàtica del primer anunci. Necessitem aprendre a dir amb naturalitat: "Jesucrist té vida per a tu". Ho afirma Joseph Guevaert, professor de la Universitat Salesiana de Roma, en el seu llibre *Primera evangelització*. Durant els

últims anys hem arribat a fer-ne una mena de dogma de que amb el testimoni n'hi ha prou. Com si tan sols pel testimoni dels militants cristians ja es contagiés la fe com per contacte. El testimoni és necessari però no és suficient. Potser avui estem en millors condicions per veure com cal també la paraula. La paraula de primer anunci, la paraula impregnada d'Esperit Sant, la paraula que no és simplement la capacitat d'argumentar o de fer-se el simpàtic. Es tracta de la força sagramental de la paraula.

L'acció pastoral de primer anunci és una acció pastoral pròpia.

Quins llenguatges per tant són més adients per aquestes accions pastorals, de temps breu o comprimit, que poden ser de preevangelització, de proposta de valors, o poden ser de primer anunci? Doncs, ja ho veieu, la coherència del discurs ens porta a la pantalla de cinema, a la cançó i a internet, al testimoni, al llenguatge de la publicitat, ...

4. Subjectes per dur-les a terme: ordinaris i extraordinaris. Paper del prevere.

Quins són els subjectes que han de dur a terme aquesta tasca? Tot cristià, tota cristiana no ha de ser necessàriament un excel·lent catequista però ha de poder donar testimoni en la seva vida, testimoni laical, en la família, en

el treball, en la política, en el sindicat, en la societat. Però també, i penso que aquí hi ha una inflexió nova que no surt al Vaticà II: toca també al laic, en el context del seu compromís, ser evangelitzador també de paraula quan arribi el moment. I a això no hi estem acostumats. A la fàbrica, a l'hospital, al taller, a la família, quan arriba el moment el cristià/na ha d'ésser capaç de passar aquesta primera paraula fundant que permet que hi hagi persones que coneguin Jesucrist. Cada cristià/na ha d'ésser a la seva manera un comunicador de primer anunci.

Però també és convenient i necessari que existeixin agents pastorals *extraordinaris* de primer anunci. Per exemple un cantautor convertit a Jesucrist, acompanyat pastoralment pel seu prevere, recolzat pel seu bisbe, algú capaç de cantar davant de grans audiències, i de transmetre un primer anunci cristià a través dels CD i tants espais on la gent escolta música o cançons. Estem molt necessitats d'aquest tipus d'agents de pastorals de primer anunci. És un carisma principalment laical tot i que alguns preveres, perquè tenim també aquest carisma, també fem aquesta feina.

Quin és el paper del prevere? No se li demana que sàpiga tocar la guitarra, no se li demana que sàpiga fer cine, se li demana com diu el Vaticà II que sàpiga desvetllar els carismes que, com ens deia el professor Bentué, condueixin a la comunitat. Ell és el pastor, sacerdot i profeta que ha de desvetllar els carismes laicals en la seva parroquia o comunitat. Estiguem atents sobretot preveres, laics i mem-

bres de consells pastorals, per detectar, potenciar, acompanyar, modelar aquests carismes. També el prevere, tanmateix, en les seves intervencions com és l'homília dominical ha de tenir present unes quantes tècniques de comunicació que s'haurien de practicar.

5. Condicions teològiques. Criteris cristològics.

Quines són les condicions cristològiques perquè es doni aquest bon ús de la música amb ritme, d'internet, del cinema, de la informàtica, del mim, de la dansa, del teatre, ... no només com un element decoratiu per la festa de final de curs, no només com pedagogia d'uns valors cristians, sinó també com a proposta directa de l'amistat amb Jesucrist?

Vet aquí els tres criteris cristològics: a) *l'encarnació*: encarnar-se en aquell art, sigui el rock and roll, sigui la dansa, sigui la pintura, ... b) *la crítica des de la creu*: la creu crítica allò que les diverses mediacions artístiques puguin tenir de massa deshu-

manitzat; i c) *la transfiguració*: que és la finalitat de tot art i més de l'art que vol trametre la força de la resurrecció de Jesucrist. L'artista cristià, el comunicador cristià (acompanyat del prevere i de la seva comunitat de pregària) és algú que "transfigura" uns elements artístics amb una gran professionalitat.

Abans de passar als testimonis ara diguem alguna cosa sobre *les conversions mentals del prevere*, dels membres de consells pastorals i dels agents de pastoral. *Hem de passar del que jo sé fer al que és necessari fer*, (potser no sé tocar la guitarra, jo no sé pintar, jo no sé informàtica, però...) cal que a la parròquia hi hagi algú que toqui la guitarra o l'orgue, faci uns bons rètols, (que no siguin carrinclons), etc... Hem de passar d'*el meu gust estètic* al gust o sensibilitat estètica del receptor.

Hem de passar del que jo sé fer al que és necessari fer.

II. Testimonis

Una missió de l'Església: promoure la justícia i la pau

EDUARD IBÁÑEZ, director de Justícia i Pau a Barcelona.

“Justícia i Pau”, un fruit del Concili Vaticà II

Entre les moltes conclusions del Concili Vaticà II, n'hi ha una que de vegades passa desapercebuda: la necessitat de crear “un organisme universal de l'Església que tingui per funció estimular a la comunitat catòlica per a promoure el desenvolupament dels països pobres i la justícia social internacional” (Gaudium et Spes núm. 10).

Per tal de fer realitat aquest mandat conciliar, Pau VI creava, mitjançant un *Motu Proprio* de 6 de gener de 1967 (*Catholicam Christi Ecclesiam*), la Pontificia Comissió “Justitia et Pax”. La comissió va ser confirmada l'any 1976 amb els seus estatuts definitius per *Motu Proprio* del mateix Pau VI (*Justitia et Pacem*) i, anys més tard, el 1988, fou reconvertida per decret (*Pastor Bonus*) de Joan Pau II en l'actual Consell Pontifici de Justícia i Pau, que presideix avui el Cardenal Renato Raffaele Martino.

Així, la missió que se li atribuïa a aquesta Comissió (avui Consell Pontifici) era la de promoure la justícia i la pau en el món segons l'Evangelí i la Doctrina Social de l'Església. D'acord amb els seus estatuts, aquest organis-

me rebé els següents encàrrecs: difondre la Doctrina Social (especialment la referida a les relacions entre empresaris i treballadors), recollir informació i assessorar els bisbes en relació a la justícia i la pau en el món, el desenvolupament dels pobles i les violacions de drets humans, fomentar les relacions amb les associacions internacionals catòliques i altres organismes internacionals que actuen amb finalitats similars, i treballar per tal que es formi una major sensibilitat dels pobles entorn al deure de promoure la pau.

Com a síntesi d'aquesta missió, Pau VI s'adreçà a la recent creada comissió amb aquestes paraules:

«Representeu davant dels nostres ulls la realització de l'últim vot del Concili. Com en altres temps –i avui també– un cop construïda l'església o el campanar es col·loca a dalt de la teulada un gall, com a símbol de vigilància en la fe i en tot el programa de vida cristiana, de la mateixa manera sobre l'edifici espiritual del Concili s'ha col·locat aquesta Comissió, que no té altra missió que mantenir els ulls oberts de l'Església, el cor sensible i la mà a punt per a l'obra social de la caritat que és cridada a realitzar en el món, “amb l'objecte de pro-

mourre el progrés dels pobles més pobres i afavorir la justícia social entre les nacions (GS, n. 90)".

Ja es veu, doncs, que aquest organisme no es constituïa per a ser l'única institució eclesial encarregada de treballar per la justícia i la pau en el món, sinó, ans al contrari, com la instància que ha de promoure, vetllar, empènyer i ajudar al conjunt de tota l'Església, des de la Santa Seu fins a l'última comunitat cristiana, per tal d'incrementar el seu compromís davant dels problemes d'injustícia, pobresa i violència del seu temps.

D'aleshores ençà, la Comissió Pontifícia de Justícia i Pau ha desenvolupat una intensa tasca d'estudi, reflexió i difusió de missatges i informes, que han servit d'orientació al conjunt de l'Església en el seu compromís amb les realitats socials i polítiques del món.

Però, a més a més, la creació d'aquest organisme va ser l'impuls perquè, a la major part de països amb presència catòlica, es constituïu aquest mateix organisme, per tal de vetllar per les mateixes finalitats a escala local.

Així, a partir de la creació, l'any 1967, de Justícia i Pau a la Santa Seu, molts bisbes i conferències episcopals, com també algunes ordres religioses, recollint el mateix esperit conciliar i finalitats, van anar creant els seus propis organismes de Justícia i Pau, amb el mateix mandat, si bé adreçat als seus respectius àmbits territorials.

És evident que, avui com ahir, la situació internacional i la realitat de

guerra, misèria, fam i desigualtats en tants països fan encara més necessari que l'Església compti amb organismes i persones encarregades especialment d'ajudar-la a un millor coneixement de les realitats socials i polítiques que generen sofriment o que atempten contra la dignitat de la persona, i que l'empenyin a un major compromís a favor de la justícia i la pau.

Justícia i Pau a Barcelona

Així, el mes de febrer de l'any 1968, l'Arquebisbe de Barcelona Marcelo González, a petició d'un grup de laics de la diòcesi (Joan de Arteaga, Lluís Estrada, Ramon N. García Nieto, Jacint Humet, Lluís Portabella, Josep Pujades, Manuel Vigil, Josep Vives, Antoni Bascompte, Josep Maria Fornés, Llorenç Gomis, Josep Maria Martínez Marí, Fernando del Pozo, Josep Roca Vilaseca i Josep Maria Vilaseca i Marcet) acordà la constitució d'una comissió diocesana de Justícia i Pau.

Aquell mateix any es creà també la Comissió de Justícia i Pau d'Espanya, que tingué com a primer president Joaquín Ruiz Giménez. Igualment, en anys posteriors es crearen a Catalunya altres comissions de Justícia i Pau, com ara a Tarragona, Girona o Vic, i també a Mallorca. Avui dia pràcticament totes les diòcesis catalanes compten amb una comissió o associació amb el mateix nom i identitat..

Centrant-nos particularment en Barcelona, que és de les més actives, en tots aquests anys (aviat en farà

40!), Justícia i Pau ha treballat intensament en favor de les seves finalitats, primer com a comissió diocesana i, a partir de l'any 1987, com a associació de laics, actualment sota la presidència de l'Arcadi Oliveres.

Les seves activitats han anat orientades en dues direccions, íntimament relacionades: D'una banda, la informació, sensibilització i conscienciació de la ciutadania catalana (amb conferències, jornades, publicacions, participació als mitjans de comunicació...) sobre diferents problemes. D'altra banda, la pressió directa sobre institucions públiques, partits polítics i governants, en favor de lleis i mesures polítiques concretes més favorables a la pau, la justícia i els drets humans. Ambdós objectius es troben íntimament lligats, no solament perquè bona part de les accions tenen simultàniament aquesta doble orientació, sinó perquè tot avenç en el terreny de la justícia i la pau tant requereix canvis en les mentalitats col·lectives (sense els quals l'acció de govern és inviable) com també accions polítiques decidides. I més encara en un sistema democràtic, en el qual l'opinió pública (per bé i per mal) és la que sol marcar les preocupacions principals dels governants.

Els problemes sobre els que ha treballat en aquest temps i treballa ara Justícia i Pau a Barcelona són ben diversos. En els seus primers anys d'existència, a les acaballes de la dictadura, la comissió tingué com a prioritat vetllar pels drets humans al nostre país i, entre d'altres accions, va encapçalar una campanya contra la

pena de mort i va protestar davant les tortures i altres abusos policials, la qual cosa comportà un processament dels seus dirigents davant del Tribunal d'Ordre Públic. També es va significar especialment en la lluita per l'excarceració de presos polítics i l'amnistia. Durant la Transició, va pressionar pel reconeixement del dret a l'objecció de consciència i des de llavors va donar suport al moviment d'objecció de consciència.

L'any 1976, Joan Gomis va assumir la direcció de Justícia i Pau i anys més tard (en constituir-se l'entitat en associació el 1987) en va ser nomenat president, càrrec que va ostentar fins a la seva mort (2001). En Joan Gomis donà un impuls decisiu a l'entitat, i ell mateix esdevingué un referent a casa nostra en el treball en favor dels drets humans, la solidaritat, la cultura de la pau i el desenvolupament.

Durant els anys 80, Justícia i Pau va promoure diverses campanyes que van tenir una important repercussió. Entre d'altres, va impulsar la primera campanya al nostre país a favor del 0,7% del PIB d'ajuda als països més necessitats. Més tard una altra campanya contra el comerç internacional d'armes i una altra a favor de la cancel·lació del deute extern dels països pobres, feta conjuntament amb altres organitzacions. Així mateix, en aquells anys, sota la presidència de Joan Gomis, la comissió va impulsar iniciatives com la creació de les Federacions Catalanes d'ONG, el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, el "Parlament de la Fraternitat", la Plataforma per al Dret a un Habitatge Digne...

En la dècada dels anys 90, entre d'altres activitats, l'entitat va participar en una nova campanya col·lectiva per l'abolició del deute extern, va realitzar diverses accions a favor del desarmament i contra el comerç d'armes, va treballar en favor del dret a un habitatge digne i es va implicar en la defensa dels drets humans de les persones empresonades.

Després de la mort d'en Joan Gomis (2001), el va succeir en la presidència l'Arcadi Oliveres que, des d'aleshores, ha donat una gran presència pública a l'entitat amb les seves múltiples conferències i intervencions en mitjans de comunicació.

En els últims anys, Justícia i Pau ha desenvolupat accions de sensibilització social sobre el fenomen de la immigració i les seves causes, les injustícies i desigualtats de l'actual procés de globalització, el consum responsable, la pobresa a Catalunya, el Tribunal Penal Internacional, la situació de les presons catalanes, la situació a l'Àfrica subsahariana, etc.

“Justícia i Pau”, un organisme amb protagonisme dels laics

Cal destacar que, tant a Barcelona com a la major part de diòcesis catalanes i àdhuc espanyoles, Justícia i Pau és un organisme fonamentalment dirigit i format per laics.

Tant és així que Justícia i Pau a Barcelona, com també a la major part de diòcesis catalanes i espanyoles, és una associació de laics, no un servei o

comissió episcopal. Per això, en tant que associació, és un organisme dirigit per una assemblea de laics. La gestió correspon també a un equip directiu de laics elegits per l'assemblea, amb el suport de personal contractat i, a més, el pes fonamental de les seves activitats és fruit de l'acció de nombrosos voluntaris laics.

Aquest protagonisme laïcal creiem que és essencial. No solament perquè expressa i potencia les possibilitats i capacitats de participació dels laics en l'Església, sinó sobretot perquè permet aplegar el màxim d'energies, coneixements, experiències, punts de vista i capacitats en favor d'un treball eficaç en el món. Alhora, la seva laïcitat la fa una entitat plenament permeable a la societat, amb la que creiem que pot interrelacionar-se millor sense vincular necessàriament al conjunt de l'Església ni comprometre a la jerarquia (i, per tant, sense interferir en les seves relacions amb tercers), però essent alhora una veu que parla des de conviccions conseqüents amb l'Evangelí.

És per això que Justícia i Pau a Barcelona (com a la resta de diòcesis catalanes) és una casa oberta a tots aquells laics que, sota els eixos i valors fonamentals que marca la nostra identitat cristiana, vulguin fer una aportació a favor de la justícia i la pau en qualsevol terreny. I és també per això que Justícia i Pau és una entitat que interacciona contínuament amb altres organitzacions de la societat civil, com una entitat més, en favor de la denúncia de múltiples injustícies i problemes socials.

Cal dir que aquest protagonisme dels laics no disminueix la identitat eclesial de Justícia i Pau, ni la seva comunió amb el bisbe, que s'expressen en formes diverses. En aquest sentit, es tracta d'una associació canònica, normalment de caràcter públic, constituïda pel Bisbe, sota la seva jurisdicció última i amb una relació fraternal i fluida amb ell, comptant amb un consiliari (delegat episcopal) com a assessor i signe de la vinculació a la diòcesi, integrada a les estructures diocesanes, amb una consciència clara de pertinença eclesial i que s'orienta especial i contínuament a sensibilitzar i mobilitzar a totes les comunitats cristianes de la diòcesi. Alhora, més enllà de l'estructura de l'associació, pretén anar bastint una xarxa de grups i comissions per tota la diòcesi, normalment vinculades a parròquies o arxiprestats, que treballa de forma conjunta i concertada davant dels reptes de la justícia i la pau.

Amb això no vull dir que no sigui adequat que, en altres contextos, Justícia i Pau sigui un organisme amb una major vinculació a un bisbe o conferència episcopal, o que sigui un organisme amb un major pes del clergat. És el cas del Consell Pontifici Justícia i Pau, i de les comissions de Justícia i Pau de molts països, que són formades per persones nomenades pels bisbes i, fins i tot, comissions presidides per un bisbe. Aquestes altres fórmules també tenen sentit i poden tenir els seus avantatges, especialment en determinats contextos. Simplement vull dir que aquesta no és l'única fórmula, que la fórmula associativa és també vàlida i que, en tot cas, en tot orga-

nisme diocesà (o de conferència episcopal) de Justícia i Pau, sigui quina sigui la seva naturalesa jurídica, és fonamental el protagonisme de laics especialitzats en diferents matèries. Només així es pot tenir la capacitat per comprendre i incidir eficaçment davant d'aquelles realitats que atempten contra la dignitat humana.

Un privilegi personal: poder treballar professionalment en favor de la justícia i la pau

L'abril de 2002 vaig començar a treballar a Justícia i Pau de Barcelona. La meva col·laboració amb l'entitat havia començat l'any 1995, quan em vaig incorporar com a voluntari en una comissió dedicada a sensibilitzar sobre la realitat de les presons catalanes i els drets humans del preses. Després del buit que creà la mort d'en Joan Gomis (2001), qui era president aleshores, la Junta va veure la necessitat de contractar una persona per coordinar professionalment l'entitat i va proposar-me una dedicació retribuïda en qualitat de director.

La responsabilitat que se'm va encomanar i que intento desenvolupar des d'aleshores, és la gerència, coordinació de les activitats i representació de l'entitat, d'acord amb les prioritats que fixen la Junta de Govern i l'Assemblea.

Aquesta responsabilitat m'obliga a desenvolupar activitats molt diverses: gestionar les finances i els recursos humans i materials, impulsar campanyes i activitats de sensibilització, do-

nar suport a les diferents comissions de voluntaris (sectorials, locals, parroquials...), afavorir la coordinació amb les altres comissions o associacions de Justícia i Pau de Catalunya, representar l'entitat davant de l'administració i les federacions i plataformes d'ONG, participar en mitjans de comunicació, impartir conferències, entrevistar-me amb responsables polítics, etc. Evidentment, tot això va molt més enllà d'un simple horari laboral, ja que ho entenc com un servei o responsabilitat eclesial, que m'obliga a una permanent preocupació i exigència personal per tal d'ajudar a que Justícia i Pau estigui a l'alçada del que l'Església i la societat esperen d'ella.

La meva incorporació a Justícia i Pau m'ha portat a allunyar-me, almenys provisionalment, de la meva professió, l'advocacia, per bé que la formació jurídica em sigui de gran utilitat en la meva tasca actual. Quan se'm va oferir aquesta responsabilitat em trobava en un moment de certa insatisfacció professional. Tenia la sensació d'haver arribat a un cert sostre, en el sentit que, la meva feina, a més d'haver perdut novetat, no satisfia una inquietud interna que jo arrossegava des de feia molts anys. Aquesta inquietud, que jo anomenaria "política", s'havia anat originant progressivament a partir de fer-me conscient de les crides que comporta la fe en Jesucrist, que em feia sentir impulsat a posar la meva formació i energies al servei del combat contra la pobresa i en favor de la defensa dels drets humans. Em sentia cridat a oferir-me plenament en una lluita de caràcter polític contra l'horror de les

desigualtats mundials, la misèria i la fam i em semblava inconcebible que bona part de la nostra societat pogués viure indiferent a aquesta realitat, instal·lada en el consum i el benestar material. D'altra banda, la meva professió em feia estar en contacte, a través del torn d'ofici, amb persones procedents dels segments socials més marginals, però només em permetia oferir, si de cas, un ajut molt modest i fragmentari a unes poques persones concretes, sense poder anar mai a l'arrel dels problemes socials que patien.

Aquestes i altres preocupacions m'havien dut a participar en algunes organitzacions cíviques i polítiques, a les quals només podia dedicar un temps molt limitat amb una eficàcia poc més que nul·la. Per això, l'oferta de treballar per a Justícia i Pau se'm presentà com una gran oportunitat de dedicar-me plenament a una acció que anés precisament en la línia d'aquestes preocupacions. Més quan es tractava d'una organització d'església, dedicada justament a incidir en l'opinió pública i en l'acció política, i que compta amb un important reconeixement social que li permet una modesta però significativa influència pública.

La veritat és que, des que vaig començar en aquesta feina, m'he sentit com un privilegiat: treballar en favor de la justícia, la pau i els drets humans, en una organització que estimo, en una tasca que m'il·lusiona, amb companys excel·lents, i poder guanyar-me raonablement la vida amb això. A més d'haver fet grans amics, aquesta feina m'ha permès conèixer i treballar

amb persones excepcionals, que dediquen gratuïtament grans energies i intel·ligència a treballar en favor de múltiples causes solidàries o de justícia, persones que s'han convertit en referents morals per a mi.

Ahora, m'ha permès constatar la riquesa de la nostra Església, que he experimentat com una immensa xarxa, estesa per tot el món, de persones i grups que actuen, segons les seves possibilitats i amb sensibilitats diverses, en favor de la persona i la seva dignitat. Aquesta és, potser, la característica més original de la nostra acció a Justícia i Pau: constatem que no som una ONG més; ni tampoc treballlem en quelcom que sorgeixi, ni depengui, ni acabi amb nosaltres, sinó que som una petita part d'un gran projecte que ve de molt lluny, que ens transcendeix, que és el de l'acció històrica de la gran comunitat universal d'homes i dones que comparteixen la voluntat de ser fidels a l'Evangelí.

D'altra banda, treballar a Justícia i Pau, a més d'ajudar-me a desenvolupar diferents habilitats personals i socials, m'ha permès conèixer més a fons nombroses problemàtiques que afecten als drets humans, així com múltiples situacions de sofriment humà i injustícia, eixamplant la meua mirada sobre un gran nombre de qüestions socials i polítiques.

Alguns interrogants

Dit tot això, he de confessar que, juntament amb la satisfacció de treballar en aquesta institució, també se'm

plantegen grans interrogants. I el més gran és saber quina és realment la utilitat i possible eficàcia de la nostra acció i, en general, de l'acció d'organitzacions com la nostra que actuen en defensa de principis similars.

Certament, tenim la sensació que la nostra tasca, sumada a la de tantes altres organitzacions solidàries, és una contribució a la creació d'opinió pública sobre algunes problemàtiques socials. Creiem que, amb major o menor incidència, contribuïm a alertar la societat sobre alguns problemes, a que la gent prengui consciència de la seva responsabilitat individual, a popularitzar algunes possibles solucions, a reforçar l'adhesió a determinats valors i principis i, potser indirectament, potser influïm per tal que s'avanci cap a determinades accions polítiques contra la pobresa o en favor dels drets humans i la pau. Estem convençuts que el que transforma en profunditat la realitat social no és una o altra llei o decisió política, sinó justament el canvi en les percepcions, actituds, opinions i mentalitats de la gent, que són les que a llarg termini condicionen la política o l'economia.

El que transforma en profunditat la realitat social no és una o altra llei o decisió política, sinó justament el canvi en les percepcions, actituds, opinions i mentalitats de la gent.

Ara bé, el que també experimentem és que la major part de problemes i injustícies que ens preocupen i que donem a conèixer ens superen totalment i són sempre extraordinàriament complexes d'entendre i abordar (la desigualtat nord-sud, la misèria, la fam, la destrucció ecològica, l'armamentisme i les guerres...). Són sovint problemes que obeeixen a processos socials i polítics molt potents, d'abast internacional, davant dels quals la nostra veu és insignificant, i que van sempre molt més enllà del que puguem dir o fer el conjunt de les persones i organitzacions que defensem els drets humans o la dignitat de la persona. Més aviat es tracta de problemàtiques que solament es poden afrontar i gestionar eficaçment des dels poders polítics i, tot i així, amb resultats molt limitats, sobretot perquè manquen autoritats polítiques mundials.

A tot això se suma el fet que la nostra incidència és sempre molt difícil o impossible de mesurar, no solament perquè som una veu més entre tantes, sinó per la mateixa naturalesa de la nostra acció, que és immaterial i purament comunicativa. Com es pot avaluar fins a quin punt hem aconseguit que es conegui i s'assumeixi socialment una determinada informació, idea o preocupació?

Però l'interrogant més angoixant és si realment pot esperar-se un món més just, més humà que el que tenim, i si té sentit treballar amb aquest objectiu. No serà una il·lusió o una meta inabastable? Sovint en les nostres preconcepcions donem inconscientment per suposat un progrés en la història,

un continu avançar de la humanitat cap al bé, la justícia, la pau gràcies a l'esforç de les persones de bona voluntat. I sovint creiem, de forma inconscient o sense qüestionar-nos amb quin fonament, que la nostra tasca ajuda, més o menys, a avançar justament per aquest camí, a "construir" un món més just o més humà.

Però aquesta idea "d'avenç" o "construcció" no solament no té cap fonament empíric, sinó que de vegades la realitat històrica ens va mostrant el contrari. On és escrit que la història de la humanitat progressi en termes de justícia o de pau? No serà que la política és el camp del conflicte i que la violència, real o potencial, és sempre la seva última expressió? No serà que el desordre, la injustícia, la destrucció ecològica i la violència són irreductibles, un component inseparable de la vida humana, i que obeeixen a processos i estructures totalment independents de la voluntat i del treball de tota la gent de bona fe? No podria ser que el món avancés inevitablement més aviat cap situacions de major injustícia, violència, desordre, irracionalitat? No és cert que, malgrat s'avanci en algun terreny, van apareixent sempre nous problemes, sovint més greus, d'injustícia i sofriment? I si és així, aleshores quin sentit, quina utilitat i quin valor pot tenir tot allò que fan els que lluiten guiats per principis com la pau o els drets humans?

Davant d'aquests interrogants, un no pot més que fer una aposta: creure, sense cap certesa, que val la pena i que té sentit treballar en favor de la convivència i en defensa de la dignitat hu-

mana, cadascú segons les seves possibilitats i circumstàncies. Potser el fet que hi hagi persones o grups que vetllin per aquests principis, el fet que el conjunt de l'Església o que moltes altres institucions estiguin cada cop més compromeses amb aquests ideals, sigui un element necessari per mantenir un cert equilibri global, per evitar que les situacions empitjorin o impedir el caos total. Però no ho sabem. O sigui que es tracta de fer l'aposta que val la pena actuar en aquesta direcció sense saber-ne ni els fruits ni els resultats. Amb total independència de l'eficàcia que això pugui tenir i de quin sigui el curs futur de la història humana.

Per què aquesta aposta? Segurament perquè, d'una banda, aquest treball és inherent a la missió de l'Església i coherent amb el missatge que proclama. Però, en tot cas, perquè seguim així un crida que creiem sorgeix del més profund de la nostra consciència,

que ens empeny fortament i que, alhora, aporta un sentit i una forma de viure que donen a la vida un fonament, un gruix, una sensació de major plenitud impossibles de descriure o definir i que solament es comencen a entendre i experimentar quan ens posem en marxa en aquesta tasca.

En definitiva, ni podem saber quins són els resultats o l'eficàcia del treball en favor de la justícia i la dignitat humana, ni tampoc no es pot avaluar aquest treball en relació als seus fruits. Té un valor per ell mateix. Probablement rau aquí una de les seves característiques essencials, ja que el fet d'actuar en vista d'uns resultats podria pervertir el sentit de l'acció. En últim terme, requereix un deixar-se arrossegar per la confiança que, malgrat tot, la humanitat sencera i el seu destí es troben en mans de Déu, que té sempre l'última paraula i que, finalment, la salvarà per mitjans que no podem conèixer.

El patrimoni cultural cristià: una eina d'evangelització per al III mil·lenni

---

ANDREU MUÑOZ MELGAR, director del Museu Bíblic Tarraconense.

L'any 1989 m'embarcava en una aventura que poc podia imaginar cap a on em conduiria. Un bon dia al palau arquebisbal de Tarragona vaig rebre una insòlita invitació a formar part d'un projecte fascinant que reorientaria els meus serveis a l'Església. Mn. Joan Magí, director del Secretariat de Pastoral Bíblica i President de l'Associació Bíblica de Catalunya em convidava a recuperar un tresor perdut en el fons de la Casa dels Canonges de la Catedral de Tarragona. Es tractava d'un fons patrimonial que havia format part d'un singular museu desaparegut en els anys seixanta: el Museu Bíblic Tarraconense. Era la primera notícia que tenia sobre l'existència de tan singular col·lecció. En la meva condició d'arqueòleg i cristià se'm demanava que fes una valoració del fons en qüestió i, si ho considerava, recuperés de nou el Museu Bíblic Tarraconense al servei de la investigació i la difusió de les Sagrades Escripures.

No amago que la proposta em va espantar i alhora em va seduir. Sospiro que els límits entre la valentia i la inconsciència són propers quan un és molt jove. Fora broma vaig comprendre que estava cridat a prestar un nou servei a la meva Església i ho vaig afrontar amb il·lusió i responsabilitat. Fins a aquell moment havia servit en

el camp de la catequesi, els joves i de Càritas diocesana. Ara sentia una crida a posar els meus dons al servei d'un projecte novedós que devia apropar la cultura i l'espiritualitat de les Sagrades Escripures a la societat. Crear un autèntic pont entre església i societat, un instrument que brindés camins de diàleg entre fe i cultura.

Constituïrem un equip de persones voluntàries amb formacions i sensibilitats diferents unides per la passió per la Bíblia. Inicialment vam acceptar que el projecte havia de ser una proposta simple, *ad experimentum*, sobre la que poguéssim aprendre i calibrar la resposta que el públic ens dispensava. Durant deu anys vam oferir un discurs museogràfic adaptat a les limitacions de l'espai i dels mitjans que condicionaven les nostres possibilitats i límits d'acord amb els objectius que inicialment ens havíem marcat. L'èxit va ser sorprenent! Constatàvem la set de cultura bíblica que tenia una societat amb un dèficit instructiu molt gran en aquest camp i el desig formatiu de les nostres comunitats cristianes. Va ser així que, enriquets per l'experiència i gràcies a la sensibilitat de la nostra Església diocesana, el Museu Bíblic Tarraconense es va instal·lar definitivament a les dependències actuals de l'anomenada Casa dels Concilis, junt a la Catedral. Les prelatures dels ar-

quebisbes Lluís Martínez Sistach i Jaume Pujol ho propiciaren. El Museu, dotat de millors estructures i infraestructures, és ja avui una realitat al servei de la cultura i de l'evangelització.

Tota aquesta experiència m'ha portat personalment a entendre moltes coses que han enriquit la meva persona en tant que laic compromès amb la meva Església i la meva societat.

El món en el que vivim està caracteritzat per un mar de canvis ideològics, tecnològics, socials...El relativisme, l'hedonisme i un cert laïcisme marquen alguns dels aspectes més negatius de la nostra societat. A favor apareixen altres aspectes com la llibertat, el progrés i la socialització de la cultura. Les institucions han d'estar cridades a sospesar aquests elements i fer esforços per educar en un model d'equilibri i de respecte que valori i potenciï tot el que d'autèntic i bo existeix en cada grup, en cada persona. Les relacions entre l'Estat i l'Església haurien d'estar marcades per aquestes premisses.

Una actitud de laïcisme bel·ligerant de l'Estat respecte a l'Església és injusta i només expressa la ignorància més absoluta per part dels governs que la practiquen. Amb les misèries que la història del cristianisme ha pogut generar en la seva condició humana, és inqüestionable que l'Església també ha contribuït decididament a la conquesta dels drets fonamentals de la persona, s'ha lliurat generosament al servei dels més desprotegits i ha estat conservadora i potenciadora del coneixement i les arts. Sovint em pregunto

què seria de molts estats si l'acció social de l'Església desapareixés completament. No hi hauria estructura humana ni material que pogués reemplaçar-la.

Una actitud de laïcisme bel·ligerant de l'Estat respecte a l'Església és injusta i només expressa la ignorància més absoluta per part dels governants que la practiquen.

La nostra Església també està convidada a no tancar-se al món i a trobar en l'Evangelí l'autèntica font d'inspiració per a les seves accions orientadores. Fidel al seu credo, l'Església ha de ser generosa i oberta. S'ha de preguntar a cada moment com actuaria Jesús de Natzaret si tornés a encarnar-se entre nosaltres i, des dels valors absoluts, saber que sovint Déu escriu recte amb ratlles tortes i, per tant, ens convida a saber relativitzar moltes coses en un exercici constant d'humilitat, de discerniment i de misericòrdia per no perdre ni una de les seves ovelles. Cada cristià és diferent com ho és cada persona. En cadascun s'atresoren essències úniques i irrepetibles que decididament emanen de Déu. Aquell qui digui que ningú és imprescindible comet un sacrilegi. L'absolut de Déu es projecta en les infinites particularitats de les persones. Quan no sabem reconèixer aquestes singularitats mutilem un bocí de l'essència divina. És

així que, com a Església, hem de caminar cap a la Terra Nova desprenent-nos de tot allò accessori, que fa perdre poble i minva la marxa: la jerarquització entesa com a estructura levítica veterotestamentària, les “teologies” marcades d’ideologia que embruten la netedat i la simplicitat de la Paraula i només originen vagues lluites intestines, les actituds ostentoses que ens separen de la *virtus* cristiana. Ens urgeixen veus i actituds profètiques que permanentment ens recordin que amb Jesús s’ha esquinçat el vel del Temple i que totes les ànimes enamorades del Crist han de tenir cabuda en el projecte eclesial convidades a treballar colze a colze, des dels diferents ministeris i responsabilitats, per transmetre els valors del Regne que ja és aquí. Convé aprofundir i projectar els grans valors de l’Evangeli i la Tradició amb frescor, de forma diàfana, i saber llegir els signes dels temps que ens acompanyen i dels que tots formem part en aquest moment concret de la Història de la Salvació.

L’Església ha de buscar nous llenguatges per fer arribar de manera efectiva i fidel l’Evangeli a la seva societat prestant un especial interès pel món dels infants i dels joves que, en definitiva, configuren el futur i la garantia de la transmissió de la Bona Nova.

L'Església ha de buscar nous llenguatges per fer arribar de manera efectiva i fidel l'Evangeli a la seva societat.

L’experiència gestada des del Museu Bíblic em porta a entendre que la cultura pot ser un bon instrument per establir ponts de diàleg amb la nostra societat. Els museus cristians haurien de ser autèntiques aules vives al servei de la Fe. La doctrina i el magisteri de l’Església ja ens hi conviden. Convé, per tant, que els nostres centres museogràfics i espais patrimonials s’obrin a la investigació i a la difusió. La funció acollidora hauria de ser una tasca prioritària dels tècnics que dirigim aquestes institucions. És bo, d’una banda, constituir grups de voluntariat que s’integrin en equips per tal que, ben formats, puguin enriquir-se com si d’un catecumenat es tractés i tinguin la capacitat de transmetre allò que han rebut a totes les persones que s’apropen. És integrant a les persones en el patrimoni que aquest es fa més humà i humanitzador. A partir d’aquí les possibilitats són infinites. Agents de pastoral integrats en equips ben conduïts i formats poden oferir un servei extraordinari a les comunitats cristianes que s’apropen, al món de l’educació, al món universitari i a les persones en general. No és suficient fer intel·ligible el patrimoni i la cultura cristiana des de paràmetres estètics o tècnics sinó també des del seu sentit últim, que és el de la Fe. Si aquests valors els sabem transmetre amb rigor científic, amb sentit pedagògic i amb passió evangèlica, el diàleg està assegurat. Serà més fàcil arribar així als segments de població que cerquen Déu o a aquells que han renunciat definitivament a Ell. Presentar la Fe amb un llenguatge modern, des del principi de la coherència racional, pot ajudar les persones a superar un primer esta-

di que els permeti conèixer o reconèixer una Església que la sentien lluny o la veien des d'un prisma deformat. A posteriori podran aprofundir en els estadis més elevats, en la dimensió més transcendent de la vida dels creients. Per tant els cristians que tenim responsabilitats en els camps intel·lectuals hem d'entendre que el nostre treball tècnic participa també d'un esperit d'acolliment, humà i evangelitzador.

Els museus i espais patrimonials eclesiàstics que es limitin a conservar i potenciar la investigació però que no tinguin present, en primer terme, ser instruments de cultura i de fe s'acaben convertint en projectes estèrils. Cal complementar les accions amb els objectius de forma responsable. No podem renunciar al paper evangelitzador del nostre patrimoni cultural. En aquest camp l'Església no pot instal·lar-se en còmodes posicions renunciant a la seva primera missió. Si ho fa així la seva funció és idèntica a la de qualsevol entitat pública o privada i cal preguntar-se aleshores si val la pena esmerçar esforços materials i humans.

S'han de fer autèntics esforços per crear equips humans, dedicats a la pedagogia del patrimoni cristià, que estiguin atents a la diversitat dels grups i siguin capaços d'adaptar els llenguatges a la diversitat humana sense perdre l'essència d'allò que volem transmetre.

Els temps actuals també venen marcats pel fenomen de la immigració

i, per tant, del contacte amb altres cultures, confessions i religions. Aquests signes dels temps també poden ser llegits en clau de Fe. Malgrat les vicissituds i els problemes que es generen en la convivència per l'adaptació intercultural, Déu ens brinda la possibilitat de trobar-nos i estimar-nos, tot entenent que totes les persones són fills de Déu. Des del Museu Bíblic hem promociat l'encontre amb diferents confessions i altres religions. L'ecumenisme i el diàleg interreligiós són accions necessàries, imperatives i volgudes per Déu sota el precepte que tots siguem u (Jn 17, 21) i que estimem tota la humanitat (1Jn 4, 20-21).

Segurament que estem vivint un dels moments de canvi i transformació més importants de la història de la humanitat. L'Església no escapa a aquests canvis. De moment és indispensable una nova inculturació per projectar l'evangelització del III mil·lenni. Desitjo de cor que en la nostra Església es produeixi una nova gran obertura, i que religiosos i laics compreguem la necessitat de treballar conjuntament, sense recels i desconfiances, en un esperit de lleialtat i fidelitat per a la missió a la que Jesús ens ha convidat.

*És indispensable
una nova inculturació
per projectar
l'evangelització
del III mil·lenni.*

Compromesos més enllà de les fronteres

NEUS PERACLAU PUEYO, infermera, membre de l'Associació de missioners laics OCASHA.

El meu nom és Neus, tinc 32 anys i soc de Barcelona. Pertanyo a una associació que es diu OCASHA, una associació de laics missioners en la qual ens comprometem durant un temps determinat a compartir la nostra vida y la nostra feina amb els pobles del sud. En el meu cas he estat vivint durant sis anys a Angola, treballant a l'hospital de la Missió De Cubal i m'han demanat que expliqui el que ha suposat aquesta vivència per a mi. Resulta difícil poder explicar-ho, son moltes coses viscudes, molts sentiments barrejats i molt intensament viscuts, però si hagués d'escollir alguna cosa o les coses més importants que el poble angolà m'ha regalat i que sempre portaré amb mi, en serien tres: En primer lloc el simple fet d'haver viscut amb ells, el fet d'haver compartit sentiments, lluites, fracassos, alegries i pors tot m'ha fet estimar encara més la vida, descobrir els tresors del dia a dia i sentir-me afortunada i agraïda cada dia, no pel que tinc o faig sinó simplement pel fet d'estar viva i tenir capacitat d'estimar i sentir-me estimada. En segon lloc la pròpia vivència de ser missionera, que no és una altra cosa que anar a trobar l'altre, però això mai ho hagués viscut amb plenitud si no hagués comptat amb un altre gran regal, el regal de l'acollida que em vam donar des del primer cop que vaig arribar a Cubal i, com

sempre, fins i tot en els moments difícils d'ombra i soledat, m'he sentit acompanyada i he sentit com es confiava en mi. Finalment un altre tresor que val la pena compartir és la riquesa de la diversitat. No hi ha una única manera de viure la fe, de tenir un veritable compromís cristià, però tots plegats fem camí i, en aquest caminar que aprenem els uns dels altres, he après a estar atenta, a saber rebre els tresors que les persones tenen per compartir.

Algú va dir una vegada que la veritat és com un gran vidre, una pedra preciosa, un diamant que un dia es va trencar en trossets petits, i cadascú de nosaltres es va quedar amb un d'ells. Si miro la meua vida em sento una persona molt afortunada, doncs he tingut l'oportunitat de compartir molts d'aquests trossets.

La veritat és com un gran vidre.

A tots ens costa moltes vegades compartir el nostre petit tros de diamant, la nostra veritat interior, o fins i tot ens creiem que és l'únic verdader. Moltes vegades sento que m'haig de justificar; costa molt entendre com una persona jove, amb estudis, amb possibilitats d'un bon futur professio-

nal decideix renunciar a tot això i optar per un altre estil de vida, que surt de les normes establertes, que s'escapa de les falses seguretats que fan moure la vida. És llavors quan em trobo plena d'arguments, intentant explicar que el que faig no és una experiència en un moment puntual de la meua vida, sinó una opció de viure amb un determinat estil, una opció fruit d'un procés personal, d'una vivència de fer i de sentir-me Església, que han fet que tot això que crec i sento passi per compartir la meua vida i tot el que soc amb els pobles del sud, i ha estat per això que la meua vida els últims anys s'ha anat movent entre els nens d'un petit hospital d'Angola, i és per això que tampoc sé ara on em portarà la vida en un futur.

És per això que quan la gent em diu que soc molt valenta, que m'admiren per la decisió que he pres em poso vermella i sento vergonya. El que soc i el que faig no crec que sigui cap cosa heroica, ni digne d'admiració, simplement són els petits passos que faig cada dia per intentar ser feliç i viure d'acord amb el que el meu cor em demana.

A vegades em dona la impressió que hem fet de la fe un patrimoni exclusiu dels cristians i, sincerament, crec que la fe és un do de Déu, que ens l'ha regalat a tots: la capacitat de creure i de tenir esperança. La resta, els arguments, les normes, les tradicions les hem inventat els homes. La fe és caminar malgrat els dubtes, anar donant passos cada dia; la fe no només és creure en el Déu que jo crec, és creure també en les persones, creure

que el treball del dia a dia canviarà les coses; és somiar, és viure les utopies, és fins i tot patir... i aquest gran regal ens l'ha fet el Pare. Per això m'agrada viure el dia a dia com si cadascun d'ells fos únic, anant descobrint nous trossets d'aquell gran diamant que un dia es va trencar.

La fe és un do de Déu, que ens l'ha regalat a tots: la capacitat de creure, de tenir esperança.

Així va ser com un dia, gràcies a moltes persones que vaig anar coneixent i amb les que vaig compartir trossets de veritat i experiències de vida, vaig arribar a Angola, com a laica missionera, a treballar en una missió a l'interior de país, a Cubal. Us podria parlar de tota la feina feta a l'hospital, amb els meus companys d'OCASHA, amb els companys de feina, la resta de voluntaris que col·laboren, però llavors seria jo la protagonista i no és pas el que us vull transmetre en aquestes línies.

És bastant difícil explicar el que ha significat viure aquest temps a Cubal, el compromís cristià en solitari no té cap sentit. La fe s'ha de viure i s'ha de celebrar en grup i va ser una comunitat la que em va rebre; acollir i obrir les portes des del primer moment que hi vaig arribar i aquest va ser el primer gran regal. Un altre fet important de la nostra opció com a laics dins d'OCASHA és la preparació prèvia a

la missió. Durant massa temps a dins de l'Església hem pensat que n'hi havia prou amb bona voluntat, generositat i ganes d'ajudar als altres, però hem après que les actituds paternalistes a la llarga només produeixen més dependències, anul·len la creativitat i la imaginació de la gent i no permeten descobrir el Crist alliberador. En el mateix sentit, un altre aspecte que em va agradar de l'associació a la que pertanyo és el fet de no tenir projectes propis, trenquem amb el costum, també molt arrelat, de fundar o construir coses, fent que perdurin al llarg dels anys. El que nosaltres volem fer simplement és caminar plegats, això suposa una manera totalment diferent d'entendre la vida i la missió, ja que el més important no és el que hagi fet, sinó les persones amb les qui he compartit el caminar, la gent que he estimat i la que m'ha estimat.

Així va ser com vaig arribar a Cubal. Angola és un país que ha viscut 40 anys de guerra civil, que té una de les taxes de mortalitat infantil més elevades del món i que, degut a la meua feina en un hospital, hi vaig haver de conèixer des del primer dia que hi vaig arribar. I, després de tot el viscut, veig que aquest ha estat l'aprenentatge més dur i difícil que he fet, però a l'hora també el més gratificant.

Tothom és igual en el moment de la mort, però el camí cap a ella pot arribar a estar ple d'injustícies i dolor. Molts cops per a mi estar al costat de les persones en el moment de la seva mort m'ha servit per tornar-les-hi la dignitat que els havia estat robada en una vida plena de patiment. Les mares

amb els seus fills malalts m'han donat grans lliçons, de què vol dir parlar d'esperança, d'un món en pau. Si no soc capaç de creure i tenir esperança en persones concretes, la utopia passa necessàriament per la trobada personal i íntima amb persones concretes. Només aquestes persones m'han fet confiar en el miracle de la salvació.

Tothom és igual en el moment de la mort, però el camí cap a ella pot arribar a estar ple d'injustícies i dolor.

Molts cops he pensat que no era just tot el que veia, que Déu sempre elegia els millors per marxar. Aquelles persones que més m'han marcat, que més he estimat, que més coses m'han ensenyat, van morir, però abans de marxar tots i cadascun d'ells em va ensenyar coses importantíssimes: a riure, a donar les gràcies, a lluitar, fins i tot a pregar i crec que realment per això va ser que Déu els va posar en el meu camí, per ajudar-me a ser millor persona. Molts cops m'he preguntat el perquè de tot plegat, el perquè de tantes morts sense sentit... Pot ser que estigués molt greu, però segurament, si no fos un nen desnutrit no agafaria determinades malalties. I és clar, si Angola no fos un país que ha passat tants anys de guerra no hi haurien nens morint-se de gana, o simplement si l'atzar l'hagués fet néixer a un altre lloc, una mica més al nord en el mapa... I si aquest món fos una mica més just, la majoria de la gent no hagués de viu-

re en la misèria... i podria continuar així indefinidament, i sempre arribo al mateix punt, al punt sense respostes.

Quan algú mor assassinat sempre hi ha un culpable, que en la majoria dels casos paga pel seu crim. Si un nen mor de gana a l'hospital de Cubal ningú assumirà mai la responsabilitat del què ha succeït. Tots tenim alguna cosa a veure amb la seva mort, tots hi contribuïm poc o molt amb la nostra manera de fer, fins i tot les persones que, com jo, ens omplim la boca amb discursos sobre la justícia o estem perduts en alguna part del món. Tots tenim la nostra part de responsabilitat per aquests morts anònims, però encara ha d'arribar el dia en que algú es posi dret i cridi ben fort que la responsabilitat és seva.

Quan abans de marxar cap a Angola estava fent el procés de formació, va haver-hi també una frase que em va quedar marcada i que ha condicionat la meua manera de ser i estar a Cubal, i és "pensar globalment i actuar localment". No crec que sigui millor ni pitjor que ningú; crec que tenim l'obligació d'obrir els ulls a la realitat que ens envolta; això vol dir ser conscients del món on vivim, de les seves estructures d'opressió i injustícia que provoquen mort i patiment i treballar localment, allà on la vida, el destí o un mateix ha decidit estar; en el meu cas és amb els pobles del sud.

Però les "ànimes inquietes", com jo dic, no parem de fer-nos preguntes. Jesús així ho va fer en el seu temps. Essent conscient de la societat del seu

temps, de les estructures que regien la vida, va anar salvant, un a un, el leprós, el cec, el paralític, la dona... Però l'evangeli no parla de tots els que no va poder salvar, d'on va trobar les forces per continuar caminant... Jo sempre que m'he trobat en aquest punt, ha aparegut algú en el meu camí que m'ha recordat que valia la pena continuar i m'ha donat lliçons importants, coses que mai hauria après si no hagués tingut el cor obert als altres, que crec que és el veritable sentit de ser missioner. No es tracta de fer coses, sinó de saber escoltar i anar a trobar a l'altre per rebre. L'Evangelí parla de com Jesús cura a un paral·lític a la sinagoga essent dissabte; de com posa, com a valor suprem, la vida d'una sola persona per sobre de tradicions i creences sagrades de la seva època com la de treballar en dissabte. I per això simplement es tracta d'estimar la vida per sobre de tot.

Vaig estudiar en escoles religioses, més d'un cop vaig escoltar testimonis de missioners que parlaven sobre la seva tasca i sempre vaig pensar que eren grans persones, plenes de virtuts, capacitat per treballar, per estimar amb una gran generositat, podríem dir que "perfectes"; jo mai hagués imaginat que seria capaç, un dia, de poder-me entregar d'aquesta manera. Si hi ha un tresor que crec que he rebut del poble angolà és el valor de la senzillesa i de saber acollir sense exigir res. En el meu primer compromís les coses no van anar com voldríem, vam tenir problemes de convivència amb l'equip, fins al punt que les altres dues persones van marxar i em vaig quedar sola. Jo representava just tot el contrari del

que em creia que era ser missioner. En aquell moment jo sentia que no estava donant un veritable testimoni cristià, que estava defraudant a la gent que havia confiat en mi, però simplement a la gent això no li va importar. Va ser l'època que més recolzada em vaig sentir, que no em vaig sentir sola, que van confiar en mi, van apostar pel nostre projecte comú i van fer possible un segon compromís.

Tots som missioners, des del moment que som batejats estem cridats a anar a la trobada amb l'altre. La riquesa està en la diversitat, no existeix una única manera de viure la fe, de ser Església. La cultura africana està plena de valors, valors que han de trobar el seu lloc fins i tot dins de l'Església per poder expressar-se en plenitud. Encara es té una imatge equivocada del ser missioner, el missatge de l'Evangelí passa per un alliberament a molts nivells, espiritual, econòmic, social...

*Tots som missioners,
des del moment
que som batejats
estem cridats a anar a
la trobada amb l'altre.*

Molta gent, fins i tot a Cubal, es queda sorpresa. Trenco amb la imatge que tenim d'un missioner, fumo, fàcilment se'm podria trobar a qualsevol festa de la ciutat o a la discoteca, no feia catequesi... però tots som igual d'importants. Jo sempre contesto amb la meva feina a l'hospital, curo a la

gent perquè després puguin anar a catequesi i tots som Església, tots som igual d'importants, tots els cristians tenim la responsabilitat d'evangelitzar, que no és una altra cosa que posar els meus dons i les meves capacitats al servei dels altres i, en el meu cas, la meva feina com a infermera.

Al poc temps d'arribar, quan encara estava descobrint aquesta nova manera de sentir i entendre la vida, algú em va dir una cosa que em va marcar profundament: que per créixer hem de saber morir una mica cada dia; cada cop que rebem alguna cosa nova hem de saber desprendre'ns de les velles, d'aquelles que ja no serveixen. I aquests anys viscuts a Cubal m'han fet descobrir un gran tresor. Les coses més importants, les grans lliçons que he après, les grans descobertes han estat sempre de mans de la gent més pobre, gent sense estudis, gent amb la que molts cops m'ha costat comunicar-me, per diferències de llengua, per diferències culturals, gent que aparentment no té res a oferir però m'han regalat coses que mai no podré rebre en qualsevol altre lloc del món. Ells són qui realment m'ha evangelitzat a mi.

I ara queda el futur, un futur que de moment passa per Barcelona, però no se on serà el dia de demà. No deixo de ser missionera pel fet d'haver tornat, l'hospital de Cubal existia abans que jo hi arribés i continuarà durant molt de temps, jo seré per a ells, igual que ells per a mi, moments compartits, lluites guanyades i perdudes, moments de caminar junts, però el camí hi continua estant encara que nosaltres no el seguim o n'agafem un altre. No és important el lloc on arribem. El més

important és el fet de no parar de caminar ni parar d'estimar.

El futur es planteja ple de dubtes i de pors, amb una seguretat econòmica i professional a la que vaig renunciar ja abans de marxar, en una contínua recerca del meu lloc com a cristiana compromesa

dins de l'Església, amb nous reptes i noves persones amb les que compartir el camí, perquè tot és mogut, com deia al principi, pel gran regal de Deu, la fe, que no vol dir, com pensa molta gent, tenir-ho tot clar i sense dubtes. Per mi la fe és totalment el contrari, caminar cada dia malgrat els dubtes.

Les mans buides

ANNA CASTILLO, metgessa de l'Hospital de Sant Joan de Déu.

---

*“Les mans ben buides, això esperes Tu de mi,
i em demanes deixar-ho tot als teus peus
fins que ja no tingui, ja no tingui res;
i així Tu puguis entrar, i omplir-me fins a vessar”.*

La lletra d'aquesta cançó acompanya el meu despertar en la fe, el meu intent per despertar-me a la vida.

Amb les mans ben buides...

... i un immens neguit al cor, vaig rebre a Madrid, la plaça per fer la residència de Ginecologia i Obstetrícia a Sant Joan de Déu.

Així, iniciava un camí que feia anys s'havia començat a insinuar.

Recordo que quan encara voltava per l'escola com una baldufa, i començava a somniar què volia ser de gran, m'imaginava periodista. Mai oblidaré però, la visita a un mossèn malalt que era un parent llunyà de la família de la mare. No sé què va passar... però en tornar cap a casa, tenia la certesa que només volia fer de metge.

Estudiar medicina va ser un primer tast del misteri de la vida.

La possibilitat de meravellar-me constantment amb la complexitat del cos humà, amb la seva increïble bellesa. Un primer contacte amb l'extraordinària fragilitat, intensitat, força i du-

resa de la vida humana. Una primera aproximació a la malaltia, la mort, el patiment silent del qui vetlla i acompanya. Al coratge, l'esperança i la serenitat de tantes persones hospitalitzades...

Meravellar-me constantment amb la complexitat del cos humà.

Van ser sis anys ben fecunds, de desgavell personal. Un munt de preguntes sense resposta, la fam i la set per trobar un pal de pallar que em donés sentit a la vida, l'esforç i les primeres renúncies per destinar hores a l'estudi...

Va ser el punt de partida d'amistats que sempre m'ajudaran a créixer, i de la troballa més important de la vida: la relació personal amb Déu a través de la pregària i la seva encarnació constant en el nostre dia a dia.

De mica en mica i en començar a aprendre a rellegir la vida, descobreixo i agraeixo com Déu ens estima entrañablement. Ara començo a entreveure

la seva pedagogia infinitament amorosa i respectuosa, amb la que ens va parlant i formant. Em meravella la seva capacitat d'estimar, de generar vida i llibertat en nosaltres.

Com ens mima i respecta!

A poc a poc i molt de mica en mica... es va deixant sentir; es va deixant estimar.

Sense forçar mai... convidant i esperant, sempre.

L'inici de la meva recerca va ser plenament dirigit per la necessitat d'afilar la raó. Havia de convèncer el meu enteniment que creure en Déu és raonable i no una fantasia. L'eix vertebrador del meu ésser, no podia ser quelcom imaginari i irreal. No volia abonar-me a una fe cega i imposada, a una religió basada en una pila de rituals i prescripcions sense sentit.

L'eix vertebrador del meu ésser, no podia ser quelcom imaginari i irreal.

No va ser fins un xic més tard, que el cap va començar a deixar pas al cor: a Sant Boi, poques paraules i molta vivència...

Experiència que sedimenta i pot arrelar amb més força, quan tens la sort de tenir al costat una fantàstica germana hospitalària.

I a la fi... l'estrena dels Exercicis Espirituals de Sant Ignasi, amb l'acompanyament d'un home de Déu extraordinari.

I a partir d'aquí... la trobada amb la pregària. L'inici del diàleg amb Jesús. El desvetllament al MISTERI més inimaginable i atractiu.

La crida, la missió, el descobrir-me no-res, el perill de fer una caricatura de Déu, d'instrumentalitzar la pregària i l'Evangelí a la meua mida i comoditat, la vergonya i incapacitat d'esdevenir testimoni, el repte de seguir Jesús i estimar els germans com ell va fer-ho...

Això esperes Tu de mi

És aquesta relació d'AMOR EXTREM que ens salva i allibera, la Bona Notícia que sento que Tu em convides a aprofundir i encarnar en el meu petit dia a dia.

I és que la trobada amb Tu, cada dia és nova, dinàmica, suggerent, inesperada...

Ets i m'esperes a casa i en la família, en els primers raigs de sol que em desperten mentre vaig cap a la feina, en una trucada, en els companys de feina, en el cansament de la jornada, en un part o una cesària, en les visites fetes amb pressa, en la certesa de no saber-ne més, en la incapacitat de donar respostes, en una rialla, en el primer plor de cada nova vida...

Ets i m'esperes en la poca estona que sovint puc destinar a la pregària (amb son i distraccions de tota mena!), en el grup de la parròquia on compartim Evangelí i set de vida, en l'Eucaristia, en cada trobada i conversa fraterna, en tots els dons que m'ofereixes.

Sí, ets VIU! Present al món, en els altres, i en mi mateixa. Però... no en tinc prou d'anhelar trobar-te intensament viu entre nosaltres! Necessito reconèixer-te i aprendre a estimar-ho tot en Tu!

Com diu Pere Casaldàliga, necessitem experimentar que "Tu ens eixamplés el cor en cercles concèntrics"

Pare... ajuda'ns a mirar i remirar Jesús. A contemplar i romandre en les seves actituds, la seva vida, els seus silencis i paraules, en la seva manera d'entregar-se als altres... que tendim a deixar-nos revestir de cap a peus pel goig del seu Esperit!

I em demanes deixar-ho tot als teus peus

Tendir a seguir-te amb abandó i confiança. Sempre tendir...

Desaferrar-me dels petits déus que m'encadenen, amb paciència i perseverança. Caient i deixant que m'aixequis una vegada rera l'altra.

Em convides al despreniment, a la llibertat i a la docilitat d'esperit que pot dir sí a la Teva voluntat insertada en una realitat que no sempre és fàcil i senzilla. Una voluntat que tot sovint em desconcerta per paradoxal i insospitada... que sempre em proposa un grau més d'alegria i descentrament.

Aquest primer any de residència a l'hospital, ha estat un constant bombardeig d'experiències noves que m'han fet trontollar.

Començar a assumir responsabilitats, prendre decisions, intentar encaixar en una pila de noves relacions

amb els companys de l'hospital, tocar de ben a prop alegries intenses i dramemes palpables.

Participar i acompanyar en el naixement de tantes noves vides, però alhora en la pèrdua de moltes gestacions i il·lusions iniciades.

Amb perplexitat i incapaç de trobar resposta, observo molts abusos i maltractaments de tota mena, relacions de parella que ja estan trencades a la mateixa sala de parts, morts neonatals o prenatsals inexplicables...I alhora, la felicitat extrema de famílies que han lluitat molt i que encomanen alegria.

Tot el viscut, ho saps... intento deixar-ho als teus peus. Tu redreçaràs les meves passes vacil·lants i erràtiques.

Fins que ja no tingui, ja no tingui res...

Que n'és de difícil despullar-se i esdevenir pobre en esperit!

Per a tots, la vida és la millor escola per anar-ne aprenent. El món laboral, ple de les seves exigències, competitivitat, autosuficiència, ganes de brillar en aparença i afany de grandesa, contradiu frontalment l'actitud d'infant evangèlic.

Ara mateix, la pobresa se'm manifesta en l'intent de viure amb alegria i agraïment les guàrdies, les hores de poca son i la densitat de les moltes experiències passades.

Acceptar la impossibilitat de fer gaires activitats lluny de la feina i viure en un ambient on encara no goso expressar obertament i sense manies, l'alegria que trobo en Jesús i el seu missatge.

“Contra la impaciència, disponibilitat.

Contra la susceptibilitat, la pobresa de la humilitat.

Contra l'agressivitat, confiança.

Contra l'angoixa, gratuïtat.”

I així Tu puguis entrar i omplir-me fins a vessar!

Si bé tots passem temporades de crisi, de prova, de desert, d'incomprensió, de neguit, d'incertesa, d'enuig o de més sequedat en la pregària...

... el Teu Amor perdura i es manifesta.

Són moltes les persones que ens regales en anar fent camí, i ens manifesten el Teu Amor boig.

És fantàstic poder descobrir la força de la comú-unió entre germans, i experimentar aleshores, com ve a nosaltres el teu Regne!

Gràcies Pare perquè ens parles en el petit evangeli personal de la nostra vida, i a través de moltes paraules de la Bíblia que ens poden omplir de llum i esperança!

-“Si algú té set, que vingui a mi; el qui creu en mi, que begui. Perquè diu l'Escriptura: *Del seu interior brollaran rius d'aigua viva.*”

Senyor, dóna'ns aigua d'aquesta! Així no tindrem més set!

Descobrir la força de la comú-unió entre germans.

Vocació de mestra

MONTSERRAT SARDÀ, mestra de primària.

El fet que tinguessin confiança en mi per col·laborar en un esplai parroquial va ser el primer pas per desvetllar-me la vocació per al món de l'educació.

Allí, el tracte amb els infants i amb els altres monitors i monitores, va ser el que em va empènyer a iniciar la meva formació educativa participant en els cursos de monitors, de directors de colònies ...

Aquesta faceta es va anar completant en el Moviment d'Hora-3, essent Cap d'un grup d'adolescents, participant en les diverses Trobades. Més endavant se'm va proposar de formar part de l'equip coordinador.

Va ser una etapa molt enriquidora que va anar consolidant la meva vocació per arribar a dedicar-me, posteriorment, de ple a l'ensenyament.

Vaig poder fer els estudis de Magisteri en horari nocturn ja que en aquells moments, durant el dia, treballava en una empresa. En el període de les pràctiques, primer contacte en directe amb alumnes, es va anar reafirmant aquesta vocació educadora. Poder estar al costat dels infants i adolescents, ajudar-los en el seu creixement personal i com a cristiana em preocupava, certament, que la formació que rebessin fos totalment integral,

que agafés tota la persona, i arribessin a descobrir d'alguna manera que Déu els estima.

Així, doncs, em va semblar que aquest fort desig de voler que els infants rebessin una formació integral podia portar-lo a terme a l'escola pública, ja que creia que era on, amb senzillesa, més falta podia fer per tal de ser llevat al mig d'un món que començava a ser envaït per diverses ideologies.

Els primers anys, vaig treballar com a interina en una gran escola pública. Dic gran pel nombre d'alumnes, però més gran encara per les companyes que hi vaig trobar. Va ser una gran riquesa el poder compartir, als meus inicis, la tasca educativa amb persones creients i amb una gran dedicació als alumnes. Realment es podia aprendre molt del que és important en l'educació: l'acollida de l'altre tal com és, l'anar desvetllant i potenciant totes les qualitats amagades que hi ha dins de cada persona, i també, l'estimació a cada alumne.

Preocupada per continuar la formació d'adolescents, junt amb altres companyes de l'escola, ens vàrem plantejar l'organització de colònies formatives, amb sentit cristià, per a les alumnes que feien 8è d'EGB i que no tenien cap més possibilitat de forma-

ció. Ho férem aprofitant dies de les vacances d'estiu. Un dels objectius que teníem era l'orientació i ajuda en el moment en que es deixava l'escola i s'incorporaven, la majoria, en el "món dels grans", l'Institut.

Així doncs, durant alguns anys, a l'estiu, amb la col·laboració d'algun Mossèn, vàrem realitzar tandes de colònies, en les quals, a partir d'activitats engrescadores, en un espai privilegiat on la natura eixamplava el cor, se'ls ajudava a reflexionar sobre temes formatius, potenciant l'amistat i desvetllant el sentit de Déu.

Uns anys més tard, el gran impacte, per a mi, va ser el canvi d'escola. Pel fet d'haver aprovat les Oposicions tenia un altre destí. Una escola més petita, amb bons professionals, però en un ambient totalment diferent. Aquí es va posar en joc la convicció que m'havia portat a respondre a la vocació de mestra d'escola pública: ser una laica cristiana en un món força descristianitzat per tal de ser-hi llavor.

Convicció que m'havia portat a respondre a la vocació de mestra d'escola pública: ser una laica cristiana en un món força descristianitzat.

Anys força difícils. Però amb la il·lusió i el convenciment que en la tasca de mestra m'hi ajudava molt "el Mestre". Això va portar a que, al cap

de pocs anys, sentís la responsabilitat d'acceptar la direcció del Centre. I així va ser.

Va arribar un moment en què em vaig adonar, d'una banda, que una persona sola no pot anar enlloc, i menys encara en el camp educatiu. D'altra banda que aquesta inquietud per l'educació que Déu havia posat en el meu cor no es podia quedar tancada només a l'escola on treballava, amb els infants i adolescents que, any rere any, tenia al meu càrrec. Arribava l'hora de contagiar aquell desig a d'altres mestres. Ara bé, com fer-ho?

L'oportunitat va sorgir en conèixer la inquietud que tenia per l'educació i pels mestres, el qui llavors era el Pastor de la Diòcesi, el Cardenal Narcís Jubany i, a més, el fet de trobar-me amb altres companyes de Magisteri que tenien el mateix interès. Així, doncs, es va veure la necessitat d'iniciar unes Trobades de Mestres per tal de compartir inquietuds, enriquir-nos mútuament amb les nostres experiències, ajudar-nos a donar una orientació cristiana a la nostra tasca educativa, cercant suport humà, pedagògic i espiritual.

Poc a poc aquestes Trobades van anar derivant al que primer va ser el Moviment Cristià de Mestres (MCM).

Més tard, la Reforma Educativa, va suposar per a tots un revulsiu, i sobretot una bona ocasió de connectar amb els professors que rebien els nostres alumnes grans. I així va néixer el Moviment Cristià de Mestres i Professors, conegut ara en els ambients

educatius i eclesials de Catalunya. Educadors i educadores que creuen que val la pena dedicar la pròpia vida a ajudar els infants, adolescents i joves a créixer en tots els aspectes de la seva personalitat. I això, fer-ho des d'una visió cristiana de l'home, la vida i el món.

El nostre compromís, com a educadors, és el de facilitar la formació humana, espiritual i professional; el de promoure el testimoni cristià en l'àmbit professional de l'escola i ajudar a trobar camins per desvetllar la descoberta de Déu en els alumnes. Tot això ho portem a terme oferint diversos espais: el de viure la Fe, participant en les Eucaristies i recessos; el d'intercanvi pedagògic, en els fòrums d'educadors; el formatiu, participant en els diversos cursos, com també a través del Butlletí mensual; compartint sempre l'amistat i companyonia en les diverses trobades que s'organitzen a l'inici i final de cada any escolar.

Tots aquests anys de dedicació a l'ensenyament, (el proper mes de setembre en farà 30), compartint amb d'altres companys i companyes les

alegries, els dubtes, les incerteses... de la nostra tasca educativa, m'han reforçat la convicció que com a laics cristians val la pena treballar, amb il·lusió, en la millora del nostre camp professional.

*Com a laics cristians
val la pena treballar en
la millora del nostre
camp professional.*

El nostre món educatiu d'avui, demana professionals que davant la immediatesa sàpiguen tenir paciència; davant la indiferència vers els altres, puguin tenir temps per a cada un dels alumnes; davant la gran diversitat de persones, sàpiguen desvetllar el respecte i estimació per tots.

No podem perdre de vista que allò que és més important i que hem de fer sense defallir, és anar sembrant petites llavors en els nostres alumnes, amb la confiança que Déu farà que tot aquest nostre esforç creixi i algun dia doni fruit.

Família cristiana?

PAQUI BAUTISTA I JAVIER VELASCO, matrimoni i pares de família.

Hem volgut posar el títol d'aquest article entre interrogats per raons diverses que intentarem explicar. Si preguntéssim a les famílies, moltes de les quals varen celebrar “per l'Església” el seu matrimoni –o potser sols “a l'església?”– si es consideren “famílies cristianes” contestarien encongint les espatlles o potser amb cara d'extranyesa. Fins i tot entre cristians més compromesos no existeix un criteri generalitzat de la diferència entre una família cristiana i una altra que no ho és. I no diguem si preguntem què entenen molts membres de la nostra societat, companys/es de treball, amics/es... per una família cristiana; fàcilment s'identifica amb una família patriarcal ja superada, fins i tot amb moltes connotacions negatives.

¿Es pot continuar parlant, avui en dia, de família “cristiana” quan, freqüentment, els adjectius afegits a una realitat, en aquest cas la família, poden semblar que no sols no afegeixen res, sinó, tot el contrari, la redueixen o la poden convertir en bandera contra altres formes de famílies actuals?

Es pot continuar parlant, avui en dia, de família "cristiana"?

El concili Vaticà II, a la constitució sobre l'Església en el món actual, *Gaudium et spes*, dedicà tot un capítol al tema del matrimoni i la família. En el document es subratlla el paper pedagògic, en el millor sentit de l'expressió, que pot jugar la família: “La família és escola del més ric humanisme. Perquè pugui aconseguir la plenitud de la seva vida i missió es requereixen un clima de benèvola comunicació i unió de propòsits entre cònjuges i una curosa cooperació dels pares en l'educació dels fills” (GS 52). És a dir, la família té la missió de fomentar que tots i cadascun dels seus membres siguin cada vegada més persones: lliures, autònomes, responsables, solidàries... Els esposos, els dos, han de possibilitar aquesta realitat des de la cooperació, la comunicació, la unió, el respecte, la preocupació exquisita per l'educació dels fills, etc. Però, a aquesta missió estan cridades totes les famílies, no sols les cristianes. Els cristians, els seguidors de Jesús, ens hem de distingir en –si se'ns permet utilitzar l'expressió “distingir”–: en un sentit de major incidència, no de privilegi, o de considerar-nos millors o superiors a ningú– “donar testimoni de la pròpia vida i en l'acció concorde amb tots els homes i dones de bona voluntat” (cf. GS 52). Això sí, des de la perspectiva del “misteri d'amor que el Senyor amb la seva mort i resurrecció revelà al món”

(GS 52). La nota distintiva de l'amor gratuït de Déu és el fonament de la vida cristiana i, en conseqüència, també de la conjugal i familiar, ja que formen part fonamental de la mateixa vida.

L'amor gratuït de Déu és el fonament de la vida cristiana.

Nosaltres ens vàrem casar fa ja gairebé 27 anys, i hem tingut dos fills i una filla; ah! I ja una néta, des de fa escasos mesos, del nostre fill gran. Diuen que som avis joves: 51 i 49 anys: tot depèn com es miri. La veritat és que estem entusiasmats amb la Lucía, la nostra neta. Ens ha rejuenit.

Abans del nostre matrimoni, els dos, ja estàvem en un grup cristià de joves, grup de revisió de vida, col·laboràvem en diverses catequesis, visitàvem malalts, ancians, orfanats, etc. I després de casar-nos continuem amb tasques similars, que mai hem deixat. El que sí ha canviat, a vegades, és el lloc o la forma, d'acord amb les diverses circumstàncies. Ara participem en grups d'animació bíblica, en equips de matrimonis, en la parròquia, en voluntariat, etc.

La preocupació i l'educació dels fills ha estat el nostre major interès en aquests anys. Suposo que com totes les famílies, amb alts i baixos: tot no ha estat de "color de rosa", ni molt menys. El que sí hem tingut sempre

present és la necessitat de contagiar amb les nostres vides –no sols amb les nostres paraules– els valors que desitgem que visquin. Hem donat molta importància al respecte vers els altres, pensin el que pensin; l'educació en la llibertat: els hem ofert la "bona notícia" de Jesús, que és fonamental en la nostra vida, però hem respectat –sobretot a partir que s'han anat fent grans– les seves opcions personals; l'esperit crític; la sensibilitat vers les necessitats alienes; l'amor per la lectura; la responsabilitat en l'estudi i en el treball; l'esperit solidari; el valor de la família, etc.

La resposta dels nostres fills, la veritat és que ha estat estupenda. Hem de donar gràcies a Déu. Col·laborem en algunes ONG's tant econòmicament com amb el seu temps. Un dedica tots els dissabtes de l'any, de forma voluntària (és a dir: sense cobrar), a un esplai infantil i part de les seves vacances d'estiu a colònies infantils; l'altra ha participat en diverses ocasions en tallers i colònies amb els infants del Raval; i un llarg etcètera. A més també treballen en grups de catequesi i de revisió de vida. Però, el millor de tot és que són persones responsables, "bona gent", saben passar-s'ho bé amb altres joves de la seva edat, tenen criteri i valors. I això és molt.

Sí que és possible parlar de "família cristiana". En el sentit d'una família, com totes les altres, però que s'escarrassa seriosament per viure els valors evangèlics, que són en el fons els valors més humans, el més ric humanisme.

Les nostres relacions amb els laics i laiques cristians

IGNASI M^o ANZIZU I FUREST, s.i.

Recés de preveres - Girona, 21 juny 2001

Introducció

Tots hem llegit, estudiat, discutit molt sobre el tema del *laïcat* i sabem la importància i l'actualitat d'aquest punt clau per al futur immediat de l'Església d'Occident. Jo no en sóc cap especialista; vaig estudiar la meua teologia al seminari diocesà de Yaoundé al Camerun, enmig d'africans.

De retorn a Europa, ara fa just dos anys, després de trenta-dos de viure fora, aquí ho tinc gairebé tot a reaprendre. Per això, amb tota raó us podreu demanar per què jo sóc avui aquí? Senzillament, perquè se'm va demanar aquest servei. I posats a triar un tema, vaig creure que parlar una estona sobre les nostres relacions entre preveres i laics cristians, no seria del tot inútil. Ho faré, a partir d'alguns documents i –sobretot– d'experiències viscudes.

Durant molts anys he treballat amb laics i laiques africans, responsables de comunitats cristianes de base. Al Txad, el laïcat hi juga un paper essencial, des del començament d'aquella nova Església. Miraré, doncs, de donar-vos la meua visió txadiana d'un tema tan important i, cada dia que passa, més ac-

tual, més urgent. Entre vosaltres hi ha qui ho té molt treballat; moltes coses que jo diré, ja les sabeu; d'altres, potser us faran somriure o us podran molestar. Creieu que us ho dic des de la sinceritat, amb el sol desig de cercar junts el camí.

Els laics i laiques a l'església naixent del T Chad

El Txad és un dels països de la terra que ha rebut més tard l'anunci de l'Evangeli. Els primers missioners van arribar-hi, pels anys 30; venien a cavall des del Camerun. Fins al segle XX, per als europeus, el Txad era terra ignorada, enclavada al cor del continent. En gran part desèrtic, no interessava a ningú, si no és als àrabs del nord, que s'hi van proveir d'esclaus durant segles. És així com hi va entrar l'Islam. La majoria, però, era animista. Avui, setanta anys més tard, hi ha una comunitat cristiana jove, dinàmica, en ple creixement. Per a ells, l'Evangeli és una bona nova, veritablement nova, que els ha transformat la vida. Els qui, arribats d'Europa, entren en contacte amb aquells cristians, queden impressionats per la seva joia i vitalitat, tot i viure en un país material-

ment tan pobre. Els impressiona el seu esperit comunitari, el paper preponderant dels laics i laiques, l'autogestió i el seu esforç per arribar a l'autofinançament de les comunitats cristianes, el seu engatjament en múltiples projectes de desenvolupament al servei del país. I tot això, en contrast amb la imatge que, sobretot els joves, tenen de l'Església occidental, tan clerical, conservadora, cansada i trista, sempre a remolc de la societat contemporània.

El txadians són com els vinyaters de l'última hora: van rebre l'Evangeli a les vigílies del Concili. La diòcesi de Sarh va néixer el 1962. I els dos primers preveres no serien ordenats fins el 1978. Els missioners ho teníem clar: el país era ja independent, ens calia accelerar l'africanització.

Els txadians són com els vinyaters de l'última hora: van rebre l'Evangeli a les vigílies del Concili.

Per altra banda, parlàvem malament les seves llengües, no coneixíem prou els seus costums. Tots crèiem que era crucial el tema de la inculturació de la fe i del diàleg interreligiós. Ara bé, no tenint encara capellans del país (era la primera generació cristiana), calia comptar amb els laics i laiques, nous batejats, com a artífexs principals del primer anunci de l'Evangeli, en un territori immens, on molts pobles demanaven insistentment la presència dels cristians.

Els missioners no érem nombrosos, però la majoria era gent oberta als nous corrents teològics. Vaig tenir la sort de compartir, anys, la tasca pastoral amb una colla de capellans diocesans francesos, ex-consiliaris dels moviments d'Acció Catòlica o lligats a la Missió Obrera, plens de dinamisme en la França dels anys 60-70. Per a ells, la participació dels laics i laiques en la vida de la comunitat, era un punt de la màxima importància, perquè creien de debò en la renovada eclesiològia del Concili: L'Església com a 'Poble de Déu'.

En arribar jo per primera vegada al Txad —el 1970— a punt de ser ordenat diaca, el nostre Bisbe escrivia una lletra pastoral, que conservo. Hi citava aquest text del Concili, acabat de clausurar:

«L'Església no quedarà realment fundada, no viurà plenament, no podrà ser el signe perfecte de Crist entre els humans, si no hi ha un autèntic laicat, que treballi juntament amb la jerarquia. Car l'Evangeli no pot arrelar profundament en els esperits, en la vida, en el treball d'un poble, sense la presència activa dels laics/ques. Per això, des del començament de la fundació d'una Església, cal fer gran atenció per constituir un laicat cristià que atenyi la seva maduresa» (AG 21)

Cal fer gran atenció per construir un laicat cristià que atenyi la seva maduresa.

La lletra ens encoratjava a treballar fort en la creació dels Consells parroquials, com a lloc d'expressió de la comunitat local, Poble de Déu, i en la formació dels consellers i catequistes. Cal dir, de passada, que —a l'Àfrica— parlar de «catequista» vol dir més que un diaca, perquè sobre ell reposa tota la vida de la comunitat local, llevat de la presidència de l'Eucaristia i de la Reconciliació. Allò va ser el començament d'una època, marcada per l'esforç de tots, cristians del país i missioners estrangers, per edificar una Església autòctona sobre aquelles comunitats naixents. La formació dels laics i laiques ha estat la tasca diària i prioritària de tots els nostres companys missioners durant més de quaranta anys. I els fruits són aquí...

Avui, al Txad hi ha una Església veritablement africana, en la qual els laics i laiques hi tenen un paper essencial, insubstituïble. Una Església oberta, dinàmica, on els joves hi són els grans protagonistes. Però, també ho he de dir, amb l'arribada dels primers clergues locals, han començat a plantejar-se problemes nous i delicats, que estan lluny de ser resolts. Penseu en tot allò, tan lamentable, que han escampat fa pocs mesos els diaris i ràdios de tot el món (encara que al Txad la situació no és tan greu com a d'altres països).

Durant tres anys jo mateix he estat formador al seminari major de Ndjamena, creat fa deu anys, encarregat de la formació pastoral, a més d'un taller-escola de fusteria i de la gestió material. Tot i ser una església acabada de néixer, la txadiana, quina lluita la nos-

tra per intentar desmuntar l'esquema mental de molts seminaristes, heretat de capellans més grans, formats a països veïns de vella tradició colonial i, per aquest fet, marcats per l'eclesiològia més clàssica i clerical:

Duen al cap la imatge del capellà intel·lectual, amic dels poderosos del país, amb la mentalitat del 'chef' africà tradicional investit de poders sagrats, que s'imposa per tal de fer-se respectar, aspirant a viure a l'estil dels blancs.

És preocupant veure com, fins i tot molts joves seminaristes, ja somnien en ser 'diferents' (la sotana té per a ells gran importància), en situar-se socialment a part, en ser més grans que la 'gent inculta' dels pobles, tot i ser ells mateixos fills de pagesos pobres. Sortosament hi ha excepcions; però, ¿no és un començament inquietant, de cara a encarnar la figura d'un Jesús fuster de poble, l'amic de tot-hom?

Al Txad es dona un fet interessant. L'Església ha tingut un laïcat format i ben format, abans que un clergat autòcton. La major part del temps dels missioners ha estat consagrat a la formació permanent de laics i laiques (treballadors rurals i pares de família la majoria), que durant anys i anys han donat gratuïtament el seu temps lliure per seguir curssets de formació general, bíblica, pastoral i també professional. Durant la formació, el seu manteniment corre sempre a càrrec d'ells mateixos i de les comunitats que els hi envien, a parts iguals. Cap d'ells no és assalariat.

Al Txad es dona un fet interessant. L'Església ha tingut un laïcat format i ben format, abans que un clergat autòcton.

En arribar el nou clergat, s'ha vist la diferència de tractament—de part de l'Església oficial— quant a mitjans de formació i de vida. El finançament de totes les despeses dels seminaristes i dels capellans formats arriba, a través dels seus Bisbes, de Roma o de diòcesis europees. Els capellans i seminaristes són tractats com els fills de casa, mimats per la jerarquia; en canvi, els catequistes, tractats com els parents pobres. No és estrany que les relacions es tornin tenses. Neix la lluita de classes, fruit inevitable de la injustícia. També a l'interior de l'Església.

L'entrada en escena d'aquest jove clergat autòcton, en una Comunitat cristiana emmarcada per uns laics, homes i dones del poble, que han treballat durant anys al davant de les comunitats, portant damunt seu —gratuitament— tot el pes del treball pastoral i dels serveis socials, és avui causa d'enfrontaments, provocats per l'arrogància—i la moralitat sovint dubtosa— d'alguns joves capellans. Encara que sense cap experiència del terreny, hi arriben amb aire de conqueridors de l'espai ocupat des de sempre per laics, del qual ells se senten els amos, els hereus.

Els 'Mokambi' del Congo

Sobre el rol dels laics en la direcció de les comunitats cristianes, és interessant l'experiència dels « Mokambi » del cardenal Malula al Congo: Es tracta d'un ministeri nou, nascut l'endemà del Concili: els laics rectors de parròquia, a la ciutat de Kinshasa. Experiència que resta única a l'Àfrica, un continent tan marcat pel clericalisme més tradicional i pro-vaticanista, heretat de les antigues missions de l'època colonial.

Joseph-Albert Malula nascut a Léopoldville (antic nom de Kinshasa) va ser ordenat sacerdot el 1946 i Bisbe el 1959, encara sota la dominació dels belgues. En el seu discurs va dir una frase que es convertiria en el seu lema: «Una església africana i congoleesa en un Estat congolès». Va ser membre del Concili i hi participà activament. La seva obsessió pastoral va ser d'implantar i concretar la imatge de l'«Església-Poble de Déu» al seu país. Parlava sovint de la necessitat d'arrelar, d'africanitzar l'Església; i això no volia dir només donar càrrecs als autòctons en plena dominació colonial, sinó fer-la més popular, menys clerical i més africana.

Per això va decidir organitzar la formació teològica i pastoral dels laics, per fer-ne els animadors de les parròquies. Les grans comunitats es van organitzar en 'comunitats cristianes de base'.

I el fet més original fou confiar algunes parròquies a homes laics casats, encarregats de la seva administració i

de l'organització de les activitats pastorals. Se'ls va donar el nom de «mokambi», que es pot traduir per «guia». Els preveres, itinerants, eren cridats pels laics per celebrar-hi l'Eucaristia.

Un d'aquests «mokambi», pare de vuit fills, es definia a ell mateix així: «Sóc un ministre laic, encarregat d'una parròquia; el cardenal volia canviar la imatge de la nostra església, massa clerical i massa estrangera, i va tenir la gran idea de motivar els laics per encarregar-se de l'organització de les parròquies, donant-los formació i responsabilitats concretes i a no dependre només dels capellans».

Junts, preveres i laics, van començar la renovació de la litúrgia, adaptant-la a l'expressió religiosa africana, i així va néixer l'anomenat 'ritu congolès', estès més tard a països veïns. Malula va morir el 1989, als 72 anys, deixant un gran buit a l'episcopat africà. Home de fe i ple d'humanitat, present al món dels intel·lectuals, però molt proper dels pobres; en oposar-se obertament al dictador Mobutu, va ser obligat a exiliar-se.

La teologia de la inculturació és la clau per entendre el pensament de Malula. Dit per ell mateix: «El programa de la meua vida com a pastor, els meus dos combats han estat sempre: Lluitar pel renaixement d'una Església autènticament africana i per un Congo més just, humà, fraternal». Estava convençut que el naixement d'aquesta nova Església africana havia de començar per la formació de laics i laiques, totalment conscients i compro-

mesos, fidels a la tradició de l'Església i a la cultura africana. Malula ha estat el bisbe africà que més espai ha donat als laics per participar directament en la vida de l'Església local. Darrera seu, moltes altres diòcesis s'ha alineat en la mateixa opció; entre elles, les del Txad.

Parlant dels «mokambi», en el primer aniversari de la creació d'aquest servei, deia el Cardenal: «Fa més d'un any que vam posar en marxa el projecte de confiar parròquies de la nostra ciutat als laics. No és per manca de sacerdots, sinó perquè volem ajudar la nostra Església a arrelar-se, i per aconseguir que –per fi– els nostres laics i laiques assumeixin la seva pròpia responsabilitat en la implantació d'una Església amb rostre africà».

Que els nostres laics i laiques assumeixin la seva pròpia responsabilitat en la implantació d'una Església amb rostre africà.

Comentari:

¿No creieu que l'Església nostra europea està tan necessitada de reconversió i d'obertura a la nova cultura i a la societat occidental, com ho estava la de l'Àfrica colonial al moment històric de les independències? Per a ells, l'instrument va ser un laicat cristià conscienciat per al canvi i format durant molts anys. ¿Podrem fer-ho sols aquí a Europa sense la participa-

ció dels laics joves a primera fila? Nosaltres, capellans, per la nostra edat i amb les nostra mentalitat mig fossilitzada, ¿serem capaços tots sols d'obrir l'Església al món de demà?

L'Església nostra europea, avui

Les estadístiques parlen amb tota la seva duresa: El nombre minvant de preveres fa temps que ens ha començat a inquietar. Tots veiem que no hi ha relleu per als companys que ens deixen.

Ens adonem que el futur i la supervivència de l'Església europea reposarà sobretot en el nostre laïcat. Per això, d'un poc temps ençà, comencem a pensar en ells... Però, molts laics i laiques ens retreuen sovint que, si pensem en ells –ara, tot de cop–, no és tant perquè reconeixem, per fi, la seva identitat cristiana i el seu rol propi de batejats, sinó perquè constatem espantats que se'ns cala foc a casa i necessitem gent que ens ajudi a apagar-lo.

Ens adonem que el futur i la supervivència de l'Església europea reposarà sobretot en el nostre laïcat.

Amb tot, per a mi, més inquietant que la falta de preveres, ho és la falta de preparació dels laics; molts d'ells són homes i dones super-competents en les seves professions civils, però

que sovint es troben a un nivell d'escola primària en formació bíblica, en teologia, en litúrgia, en pastoral. Ara bé, en qualsevol activitat humana, la formació no s'improvisa. No n'hi ha prou amb disposar de gent de fe, ni encara menys de 'bona fe', sinó que es necessiten testimonis de Jesús ben formats, capaços d'anunciar la Bona Nova amb força i amb credibilitat a la gent d'avui; preparats per aplegar la comunitat tan plural dels creients, per formar-la i organitzar-la, enmig d'un món desacralitzat.

Un aclariment

Abans de passar endavant, voldria subratllar que tot allò que puguem dir de la marginació dels laics a l'Església (tot i representar segurament més del 90% dels membres del Poble de Déu!), crec jo que ho podríem dir exactament igual de les Religioses, de tants centenars de famílies que viuen, preguen i treballen silenciosament en l'Església. Seria injust parlar de les 'relacions entre laics i clergues', sense pensar en tantes persones, que –pel fet de no ser 'ordenades'– tenen un estatut molt semblant al de la immensa majoria dels cristians.

La temptació del poder en l'Església

Si ens demanéssim què és allò que més mal ha fet a la nostra Església en la història, allò que més ens retreu la gent del poble, cristians o no, als qui formem part de la clerecia, la resposta possiblement seria aquesta: El nostre afany de poder i de prestigi. I és

greu, perquè això és potser el que més ens allunya de la imatge i del missatge de Jesús de Natzaret, el fuster del poble, que «essent Déu s'anorrea, prenent la condició d'esclau, i s'humilià fent-se obedient fins a la mort; una mort de creu!» (Fl 2,6-9).

Les comunitats cristianes dels primers segles no eren així. Pau escrivia als cristians esclaus de Roma: «Fixeu-vos en vosaltres, germans, com entre els qui heu estat cridats no n'hi ha gaires que siguin savis en un sentit humà, ni molts de poderosos, ni molts de família noble. Sinó que, allò que hi ha de neci al món, és el que Déu ha escollit per confondre els savis; allò que hi ha de més feble, és el que Déu ha escollit per confondre el que es té per fort, perquè ningú no s'enorgulleixi davant de Déu!» (1C 1,26-28).

Pau, el treballador manual, el teixidor de tendes, esdevingut apòstol fundador d'esglésies, els podia dir sense avergonyir-se'n: «Us recordeu prou bé, germans, dels nostres treballs i fatigues: treballant nit i dia per no ser una càrrega a cap de vosaltres, és com us vaig anunciar l'Evangelí!» (1 Th 2,9). «De ningú no he desitjat argent, ni or, ni vestit. Sabeu bé que, a totes les meves necessitats i a les dels meus companys, hi han proveït aquestes mans. Sempre us he ensenyat que és treballant així com cal fer-nos càrrec dels més febles» (Ac 20,33-35).

«Alegreu-vos amb els qui estan alegres; ploreu amb els qui ploren. No vulgueu aspirar a cap grandesa, feu-vos als més humils.

I no us sentiú satisfets de vosaltres mateixos!» (Rm 12,16)

Valdria la pena rellegir-nos, de tant en tant, aquest capítol de Pau sobre la saviesa humana, en contraposició a la bogeria evangèlica; la feblesa de Déu, oposada al poder dels humans. És tot un himne al contra-poder del món, aquest poder humà, que ha esdevingut com una segona natura de la nostra Església institucional, i de l'estament clerical en particular, davant la mirada estranyada, sovint escandalitzada, dels pobres del món. És evident que d'aquí arrenca un cert anticlericalisme, no sense fonament, que recorda les denúncies que Jesús mateix va fer als servidors del Temple.

Jesús era un vilatà més de Natzaret, fuster del poble, i per tant un simple laic, que va voltar-se de laics i de laiques per companys.

Jesús era un vilatà més de Natzaret, fuster del poble, i per tant un simple laic, que va voltar-se de laics i de laiques per companys. Un jueu de tants, en un país on el sacerdoti era el guardià de la Paraula i tenia el pes que sabem. Jesús, ell també, s'atreu a parlar de Déu al poble, però amb un llenguatge absolutament diferent, «no com el seus escribes» (Mt 7,29). Ho feia amb llibertat i claredat, sense por de res ni de ningú. Per això va topar amb la clerecia del seu país. Ell intuïa

que això podria costar-li la pena de mort, però seguí denunciant, no va recular mai.

Jesús va denunciar l'abús del poder fet en nom de Déu. Ho va fer, de vegades irònicament en forma de paràboles; d'altres, en termes d'una extrema duresa, tot adreçant-se als responsables religiosos del seu poble (Lc11,37 i Mt 23,). Llegint, als Evangelis, els seus enfrontaments amb el poder religiós, no és gens estrany que decidissin eliminar-lo. ¡Allò era massa! Rellegir-ho amb calma podria aportar-nos no poca llum sobre les nostres relacions amb el poble cristià; entendríem millor algunes reaccions anticlericals d'avui.

Amb el pas del segle els deixebles de Jesús es van clericalitzar, sacerdotalitzar, prenent el model i l'estil dels sacrificadors del vell Temple, temptats com sempre pel poder. La història es repeteix. A causes iguals, els mateixos efectes.

(Arribat aquí, em permeto d'obrir un parèntesi. Tot això que us estic dient, podeu estar segurs que m'ho dic a mi mateix, perquè sobre 'poder' i 'prestigi', els de la meva institució religiosa –Jesuïta– no tenim massa lliçons a donar... Som potser els últims a poder llençar la primera pedra!)

Llegim el capítol *Poder i prestigi en la societat de Jesús del llibre «Jesús abans del cristianisme», d'Albert Nolan*

En la societat on va viure Jesús, el diner no era el primer valor en impor-

tància; el valor predominant era el prestigi. La societat jueva estava estructurada de forma que cadascú tenia el seu lloc prefixat en l'escala social. L'estatus era quelcom que formava part, tant de la religió com de la vida. L'estatus social i el prestigi depenien del llinatge, la riquesa, l'autoritat, l'educació, o de la virtut reconeguda.

Jesús va oposar-se frontalment a tot això, perquè per a ell constituïa una de les estructures fonamentals del mal en el món, i va tenir la gosadia d'anunciar un Regne en el qual totes aquestes diferències no hi tinguessin cabuda.

La crítica que feia dels escribes i dels fariseus no era tant una crítica a la seva doctrina, com a la seva manera viure i d'actuar, perquè en la pràctica vivien obsessionats pel prestigi i per l'admiració que els pogués manifestar la gent del poble. Jesús deia d'ells «Ho fan tot per fer-se veure: es fan ben grosses les filactèries i llargues les borles, cerquen poder ocupar el primer lloc als convits i els primers seients a les sinagogues, els agrada rebre salutacions a les places i que la gent els doni títols com el de Rabbí. Però, vosaltres, no feu com ells!» (Mt 23,5-7).

El Regne de Déu, que Jesús anuncia, serà una societat en la qual no hi haurà qüestions de prestigi, ni d'estatus social, ni distinció de persones en **inferiors i superiors**. Tothom hi serà respectat i estimat, no per la seva educació, ni la riquesa, ni el llinatge, ni l'autoritat, ni d'altres qualitats; sinó

perquè com tot altre, és simplement ‘una persona’.

Els qui no poden suportar ser tractats com a iguals, ni per les dones ni pels servents ni pels captaires, ni molt menys per la gent considerada ‘impura’ (leprosos, publicans, prostitutes), no són aptes per entrar al món nou del Regne. Els qui no són capaços de viure sense sentir-se superiors a certes categories de persones, marginades per la societat jueva, oficialment tan religiosa i tan puritana, no entraran al Regne de Déu, no s’hi podran sentir a gust. Se n’exclouen ells mateixos.

En canvi, els pobres, els ‘impurs’, tots els exclosos d’Israel, seguiran Jesús pertot arreu, perquè aquell home no és com els mestres i els sacerdots del Temple, que critiquen Jesús i l’acusen de fer-se l’amic de publicans i gent de mala fama. Però Jesús no es fa enrera, i en farà un motiu de lloança a Déu en la seva pregària: «Us dono gràcies, Pare, Senyor del cel i de la terra, perquè heu amagat aquestes coses als savis i als prudents d’aquest món, i les heu revelades als més petits! Gràcies, Pare, perquè és així com us agrada!» (Lc 10,21).

Contra clericalisme, anticlericalisme

El clericalisme ‘en estat pur’ consistiria, tal com jo l’entenc, en això: En l’acapament del poder, **sobretot l’espiritual**, per part del clergat, creient-nos possessors de la clau del bé i de la veritat. La tendència a al·lisonar els altres, a emetre judicis sobre la

moralitat de les institucions, a immiscir-nos en la consciència de les persones.

El reflex quasi instintiu de voler controlar-ho tot. La recerca d’avantatges materials: pensem en els vells ‘privilegis clericals’ de la història, les grans propietats i palaus, el gust dels títols i de les dignitats eclesiàstiques, la set de figurar. Simplement, l’afany de poder.

I tots sabem que el poder duu a creure’s superior, a infravalorar els altres, a l’orgull. Jesús mateix, retirat al desert, ho visqué en carn pròpia i va haver de lluitar contra la temptació del poder (Mt 4,8). Nosaltres, no sols hi hem caigut institucionalment, sinó que ens hi hem instal·lat durant segles. I no podem o no sabem com sortir-ne del tot.

És difícil d’entendre com ens podem llegir i rellegir paraules de Jesús, tan clares com aquestes, i quedar-nos tan tranquils fent ben al contrari: “No us feu anomenar ‘rabbí’, perquè un de sol és el vostre Mestre, i vosaltres sou tots germans; ni anomeneu ningú ‘pare’ vostre a la terra, perquè un de sol és el vostre pare, el del cel” (Mt 23,8-12).

O també aquestes: “Els governants del món en disposen com a amos i els poderosos les mantenen sota el seu domini. No ha de ser així entre vosaltres, sinó que el qui vulgui ser el primer, serà el vostre esclau; així com el Fill de l’home no ha vingut per fer-se servir, sinó a servir i a donar la vida!” (Mt 20,25-28)

El clericalisme ha fet molt de mal a l'Església. És un pecat històric basat en una greu injustícia, fruit de prejudicis culturals classistes i sexistes. Sense cap fonament teològic, és l'anti-evangeli! Darrerament l'Església oficial ha demanat perdó en públic, per moltes faltes històriques, als jueus, als musulmans, a les esglésies d'Orient, etc. ¿No és encara arribat el moment que demanem també perdó als nostres propis germans i germanes de la família catòlica?

El clericalisme ha fet molt mal a l'Església. És un pecat històric sense cap fonament teològic, és l'anti-evangeli!

Durant segles, i fins avui, moltes laiques i laics se senten deixats de banda, considerats com de 'segona classe', tractats com a menors d'edat, com a gent que cal controlar i a qui no es pot fer plena confiança. Això fereix el cor de qualsevol persona adulta, generant inevitablement en ella una reacció normal i justa de defensa: l'anomenat anticlericalisme, l'anti-poder. ¿No deuen ser, el clericalisme i l'anticlericalisme, com dues cares de la mateixa moneda? ¿No és l'un qui genera l'altre? Sembla evident que si desapareixia l'un, desapareixeria també l'altre.

Abans, d'anticlericals ho eren els de fora. Actualment, els anticlericals

els tenim dintre de casa, entre els nostres propis germans cristians, fins i tot entre els –mal anomenats– 'practicants'. Però, és tan i tan dolent això? ¿Seria equivocat afirmar que hi pot haver un 'bon anticlericalisme', aquell que va sentir Jesús mateix i el va empènyer a denunciar – i amb quina violència– la hipocresia i els abusos dels seus responsables religiosos? Històricament, i a la llum del text evangèlic, ¿no fou precisament aquesta la causa major de què el duguessin al patíbul..?

El drama és que massa sovint es confon Jesús amb l'Església, i el nostre poble segueix identificant l'Església amb els bisbes i capellans. És, doncs, urgent que canviem la nostra mentalitat i els nostres reflexes clericals, per demostrar –amb fets– que l'Església no és la nostra 'propietat', ni la de ningú. L'Església és el Poble de Déu, on laics, religiosos, capellans, bisbes i Papes hi compartim la mateixa dignitat, la que ens ve de l'únic Baptisme.

Un Poble del qual en som tots coresponsables, perquè hem rebut de Jesús una mateixa missió. Ho afirmen els textos més oficials, actualitzats pel Concili. Ara bé, si observem l'actual situació objectivament, ¿en quina proporció els cristians laics són presents, i en igualtat, en les estructures de decisió de les parròquies, de la diòcesi, de l'Església universal? I què dir de les cristianes laiques?

M'impresiona constatar que la gent no parla malament de Jesús. En

canvi, sí que ho fan contra els clergues. Jesús els segueix interessant; nosaltres ben poc. No perceben en nosaltres la seva imatge; ¡de vegades, hi veuen l'oposada!

¿Per què, doncs, estranyar-nos de què tan pocs joves vulguin seguir el camí del presbiterat o el de la vida religiosa?

La disminució imparable de l'estament clerical, no caldria llegir-la –a la llum dels ‘signes dels temps’– com l'inici d'una nova etapa, d'un nou rumb marcat avui per l'Esperit a la seva Església?

La disminució imparable de l'estament clerical, no caldria llegir-la com l'inici d'una nova etapa, d'un nou rumb marcat avui per l'Esperit a la seva Església?

Cal adonar-nos que *els clergues no som importants*, tot i haver monopolitzat tant de protagonisme durant segles. L'únic important és Jesús. Com el Baptista, els bisbes i capellans podríem dir-nos: «Cal que Ell creixi i que jo minvi!» (Jn 3,30)

III. Miscel·lània

Les confraries de Setmana Santa al servei del culte i de la caritat

---

MONS. LLUÍS MARTÍNEZ SISTACH, Arquebisbe Metropolità de Barcelona.

Les meves primeres paraules són de salutació a tots els membres de les confraries, germandats i congregacions de Setmana Santa que us heu aplegat a aquesta arxidiòcesi de Barcelona. A la vegada desitjo agrair-vos el treball eclesial que esteu fent en el si d'aquestes institucions. Em plau agrair als responsables d'aquest III Congrés que m'hagin confiat la ponència que centrarà els treballs de tots els qui hi participeu.

Per afavorir la brevetat en l'exposició, usant la paraula "confraria" vull significar també les germandats i les congregacions de Setmana Santa¹.

El tema és d'actualitat. Ho és perquè les confraries avui tenen vida i creixement, perquè les manifestacions religioses de la passió, mort i resurrecció de Jesús són molt ben acceptades i perquè aquestes institucions des dels seus orígens han fomentat l'amor i l'ajut espiritual i material entre els seus membres i avui les necessitats socials són molt sensibles.

El Congrés ha volgut posar més en relleu aquesta última finalitat perquè el Papa Benet XVI, en l'inici del seu pontificat, ens ha regalat la seva encíclica "Déu és amor". L'amor és el tema central d'aquest document del Papa. El seu contingut ens pot ajudar molt per aconseguir les finalitats de les nostres associacions que avui ens apleguen. El Papa ens diu que "en un món en el qual de vegades es relaciona el nom de Déu amb la venjança o fins i tot amb l'obligació de l'odi i la violència, aquest és un missatge de gran actualitat i amb un significat molt concret"². Fomentant l'amor contribuïu a donar un autèntic testimoni que Déu és amor.

La virtut teològica de la caritat és i serà sempre actual i molt necessària en la vida cristiana. És més, en el cel la fe i l'esperança no hi seran, però si que hi serà la caritat. Un títol claríssim que fa que una confraria, una germandat i una congregació siguin d'Església, és el de l'amor que fomenten entre els seus membres i envers tothom. Jesús ens ha dit que "pels seus

---

1. En la confecció d'aquesta ponència he tingut en compte la que vaig presentar en el I Congrés de Confraries de Setmana Santa de Catalunya, de Tarragona l'any 2003: Lluís Martínez Sistach, *Les Confraries al servei de l'evangelització. Identitat, comunitat i missió*.

2. Núm. 1.

fruits els coneixereu”³. Als cristians ens han de conèixer perquè complim el manament nou de l’amor que el Senyor ens ha donat.

La virtut teològica de la caritat és i serà sempre actual i molt necessària en la vida cristiana.

Suau, en la seva ponència en el II Congrés de Confraries de Catalunya, afirma que “l’Església catòlica té un desafiament per damunt de qualsevol altre, i aquí rau el moment de gràcia de la circumstància actual: transmetre la fe a les generacions actuals”. I afegeix: “Aquest principi clau de la pastoral marca la identitat i la tasca de les confraries que han de ser: mediació per a l’evangelització; mediació per a la formació; mediació per a l’espiritualitat laïcal i mediació per a la caritat”⁴.

Em plau posar en relleu la importància eclesial que tenen aquestes institucions en el moment actual de l’Església i de la societat, per tal de contribuir a l’evangelització, formar sòlidament els seus membres i donar testimoni de l’amor cristià arreu⁵. Aquesta importància comporta unes exigències a tots els seus membres a fi que les confraries siguin sempre ben coherents amb la seva naturalesa i finalitats.

Les confraries tenen una llarguíssima història en l’Església⁶. L’evolució recent de les confraries ha seguit camins diferents a Espanya i als altres països occidentals, en els quals aquestes institucions han perdut el protagonisme religiós i social que tingueren en tota l’edat mitjana. A Espanya, en canvi, han experimentat un creixement especialment pel que es refereix a les confraries de Setmana Santa⁷.

3. Mt 7, 16.

4. *Una mirada a la realitat des de la fe: sentit, funcionament i futur de les Confraries avui*, a “Treballs del 2on Congrés de les Confraries, Congregacions i Germandats de Setmana Santa”, Girona 2006, 25.

5. El 2on Congrés de Confraries de Catalunya, celebrat a Girona l’any 2005, tenia com objectius revitalitzar les confraries justament en aquestes tres direccions: vers els seus associats, vers l’Església i vers la societat (cf. o.c., 11).

6. Per a una síntesi històrica d’aquestes realitats, es pot veure: A. García García, *El asociacionismo en la historia de la Iglesia y el ordenamiento de la Iglesia*, a “Asociaciones canónicas de fieles”, Salamanca 1987, 21-41; F.J. González Díaz, *Posición jurídica de las Hermandades y Cofradías en el nuevo Código de Derecho Canónico*, a *Ibid.*, 242-250; J. Sánchez Herrero, *La evolución de las hermandades y cofradías desde sus momentos fundacionales a nuestros días*, a “I Congreso Internacional de Hermandades y Religiosidad Popular”, Sevilla 1999, 29-53; Ll. Martínez Sistach, *El derecho de asociación en la Iglesia*, Barcelona 1973, 175-200.

7. Cf. Carta Pastoral de los Obispos del Sur de España, *Las Hermandades y las Cofradías*, de 1988, núm. 8. Aquests mateixos Bisbes publicaren l’any 1985 una altra Carta Pastoral: *El Catolicismo Popular. Nuestras consideraciones pastorales*.

Durand ofereix una definició de confraria, indicant que “en sentit estricte és una associació de fidels, erigida per l'autoritat eclesiàstica, que es proposa l'exercici de les obres de pietat i caritat, i l'increment del culte públic, i que està organitzada de manera que forma un vertader col·legi, un cos orgànic”⁸.

1. El gran repte eclesial del nou segle

Joan Pau II va deixar-nos aquesta important i programàtica afirmació: “Fer de l'Església la casa i l'escola de la comunió: aquest és el gran repte que tenim davant nostre en el mil·lenni que comença, si volem ser fidels al dissenyi de Déu i respondre també a les profundes esperances del món.”⁹.

Davant la realitat creixent de l'individualisme, de la competitivitat i de la fredor que van aïllant cada cop més les persones les unes de les altres com si fossin illes, la nostra societat té necessitat de l'Església com a casa i escola de comunió. La globalització econòmica i social en procés constant de creixement, en no ser solidària, en lloc de conduir a una unió dels pobles entre si, contribueix a intensificar la separació entre Nord i Sud del món. Les esperances més profundes dels homes i dones del nostre temps estan centrades en la pau, en la fraternitat, en la solidaritat,

en l'acolliment, en la comprensió, en el perdó, en una paraula, en el respecte autèntic i eficient de la dignitat de la persona humana.

Déu ens ha creat amb capacitat per conèixer i estimar. Ens ha fet sociables i només podem assolir la nostra plena realització i la nostra felicitat si disposem d'un clima de comunió, de fraternitat, d'acolliment, de comprensió, de perdó, etc. I el dissenyi de Déu salvador s'ha manifestat respectant la nostra naturalesa humana sociable i integrant-nos en un poble pel sagrament del baptisme. Hi ha, doncs, una meravellosa harmonia entre el dissenyi de Déu i les profundes esperances del món. Per això, fer de l'Església la casa i l'escola de la comunió harmonitza plenament amb el dissenyi de Déu creador i salvador.

L'Església viu enmig del món i, per tant, ha de prestar un bon servei a la societat essent ben fidel a la seva identitat pròpia. L'eclesiologia del concili Vaticà II ho posa en relleu afirmant que “l'Església és en Crist com un sagrament, o senyal i instrument de la unió íntima amb Déu i de la unitat de tot el llinatge humà”¹⁰. Aquesta veritat és una raó ben poderosa que demana que l'Església sigui la casa i l'escola de la comunió per la incidència que té això en la transformació de la humanitat en una família unida i solidària.

8. *Confrerie*, a Dictionnaire de Droit Canonique, IV, Paris 1949, col. 130.

9. Carta apostòlica *A l'inici del nou mil·lenni*, 43.

10. *Constitució sobre l'Església*, 1.

2. La confraria: casa i escola de comunió i de missió

Quan es diu que l'Església ha de ser casa i escola de comunió i de missió, s'està dient implícitament que cada institució que forma part de l'Església ha de ser el mateix. Esdevenint casa i escola de comunió i de missió, cada confraria és fidel al dissenyi de Déu i respon també a les profundes esperances del món. I això és, sens dubte, el que tots els membres de les confraries volen realitzar. En el fons, aquestes institucions eclesials s'han constituït per ser una expressió de la comunió i de l'amor entre tots els confreres. Les mateixes paraules 'confraria' i 'confrare' com 'germandat' i 'congregació' ho indiquen ben clarament: parlen de fraternitat puix en l'Església creiem que som fills de Déu i germans els uns dels altres. I aquesta fraternitat dóna una dimensió missionera a tots els seus membres.

El II Congrés de Confraries de Catalunya va demanar a aquestes institucions "conrear i aprofundir l'espiritualitat pròpia de les confraries, congregacions i germandats, que es fonamenta en la gratuïtat, la fraternitat i la misericòrdia, fins a convertir-se en l'estil de vida dels membres de cada agrupació"¹¹.

Moltes coses caldran per al camí històric de cada confraria també durant aquest nou segle; però si mancava la caritat (*agape*), tot seria inútil.

L'apòstol Pau en l'himne a la caritat ens recorda que encara que parléssim les llengües dels homes i dels àngels, i tinguéssim una fe que mogués muntanyes, si no tinguéssim caritat, tot seria no-res¹².

Cada confraria és fidel al dissenyi de Déu i respon també a les profundes esperances del món.

Així, doncs, l'amor ha de ser la primera i principal finalitat de cada confraria de Setmana Santa, ja que els misteris de la passió i mort de Jesucrist són expressió ben palesa de l'amor infinit i misericordiós del nostre Salvador envers tota la humanitat. Quan de debò una confraria s'esforça per ser una casa i escola de comunió, és quan dóna un bon testimoniatge de l'acompanyament de Jesucrist sempre, però especialment en els moments més cabdals de la seva obra redemptora.

L'amor ha de ser la primera i principal finalitat de cada confraria de Setmana Santa.

11. O.c., 1,3, 89.

12. Cf. I Co 13, 1-4.

Per assolir aquesta finalitat és necessari que tots els membres de les confraries conservin sempre l'esperit més genuí que ha motivat la creació i la vida d'aquestes institucions. Si es perd l'esperit, queda només una estructura i potser unes actuacions que no traspuen autenticitat. Sense aquest esperit cristià de comunió entre tots els membres d'una confraria, aquesta esdevindria un instrument que ofereix un so inadequat en la sinfonia eclesial.

La comunió és per a la missió. Hi ha un lligam profund entre el Crist, l'Església i l'evangelització. Durant aquest "temps de l'Església" és ella la que té l'encàrrec d'evangelitzar. Aquesta tasca no s'acompleix sense ella i, encara menys, contra ella. Hi ha el parany de separar Crist de l'Església, volent estimar el Crist però sense l'Església. L'absurditat d'aquesta dicotomia apareix netament en aquestes paraules de l'evangeli: "Qui us rebutja a vosaltres, em rebutja a mi"¹³.

Saule de Tars era un jueu zelós que perseguia els cristians. A les portes de Damasc, Jesús ressuscitat l'esperava i li digué: "Saule, Saule perquè em persegueixes?"¹⁴. Ell preguntà: "Qui ets, Senyor?" I Jesús respongué: "Jo sóc Jesús, el qui tu persegueixes."¹⁵. Podríem pensar que això no és veritat, ja que Saule no perseguia Jesús, sinó els cristians. Tanmateix aquest pensament

no respon a la realitat de la unió íntima entre Crist i l'Església.

El fet de ser membre d'una confraria ha d'ajudar a estimar més i més l'Església. Aquesta és la nostra mare que ens ha engendrat pel baptisme a la vida de fills i filles de Déu i l'alimenta constantment amb la Paraula revelada i els sacraments. Sense l'Església els cristians no tindríem el que Déu ens ha donat a través d'ella: la fe, la revelació, els sacraments de vida nova. Les confraries han de ser un reflex de l'Església casa i escola de comunió i de missió. Una de les conclusions del II Congrés de Confraries de Catalunya demanava prendre una major consciència de la condició del laïcat, del seu paper en la missió de l'Església i de la dimensió eclesial de les confraries¹⁶.

L'amor als germans ha estat sempre una de les finalitats d'aquestes institucions. Sempre es preocupaven dels germans malalts, visitant-los i interessant-se perquè rebessin els sacraments i fessin testament, i tenien cura de l'enterrament dels confreres difunts, etc. Avui, no cal dir, la llista de necessitats materials i espirituals és llarguíssima.

3. Les confraries són associacions eclesials

Joan Pau II afirmava fa uns anys que el fenomen associatiu en l'Església

13. Lc 10,16.

14. Ac 9,4.

15. Ac 9,5.

16. Cf. O.c., 1, 2, 89.

es caracteritza “per una peculiar varietat i vitalitat” i amb tota raó es pot parlar d’una “nova època associativa”¹⁷. Avui es pot afirmar que hi ha un sensible ressorgiment de les confraries de Setmana Santa, les quals experimenten un augment de membres, amb la participació de persones joves. En general, aquestes associacions religioses pretenen ser fidels a l’esperit que tingueren els seus fundadors i volen assolir amb responsabilitat les finalitats estatutàries. Considero que això és un motiu de satisfacció perquè es pot disposar d’unes associacions eclesials que poden contribuir notablement a l’evangelització si es fa un treball adequat en el si de les confraries, amb la participació dels confreres i l’acció dels responsables de la pastoral diocesana.

Les confraries són associacions de cristians amb unes finalitats religioses¹⁸. Per tant, han de ser associacions canòniques i no civils. Aquesta coherència cal tenir-la sempre molt present. Han de ser aprovades per l’autoritat eclesiàstica diocesana i quedar regulades per les normes canòniques i els propis estatuts. Les confraries,

com a associacions canòniques, no estan sotmeses a la jurisdicció de l’administració civil, ja que són canòniques i no civils, i a Espanya, en virtut de l’Acord entre la Santa Seu i l’Estat espanyol sobre assumptes jurídics, de 1979, l’Estat reconeix la personalitat jurídica i la plena capacitat d’obrar de les associacions canòniques en tot l’àmbit del territori estatal¹⁹.

Les confraries són associacions de cristians amb unes finalitats religioses.

Cal evitar que una confraria sigui a la vegada associació canònica i associació civil. Això, com s’acaba de dir, no és necessari al nostre país per tal que les associacions canòniques puguin gaudir de personalitat jurídica civil. A més, la doble naturalesa pot ocasionar greus dificultats per a la vida i actuació de la confraria, ja que disposaria de dos estatuts diferents i dependria de dues jurisdiccions distintes²⁰.

---

17. *Els fidels laics*, 29.

18. El Codi de Dret Canònic de 1917 regulava explícitament les confraries (Cf. Càn. 700-725). El Codi de 1983 no menciona explícitament les confraries, tanmateix no hi ha cap dubte que les regula ja que són associacions eclesials i queden incloses en la regulació canònica de les associacions de fidels (Cf. Ll. Martínez Sistach, *Las asociaciones de fieles*, 5ª ed., Barcelona 2004, 143-148).

19. Cf. Art. 1, 4. Per a una explicació detallada d’aquest reconeixement i del procediment per obtenir-lo, podeu consultar: Ll. Martínez Sistach, *Las asociaciones de fieles*, o.c., 149-160.

20. Cf. *Ibid*, 168-171. Podeu consultar, també, la “Instrucció sobre asociaciones canónicas de ámbito nacional”, de la Conferència Episcopal Espanyola, de 24 d’abril de 1986, núm. 35.

4. Fonaments de l'associacionisme eclesial

Els fonaments del dret d'associació dels cristians en el si de l'Església els trobem en un text preciós del *Decret sobre l'apostolat dels laics*, del concili Vaticà II. El número 18 afirma: "Els fidels cristians són cridats personalment a fer apostolat en les pròpies condicions de vida; que recordin, però, que l'home és naturalment social i que ha plagut a Déu de reunir els qui creuen en Crist en el poble de Déu (cf. 1Pe 2,5-10) i en un sol cos (cf. 1Co 12,12). L'apostolat associat s'avé, doncs, de bon grat a les exigències humanes i cristianes dels fidels i alhora es manifesta com un signe de la comunió i de la unitat de l'Església en Crist, que digué: «On n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, jo sóc allí enmig d'ells» (Mt 18,20)".

En el text que s'ha transcrit s'exposen dues raons que fonamenten les associacions eclesials i, per tant, les confraries. Es tracta d'una raó antropològica i d'una raó eclesiològica. La primera expressa la naturalesa social de la persona humana, ja que Déu ens ha creat a la seva imatge i semblança i per a la nostra realització necessitem essencialment relacionar-nos amb el coneixement i l'amor mutus, creant grups i associacions²¹.

La segona raó és una raó teològica i té molt present l'harmonia que hi ha

entre l'ordre de la creació i l'ordre de la salvació, puix el Déu que ha creat l'home i la dona és el mateix Déu que els salva, de tal manera que Déu, en salvar-nos, no destrueix el que ha creat. Així, doncs, la sociabilitat de la persona humana és assumida per l'obra salvadora de Déu. Aquesta raó la denominem també eclesiològica perquè les associacions, i per tant les confraries, són un "signe de la comunió i de la unitat de l'Església en Crist"²².

Aquests fonaments profunds de les confraries constitueixen un bon motiu per revaloritzar aquestes institucions de l'Església per part de tots. Als membres de les confraries, especialment els seus primers responsables, pot ajudar-los a prendre encara major interès i responsabilitat en vetllar per la vida i l'activitat associativa per contribuir al bé de tots els confreres i perquè les confraries siguin signes autèntics i enriquidors de la comunió i de la unitat de l'Església a la diòcesi i a la parròquia.

A més d'aquest fonament antropològic i eclesiològic hi ha altres raons que fan molt aconsellable l'acció eclesial associada. Les associacions són un ajut per als mateixos membres, perquè els formen i a la vegada coordinen i dirigeixen l'acció religiosa que realitzen, per tal que puguin esperar-se fruits molt més abundants que si els cristians treballessin separatament. A més, les associacions són necessàries per tal que l'acció de l'Església in-

21. Cf. Ll. Martínez Sistach, *El derecho de asociación en la Iglesia*, Barcelona 1973, 79-115; *Las asociaciones de fieles*, o.c., 16-24.

22. Concili Vaticà II, *Decret sobre l'apostolat dels laics*, 18.

flueixi també les mentalitats col·lectives i les condicions socials i religioses d'aquells a qui s'adreça. Encara que aquestes raons no són tant profundes com aquelles dues primeres abans exposades, són realment importants i tots els membres de les associacions tenen consciència de l'acció benèfica que s'assoleix amb el treball associat.

5. Iniciativa dels laics per constituir i dirigir confraries

Els laics són Església i és ben evident que els hi correspon iniciativa i responsabilitat en la realització de l'única missió del poble de Déu. El Senyor els ha cridat per donar fruit, i això manifesta clarament la vocació dels laics cristians.

Als cristians en el si de l'Església els corresponen una sèrie de drets i deures proclamats per l'ordenament canònic vigent. Concretament es proclama el dret d'associació dels cristians amb aquestes paraules: "Els fidels tenen dret a fundar lliurement associacions i dirigir-les amb finalitats caritatives o de pietat, o per fomentar la vocació cristiana en el món"²³.

L'Església regula l'exercici d'aquest dret i dels altres drets dels cristians. Ho fa tenint present aquests cri-

teris: "En exercir els seus drets, tant individualment com formant associacions, els fidels han de tenir en compte el bé comú de l'Església i els drets d'altri, i els seus deures respecte a altres"²⁴. I s'afegeix que "és competència de l'autoritat eclesiàstica moderar, en pro del bé comú, l'exercici dels drets propis dels fidels"²⁵.

Aquesta normativa eclesial és suficientment clara i ben justificada. La llibertat d'associació dels cristians en l'Església és reconeguda i garantida pels pastors i ha de ser exercida sempre i solament en la comunió de l'Església. En aquest sentit, el dret d'associar-se dels cristians és quelcom essencialment relatiu a la vida de comunió i a la missió de la mateixa Església. La vinculació amb els pastors, entesa en el context de la comunió jeràrquica, no constitueix cap limitació indeguda a la llibertat dels fidels en l'exercici dels seus drets fonamentals. Aquests drets participen per la seva mateixa naturalesa de l'esmentada comunió²⁶.

6. El servei dels pastors

La relació del bisbe amb cadascuna de les confraries durant el procés d'aprovació i en la seva vida i activitat és una autèntica garantia per a aquestes institucions i per a tots els seus

23. Càn. 215 del Codi de Dret Canònic.

24. Càn. 223 § 1.

25. Càn. 223 § 2.

26. Cf. Ll. Martínez Sistach, *Las asociaciones de fieles*, o.c., 28; Concili Vaticà II, *Decret sobre ecumenisme*, 2.

membres. Al meu parer és evident que Déu és el primer interessat en el bon funcionament d'una confraria. Després, el més interessat és el bisbe diocesà i a continuació els confreres. Aquesta és una veritat que cal tenir sempre present en les relacions amb els pastors. Joan Pau II, parlant dels moments eclesials, es pregunta com custodiar i garantir l'autenticitat del carisma, i dóna aquesta resposta: "És fonamental que cada moviment se sotmeti al discerniment de l'autoritat eclesiàstica. Per això, cap carisma no es dispensa de la referència i de la submissió als pastors de l'Església"²⁷.

El bisbe diocesà, successor dels Apòstols, és el principi i fonament visible de la unitat de la seva Església diocesana²⁸. Ell ha rebut el do del discerniment respecte als carismes i les iniciatives dels cristians per tal que tot sigui autèntic, eclesial i condueixi a l'edificació de l'Església.

No es pot oblidar que amb l'aprovació que el bisbe diocesà atorga a una confraria, el seu prestigi moral, necessari per a l'exercici del seu ministeri episcopal, pot quedar compromès si la institució aprovada per ell no és fidel al que ha de ser i obrar.

El pastor diocesà ha d'aprovar els estatuts de les confraries perquè aquestes, atesa la seva finalitat de promoure el culte públic, han de ser associacions públiques²⁹. Això que sembla una activitat burocràtica no ho és pas i no ho ha de ser. Els estatuts són la carta constitucional de la persona jurídica que és una confraria; són com la seva columna vertebral. Un cop aprovats, la confraria es regirà per aquesta normativa que s'ha elaborat respectant el dret comú de l'Església, però adaptat a cada associació atesa la seva naturalesa i finalitats. Tanmateix, els estatuts s'han d'observar sempre perquè són una garantia per a la mateixa confraria i també per a tots els seus membres que es lliuren amb interès i generositat a la confraria.

Els estatuts amb els anys poden quedar desfasats. Aquesta és una realitat que han experimentat amb el pas dels temps moltes associacions. Està prevista la modificació dels estatuts en el seu articulat. Cal tenir present que les modificacions dels estatuts un cop aprovades per l'assemblea general de la confraria, no entren en vigor fins que han estat aprovades per l'autoritat eclesiàstica competent. Aquesta és una mesura sensata que estableix la

---

27. Discurs de la Vetlla de Pentecosta als moviments eclesials, de 30 de maig de 1988, núm. 8.

28. Cf. Concili Vaticà II, *Constitució sobre l'Església*, 23.

29. El Codi de Dret Canònic de 1983 distingeix entre associacions de fidels públiques i privades. A la llum del que estableix el cân. 301 § 1, les confraries de Setmana Santa tenen una finalitat específica que és pròpia de les associacions públiques, com és "promoure el culte públic". Sobre aquesta qüestió pot consultar-se: Ll. Martínez Sistach, *Las asociaciones de fieles*, o.c., 57-132 i 143-149; J. Manzanares, *Las Cofradías de Semana Santa...*, o.c. 32-33; F.J. González Díaz, *Posición jurídica de las hermandades y cofradías...*, o.c., 256-262.

normativa canònica en bé de les associacions i com a expressió de la comunió eclesial³⁰.

És molt important que en les celebracions d'assemblees generals i d'altres òrgans de govern de les confraries, els dirigents tinguin a mà —a més del llibre per antonomàsia per als cristians, que és la Bíblia— els estatuts, i que abans de prendre decisions o de realitzar eleccions que estan regulades en l'articulat estatutari, es llegeixin els articles pertinents per tal que les actuacions es facin sempre d'acord amb el que és la norma constitucional de la confraria. Per dir-ho d'una manera gràfica, a la taula de la presidència hi ha d'haver dos llibres: la Bíblia i els estatuts³¹.

Tant la vida i l'activitat de les confraries com el discerniment del pastor diocesà, han de tenir molt present uns criteris d'eclesialitat per tal que aquestes institucions realitzin un autèntic treball d'Església. Aquests criteris obeeixen a la dimensió de comunió i de missió de l'Església i mai no s'han de considerar en contrast o en oposició amb la llibertat d'associació.

Considero convenient transcriure uns criteris fonamentals per al discerniment de totes i cadascuna de les associacions de laics en l'Església que s'han de considerar unitàriament, i que es troben en l'exhortació apostòlica *Els fidels laics*, de Joan Pau II. Són aquests:

a) La primacia que dóna a la vocació de cada cristià a la santedat, mirant si la confraria ajuda al creixement vers la plenitud de la vida cristiana i la perfecció de la caritat. Ha d'afavorir una unitat íntima de la vida pràctica i de la fe dels seus membres.

b) La responsabilitat de confessar la fe catòlica, acollint i proclamant la veritat sobre Crist, sobre l'Església i sobre l'home, en obediència al magisteri de l'Església, que interpreta autènticament.

c) El testimoniatge d'una comunió ferma i convençuda en filial relació amb el Papa, centre perpetu i visible d'unitat de l'Església universal, i amb el bisbe, principi i fonament visible d'unitat en l'Església particular, i en l'estima mútua entre totes les formes d'apostolat de l'Església.

---

30. Per entendre millor el sentit dels estatuts d'una associació i per a possibles elaboracions d'estatuts, pot consultar-se el contingut del capítol "Els estatuts de les associacions de fidels" i l'apèndix I, a Lluís Martínez Sistach, *Las asociaciones de fieles*, o.c., 43-55 i 173-192.

31. Els estatuts estableixen que l'assemblea general de l'associació és l'òrgan suprem. Tanmateix això no significa pas que l'assemblea pugui decidir en contra dels estatuts vigents, sinó que està sempre sotmesa al que estableixen els esmentats estatuts i el dret canònic vigent. Aquesta observació és una expressió ben autèntica de l'actuació democràtica que hi ha d'haver en una associació. Cal, doncs, entendre ben bé el significat exacte quan es parla de l'assemblea general com a òrgan suprem de l'associació.

d) La conformitat i la participació en el fi apostòlic de l'Església, que és l'evangelització i un decidit esperit missioner.

e) Comprometre's en una presència en la societat humana que, a la llum de la doctrina social de l'Església, es posi al servei de la dignitat integral de l'home i es creïn unes condicions més justes i fraternes en la societat³².

Si es vol construir una autèntica confraria o associació d'Església, aquests criteris d'eclesialitat han d'estar ben presents en la seva naturalesa i finalitats. Aquesta observació ha d'ajudar a tots, però especialment als dirigents d'aquestes institucions, a prendre més consciència de la riquesa i de les exigències que tenen entre mans; a més de les finalitats concretes que estableixen els estatuts, no poden oblidar el contingut dels criteris eclesials abans exposats. Tot això és un nou estímul que esperona a valorar degudament la realitat de les confraries pel bé que poden fer als seus membres i pel servei que poden prestar a l'Església i a la societat.

En el si de les confraries es dona la realitat eclesial de la participació de laics i preveres que treballen conjuntament oferint una bona imatge d'Església, en la qual hi ha diferents maneres i responsabilitats de participació i de col·laboració per tal d'assolir l'única missió del poble de Déu. La comunió entre laics i pas-

tors és essencial a l'Església i a tota institució eclesial si vol ser fidel a la seva pròpia naturalesa i si vol realitzar un treball eficient. Cal vetllar aquelles bones relacions, i això s'aconsegueix més fàcilment si les mútues competències queden clares en els estatuts i s'observen sempre les normes estatutàries. El servei del prevere en el si de la confraria s'ha de veure sempre com un ajut i una garantia d'eclesialitat, de comunió eclesial i de sintonia amb la missió evangelitzadora de l'Església. La funció que realitza és molt necessària i cal que sigui reconeguda i valorada per tots els confreres, especialment pels dirigents de la institució. El II Congrés de Confraries de Catalunya demanà "que cada confraria, congregació i germandat tinguin un consiliari nomenat pel Sr. Bisbe"³³. Aquesta petició està plenament d'acord amb la normativa canònica vigent que estableix que les associacions públiques han de tenir necessàriament un consiliari nomenat pel bisbe diocesà³⁴.

La comunió entre laics i pastors és essencial a l'Església.

La presència servicial del sacerdot en benefici de la confraria posa en relleu la necessitat de valorar la vocació sacerdotal per part de tots els confreres.

32. Cf. *Els fidels laics*, 30; Concili Vaticà II, *Constitució sobre l'Església*, 30-38.

33. O.c., 2, 2, 90.

34. Cf. Cà. 317 § 1.

res i la participació que han de tenir en la pastoral vocacional. Demanar al Senyor vocacions sacerdotals és responsabilitat de tota la comunitat diocesana i, consegüentment, també respon a les confraries, ja que necessiten el ministeri presbiteral ateses les seves finalitats religioses.

7. La confraria i l'espiritualitat de comunió

Joan Pau II, en la seva carta apostòlica amb motiu del nou mil·lenni, ha exposat el contingut riquíssim de l'espiritualitat de comunió. Aquesta espiritualitat és, per damunt de tot, una mirada del cor vers el misteri de la Trinitat que habita en nosaltres; és la capacitat de sentir el germà de fe en la unitat profunda del cos místic, i, per tant, com un que em pertany, per saber compartir les seves joies i els seus sofriments, per intuir els seus desigs i atendre les seves necessitats, per oferir-li una veritable i profunda amistat; és la capacitat de veure primordialment allò que hi ha de positiu en l'altre, per acollir-lo i valorar-lo com un regal de Déu; és, finalment, saber donar espai al germà, portant les càrregues els uns dels altres i refusant les temptacions egoïstes que contínuament ens asset-

gen i generen competitivitat, ganes de fer carrera, enveges i desconfiances³⁵.

Benet XVI en la seva encíclica "Déu és amor" ens diu que "en Déu i amb Déu estimo també la persona que no m'agrada o que ni tan sols conec... Aprenc a mirar aquesta altra persona no només amb els meus ulls i amb els meus sentiments, sinó també des de la perspectiva de Jesucrist. El seu amic és el meu amic"³⁶.

El contingut de l'espiritualitat de comunió permet preveure les conseqüències molt positives que ha de tenir en bé de la confraria com a tal i de tots els seus membres. Contribueix a fer que la confraria sigui de debò una comunitat humana i cristiana presidida per l'amor, on tots els confreres se sentin i actuïn com germans no només per uns vincles d'amistat o de sintonia d'objectius que es volen aconseguir, sinó també i principalment pels vincles de la fe, de l'esperança i de l'amor. S'ha escrit que "els signes de desunió, airejats convenientment pels mitjans de comunicació, s'han convertit avui fàcilment en símbol de l'antitestimoniatge, en un mal servei que des de les confraries es fa a l'Església i que es fan les mateixes confraries"³⁷.

---

35. Cf. *Ibid.*

36. Núm. 18.

37. Manuel Román, a la seva mateixa conferència "*Cofradías, los retos del tercer milenio. Vigencia de las hermandades en el siglo XXI*" afirma: "En cuantas ocasiones nos sentimos traicionados en nuestro ser cofrade cuando observamos esas divisiones irreconciliables entre hermanos, verdadero antitestimonio actual que afecta no sólo a una hermandad en concreto, sino a todo el movimiento cofrade y, yo diría, a toda la comunidad cristiana" (Cofrade en la Iglesia, cristiano en el mundo, a XIV Encuentro Nacional de Cofradías de Semana Santa, Ponferrada 2001, 26-27).

Una de les finalitats que en els seus orígens tingueren les confraries i que moltes encara expliciten en els seus estatuts actuals és l'ajut mutu entre els confreres especialment en casos de necessitat espiritual i material. Aquesta finalitat harmonitza plenament amb la promoció i participació en les celebracions del misteri de la passió i mort de Nostre Senyor Jesucrist que cerquen fonamentalment les confraries de Setmana Santa. Per altra banda, el contingut de l'espiritualitat de comunió demana que els confreres s'ajudin mútuament i que la confraria estigui ben atenta especialment als membres que necessiten una atenció. Això és ben actual en la nostra societat dominada pel progrés i per l'avenç tecnològic que va deixant persones al marge d'aquest camí amb seriosos problemes de manteniment, de realització personal i de sentit de la vida. Benet XVI va dir que "també l'Església en tant que comunitat ha de posar en pràctica l'amor"³⁸. Els Fets dels Apòstols ens diuen que "els creients vivien tots units i ho tenien tot en comú; venien les possessions i els béns i ho repartien entre tots, segons la necessitat de cadascú"³⁹. I el Papa afirma que "en la comunitat dels creients no ha d'haver-hi una forma de pobresa en que es negui a algú els béns necessaris per a la vida decorosa"⁴⁰. Tot això té molta aplicació en la vida i activitat de les nostres confraries.

La confraria la formen tots els seus membres. Per això, els confreres han de sentir-se responsables de la vida de la confraria i de les finalitats que junts volen assolir, amb l'actitud de posar-se al servei del que sigui necessari. Això és particularment adient quan es tracta d'assumir càrrecs directius en la confraria. L'actitud que cal tenir és la que Jesús ens diu que és la pròpia dels cristians, la mateixa d'ell, que no va venir a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida com a rescat per tothom⁴¹, i a la vegada entendre que els qui presideixen són servidors de tots. El Senyor ho diu molt clarament amb aquestes paraules dirigides als Apòstols després de rentar-los els peus: "Enteneu això que us he fet? Vosaltres em dieu 'Mestre' i 'Senyor', i feu bé de dir-ho, perquè ho sóc. Si, doncs, jo, que sóc el Mestre i el Senyor, us he rentat els peus, també vosaltres us els heu de rentar els uns als altres. Us he donat exemple perquè, tal com jo us ho he fet, ho feu també vosaltres"⁴².

Aquestes actituds de servei i de disponibilitat dels membres de les confraries són les que han de tenir tots, sense buscar els propis interessos i renunciant a personalismes i protagonismes indeguts. Els dirigents de les confraries han de donar testimoniatge de viure aquells continguts de l'espiritualitat de comunió per ser un ajut i

---

38. Núm. 20.

39. 2, 44-45.

40. Núm. 20.

41. Cf. Mt 20, 27.

42. Jn 13,12-16.

un estímul per als altres membres. En definitiva, tots els confreres han de cercar el bé de l'Església i de la confraria i han d'elegir els membres que poden realitzar millor els serveis que es necessiten. Els bisbes del sud d'Espanya, en la seva carta pastoral sobre les confraries, afirmen: "Desitgem que aquelles persones que exerceixen càrrecs polítics de relleu, en els quals estan sotmesos a ideologies i disciplina de partits concrets, s'abstinguin de participar en l'exercici del govern de les germandats, confraries i dels seus consells locals, per ser aquesta la forma més convenient d'evitar els conflictes de consciència, de salvaguardar la coherència i la llibertat de la persona."⁴³.

Els confreres han de cercar el bé de l'Església i de la confraria.

Vivint amb aquesta perspectiva de comunió, cada confrare té la capacitat per acollir tots els dons que l'Esperit distribueix entre els membres de la confraria, amb la docilitat al discerniment que correspon als pastors de l'Església per tal que s'edifiqui degudament el poble de Déu que peregrina en aquest món. A la vegada, cada confraria respecta i valora la realitat eclesial de les altres confraries i associacions religioses, perquè s'entén fà-

cilment que la unitat de l'Església no és uniformitat, sinó integració de la diversitat al servei de l'evangelització.

8. La participació de les confraries en la pastoral diocesana

El concili Vaticà II, tractant de l'apostolat dels laics, ha fet unes observacions que són molt adients per tal de vincular les confraries amb l'activitat pastoral diocesana. El document conciliar afirma: "Que cultivin constantment [els laics] el sentit de la diòcesi, de la qual la parròquia és com una cèl·lula, sempre disposats, a invitació del pastor, a servir les iniciatives diocesanes. A més, per atendre les necessitats de les ciutats i del camp, que no limitin la col·laboració als límits de la parròquia o de la diòcesi, sinó que procurin eixamplar-la a l'àmbit interparroquial, interdiocesà, nacional i internacional."⁴⁴. Així, doncs, els laics associats en confraries han de tenir aquestes mateixes actituds que es manifestaran en la participació de la confraria en la pastoral d'àmbit parroquial, arxiprestal, diocesà i supradiocesà segons les necessitats i possibilitats.

Per això les confraries han de tenir una consciència ben viva que viuen i actuen en el si d'una Església diocesana. El concili Vaticà II anima els cristians perquè visquin activament la seva pertinença a la pròpia diòcesi, sense tancar-se a grups o institucions

43. Núm. 16.

44. *Decret de l'Apostolat dels laics*, 10.

locals i alhora assumint una amplitud de mira cada cop més universal⁴⁵. Les confraries, així com totes les associacions, han de prendre consciència constantment del que suposa viure en l'Església diocesana i integrar-se en el conjunt, per tal d'aportar-hi i alhora per a rebre'n. La plena comunió eclesial demana la dependència del bisbe i la coordinació amb els altres organismes, associacions i moviments diocesans. Joan Pau II afirma que "tant en l'Església universal com en les Esglésies diocesanes, les associacions i els moviments han d'actuar en plena sintonia eclesial i en obediència a les directrius dels pastors"⁴⁶.

La majoria de les confraries de Setmana Santa estan vinculades i ubicades a les parròquies, i és absolutament necessari per al bé de les dues institucions que hi hagi una perfecta harmonia, si comprenem ben bé la naturalesa eclesial de la parròquia. Les confraries, juntament amb altres associacions i moviments, formen part de la comunitat parroquial i han de participar amb esperit de comunió en la tasca que la parròquia té encomanada i que ha d'assolir. Això demana treballar en íntima unió amb el rector, el qual està ajudat pel consell pastoral.

La integració de la confraria en la pastoral parroquial s'aconsegueix més i millor quan els confreres participen activament en serveis parro-

quials, com la catequesi, Càritas, acolliment de parelles per al sagrament del matrimoni, consell pastoral, consell d'economia, etc. I això fa que aquests confreres contribueixin també a donar una riquesa espiritual i pastoral a la pròpia confraria i als altres confreres.

Les diòcesis estableixen periòdicament un pla pastoral que assenyalava unes prioritats per a totes les institucions eclesials. Convé que totes les associacions i, per tant, totes les confraries acullin el pla pastoral diocesà incorporant alguns objectius i algunes accions a la seva pròpia programació, expressant i vivint així la comunió eclesial, que és un criteri d'eclesialitat per a tota confraria. Aquesta comunió exigeix, a més, el reconeixement de la legítima pluralitat de les diverses formes associades dels laics en l'Església, i, ensems, la disponibilitat a la col·laboració recíproca.

Aquí el paper del consiliari de la confraria és de capital importància, especialment quan coincideix amb el rector de la parròquia. Per això caldrà valorar ben positivament la funció del consiliari i acollir sempre les seves orientacions i disposicions, tant l'assoliment de les finalitats religioses i culturals com les de formació i de participació en la pastoral en els diferents àmbits eclesials.

---

45. Cf. Ll. Martínez Sistach, *Naturaleza teológico-canónica de la Iglesia particular*, a "Estudios Canónicos", Salamanca 1988, 265-294; *L'Església particular en el nou Codi*, a *Qüestions de Vida Cristiana*, n. 126, 1985, 17-44.

46. *El tercer mil·lenni que arriba*, 46.

9. Les confraries i la litúrgia, i la pietat popular

Una de les finalitats de les confraries és la de la formació religiosa dels seus membres. Aquesta formació és molt àmplia. Voldria assenyalar la necessitat que tenim especialment avui d'ofrir als laics cristians una espiritualitat laïcal que els ajudi a viure enmig del món, però sense ser del món, tal com Jesús ens demana⁴⁷. El concili Vaticà II ha afirmat que “el caràcter secular és propi i peculiar dels laics”⁴⁸. Aquí cal recordar aquestes paraules de Pau VI: “El treball primer i immediat dels laics no és ni la institució ni el desenvolupament de la comunitat eclesial –això és funció específica dels pastors–, sinó que és la realització de totes les virtutats cristianes i evangèliques, amagades, ben cert, però ja presents i operants en les realitats del món”⁴⁹. D'aquesta manera, l'ésser i l'actuar en el món són per els laics cristians no solament una realitat antropològica i social, sinó també, i específicament, una realitat teològica i eclesial⁵⁰.

Una de les finalitats de les confraries és la de la formació religiosa dels seus membres.

Tanmateix, ateses les finalitats més específiques de les confraries de Setmana Santa, la formació té una relació molt directa amb els continguts de la litúrgia. Cal dir quelcom de les relacions entre la litúrgia i la pietat popular ja que les confraries estan íntimament relacionades amb aquesta pietat.

No podem oblidar que aquestes confraries es proposen ajudar a la celebració religiosa relacionada amb els misteris de la passió, mort i resurrecció de Jesucrist, amb continguts i en ambients propis de la pietat popular. Per això és important parlar breument de les relacions entre la litúrgia i la pietat popular i també procurar una bona formació litúrgica dels confreres, especialment dels qui assumeixen responsabilitats de govern en la confraria.

La *Constitució sobre sagrada litúrgia* relaciona la pietat popular amb la litúrgia, afirmant el següent: “Cal que, tenint en compte els temps litúrgics, aquests exercicis piadosos del poble cristià es disposin de manera que s'harmonitzin amb la sagrada litúrgia, en certa manera en derivin, i hi condueixin el poble, perquè la litúrgia, per la seva naturalesa, els és molt superior.”⁵¹.

47. Cf. Jn 17, 15-16.

48. *Constitució sobre l'Església*, 32.

49. *L'Evangelització del món contemporani*, 70.

50. Cf. Ll. Martínez Sistach, *Cridats i invitats a participar en el treball d'evangelització*, Taragona 2001, 5.

51. Núm. 13.

La història demostra que la correcta relació entre litúrgia i pietat popular és pertorbada quan en els fidels s'atenua la consciència d'alguns valors essencials de la mateixa litúrgia⁵². El *Directori sobre pietat popular i litúrgia*, de 21 de setembre de 2001, pretén oferir una paraula clarificadora i orientadora tenint ben present la relació necessària i fecunda que la pietat popular ha de tenir amb la litúrgia, sense estèrils contraposicions.

La preeminència de la celebració litúrgica es posa en relleu en aquestes paraules del concili Vaticà II: "Cada celebració litúrgica, com a obra de Crist sacerdot i del seu cos, que és l'Església, és eminentment acció sagrada, i cap altra acció de l'Església no n'iguala l'eficàcia ni en dignitat ni en grau."⁵³. La litúrgia és necessària per viure i créixer en Crist en l'Església, mentre que la pietat popular pertany al que és facultatiu, encara que sovint recomanat.

La litúrgia i la pietat popular són dues expressions legítimes del culte cristià, si bé no són homologables. Ambdues no s'han d'oposar, ni equiparar-se, sinó harmonitzar-se. Litúrgia i pietat popular són, per tant, dues expressions culturals que s'han de posar en contacte mutu i fecund; tanmateix, en tot cas, la litúrgia ha de constituir el punt de referència per encarrilar amb lucidesa i prudència els anhels d'oració i de vida carismàtica que es

troben en la pietat popular, i, per la seva part, la pietat popular, amb els seus valors simbòlics i expressions, podrà proporcionar a la litúrgia algunes coordenades per a una inculturació vàlida i estímuls per a un dinamisme creador eficaç⁵⁴.

La litúrgia i la pietat popular són dues expressions legítimes del culte cristià.

Tot això demana que els membres de les confraries rebin una formació religiosa, amb continguts litúrgics, per tal que puguin viure més intensament i amb més coherència la seva vida cristiana i perquè les activitats que realitzin les confraries en les celebracions religioses siguin ben adequades.

Es dona un desnivell considerable en molts cristians entre els seus coneixements professionals i els seus coneixements religiosos. És urgent omplir el buit de formació religiosa per la incidència que té en la maduresa humana i cristiana. Difícilment poden assumir i realitzar tasques eclesials sense la deguda formació.

La confraria ha d'oferir formació religiosa mitjançant conferències, catequesi, trobades, etc., tan als seus membres com també a les persones

52. Cf. Núm. 48.

53. *Constitució sobre sagrada litúrgia*, 7.

54. Cf. *Directori sobre pietat popular i litúrgia*, 58.

que desitgin rebre-la. La formació adequada és absolutament necessària en els responsables de la confraria. Cal que hi hagi un desig i una voluntat de participar en les ofertes de formació. S'ha d'encoratjar totes les confraries a vetllar aquesta finalitat de la formació dels seus membres. És una col·laboració ben preuada a l'evangelització, a la catequesi i a la iniciació cristiana.

És molt important i necessària la formació i l'acompanyament. No cal dir que els homes i dones que realitzen una responsabilitat eclesial necessiten també un acompanyament, especialment del pastor. El treball de formació, de preparació i de realització d'un servei eclesial en el si de la comunitat cristiana o en la societat demana que qui el realitza compti amb un acompanyament continuat. Això ajudarà en els moments de dificultat, de desànim i també d'èxit per a viure les mateixes actituds de Jesucrist, que “no va venir a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida com a rescate per tothom”⁵⁵.

Encoratjo els consiliaris de les confraries a realitzar amb generositat aquest ministeri de formació i acompanyament. Ho demana també el *Directorio de la parròquia* de la Tarraconesa quan parla del grup de persones més responsables i actives: “Que hi hagi un acompanyament sol·lícit d'aquestes persones, tant per acompanyar i alimentar la seva fe com per-

què elles també siguin obertes i acollidores de tothom.”⁵⁶.

Tota confraria ha de valorar la qualitat dels membres i no pas la quantitat, si es vol que aquella sigui ben eclesial i mantingui sempre el seu esperit i el prestigi que ha de tenir com a institució d'Església que és. Tanmateix, la temptació de donar més importància al nombre que a la qualitat humana i cristiana dels confreres pot ser ben real. Cal no caure-hi mai, en aquesta temptació. Per això, és molt important que abans d'acceptar nous membres es consideri la seva vida cristiana personal, matrimonial i professional, i que rebin prèviament una formació religiosa bàsica si no la tenen.

10. La centralitat de Jesucrist en la vida cristiana dels confreres

El Papa Benet XVI ens ha dit en la seva encíclica que “no es comença a ser cristià per una decisió ètica o una gran idea, sinó per la trobada amb un esdeveniment, amb una Persona, que dóna un nou horitzó a la vida i, amb això, la direcció definitiva”⁵⁷. Avui vivim en una societat que té una dosi fortíssima de secularisme i que té la pretensió de construir-se sense Déu, presentant la fe com quelcom caduc, desfasat i estèril. És veritat, també, que descobrim sovint una fe dèbil, tímida, poc entusiasta, que tendeix a reduir-se a l'àmbit privat. Davant

---

55. Mt 20,28.

56. Núm. 25.

57. Núm. 1.

d'aquesta realitat és necessari insistir en la centralitat de Jesucrist, presentar la seva figura i accentuar que el cristianisme és abans que res la persona de Crist i la nostra relació amb ell.

Posar la mirada en el rostre de Jesús amb interès renovat oferirà una renovació en la fe, i aquesta fe viva impulsarà un joíós seguiment del Senyor i un compromís evangelitzador i missioner. Joan ens diu que, després de la resurrecció de Jesús, “els deixebles s’alegraren de veure el Senyor”⁵⁸. Tanmateix a Jesús no s’hi arriba veritablement si no és per la fe, com queda ben palès en el diàleg entre Jesús i Pere en el camí de Cesarea de Filip, en què Simó confessà la messianitat del Mestre, gràcies a la revelació del Pare del cel⁵⁹.

A Jesús no s'hi arriba veritablement si no és per la fe.

Les confraries de Setmana Santa estan cridades avui a posar en relleu la centralitat de Crist en totes les seves actuacions religioses, molt més quan responen a diferents aspectes i moments de la passió i mort del Senyor, com indiquen els mateixos noms de les confraries, però sempre en la perspectiva del misteri pasqual, que inclou

la mort i la resurrecció de Jesús, Déu i home, salvador del gènere humà.

11. Unes incoherències que cal evitar

Considero convenient assenyalar unes incoherències que no s’han de donar en la vida dels confreres per tal que les confraries puguin ser instruments fecunds d’evangelització enmig del nostre món que és molt sensible a l’autenticitat i a la identitat de les persones i de les institucions.

Cal evitar, en primer lloc, un culte separat de la fe. No es tracta aquí d’un culte sense fe, que no tindria cap sentit, sinó d’un culte que pressuposa la fe però que es desentén de cultivar-la. Això es donaria si les confraries s’apassionessin pel culte processional, realitzat àdhuc de manera impecable, però no tinguessin interès per la paraula de Déu, que ha d’il·luminar-lo i introduir-hi. Aquí convé recordar que “com que el culte cristià [...] és una obra que procedeix de la fe i s’hi basa, els ministres sagrats han de procurar de desvetllar-la i il·luminar-la diligentment, especialment amb el misteri de la paraula, pel qual la fe neix i es nodreix”⁶⁰. S’ha escrit que “les germandats poden ser una bona ajuda, un suport per a l’educació de la fe i la pràctica religiosa. Però ni supleix ni exhaureix tot el que suposa ser cristià i viure en l’Església”⁶¹.

58. Jn 20,20.

59. Cf. Mt 16,13-20.

60. Cà. 836.

61. C. Amigo Vallejo, Carta Pastoral, d’1 d’octubre de 1999.

Promoure el culte públic no es limita a les sortides processionals, les quals, per altra banda, no són sinó una prolongació d'una altra realitat més central que té lloc en les celebracions que actualitzen els misteris cabdals de la passió, mort i resurrecció de Jesucrist. Per això, no seria normal que l'espectacularitat de les processons ofusquessin o substituïssin la riquesa sacramental de les celebracions litúrgiques⁶². Joan Pau II ha afirmat que “deslligar la manifestació de religiositat popular de les arrels evangèliques, reduint-la a una expressió folklòrica o costumista, seria traïr la seva essència vertadera”⁶³.

Cal evitar, en segon lloc, un culte separat de la vida, quedant-se en un formalisme religiós buit d'una projecció de compromís cristià manifestat en la pràctica de la caritat, en l'animació cristiana de l'ordre temporal, en una paraula, en la coherència entre fe i vida. El mateix concili Vaticà II ha dit que el divorci entre el que hom creu i el que hom fa és un dels pitjors mals per assolir una evangelització adequada. Les confraries han d'ajudar als seus membres a viure el que l'esmentat concili ha dit: “El caràcter se-

cular és propi i peculiar dels laics.”⁶⁴. No podem oblidar que els laics cristians són cridats per Déu a contribuir des de dins, a manera de llevat, a la santificació del món, mitjançant l'exercici de les seves tasques pròpies, guiats per l'esperit evangèlic, i així manifestar Crist davant els altres, principalment amb el testimoniatge de la seva vida i amb el fulgor de la seva fe, esperança i caritat. D'aquesta manera, l'ésser i l'actuar en el món són per als cristians laics no solament una realitat antropològica i social, sinó també, i específicament, una realitat teològica i eclesial⁶⁵.

I, en tercer lloc, cal evitar un culte separat de l'Església, ja que la finalitat última del culte és reunir en un mateix poble els fills de Déu dispersos pel pecat⁶⁶, de manera que “escoltant la paraula de Déu i participant en l'eucaristia, rememorin la Passió [...] i donin gràcies a Déu, que els ha regenerats a una esperança viva, mitjançant la resurrecció de Jesucrist d'entre els morts”⁶⁷. Per això ens podem preguntar amb Bruno Forte: “¿Com es viu en les confraries la dimensió eclesial, entesa com a pertinença plena i fidel a la comunió de

---

62. Orientacions concretes sobre això es troben a Comisión Episcopal de Liturgia, *Evangelización y renovación de la piedad popular*, document pastoral d'1 de novembre de 1987.

63. Discurs al Santuari de Nostra Senyora del Rocío, de 14 de juny de 1993.

64. *Constitució sobre l'Església*, 32.

65. Cf. Ll. Martínez Sistach, *Cridats i invitats a participar en el treball d'evangelització*, Tarragona 2001, 4-5.

66. Cf. Jn 11,52.

67. *Constitució sobre sagrada litúrgia*, 106. J. Manzanares, *Las cofradías de Semana Santa a la luz del Derecho y de las actuales corrientes pastorales*, a J. Sánchez Herrero, «Las Cofradías de la Santa Vera-Cruz», Sevilla 1995, 36-40.

l'Església, que neix de l'eucaristia, i en ella s'expressa? ¿Com és la relació de col·laboració en la caritat i en el servei amb tots els components de la comunitat eclesial, que en la celebració de l'eucaristia troben la seva font de vida i la seva més alta expressió de comunió catòlica?"⁶⁸

Cloenda

Les anteriors reflexions posen en relleu la naturalesa i finalitats eclesials de les confraries que existeixen des de fa molt de temps a les nostres diòcesis. Moltíssims cristians les estimen –sovint per haver estat vinculades als seus avantpassats–, en formen part i col·laboren de distintes maneres per tal d'aconseguir les finalitats que es proposen. No hi ha dubte que és una realitat eclesial que cal valorar i incorporar a la pastoral diocesana.

Les confraries han de ser casa i escola de comunió i d'evangelització. Aquestes institucions són un instrument apte i adequat al servei de l'evangelització. Avui les manifestacions públiques de la fe realitzades per les confraries són seguides amb bona actitud externa per part d'un elevat nombre de persones. En aquests temps de cultura laicista en què hi ha la tendència de conduir els cristians a la privatització de la fe, les confraries surten

al carrer a manifestar públicament la fe dels confreres i a exposar a la contemplació els misteris més cabdals de la salvació de Jesús, la seva passió, la seva mort, la seva sepultura i la seva resurrecció. Aquesta manifestació pública de la fe cristiana s'ha de valorar molt i cal dedicar esforços pastorals per acompanyar els confreres en la seva formació cristiana i en la seva coherència entre la seva fe i la seva vida.

Les confraries han de ser casa i escola de comunió i d'evangelització.

Les manifestacions de la religiositat popular han d'ajudar a la pietat dels fidels cap a una vida cristiana més autèntica dins l'Església i més testimonial dins la societat. Pau VI afirmava que “aquí toquem un aspecte de l'evangelització que no pot deixar-nos insensibles”⁶⁹. Aquestes manifestacions són l'ànima religiosa de la persona humana i del desig de relacionar-se amb Déu⁷⁰. La pietat popular és un “vertader tresor del poble de Déu”⁷¹.

Davant de la necessitat urgent d'evangelització cal trobar maneres adequades per anunciar la bona nova

68. «La eucaristia construye la Iglesia», a *Libro de actas*, o.c. 92.

69. *L'evangelització del món contemporani*, 48.

70. Cf. Ll. Martínez Sistach, Carta Pastoral *Enviats per donar fruit*, Tarragona 2002.

71. Joan Pau II, Homília en la celebració de la Paraula, a La Serena (Xile), a *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X/1, 1987, 1078.

de Jesús als homes i dones d'avui en el context cultural actual. Tenint en compte la ignorància religiosa que hi ha també entre els cristians, convé que en les manifestacions religioses públiques de les confraries no s'oblidi d'oferir explícitament el missatge evangèlic amb els mitjans que siguin més adients i eficaços.

Les confraries han de ser casa i escola de comunió ajudant la vida cristiana dels seus membres, àmbits on es posi en pràctica el manament nou de l'amor a través de la fraternitat i l'ajuda mútua dels seus membres entre si i de la solidaritat envers els altres, testimoni viu i exemple de vida cristiana en el món, llocs on es visqui la comunió amb el Papa i amb els bisbes i preve-

res de les respectives diòcesis i parròquies.

Les confraries amb aquest esperit de comunió i de missió realitzen el que estan cridades a fer: canalitzar, en bona part, la pietat popular, fomentar la fraternitat envers tothom i especialment els pobres i necessitats, formar en la fe els seus membres i donar testimoni públic de la Bona Nova de Jesús, la seva passió, mort i resurrecció. Tenen un joiós i important repte si volen ser fidels al desig-ni de Déu i respondre a les esperances del món. Aquest repte consisteix en fer de les confraries, les congregacions i les germandats de les diòcesis de Catalunya una casa i una escola de la comunió i de la missió.

Cridats a ser deixebles i missioners de Jesucrist

JUSTINO MARTÍNEZ PÉREZ, responsable del Departament d'Animació Bíblica del CEP.

Del 9 al 14 de maig el papa Benet XVI visità Brasil en ocasió de la canonització del primer sant brasiler, Fray Galvão, i de la inauguració de la V Conferència General de l'Episcopat Llatino-americà i Caribeny a Aparecida (São Paulo – Brasil) que tindrà com a tema bàsic: “Deixebles i missioners de Jesucrist, perquè els nostres pobles tinguin vida en Ell. –Jo sóc el Camí, la Veritat i la Vida–” (Jo 14, 6).

En acompanyar aquesta primera visita del Papa Benet XVI a Brasil i a Amèrica Llatina s'amunteguen les imatges de calorosa acollida, els discursos, els gestos, les multituds. Sí, són moltes les impressions en una visita tant densa i carregada de sentit i horitzó. Les expectatives de tota Amèrica Llatina i el Carib es vessen en la visita del papa i en la inauguració de la V Conferència General de l'Episcopat Llatinoamericà a Aparecida. Benet XVI havia demanat ressar a Maria per aquest viatge apostòlic i, en particular, per la Conferència, perquè tots els cristians se sentin deixebles i missioners de Crist. Una conferència essencialment misionera, que reflecteix bé la preocupació de l'episcopat, i no sols el tema de la mateixa.

1. Pels camins de Brasil

A l'arribada a Brasil, Benet XVI defensà el dret a la vida i condemnà l'avortament i l'eutanàsia. Més tard condemnaria també aquells sistemes, tant marxistes com capitalistes, que falsifiquen el concepte de realitat amb l'amputació de la realitat fundant que és Déu. Alhora, exposa que no és cap novetat la constatació que el vostre país conviu amb un “déficit històric de desenvolupament social, els trets extrems del qual són l'immens contingent de brasilers vivint en situació d'indigència i una desigualtat en la distribució de la renda que arriba a nivells molt elevats”.

Varis són els temes tractats i amb diferent accent pel pontífex en aquest viatge: La família com a cèl·lula mare de la societat o com a “patrimoni de la humanitat”, el diàleg amb els joves en l'estadi Pacaembu –el tema del qual va ser: “jove, deixeble i missioner de Jesucrist”–, el tema de la justícia i de la pau, les situacions de violència, la promoció i la defensa dels pobles indígenes i un franc diàleg ecumènic.

En adreçar-se als bisbes, accentuà l'impuls evangelitzador de la comunitat eclesial en enviar, sobretot entre les cases de les perifèries urbanes i de

l'interior, els seus missioners, laics o religiosos. Subratllà la necessitat d'ajudar-les, com feien les primeres comunitats cristianes, practicant la solidaritat. El poble pobre de les perifèries urbanes o del camp necessita sentir la proximitat de l'Església, en socórrer les seves necessitats més urgents, en la defensa dels seus drets i en la promoció comú d'una societat fonamentada en la justícia i en la pau. *“Els pobres –emfatitzà Benet XVI– són els destinataris privilegiats de l'Evangelí i un Bisbe, modelat segons la imatge del Bon Pastor, ha d'estar particularment atent en oferir el diví bàlsam de la fe, sense descuidar el pa material”*. En aquest sentit, el papa demanà a l'Església brasilera que miri més als pobres.

Els pobres són els destinataris privilegiats de l'Evangelí.

Moment significatiu fou la missa de canonització de Frei Galvão, sacerdot i religiós franciscà. Antônio de Sant'Anna Galvão (1739-1822) fou un exemple per la seva disponibilitat per a servir al poble. Conseller de fama, pacificador de les famílies, dispensador de la caritat als pobres i als malalts. El Papa féu memòria també de Santa Paulina i de tants consagrats que són un do per a l'Església fins el dia d'avui. En sintonia amb aquesta celebració, recordà els religiosos i els missioners que han marcat la història amb la seva presència i compromís.

En començar el seu viatge li varen preguntar per Mns. Oscar A. Romero. Va respondre amb una acusació a la política d'apoderar-se de la figura de Romero i, recalcant que fou assassinat a missa, “donant testimoni de fe”, digué que és ben possible que, sense tardar massa i escoltant el clam popular des de fa temps insistent, sigui reconegut públicament dins de l'Església com a màrtir i sant.

En un altre moment molt significatiu, el sant pare, abraçà uns infants, i convocà els cristians a anunciar la força de la resurrecció a partir de l'Heretat de l'Esperança, on es troben tantes persones, principalment joves, que busquen superar el problema de les drogues, de l'alcohol i de la dependència química.

Als sacerdots d'aquest continent i a tots aquells que, com a missioners, hi estan treballant: “el Papa –va dir– acompanya la vostra activitat pastoral i desitja que estiguen plens de consol i d'esperança, i resa per vosaltres”.

2. Església missionera i profètica a Amèrica Llatina

Brasil, i Aparecida en particular, fóren escollits pel papa per “una intuïció” segons revela l'arquebisbe d'Aparecida, Dom Raimundo Damasceno, després de la partida del pontífex. “Li vaig preguntar el perquè d'aquesta elecció, i el papa em va dir que fou una intuïció, i que s'havia mostrat encertada i que no estava arrepentit. Hi vàrem veure la mà de Déu”. Brasil ocupa un lloc especial en el cor del

papa, no sols “perquè va néixer cristià sinó perquè posseeix el més alt nombre de catòlics, però sobretot perquè és una nació rica de potencialitats amb una presència eclesial que és motiu d’alegria i esperança per tota l’Església”. Per ell s’espera que pugui donar un nou vigor i impuls missioner al continent.

La fe en Déu ha animat la vida i la cultura d’aquests pobles durant més de cinc segles. Actualment, aquesta mateixa fe ha d’afrontar seriosos reptes. Respecte a aquests reptes, la Conferència d’Aparecida, –en continuïtat amb les de Rio de Janeiro (1995), Medellín (1968), Puebla (1979), Santo Domingo (1992)– va reflexionar sobre aquesta situació per ajudar als cristians a viure la seva fe amb alegria i coherència, a prendre consciència de ser deixebles i missioners de Crist, enviats per Ell al món per anunciar i donar testimoni de fe i amor.

Després, el papa parlà del ric mosaic de la religiositat popular, on apareix l'ànima dels pobles llatinoamericans: reflecteix l'amor pel Crist sofrent, el Déu de la compassió, del perdó i de la reconciliació; el Déu que ens ha estimat fins entregar-se per nosaltres: l'amor al Senyor present a l'Eucaristia, el Déu encarnat, mort i ressuscitat per ser Pa de Vida; el Déu proper als pobres i als que pateixen; la profunda devoció a la Santíssima Verge de Guadalupe, d'Aparecida o de les diverses advocacions nacionals i locals.

És important recomençar des de Crist en tots els àmbits de la missió i

transmetre-ho en un “llenguatge comprensible, inculturat, i fidel a l’Evangeli”. És necessari un salt de qualitat en la vivència cristiana del poble, per a testimoniar la seva fe de forma límpida i lúcida. Aquesta fe, celebrada i participada en la litúrgia i en la caritat, nodreix i fortifica la comunitat dels deixebles del Senyor i els edifica com *Església missionera i profètica*.

3. Deixebles i missioners: la icona d’Emaús

La V Conferència té com a tema: “Deixebles i missioners de Jesucrist, perquè els nostres pobles tinguin vida en Ell. –*Jo sóc el Camí, la Veritat i la Vida*–“ (Jo 14,6). El Papa, després, feu referència a una plana font, la Icona d’Emaús, amb l’esperit que pugui il·luminar el nou camí eclesial del Continent de l’Esperança i de l’Amor.

“L’Església té la gran tasca de custodiar i alimentar la fe del Poble de Déu, i recordar també als fidels d’aquest continent que, en virtut del seu bateig, estan cridats a ser deixebles i missioners de Jesucrist”. Tots els batejats reben de Crist, com els Apòstols, el mandat de la missió: “*Aneu per tot el món i proclameu la Bona Nova a tota la creació. Qui cregui i sigui batejat, se salvarà*” (Mc 16, 15)

La fe ens porta a la comunió: la trobada amb Déu és trobada amb els germans, i responsabilitat vers els altres. “En aquest sentit, l’opció preferencial pels pobres està implícita en la fe cristològica en aquell Déu que s’ha

fet pobre per nosaltres, per enriquir-nos amb la seva pobresa (cf. 2 Co 8,9)”.

Per formar al deixeble i sostenir al missioner, l'Església els ofereix, a més del Pa de la Paraula, el Pa de l'Eucaristia. Respecte a això, ens inspira i il·lumina la plana de l'Evangeli sobre els deixebles d'Emaús. Quan s'asseuen a taula i reben de Jesucrist el pa beneït i partit, se'ls obren els ulls, i descobreixen el rostre del Ressuscitat. En escoltar la Paraula divina, el cor frisa perquè és Ell qui l'explica i proclama. L'Eucaristia és l'aliment indispensable per a la vida del deixeble i missioner de Crist.

L'Eucaristia suscita el compromís evangelitzador i la solidaritat; desperta en el cristià el fort desig d'anunciar l'Evangeli i testimoniar-lo a la societat per què sigui més justa i humana. De l'Eucaristia ha brollat un immens cabdal d'amor i de justícia. Sols de l'Eucaristia brollarà la civilització de l'amor, que transformarà Llatinoamèrica i el Carib perquè, a més de ser el Continent de l'Esperança, sigui també el Continent de l'Amor!

4. Coneixement profund de la Paraula de Déu

Amèrica Llatina té “una gran set de Déu”, confessà el papa. L'Església catòlica “transformada per la força de l'Esperit està cridada a ser, en el món, testimoni de l'amor del Pare, que vol fer de la humanitat una única família, en el seu Fill” (cf. *Encíclica Deus caritas est*, 19). D'aquí el seu profund

comprimís amb la missió evangelitzadora, a servir la causa de la pau i de la justícia.

Com conèixer realment a Crist, seguir-lo i comunicar aquesta vida als altres, a la societat i al món? “Per sobre de tot, Crist se'ns dóna a conèixer en la seva persona, en la seva vida i en la seva doctrina per mitjà de la Paraula de Déu. En iniciar la nova etapa que l'Església misionera d'Amèrica Llatina i del Carib es disposa a començar, a partir d'aquesta V Conferència General a Aparecida, és condició indispensable el coneixement profund de la Paraula de Déu”.

Per això, cal educar al poble en la lectura i la meditació de la Paraula de Déu: que es converteixi en el seu aliment perquè, per pròpia experiència, vegin que les paraules de Jesús són esperit i vida (cf. Jo 6, 63). “Hem de fonamentar el nostre compromís missioner i tota la nostra vida en la roca de la Paraula de Déu. Per això, animo a tots els Pastors a esforçar-se en donar-la a conèixer”.

Hem de fonamentar el nostre compromís missioner i tota la nostra vida en la roca de la Paraula de Déu.

5. A mode de conclusió: una abraçada brasilera i un petó

El papa quedà captivat per l'acollida i per la festa del poble brasiler:

Una Església en festa! Una Església que celebra enmig del dolor i la violència, i denuncia les injustícies cridaneres des de la Paraula sempre viva i interpeladora de l'Evangelí.

El papa comunicà que havia passat dies "inoblidables" i va voler donar als joves una "abraçada brasilera". A un periodista que em preguntava pel sentit d'aquesta expressió li diria, més enllà del diccionari, que és una abraçada que deixa "petjada", que és difícil d'oblidar.

El bisbe de Catanduva (São Paulo), dom Antonio Celso Queirós, va dir que cap de les paraules del papa eren una "estirada d'orelles" als catòlics, tot el contrari, eren un petó per a Amèrica Llatina: "Res del que ha dit (el papa) ha de ser interpretat com una estirada d'orelles. Molt del que ha parlat fou com un petó per a Amèrica Llatina", afirmà dom Celso, darrera de la cerimònia d'obertura de la 5ª Conferència General do Episcopado Latino-americano, a Aparecida.

¡Quédate con nosotros!

Quédate con nosotros, Señor, acompáñanos aunque no siempre hayamos sabido reconocerte.

Quédate con nosotros, porque en torno a nosotros se van haciendo más densas las sombras, y tú eres la Luz; en nuestros corazones se insinúa la desesperanza, y tú los haces arder con la certeza de la Pascua.

Estamos cansados del camino, pero tú nos confortas en la fracción del pan para anunciar a nuestros hermanos que en verdad tú has resucitado y que nos has dado la misión de ser testigos de tu resurrección.

Quédate con nosotros, Señor; cuando en torno a nuestra fe católica surgen las nieblas de la duda, del cansancio o de la dificultad: tú, que eres la Verdad misma como revelador del Padre, ilumina nuestras mentes con tu Palabra; ayúdanos a sentir la belleza de creer en ti.

Quédate en nuestras familias, ilumínelas en sus dudas, sostenlas en sus dificultades, consuélalas en sus sufrimientos y en la fatiga de cada día, cuando en torno a ellas se acumulan sombras que amenazan su unidad y su naturaleza. Tú que eres la Vida, quédate en nuestros hogares, para que sigan siendo nidos donde nazca la vida humana abundante y generosamente, donde se acoja, se ame, se respete la vida desde su concepción hasta su término natural.

Quédate, Señor; con aquéllos que en nuestras sociedades son más vulnerables; quédate con los pobres y humildes, con los indígenas y afroamericanos, que no siempre han encontrado espacios y apoyo para expresar la riqueza de su cultura y la sabiduría de su identidad.

Quédate, Señor, con nuestros niños y con nuestros jóvenes, que son la esperanza y la riqueza de nuestro Continente, protégeles de tantas insidias que atentan contra su inocencia y contra sus legítimas esperanzas. ¡Oh buen Pastor, quédate con nuestros ancianos y con nuestros enfermos! ¡Fortalece a todos en su fe para que sean tus discípulos y misioneros!

IV. Obrador

Presentació dels treballs dels grups de l'objectiu diocesà 2005-2007.

La pertinença i corresponsabilitat diocesana

ESGLÉSIA DE SANT FELIU DE LLOBREGAT

«Durant els darrers dos anys la nova diòcesi de Sant Feliu de Llobregat ha estat treballant dos objectius diocesans: la pertinença –el sentir-se i viure el sentit d'Església– i la corresponsabilitat. Per a cada tema hi ha hagut un quadern de fitxes per facilitar un treball de reflexió en grups. Grups ja existents en la normalitat de la vida eclesial de cada lloc o bé formats per a l'ocasió. Al final d'aquests dos anys s'ha recollit un resum concentrat de constatacions i propostes, que són com un primer retrat del camí de la nova diòcesi. Aquí us oferim el text que va ser proclamat en la trobada diocesana del passat 6 de maig a Montserrat, que va ser un final festiu d'aquest itinerari, i sobretot va ser el moment de la proclamació de la Mare de Déu de Montserrat com a patrona del bisbat».

Introducció a la lectura de la presentació del Treball

– Després del primer any de posar en marxa la nostra nova diòcesi de Sant Feliu, el sr. Bisbe, d'acord amb els òrgans de consell diocesans, proposà per a dos cursos la reflexió sobre uns objectius per a la nostra Església naixent: pertanyem a una Església, i això ens porta a la corresponsabilitat eclesial.

– Acabat aquest període, és el moment de recollir el treball de reflexió, compartir-lo i oferir-lo com a primícia d'aquesta Església jove que mira endavant, conscient dels reptes que avui se li plantegen, però esperançada perquè el Senyor és enmig d'ella i

l'Esperit Sant la condueix. Avui, en aquesta felicitat avinentesa de trobar-nos a redós de Santa Maria de Montserrat i de festejar-la com a Patrona, celebrant la Pasqua i el dia del Senyor, volem proclamar la joia de pertànyer a l'Església de Crist que fa camí per les nostres terres, i la urgència d'anunciar l'Evangeli amb ardor, tots corresponsablement, amb el nostre bisbe al davant, preveres i diaques, religiosos i religioses, laics i laiques.

Pertinença i corresponsabilitat diocesana

Les belles imatges que han estat el punt de partida de la nostra reflexió i diàleg –la vinya, el cep, la casa, el jar-

dí, el vitrall, la nau...– ens han portat a conèixer més la realitat eclesial i a formular un munt de reflexions, valoracions i propostes que en el seu moment es donaran a conèixer amb tota la seva extensió. Ara, com una primícia, en presentem un recull que hem agrupat en tres apartats: Motius per donar gràcies a Déu, mancances que ens estimulen com a veritables reptes, i mirada al futur amb confiança i corresponsablement.

1. Motius per donar gràcies a Déu:

- El treball que hem compartit a nivell diocesà ens ha fet més conscients de la pertinença a una comunitat de creients àmplia i diversa, i a la vegada més propera; ens ha ajudat a conèixer més i millor la realitat de la nostra diòcesi i a estimar-la.
- El treball i compromís de molts laics i laiques, preveres, diaques, religioses i religiosos de la nostra Església, a través de les parròquies, dels moviments i dels diferents serveis que entre nosaltres es porten a terme.
- Els nois i noies de la diòcesi que dediquen part del seu temps a l'educació en el lleure, o treballant en la solidaritat en tasques de voluntariat i en ONG.
- El treball de molts i moltes catequistes, acollidors i iniciadors que acompanyen amb cordialitat en el camí de la fe, a infants i famílies, a parelles i a nois i noies joves.

- La presència propera del Bisbe en les diferents realitats de la nostra diòcesi.

2. Mancances que ens estimulen com a veritables reptes

- La nostra Església necessita, seguint la imatge de la vinya, ser adobada i renovada per no quedar-se seca, sense vigor en les sarments. Hi ha, malgrat tot, molts ceps que donen fruit, i bo. El secret és estar units a Jesús: viure la fe i transmetre-la. I estimar-nos més, nosaltres i els altres.
- L'Església viu una situació difícil. L'entorn que respira dificulta la recepció de la saba en moltes sarments. El vent del món bufa fort. Ens cal un esperit crític i d'autocrítica, lúcida, inspirat en la fe, davant situacions i esdeveniments, i fer possible que la font de l'Evangeli contini fent arribar la seva frescor i vitalitat als cristians d'avui i als homes i dones d'avui.
- La nostra Església necessita estar ben atenta i oberta a la realitat social actual que avui s'expressa, entre d'altres, en el camp de la família, en la presència i el lloc de la dona en la societat i en l'Església, en els novinguts i la seva acollida, en els marginats i l'atenció que reben, en els allunyats i els ponts de diàleg a oferir...
- Constatem que els homes i dones d'avui, els joves i els in-

fants necessiten rebre el missatge de Crist –la bona notícia de l’Evangeli– en un llenguatge entenedor i que il·lumini la seva vida.

- Per abordar l’evangelització de les noves generacions ens cal, tant als preveres com als laics i laiques, una preparació adequada. La formació i la catequesi d’adults són tasques demanades amb insistència.
- Constatem la falta de coneixement de l’organització diocesana i la manca de comunicació entre les nostres diverses realitats eclesials. Ens cal més interès per conèixer la pròpia Església, més coordinació, i tenir unes relacions més càlides per a estrènyer les relacions entre nosaltres, entre parròquies d’un mateix arxiprestat, i entre parròquies i moviments.
- La constatació de la diversitat no ha de portar tancaments ni exclusions. És un repte. La vocació de vitrall lluminós ens estimula a compartir el nostre lloc i riquesa en l’Església que formem.
- Constatem que el nostre testimoni en les celebracions litúrgiques demana una participació més viva. Cal que les nostres celebracions mostrin la novetat del missatge de Jesús i a la vegada hi aportem una pregària ben atenta a les necessitats pròximes de les persones i món que ens envolta.

3. Mirada al futur amb confiança i corresponsablement

– **Mirant endavant, moltes paraules i expressions** van donant forma i marquen la direcció del nostre formar Església i ser-ne corresponsables, tant personalment com comunitària: acolliment, coherència, comunicació i participació a tots nivells, més coneixement de tots, optimisme que brolla de la fe, donar confiança; atents als signes dels temps, oberts a les realitats socials d’avui; compromesos en les tasques eclesials, diàleg i delegar responsabilitats quan calgui; calidesa en les nostres relacions; pregària, servei, compromís de viure segons Crist; Conèixer Crist i reconèixer-lo en els germans; oberts a l’Esperit, enviats per Ell. Buscar camins junts...

– **La nau de Crist** travessa els temps amb tempestes i dificultats, com la barca de Pere, però el vent de l’Esperit infla les veles per seguir endavant. En aquesta nau tots hi tenim un lloc des del qual cadascú està cridat a col·laborar: ens necessitem i complementem. Cal que a nivell de comunitats i de diòcesi cerquem ocasions i moments per a escoltar-nos, compartir experiències, contrastar criteris, gaudir junts i així sentir que estem construint junts la nostra Església, amb l’impuls de l’Esperit.

- En el treball de l’Església es valora la gran aportació dels seglars i la seva responsabilitat en la tasca d’anunciar el Regne de Déu en els ambients on es mouen.
- Es demana més reconeixement del paper de la dona a l’Església i potenciar la seva participació

en els serveis i organismes de tots tipus.

- Es demana per als laics i laiques el seu lloc propi en l'Església, més confiança i més atenció a les seves iniciatives de responsabilitat.

Som i formem part de l'Església diocesana. Volem ser-ne responsables i això vol dir que estem disposats i dis-

posades a respondre, a actuar; també volem ser-ne corresponsables, això significa participació i compromís. La nostra Església ens ofereix un lloc, com a infants, com a joves, com a persones adultes, siguem laics o laiques, religiosos, religioses diaques o preveres. La nostra diòcesi –pastors i fidels– respira un aire nou que el veiem com a presència de l'Esperit i és motiu de goig i d'esperança.

**ESGLÉSIA DE SANT FELIU DE LLOBREGAT:
CAMINEM PLEGATS!**

**Proclamació de la Mare de Déu de Montserrat
com a Patrona de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat,
6 de Maig de 2007**

Santa Maria, Mare de Déu de Montserrat,
Vós sou l'espill nítid
on la nostra Església s'emmiralla,
Vós la mare que ens engendra,
Vós la germana que ens acompanya.

Amb Vós volem presentar al Senyor
la humanitat, el que som i tenim.
I amb Vós, entonant cànctics de lloança,
acollir, en la nostra petitesa,
les meravelles del seu poder.

Concediu-nos a nosaltres,
pelegrins de la terra promesa,
de romandre fent camí, fermes com Vós,
sigui vora la Creu en hores de foscor,
sigui amb els germans en dies de llum i flama.

Vós, beneïda en la fe i en la pobresa,
atanseu-nos els favors del vostre Fill
sobre la nostra gent,
sobre les vinyes i les fàbriques,
sobre el riu, la terra i la mar.

Feu que l'Església de Sant Feliu de Llobregat
no perdi mai l'horitzó de la vostra muntanya,
ni per la boira de l'error,
ni pels miratges seductors,
ni per les llàgrimes del sofriment.

Ans concediu-nos de sostenir la mirada
que us contempla voltada de sol.
En Vós la nostra Església és ja al cel
mentre, encara a la terra, camina oferint
el llevat d'una inestroncable esperança.

Bisbat de Sant Feliu de Llobregat

V. Ressenyes

A quaranta anys del Vaticà II. Com veig l'Església a casa nostra?

De Xavier Batiste i Mercadé

Col·lecció l'Espiga, 90. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. B. 2006.

P. ANTONI SERRAMONA, secretari del CEP.

Mossèn Xavier Batiste, prevere del bisbat de Lleida i col·laborador de Quaderns de Pastoral des de fa molts anys, publica, en una setantena de pàgines, la seva reflexió *humil, positiva i esperançada* sobre l'Església a casa nostra, en l'avinentsa dels 40 anys del Concili Vaticà II, com ressalta Mn. Ramon Prat en el pròleg.

El llibret de Xavier Batiste és més que un elenc de realitats, institucions i serveis de l'Església catalana; és una contemplació de les senzilles realitats i de les persones en el moment actual, i una meditació dels reptes i esperances que amenacen i estimulen, alhora, els homes i dones cristians que fan camí en els nostres temps.

L'escrit, curt i de fàcil lectura, fa el servei d'ajudar a repassar el que és visible en la nostra Església com un exercici humil i esperançat de les virtuts que sostenen el treball pastoral –el dels preveres i el dels laics– de cada dia.

Estructurat en sis breus capítols, després d'una pinzellada al que fou l'Església de Catalunya, descabdella

les diverses realitats que visualitzen l'estat actual: les comunitats, els serveis, els ministeris i els carismes, els moviments i els corrents de pensament i de vida. Un elenc realista i humil, però esperançat que no amaga els reptes però que manté l'esperança.

Tota la reflexió queda embolcallada en la metàfora que li serveix d'introducció i de conclusió: *el Santuari de la Salut i la font de Fontcalda* a la serra de Pàndols al bisbat de Tortosa on està enterrat el gran teòleg Dr. Joan B. Manyà. Una senzilla ermita una font d'aigua calda i el rierol son tot el contrari de la imatge que solem tenir de l'Església més aviat identificada amb les grans catedrals. La font i el rierol d'aigua viva s'acosten més a la realitat de l'Església volguda per Jesús.

Aquest llibret es llegeix d'una tirada i és un antídoto contra els somnis de grandeses que no són de l'Evangeli, però també contra la desesperança i del desànim que sovint ens assetgen en els temps actuals. Una bona lliçó de realisme pastoral.

Matrimoni i diaconat en l'Església de comunió

De Montserrat Martínez i Deschamps
Ed. Claret, col. Horitzons, 31. Barcelona 2006.

ANNA-BEL CARBONELL, cap de redacció de Quaderns de Pastoral.

Montserrat Martínez i Deschamps és Llicenciada en Filologia Clàssica, Filologia Anglesa i Ciències Religioses. Esposa i mare de quatre fills, el seu matrimoni té com a tret diferencial els 25 anys de diaconat del seu espòs Aureli Ortín Maynou. Des del 1978 exerceix com professora d'anglès i de religió al Col·legi Casp dels Jesuïtes de Barcelona, i com a directora del Servei de Catequesi de la Fundació Canònica mn. Manuel Bonet de Barcelona.

En el llibre que us volem presentar, l'autora ens explica de manera planera i propera, des del cor i la seva experiència, en primera persona, la relació que s'estableix entre dos sagraments eclesials com són el matrimoni i el de l'orde del diaconat. Després de presentar-nos per separat una reflexió teològica sobre els dos sagraments, els analitza i presenta conjuntament des d'un punt de vista teòric, vivencial i amb una reflexió plantejant forteses,

i dificultats, reptes i punts d'enriquiment d'aquesta doble sacramentalitat en les persones, en la parella, en una Església en comunió, com ella mateixa ens diu.

En diverses ocasions al llarg del llibre, i fruit d'una profunda estimació per l'Església i creença en el laicat, fa referència a la corresponsabilitat d'aquest en la missió eclesial, en el moment en què es comprèn, es viu i es creu que és de la condició humana la comunió amb la missió de l'Església de Jesucrist.

Basant-se en els seus coneixements teològics, i desgranant diferents documents doctrinals, ens apropa a aquests dos sagraments, ens presenta un acurat recorregut històric del diaconat, una sincera i profunda reflexió sobre el matrimoni cristià i l'amor conjugal, i reafirma l'important i destacat paper del laicat en el si de l'Església.